

H. C. 8

LAUDENSIS
EPISCOPORUM
SERIES

A FERDINANDO MORILLI

Episcopus

1792

A NICOLAS COLETTI

Episcopus

1793

A FRANCISCO ANTONIO ZACCARIA

SOCIETATIS DESE

ATQUE AZUSTIAE BONA

et cunctis, pluribusque

et cunctis

240.

EXEUNT DUPLEX EXISTAT

Alia de Episcopis Celsis et cunctis, signata, et facta,

et cunctis Episcopis et cunctis, et cunctis.

MEDIOLANI. MDCCLXIII

Apud Jo. G. Galanum, Superius, p. 10.

Ms. Coll. 806.

LAUDENSIUM
EPISCOPORUM
SERIES

A FERDINANDO UGHELLIO

Primum contexta

DEINDE

A NICOLAO COLETIO

Aliquantulum aucta

NUNC TANDEM

A FRANCISCO ANTONIO ZACCARIA

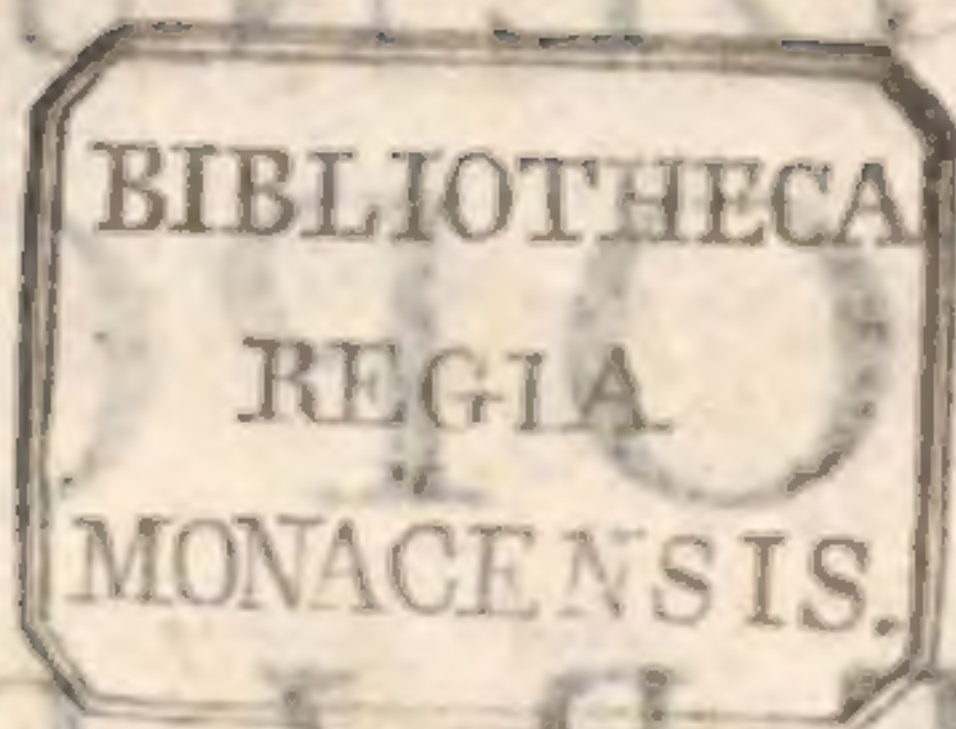
SOCIETATIS JESU PRESBYTERO
ATQUE ATESTIAE BIBLIOTHECAE PRAEFECTO

Restituta & emendata, pluribusque nondum
editis documentis locupletata

ADCEDIT DUPLEX DISSERTATIO

*Altera de Laudensis Urbis originibus, dignitate, ac fati;
altera de Laudensis Episcopatus initiis, ac vicissitudinibus.*

MEDIOLANI.]o[MDCCLXIII.
Apud Joseph Galeatium. Superiorum permissu.

A FERDINANDO UGHETTO

Primum coniectis

DEINDE

A NICOLAUS COLLETTIS

Aliguanulum auctis

NUNC TANDEM

A FRANCISCO ANTONIO ZACCARIA

ATQUE ATESTIAE BIBLIOTHECAE PRAEFECTO
SOCIETATIS IESU PRESBYTERO

Restituta & emendata, pluribusque novis
editis documentis locupletata

ADCEdit DUPLEX DISSERTATIO

Altera de Landensis Urbis originibus, dignitate, ac fortis;
altera de Landensis Episcopatus iuribus, ac dignificationibus.

MEDIOLANI. [of] MDCCCLXIII.
Apud Josephum Galanum, typographum sumptibus.

Illustrissimo ac Reverendissimo

LAUDENSIIUM EPISCOPO

JOSEPHO GALLARATO

Mediolanensi.

Franciscus Antonius Zaccaria S. I.

Felicitatem.

*Abes hic, Praesul Amplis-
sime, quam emendare me, atque
amplificare jussisti, Ughellianam
decessorum tuorum seriem. Vel*

uno

uno hoc nomine tua esse debuerat,
 ac tibi potissimum inscribi. Quid?
 quod ut prodiret in lucem, tua
 fere effectum est liberalitate. Quae
 quidem non eo dico, ut qui illam
 legerint, intelligant omnes, non
 potuisse me, quin quidquid id est
 operis, sub tuo nomine in vulgus
 emitterem (quotus enim quisque
 est, qui Laudensem Antistitem,
 ut quae indicabam, deessent cete-
 ra, commentarios de rebus ad Ec-
 clesiam suam pertinentibus sua
 veluti jure sibi vindicare non
 agnoscat?) sed ut tute ipse a sin-
 gulari illa animi tui modestia,
 qua bonoris, ac laudum tuarum
 ar-

argumentum refugis omne ac plane abhorres, veniam mihi non difficile impetres tam debitae nuncupationis. Vides nihil a me de spectatissimi generis tui nobilitate, nihil de tuis sanctissimis moribus, nihil de summa atque Apostolico aevo dignissima vigilantia, nihil de patria in pauperes caritate, nihil de singulari tua in societatem meam benevolentia commemorari: haec levissimo calamo vel in ipso opere adacta a me fuisse comperies; nam & argumenti necessitati inservendum fuit, & virtuti tuae dandum quod maxime licuit. Unum

*id (ajo iterum) a te animadverti
velim, librum hunc, qui tuus
multis nominibus sit, non licuisse
mihi alteri quam tibi inscribere.
Patere igitur lubens, volensque,
ut qualecumque hoc extet meae in
te observantiae argumentum,
meque ac societatem meam, qua
hactenus, benignitate fovere ac
complecti ne desinas. Dabam Muti-
nae ex nostro S. Barptolemaei Col-
legio XVI. Kal. Septembres A.
Vulgaris Aerae CIDI CCCLXIII.*

FRAN-

FRANCISCI ANTONII ZACCARIAE S. I.

PRÆFATIO.

 Raeter Ughellium de Laudensibus Episcopis multos invenio pertractasse. Nam Defendens Laudius eorum Indiculum texuit, qui cum Dioecesana Michaelis Angeli Seghitii Synodo prodiit a. MDCXIX., inmo & uberiorem de iisdem tractationem adgressus fuerat, quemadmodum ex ejus Manuscriptis libris constat qui in Bibliotheca Laudensium Patrum Oratorii S. Philippi Nerii adservantur. Post Defendentem Sigismundus Bettius Rector Paroecialis Ecclesiae Salleranensis Laudensium Antistitum tabulam uno folio comprehensam, & ad Episcopum Geram cui & illam inscripsit, a se perductam a. 1628. divulgavit. Praeterea Alexander Ciserius Laudensis Presbyter in libro, quem a. 1732. e Mediolanensibus Praelis in lucem emisit praenotatum Giardino Istorico Lodigiano p. 238. Episcoporum Laudensium nomina, rerumque ab illis gestarum epitomen exhibuit, ubi etiam eorum vitas a Canonico Paulo Aemilio Zanio perscriptas appellat. Tandem in postrema Illustrissimi ac Reverendissimi Gallaratii Dioecesana Synodo illorum indiculus ad nostra tempora prostat. Hos ego duces in suscepto labore habuisse me non invitus profiteor. Ce-

terum quemadmodum in Cremonensibus , & Pistoriensibus Episcopis a me factum est , ita & in Laudensibus Ughellium meis additionibus emendatum atque locupletatum recudam . Id certe si quando Ughellii Italia sacra typis tertio commissa fuerit , novo insignis huius operis editori multo utilius futurum videtur , quam si universam Laudensium Antistitum seriem meis ipse verbis restituerem . Neque vero hominis de Italia optime meriti labor inutilis reddendus est , sed grato quoad fieri potest animo perficiendus . Neque propterea Gradonico qui Brixiā sacram , aut Sartio qui Eugubinos Episcopos magna eruditione illustrantes aliam viam inierunt quis succensere me velle subspicetur . Absit hoc a me , qui tantum ab eorum doctrina abesse me sentio quantum a Gigantis statura pygmaeus distat . Hoc unum ajo , ad Ughellianam Italiam sacram a mendis purgandam supplendamque opportunius mihi videri Ughellii textum exprimere subiectis quæ fieri possent sive emendationibus , sive accessionibus , quam novum omnino opus moliri . Ceterum qui aliter sentiunt , dum sectatorem me suum minime velint , reprehensorem non metuant .

LAUDENSES EPISCOPI

FERDINANDI UGHELLII

Proemium.

Ad ripam Addae fluminis in Insubria Laus Pompeja nobilis civitas sita est, tribus tantum milliaribus distans ab ea, quam olim prisca, in quibus praecipue Plinius, Laudem Pompejam appellare solebant. Illuc enim, narrat Panvinus, Cneum Strabonem Pompeium, M. Pompeij parentem Romanorum coloniam deduxisse, ac subinde Julium Caesarem Dictatorem Romanae civitatis jure donasse; ut in Tribuni Pupinianam cederet, quod etiam ex antiquis lapidibus elicitur. Eandem a Tiberio Caesare, Drusoque F. aedificiis fuisse exornatam, alii testantur lapides. De eius civitatis initiis diversorum opiniones adfert Leander Albertus, in quibus illa creditur vero propior, quae a Gallis Boiis fuisse aedificatam affirmat, Tarquinio Prisco Romae regnante. Eam Mediolanenses a fundamentis exciderunt anno 1119. ut Merula, Coirusque scribunt. Quam deinde Fridericus Barbarossa tribus milliaribus procul ab antiquae ruinis, an. 1158. reaedificavit, Sigiberto auctore, compulitque dispersos cives a se quampluribus exornatos privilegiis novam frequentare civitatem. Tam vetus, quam nova Lauda post Rom. Imperium, eorum subiit dominatum, quos caeterae Insubriae urbes agnoverunt, nonnunquam propriis usa legibus cum libertate, vel
suorum

suorum Episcoporum, vel magnatum praefectura]. Huius duorum circiter milliarium ambitus aedificia tum publica, tum privata, ampliores, & rectas vias, arcem praevalidam, prae caeteris autem conspicua templa complectitur quibus eximius clericorum coetus deservit. Eam non modo secularium, sed quatuordecim ordinum regularium, nec non sanctimonialium, ac piarum mulierum coenobia duodecim, & octo laicalium Scholarum, aliaque pia loca nobilitant. Maxime vero conspicua sunt, praeter Cathedralen, collegiata S. Laurentii cum Praeposito, seu canonicis atque aliis ministris, & praecleara S. Mariae Coronatae, quae octogona structura, sub testudine plumbo contexta, & marmoreo strati undique aureo collucet, ac pretiosissimis picturis decoratur, in qua quotidie per octo Capellanos amovibiles horae Canonicae recitantur, & missae decem, computata majori, celebrantur, quae Ecclesia ex indulto Sedis Apostolicae gubernatur a laicis, estque frequenti populi concursu admodum celebris. Sunt praeterea praepositura S. Jo. in Vinca Ord. Humil. Prioratus S. Marci, & Abb. S. Marci, est etiam in civitate hac consortium seu congregatio totius Cleri secularis, & cui plures redditus relictī fuerunt cum certis oneribus celebrandi missas, & anniversaria, ac distribuendi certam quantitatem panis singulis hebdomadis quadragesimae, nec non dotes pauperibus puellis tradendi, aliaque pia opera faciendi. Divae Coronatae adiacet preclarus Mons pietatis a nobilibus administratus. Xenodochia pariter plura habet, sed insigne cernitur, quod maius nuncupatur tum structura, tum redditibus, tum regimine, unde
cum

cum pluribus aliis caeterarum Civitatum potest comparari. Ejus agri dimensio in longitudinem milliarium circiter quadraginta protenditur a finibus Mediolanensibus ad Cremonenses, latitudo ubi major a Papiensibus ad Cremonenses quindecim non excedit, tamque brevi terrarum spatio supra nonaginta mortalium millia numerantur. In civitate, & suburbiis degentium ad quatuordecim millia censentur. Populus Catholicus, & pietati deditus, suoque Pastori obsequentissimus. Sunt in ea civitate Parochiae 17. De ejus semel, & iterum iterata aedificatione, (c) deque origine, magnitudine, nobilitateque Defendens Lodius (d) egregie retulit in Historia ejusdem Civitatis, additque illam ab Alumnis S. Barnabae Apostoli hausisse evangelium, iisdemque temporibus Pastoris imperio paruisse, tamen ante annum 305. nulla illorum Praesulum occurrat memoria (e). Metropoli Mediolanensi subiecta est in spiritualibus, veneratur politicos fasces Regis Hispaniarum, tanquam membrum Mediolanensis Ducatus (f). Pulcherrima Cathedralis illi est, Deiparae Virgini in Coelum Assumptae consecrata. Quatuor dignitatibus gaudet, Praepositura, Archidiaconatu, Cantoratu, atque Archipresbyteratu cum quatuordecim canonicis, quorum unus curam exercet animorum, pluribusque aliis clericis. Civitas est opulenta, pulchra virisque nobilibus claris in pacis, bellicae artibus nulli secunda. Ager omnium finitimorum fertilissimus, omnium Scriptorum calculo beatissimus. Sanctum Bassianum Episcopum pro Tutelari Divo veneratur, Sanctos Julianum, Titianum, Albertumque Praefules, Martyrem vero Danielelem, & Gualterium confesso-

x.
fessorem cum aliis beatorum nomine habitis honorat. S. Savinam (g) ex vetustissima Trissina familia, quae SS. Naboris, & Felicis corpora curavit post eorum martyrium, Diocletiano Imperat. civem suam agnoscit. Dioecesis Laudensis satis ampla est, & finitimas attingit Dioeceses Mediolanensem, Bergomatem, Cremenensem, Cremonensem, Placentinam atque Papiensem. Sunt in ea oppida permulta, & parochiales Ecclesiae 85. Harum rectoribus novem praesunt Vicarii Foranei. Virorum coenobia quatuordecim, sanctimonialium duo, Abbatae in commendam conferri solitae duae, & prioratus unus. Laudae veteris annui census sex millia scutorum Germanico Almae Urbis Collegio unita, & Abbatia Cornu juvenis Ordinis Cisterciensis, & prioratus S. Pauli. Taxatur haec Ecclesia in flor. 150. in lib. Camerae (b). Caeterum qui in ea sede Praefules floruerunt sunt qui sequuntur.

In Ughellii Prooemium

A D N O T A T I O N E S.

(a) Quatuor circiter passuum millibus vetus Laus Pompeja a nova distabat; unde cum Tabula Peutingeriana, tum Antonini itinerarium XVI. passuum millia a Laude Pompeja Mediolanum numerant. Hodie dum exstat vicus, qui vulgo *Lodeve*, seu, uti recte ex Holstenio monuit Cellarius *Geogr. ant. lib. 2. cap. 9. sect. 1. q. 105.*, *Lodi vecchio* appellatur. Ibi veteris amplissimae Urbis passim vestigia cernere est.

Pupi-

(b) *Pupiniam* lege ex lapidibus. Ceterum de tribu cui Laus Pompeja adscripta fuit, infra agam *Diff. I.*

(c) De his omnibus plura mox *Diff. I.*

(d) Liber Defendentis Lodi inscribitur: *Discorsi Istorici intorno la Città di Lodi*, editusque est Laude a 1629. 4. Plura ad Laudensem historiam pertinentia paraverat, quae MS. exstant in Bibliotheca Patrum Oratorii S. Philippi Nerii.

(e) Vide Dissertationem II.

(f) Austriacis Principibus paret, ex quo Mediolanensis regio in eorum ditionem concessit, Hispaniarum Regno ad Philippum V. Borbonium translato.

(g) De ea Bollandus 30. Januarii, quo die praeclarissimae feminae memoria in Romano Baronii martyrologio consignatur.

(h) Census, quos olim Romana Ecclesia ex Laudensi derivabat, habes in *libro censuum Romanae Ecclesiae* a Centio Camerario sub annum 1192. composito, editoque a Cl. Muratorio *T. V. antiquit. Italic. med. aevi col. 868. seq.*

(A) The first of the two main parts of the book is devoted to a general survey of the history of the English language from its earliest beginnings to the present day. This part is written in a clear and concise style, and is well illustrated by numerous examples of the language in its various stages. The second part of the book is devoted to a more detailed study of the English language in its present state. This part is also written in a clear and concise style, and is well illustrated by numerous examples of the language in its present state.

(B) The second of the two main parts of the book is devoted to a more detailed study of the English language in its present state. This part is also written in a clear and concise style, and is well illustrated by numerous examples of the language in its present state.

(C) The third of the two main parts of the book is devoted to a more detailed study of the English language in its present state. This part is also written in a clear and concise style, and is well illustrated by numerous examples of the language in its present state.

(D) The fourth of the two main parts of the book is devoted to a more detailed study of the English language in its present state. This part is also written in a clear and concise style, and is well illustrated by numerous examples of the language in its present state.

(E) The fifth of the two main parts of the book is devoted to a more detailed study of the English language in its present state. This part is also written in a clear and concise style, and is well illustrated by numerous examples of the language in its present state.

DISSERTATIO I.

De Laudensis Urbis originibus, dignitate, ac fati.

CAPUT I.

*Laudensis Urbis origines, nomen, situs, jus, tribus,
amplitudo.*

I. Nequam de Laudensis Urbis Episcopis
adgredior dicere, pauca de ipsa Urbe,
quemadmodum rerum ordo postulat, non-
dum fortasse satis enucleata discutere vi-
sum est. Atque ad Laudis Pompejæ ori-
gines, quae primum omnium explicandae sunt, quod
spectat, ceterorum, quae Defendens Laudius in Italicis
quibusdam exercitationibus operose collegit, commentis
missis, audiamus Plinium lib. III. cap. XVII. scriben-
tem, *Boios trans Alpes profectos, quum primum scilicet*
Alpes transgressi fuere, nec trajecto Pado sedem aliam,
fixamque annem inter & Apenninum delegerant, Lau-
dem Pompejam condidisse. Porro quo loco condiderint,
non difficile est divinare. Nam Itineraria Mediolano
Laudem Pompejam XVI. millibus passuum abfuisse pro-
dunt; quod scilicet passuum millia Mediolanum inter
& vicum *Lodi vecchio* nuncupatum intercedunt; ut in
vico illo, proximisque agris antiquam Bojorum Laudem

constituisse nullus dubitem . Quod nomen Gallicum hujus oppidi fuerit , ignoratur , inquit Cellarius *Geogr. ant. lib. 11. cap. 1x. sect. 1. num. 105*. Ejusmodi tamen fuisse conjicio , quod latine *Laus* redderetur , non enim Romani , quum in oppidum quodpiam *Coloniā* deducerent , priscum loci nomen continuo immutabant , sed retentum ad latinas leges conformare plerumque consueverant .

II. *Pompejæ* autem cognomen a Cn. Pompejo Strabone Magni patre accepit , qui *Transpadanas Colonias* deduxerat , ut ex Asconio Paediano discimus in *Pisonianæ Commentario* . Nam etsi eos non probat Sigonius de antiquo jure *Italiae lib. 111. cap. 11.* , qui *Laudem Pompejam* inter *Transpadanos* numerant , conjectura tamen ex ipso nomine concepta , *Pompejum* cum *Transpadanis Laudem* quoque *Coloniis* adscripsisse possumus adfirmare . Anno circiter Urbis conditæ *DCLXVI.* id contigit . Nam (quod a Cl. Scipione Maffejo scite observatum reperio *Veronæ Illustratæ lib. 1v. col. 66.*) post gestum a. *DCLV.* Consulatum Pompejus Colonias istas deduxit , quo tempore Proconsul in *Transpadanis* partibus agebat . Quare quum biennio post Consulatum fulmine tactus Pompejus interierit , illud superest , ut anno circiter *DCLXVI.* *Transpadanos* in *Coloniārum Censum* retulerit . Pergit porro Asconius , & quæ *Pompejanarum Coloniārum* ratio fuerit , in hæc verba describit : *quas (Colonias) non novis colonis constituit , sed veteribus incolis manentibus jus dedit Latii , ut possent habere jus , quod ceteræ Latinae Coloniae , idest ut petendi magistratus gratia Romanam Civitatem adipiscerentur . Hoc igitur jure Laus quoque donata fuit . Transpadanorum quoque fortunam*
sequuta

3
sequuta in Romanam Civitatem adscita est . De tem-
pore satis non constat . Id saltem factum , quum Tran-
spadanos omnes Caesar in prima dictatura , Dione teste ,
civitatis , atque adeo suffragii jure donavit .

III. Nunc in qua tribu post civitatem donatam
suffragium Laus tulerit , inquiremus ; veterum autem
lapidum auctoritate utamur . Defendens Laudius *Dissert.*
111. p. 132. hanc profert epigraphen , quam Gruterus
quoque exhibet p. MXCVII. 4.

M. MINITIO M. F. PVPIN. ANNIANO
FLAMINI DIVI VESPASIANI
SEVIRO TVRMAE V. EQVIT. ROMAN.
X. VIR. STLIT. IVDICAND.

Pupiniam heic vides Tribum . Memini , me in *Excursu-
sum Litterariorum per Italiam* vol. 1. p. 208. Ticinensem
hujusmodi lapidem prodidisse .

T. DIDIO M. F. PAP.
PRISCO
III. VIRO. CAPITALI. SEVIR
TVRM. V. EQVIT. ROMAN.
TRIB. MILIT. LEG. III. AVG.
Q. PROPR. PROVINCIAE
GALLIAE NARBONENS
TRIB. PLEBIS. PRAETORI
MVNICIPI. PATRONO
T. DIDIVS HERMIAS
INDVLGENTISSIMO PATRON.

Quem ego lapidem heic non ea de causa memoro , ut *Seviri* , seu *Praefecti turmae quintae Equitum Romanorum* munus a M. Minitio gestum eodem T. Didii Prisci *Seviratu* confirmem : (Quam in rem si ad exempla liberet excurrere , L. Flavium . L. F. Out. Saviū VI. VIR. TVRMAE I. EQVIT. ROMANOR. in Inscriptione a Maffejo adlata *Mus. Veron. p. CCLII. 3.* commendatum indicarem) ; Verum eo epigrammatis hujus commemoratio spectat , ut quemadmodum , qui illud ante me licet non sine vitio ediderat , Cl. Muratorius *p. MCXIX. 4.* proferre se dixerat , ut *quae vera fuerit Tribus* , cui erat *adscripta Ticinensis Civitas* (Papia nempe) agnosceretur , ita miraretur nemo , si Minitiani lapidis praesidio fretus *Pupinae Tribui* *Laudensem* fuisse urbem adnumeratam ipse adfirmavero .

IV. Quamquam & alii lapides non desunt , qui idem confirment . Duos reddo a me ex marmoribus ipsis diligenter descriptos . Primus hic est .

L. CASSIO. L. F. PVP.
RVFO VI. VIR CARPEIAI. C. I
RVSTICAIO IV. III
PARENTIBVS
C. AELIAI. C. L.
VXSORI
L. CASSIVS L. F. P. I
CIVIS
VIVIR. III VIR

Mire depravatum hocce elogium haetenus prodierat apud
Lau-

Laudium *Dissert.* 111. p. 131. Fabrettium p. 613. n. 106.,
 & Muratorium p. 687. 6. Nec est cur in eo interpre-
 tando diutius immorer, planus enim est ejus sensus:
Lucio Cassio Lucii Filio Pupinia (ex Tribu scilicet Pupinia)
Ruso Seviro, Carpejae Caji Libertae (sic enim refingendam
 extremam litteram nonnihil abrosam, non vero, uti
 apud Muratorium legitur, in F. commutandam ex Aeliae
 C. L., quod sequitur nomine, conjicio, suadent etiam
 litterae ipsius marmori insculptae vestigia) *Rusticae Pa-*
rentibus Cajae Aeliae Caji Libertae Uxori Lucius Cassius Lucii
Filius poni jussit Civis Sevir, quartumvir. Fateor tamen,
 non satis percipere me cur heic *Civis* nomen inscriptum
 fuerit, ac nisi ocularis, atque ea quidem iterata mar-
 moris inspectio de vera lectione me dubitare prohiberet,
 Muratorio PVP. seu *Pupinia* heic etiam legenti lubens
 adsentirer. Nam quod Doniani Lapidis *CL. XV. 37.*
Siglas P. I. S. interpretatus Gorius fuerit, *Pius in suos,*
 non putarim quempiam futurum, qui L. Cassium *Pium*
in Civis, seu *Cives* heic legat; nec enim L. Cassius pro
 sua modestia hanc sibi laudem tribuisset, aut ubi de
 Parentibus, atque uxore sermo est, pietas in *Cives*
 opportune commendaretur. Sed forte totum hocce mar-
 morarii vitium est, qui singularias P. I. in extremo la-
 pide aut post nomen VXSORI incidendas non suo in-
 sculpsit loco Civisque L. Cassii cognomen erit. Ut ut
 est, de Pupinia Tribu dubitare non possumus, quam
 altera quoque inscriptio confirmat a Laudio *Dissert.* 111.
 p. 131. & Fabrettio p. 407. n. 317. pridem adlata, sed
 alio quam quem in marmore habemus, versuum ordine.

C. CANINIUS C. F
PVP. SVRA V̄ VIR
SIBI ET SEXTIAE D.L
IVCVNDAE

Cajae Libertae

T. F. I.

Titulum fieri jussit.

H. M. H. N. S.

*Hoc monumentum he-
redes non sequitur.*

Ita lapis, unde Muratorium emendabis, qui pag. 687. 6.
C. CAMNIVM heic nobis obtrudit.

V. Addatur his inscriptio a Grutero p. 475. 5. tum
etiam a Laudio edita *Diff.* 111. p. 130.

DIIS. MANIBVS
L. TITI. L. F. PVPINIA
MACRI. V̄ VIRI
DECVRION.
LAVDE POMPEIA
VIXIT ANNOS XXX.
TITIA. RHODOPE
MATER. ET
SALVIVS VICTOR
CONLAC. F.

Laudius legit in extremo versu CONLOC. F. *conlocari*
fecit; sed aptius Gruterus habet CONLAC nempe *Con-*
lactaneus, nam hoc nomen belle respondet *Matris* nomini,
quo *Titia Rhodope* donatur, causamque aperit, cur *Sal-*
vius Victor Titio lapidem poni jusserit. Hoc obiter.
Quod ad nostrum institutum pertinet, nihil disertius
adferri

adferri posset, quo in Pupinia Tribu Laudenses suffragium tulisse comprobetur. Titius enim Laude Pompeja decurio, & ex Tribu Pupinia fuisse dicitur.

VI. Pupiniam Tribum hactenus Laudensibus adseruimus. At quid de pluribus Inscriptionibus, quae in alia omnino Tribu illos constituunt? Nam primo Poblilia eos Tribus sibi deposcere videtur, quum in marmore quodam apud Muratorium p. 2040. miles occurrat. NILIVS (forte Manilius) L. F. PVBL. *viCTOR Laud. Pomp. seu Laude Pompeja*. Verum vel typographi, vel amanuensis vitio *Publiliam* seu *Pobliliam* Tribum in hunc locum irrepsisse crediderim pro PVP., idque eo facilius, quod eadem Tribus in superiore versu occurrat: *Aelius L. F. Publ. adjutor Alvinga*. Neque vero unus hic error est, qui in eo Muratoriano exemplo legatur. Quid enim Tribus VES, quae nusquam exiit, pro VEL seu *velina*, cui Firmum Piceni adscriptum fuit? Quid FAL. *Falerina* scilicet Tribus Brixiae tributa pro FAB. *Fabia*? Quid CAR. Tribus hactenus incomperta pro CAM. *Camilia*, ad quam *Pisaurum* spectasse doctissimus Oliverius ostendit *Marmor. Pisaur. p. 99.*? Non ergo vitioso huic lapidi refragari verebimur.

VII. At quid de illis dicemus, qui in Fabia Tribu Laudenses censere videntur? quid de aliis, qui ad Ostentinam Tribum illos referunt? Extabant in aedibus Canonorum Regularium S. Romani huc illuc dispersae veteres non paucae Inscriptiones, pleraeque etiam in domestico viridario tempestatum, imbrumque injuriis expositae prostabant. Verum Reverendissimus P. D. Johannes Antonius Bonellius Laudensis ejus loci Abbas

vidente me , consiliumque probante a supremo discrimine insignia haec patriae Urbis monumenta eripere studio omni contendit . Nam illa diligentissime conquisita in atrio quodam locari , inque permanentem figi murum sapienter iussit , illud simul spectans , ut & lapidum conservationi prospiceret , nec tamen difficulter admodum legi perpendique a viris antiquitatis studiosis possent . In hac ergo collectione exstat lapis huiusmodi .

DIS. MANIB.

P. SEPVLLI

P. F. FAB

TACITI

Eandem Fabiam Tribum videre mihi videor in hoc ejusdem collectionis fragmento .

. . . . AB LARGVS

. . . . IR

. . . . SEVERA

L. F. FIL.

L. F.

MANIBVS

Putarem enim post praenomen , nomenque Largi Fabiam Tribum , cujus litterae A B vestigia exhibent , marmori insculptam fuisse . Pro Oufentina sufficiat heic accurate ad marmor titulum exprimere a Laudio *Diff.* 111. p. 132. & a Muratorio corrupte vulgatum p. 1283. 6.

C. VALERIUS. C. F. OVF. BROCCVS
SIBI. ET. C. VALERIO. OVF. PATRI
TESTAMENTO FIERI IVSSIT H-S CCIOO
ARBITRATV VALERIAE C. F. SORORIS ET
L. MARCI. M. RVFI

Qui extremus versus fortasse refingi sic posset : M. F. OVF.

VIII. Haec qui legerit , noritque contigisse non semel , ut Coloniae ab una ad aliam Tribum transferent , de Laudensibus quoque suspicari id facile poterit . Verum quae duae causae ab eruditissimis viris adferri solent , cur Tribuum mutatio contigerit , nova scilicet Coloniae deductio , & Tribus cujuspian dissolutio Romae sancita , ad Laudenses Inscriptiones referri minime possunt , neque enim Laus Pompeja postquam a Strabone Latinae Coloniae jus habuit , Colonia iterum deducta est , aut Pupinia Tribus ex octo illis , seu decem Tribubus fuit , quae bello sociali quum additae fuissent a. v. c. DCLXIV. , quadriennio post dissolutae fuere , ut docet in *Civitate Romana* p. 543. Onuphrius Panvinius ; sed ex antiquioribus , dum Romanae res steterunt , numquam sublati . Itaque quod ad lapides spectat , in quibus Fabia Tribus adscripta legitur , non Laudensium esse crediderim , sed Brixianorum , aliorumve qui in Fabia Tribu censi Laudem Pompejam adierint , ibique denati sint . Nonne Vienneensis L. Valerius Priscus mortem Laude Pompeja operiit ? Testem habeo epigraphen in eisdem aedibus S. Romani , quae hujusmodi est .

L. VA-

L. VALERIO PRISCO
 VIENNIENSI (*sic.*) PRAEF.
 II. COH. DVAR. TERTIAE
 THRAC. ET. SECUNDAE
 EQVITATVM (*sic.*) TRIB. LEG. X
 FRETENSIS. PRAEF. ALAE
 FLAVIANAE. PRAEF. FABR.
 LOC. SEPVLTVR

D. D.

PVBLICE DATVS

Viden? *Lucius hic Valerius Priscus Praefectus iterum cohortium duarum, tertiae Thracum, & secundae equitatae (sic enim alia marmora loquuntur, ut Ariminense C. Nonii Caepiani in Gorii Symbolis Florentinis a me illustratum) Tribunus Legionis decimae Fretensis in Gruterianis faxis saepe commemoratae, ac Trajani aevo percelebris, Praefectus Alae Flavianae (Flaviam alia epigrammata vocant) Praefectus Fabrum quum domo Viennensis esset, Laude Pompeja denatus est, locusque sepulturae decreto decurionum est ei publice datus. Quidni ergo Brixianus quoque quispiam Fabiae Tribui adscriptus Laude Pompeja mori potuerit?*

IX. Neque vero difficile admodum foret, lapides illos Fabia Tribu notatos aliunde Laudem Pompejam deportatos fuisse. Exemplo rem confirmo. In citatis S. Romani aedibus haec inscriptio prostat.

ENGADE

ΕΝΘΑΔΕ ΚΕΙΤΑΙ
 ΚΥΡΙΛΟΣ ΚΩΣΤΑΝ
 ΚΑΤΑ ΛΕΙ ΤΙΝΟ
 ΠΩΝΕΠΕΣ ΤΙ ΠΟΛ
 ΚΤΗΤΩ ΕΙΤΗΣ
 ΠΡΟΣΕΧ
 ΕΙΝΤΩ ΤΟΠ Ω

Nempe : *heic jacet Cyrillus Constantinopolitanus , qui Epesti-
 eteto legavit , ut hujus loci curam haberet .* Atqui hanc
 Inscriptionem Alciatus in suo *Antiquario* Mediolani ad
 S. Celsi templum exstitisse testificatur . Et mirabimur la-
 pides Fabia Tribu praenotatos potuisse aliunde Laudem
 deferri ? Sed quod de his conjectando solum adfirmare
 licet , id de C. *Valerii C. F. Ouf. Brocchi* titulo possum
 certo adserere . Gruterus enim , qui eum *p. DCCXLIV.*
8. sexto decimo saeculo protulit , Mediolani in aedibus
 Cichi Simonettae collocat ; Alciatus quoque in *Antiqua-
 rio Inscript. CIX.* Mediolani se illum exscripsisse perhi-
 bet . Quod si quis praefracte velit , Oufentinae Tribui
 adscriptos Laudenses fuisse , habeat per me licet ; sed
 quod in simili argumento Cl. Oliverius *Marm. Pisaur.*
p. 104. acute animadvertit , dicat is oportet , post Claudii
 nempe tempora promiscue in qualibet Tribu Laudenses
 censos fuisse , ac Pupiniam alios , alios Oufentinam ,
 alios etiam Fabiam Tribum professos ; *comitiis enim , in-*
quit

quit Oliverius , suffragiisque penitus sublati , quum Tribus Cives Romani honoris duntaxat causa profiterentur , non est cur miremur pro illorum arbitrio plerumque additam fuisse .

X. Age . Pauca nunc de Laudensis Urbis amplitudine liceat differere . Non ea nempe Laus Pompeja fuit , quam nunc videmus , exigua scilicet Urbs , verum perampla , & aedificiorum splendore conspicua . Qui circa vicum *Lodi vecchio* , vulgo appellatum hac illac discurrerit , ingentesque ruinas hodieque superstites curiose lustrarit nae is intelliget , quanta olim Urbs illic steterit . Adcedit alios exstare vicos ab eo satis diffitos , quos tamen intra Urbis moenia fuisse contentos incolae ferunt , magno sane ad declarandam Urbis illius amplitudinem , ac majestatem argumento . Tiberio imperante portam Civitatis factam docet Inscriptio a Muratorio etiam adlata *p. 442. 8.*

TI. CAESAR AVG. F.
AVGVSTVS
DRVSVS CAESAR AVG. F.
PORTAM . F. C.

Et gemina quidem haec Inscriptio superest in aedibus S. Romani , & in fronte domus juri dicundo , altera nempe in fronte portae ipsius , altera in averfa parte , quae Urbem spectabat , collocata fuisse videtur . Multa de hoc lapide Laudius disputat *Diff. V. p. 222. seqq.* Ego sic existimo , Drusum a. Christianae aerae XIV. in Pan-
noniam ad sedandos militum tumultus profectum Laude Pompeja transiisse , ac Laudenses quo novi Augusti Ti-
berii

berii filium sibi devincirent , portam illam in arcus formam fieri curasse , Inscriptione posita , quae in Imperatorem , filiumque omnem egregii operis honorem derivaret . Atque id mihi eo verosimilius fit , quod neque Drusus *Consul* dicitur quemadmodum in Maffeiano lapide *Mus. Veron. p. 478. 6.* Consul autem Drusus insequente anno vulgatae aerae XV. processit ; neque ullus Tribuniciae Potestatis annus Tiberii titulis additur , ut decurrente primo Imperii ejus anno , qui Christianae aerae XIV. fuit , epigraphe insculpta videatur .

XI. Alia veteris Urbis monumenta ejus dignitatem testantia sequentibus capitibus reservamus . Hec pauca colligam , quae alio loco minus opportune ederentur . Ac primum occurrit ad laevam e Cremonensi porta egredientium positum marmor cum hocce titulo .

IN MEMORIAM
VIRIAE . M. F.
SEVERAE
AMICAE OPTIMAE
ANNIA CORELLI F.
QVINTVLA
IN PENZA . SVA
FECIT .

XII. Lectu dignior est , quem in aedibus S. Romani
descripsi , titulus

D O M
L. AXIO CHARISTO
AMICO FRATRI
SODALI QVI VICSIT
ANNIS XXI DIEBUS
LIIII TE PARENIBVS
EIVS L. AXIO CRESCEN
AXIAE TYCHE POS E
RISQVE EORVM . M.
CLAUSIVS C. L. AVDIUS
VICTOR AMICIS
BENEMERITIS

In sexto versu marmorarii vitio TE irrepsisse pro ET
vides ; num etiam ejusdem culpa vertenda puncta quae
litteras C. L. distinguunt ? Non hoc sane in veterum
lapidibus infuetum , quemadmodum Cl. Lupius noster
ostendit . Tum enimvero Claudius legi deberet . Sed
fortassis *Caji libertus Audius* interpretari licet , quin qua-
dratarium oscitantiae incusemus .

XIII. Brevis quoque hic titulus in iisdem S. Romani
aedibus adservatur

IVLIAE
SORORI
Q. ALBINUS
RNELIAE CO
E MATRI P. F

Fragmentum adde ex eadem S. Romani collectione

CAPUT II.

Veteres Laudis Pompejæ Magistratus illustrantur .

I. **N**ON aliud Laudis Pompejæ quam quod ceterarum Coloniarum, regimen fuit, Romanæ scilicet Reipublicæ imago quaedam, atque imitatio. Decuriones primum considerandi sunt, qui veluti Coloniarum Senatus erant. Ut nulla Laudensium Decurionum certa nobis monumenta suppeterent, M. tamen Minitii M. F. Pupin. Anniani, quam superiore capite n. III. reddidi, Inscriptio comprobaret. *Flamen* enim is fuit *Divi Vespasiani*. Flamines porro ex ordine Decurionum erant, nec prius Sacerdotio ornari poterant, quam municipiorum suorum munera obiissent, ut L. 77. c. de Decurion. statutum reperimus. Quin etiam a Decurionibus creabantur, unde in Comensi lapide apud Gruterum p. 438. 7. laudatur L. Minucius Exoratus.

FLAMEN . DIVI . TITI . AVG.
VESPASIANI
CONSENSV . DECVRION.

Verum non heic conjecturis tantum agere possumus: Superioris capitis num. IX. L. Valerii Prisci titulum recitabamus, in quo locus sepulturæ D. D. dicitur publice datus, decreto scilicet Decurionum; quotiens enim (quod scite observavit in notis ad *Marmora Pisauriensa* p. 2. eruditissimus Eques Hannibal de Abbatibus Oliverius) publico in loco ponenda erat Inscriptio, sive sacra esset, sive pro-

profana, a Decurionibus ejusdem loci concessio erat impetranda. Decurionem quoque num. V. dedimus L. Titum L. F. Pupinia Macrum.

II. At experiamur, num Decurionem alium Laudensem in lucem possimus emittere. In aedibus Parochi S. Mariae Magdalenae Laude hunc ego titulum descripsi a Grutero p. 43. 8. non sine gravibus mendis exhibitum.

HERC. SAC.
CUMMAS CARPIVS
VI. VIR. SEN
TI. AVG. C. D. D.
ORNAM. DEC.
AB. ORD. SPLENDID.
M. M. HONOR
CUMMAS CARPIO
FESTO FILIO
EQ. R. EQ. P.
VI. VIR. IVN. DEC.
VOT. SOL.

Difficillima fane Inscriptio, quam nisi oculis meis ipse diligenter lustrassem, spuriiis fortasse adcenserem. Sed de ejus veritate dubitare non licet. Quid ergo? An non monstri simile videatur epigramma, quod votivum primus, & extremus versus prodit, ceteri elogium quodpiam, aut etiam funereum titulum indicant? Hoc primum in eo perpendendum. Octavus tamen versus difficultatem mea quidem sententia amover. Quod enim illud *Cummas* M. littera compendio in marmore geminata; quamvis

quamvis Laudius *Diff. 111. Cumas* simplici M. heic quoque scribat, ut in secundo elogii versu? Nisi vehementer fallor, quadratarius Syllabam CV. imprudens omisit; scribendum enim ei fuerat CVM CVMA; contra S. litteram addidit, quod superius CVMAS incidisset, non animadvertens ibi nominandi esse, heic auferendi casum. Heinc porro fit, lapidem Herculi votivum omnino fuisse, nihilque aut elogii aut funerei epitaphii continere. At quis tituli sensus? Quid singulariae significant? In hoc secundo loco inquirendum diligentius est.

III. Laudius qui eundem lapidem *Diff. 111. ex-* scribit, ita illum interpretatur p. 151. *Tiberii Augusti Caesaris decreto donatus ornamentis decurionalibus ab ordine splendidissimo manu mancupio honoratus.* At multa in hac explanatione displicent. Mitto phrasim illam *manu mancupio honoratus*, seu in libertatem adsertus, a lapidario stylo plurimum abhorrere. Quid opus Tiberii decreto, ut Decurionalibus ornamentis Cumas honestaretur? Libertus erat, inquit Laudius. Demus, quod tamen ex una Laudii ipsius interpretatione proficiscitur. Libertine ad Decurionalia ornamenta impetranda absque Principis nutu minime idonei erant? Id sane sibi Laudius fingit, vel ignorans, vel non animadvertens Libertorum sub Caesaribus potentiam, ut fere eorum arbitrio Romanum regeretur imperium. Praeterea nihil in lapidibus usitatus *Ordine splendidissimo* alicujus Coloniae; verum cujus Coloniae is ordo fuerit, continuo additur, ut in Inscriptione a V. C. Philippo a Turre prolata *Monum. Vet. Antii p. 359. Splendidissimus Ordo Aquilejensium, Ordo Narniensium* apud Fontaninium *de antiquit.*

Hortae p. 71. *Ordo Vocontiorum* in *Gruteri Thesauro* p. 484. *Ordo Municipii Puteolani* *Novi Thesauri Muratoriani* p. MCXV. 7. &c. Cur ergo contra constantem ceterorum lapidum morem, cujus Urbis *splendidissimus* hic *Ordo* fuisset, in *Laudensi* marmore praetermissum dicamus? Sed & illud contra lapidum auctoritatem est, *Tiberium Augustum* *Caesarem* dici: *Tiberius Caesar Augustus*, vel *Augusti* F. scribi consuevit.

IV. Aliam ergo difficillimi epigrammatis explanationem tentemus. Haec mihi occurrit, de qua penes eruditos viros iudicium esto. *Herculi sacrum. Cumas Carpius Sevir Senior* (de *TI.* infra dicam) *Augustalis Coloniae decreto Decurionum*, ornamentis *Decurionalibus* ab ordine *splendidissimo Municipii Mediolanensis* honoratus, cum *Cuma Carpio Festo* filio *Equiti Romano* equo publico *Seviro Juniore*, *Decurione*, votum solvit. Singula quae difficiliora sunt, enucleemus. *Sevirum Seniore*m dixi *Cumam*, quo de munere infra copiose disseram. Ad Siglas *TI.* quod spectat illarum vim me non satis adsequi fateor. Quid tamen si non *TI.* sed *TE* pro *ET* ut in lapide, quem superiore capite n. 12. dedi, primum insculptum fuerit? & crura deinde ac mediam lineam temporum injuria deleverit? Certe heic *Gruterus* legit *ET*. Sed (quod mihi multo verisimilius) quemadmodum *TE* pro *ET* supra irrepserit, ita heic *TI* pro *IT* seu iterum incisum fortassis fuit, *Sevirorum* enim dignitas iterari consueverat; unde *Sevir Junior iterum Augustae Praetoriae* apud eundem *Muratorium* p. 1031. 3. ut alia mittam quae *Fabrenius* in hanc rem congeffit p. 402. seq. Nisi si quis malit superiorem litterae *T.* lineam ad sequentem litte-

ram extendi debuisse, ac duas unitates nobis heic exhiberi linea ex more superducta, sed nimis a quadratario depressa, atque contractiore quam insculpi debuerit, notatas, quae etiam *iterum*, seu *secundum* significant. Nulla tum difficultas supererit. Augustales Coloniarum e Gruteriano Indice notissimi sunt, iique Decurionum decreto constituebantur: Planissimus ergo siglarum AVG. C. DD. sensus est: *Augustalis Coloniae decreto Decurionum*.

V. At fortassis alicui magis placeat interpretatio, quam eruditissimus P. Gaspar Odericus Societatis Nostrae Romae ad me perscripsit Kalendis Septembribus. Putat ille Legi haec posse Tib. AVG. C. nempe *Tiberii Augusti Comes*. *Comes Imper.* occurrit in Gruteri Thesouro p. CDLXV. 3. *Comes Augg.* ibid. p. CDVII. 2. *L. Salpejo Comiti Tib. Caes. Aug.* ibid. p. CDXLVII. 4. Forte etiam, inquit ille, explicari singularia C. posset *Candidatus*. *Candidati Principis* ab Ulpiano memorantur L. i. *de Off. Quaest. Candidatus Aug.* legitur apud Gruterum p. CDLVI. 4. Ingeniosa haec fateor sunt, & mihi etiam probarentur maxime, si vel *Comitis*, vel *Candidati* nomen una singularia C. insculpi potuisse mihi persuaderem, nomen scilicet non adeo usitatum, nec tam facile divinandum. Si tamen quis alterutram Interpretationem amplectatur, siglas DD. ad sequentia referat, quibus significetur *Decreto Decurionum* fuisse Cumam Carpium ornamentis decurionalibus ab Ordine splendidissimo Municipii Mediolanensis honoratum. Celebre enimvero est in lapidibus Municipium Mediolanense, cujus Ordo splendidissimus, nempe Decuriones & quasi Senatus Ornamentis

mentis decurionalibus Cumam honoravit, seu Decurionem honorarium dixit. Similis est Nemaufensis epigraphe a Maffejo in *Antiquitatibus Galliae* p. 65. descripta.

DIS MANIB
FIRMI LVCANI L.
IIIIIVIR AVG
ORNAMENTIS
DECVRION NEMAVSI
HONORATO

En Libertum ornamentis Decurionalibus honoratum sine ullo Principis decreto, quod fieri posse Laudius negabat. Porro hujusmodi Decuriones etiam *ornamentarii* quasi *ornamentis tenus* vocabantur. Accipe Gallicam aliam Inscriptionem ex Maffei *Antiquitatibus Galliae* p. 66.

IIII VIR AVG
ET DECVRIONI
ORNAMENTAR
IVLIO AEMILIO
ANICETO ET
IVLIAE THEOPILE

Ne autem mirere Sevrum Laudensem a Mediolanensi Municipio inter Decuriones ornamentarios (jam enim hoc vocabulo uti liceat) adscriptum fuisse; habeto heic ex eodem Maffejo p. 61. unum in altera Colonia Decurionem pleno jure, in altera insignibus tantum Decurionatus honestatum.

M. VE.

21

M. VERII . VICTORIS
 DECVRION. COL
 IVL . AVG . APOLINAR
 REIOR . ITEM . COL
 AVG . NEM . ORNAM.
 VIVOS SIBI ET SVIS
 FECIT

Hic nempe Decurio fuit Coloniae Juliae Augustae Apol-
 linaris Rejorum , simulque Decurio Coloniae Augustae
 Nemaufensis ornamentarius . Cetera commentario non
 indigent , & quod ad equum publicum spectat , quo
 Festus Eques Romanus erat , illud exploratum est , eos
 Equites Romanos equo publico dictos fuisse , quibus a
 Censore vel Imperatore equus publicus , stipendio sci-
 licet ad eum alendum assignato , datus fuisset , quem-
 admodum a Cl. Oliverio in *Marm. Pisaur.* p. 104. no-
 tatum reperio . Sed ut ad Decuriones , quorum causa
 disputata haec sunt , oratio revertatur , Decurionem ha-
 bemus Laudensem eumque ex ordine Equestri *Cuman*
Carpium Festum .

VI. E Decurionibus in aliis Coloniis Duumviri ,
 in aliis Quatuorviri deligebantur , quorum erat causas
 ad Decuriones referre , & eorum sententias rogare . In
 Laudensi Colonia Quatuorviri jus dicebant . Recole
 Inscriptionem , quam superioris Capitis num. IV. exhibui ,
 in ea enim L. Cassius IIIVIR dicitur . Alium Lauden-
 sem quatuorvirum protulit eruditissimus Fabrettius p. 407.
C. Cornelium Rufum , cujus mancam hanc epigraphen Hol-
 stenii Schedae servarunt .

C. CORNELIO
 CN. F. RVFO
 PATRONO
 VI. VIRO. III. VIRO
 LAVDE. ET. SIBI
 C. CORNELIVS

.....

Tertium sequente numero dabo *T. Mutium T. F. Gracilem*. Interdum in Coloniis ut ostendit Cl. a Turre p. 360. Consules reperiuntur, sive pro Duumviris, & Quatuorviris crearentur, (quod Norisio visum est) sive horum qui primus esset, Consul nomine denotaretur, sive praeter Duumviros, Quatuorvirosque Consul aliquis existeret, qui primas in Republica teneret. Nec dubitandum, quin Laude quoque Consul Municipalis exstiterit, si lapis quem Laudius adfert *Diff. IV. p. 178.* ad Laudensem hominem spectet. Nam in eo haec leguntur:

SEX. PAPINIO Q. F
 ALLENIO
 TR. MIL. Q. LEG
 TI. CAESARIS AVG
 TR. PL. PR. LEG
 TI. CAESARIS AVG
 PRO. PR. COS. XV. VIR
 SACR. FAC.
 D. D

Ubi

Ubi vides *Sextum* hunc *Papinium Quincti filium Allenium* fuisse *Tribunum Militum*, *Quaestorem*, *Legatum Tiberii Caesaris Augusti* (non *Augusti Caesaris*, ut quae num. 111. contra *Laudium* diximus vel heinc confirmantur) *Tribunum Plebis*, *Praetorem*, *Legatum* (scilicet iterum, quo enim ordine haec munera ab *Allenio* gesta sunt, heic recensentur) *Tiberii Caesaris Augusti*, *Pro Praetorem*, *Consulem*, *Quindecimvirum sacris faciundis*. *Consulem* autem dum *Allenium* fuisse audis, cave credas, Romanorum illum *Consulem* fuisse (neque enim ulla ejus mentio in Romanorum fastis, aliisque sive insculptis marmoribus, sive manuscriptis libris reperitur) sed *Coloniae* cujuspiam *Consulem* habeto. Num autem *Laudensis Coloniae* *Consul* hic fuerit, inde mihi dubium oritur, quod descriptum elogium a *Laudio* quidem apud *S. Florianum* *Laudensis* agri ponatur, sed a *Grutero* p. 448. 9. *Patavii* in aedibus *Benedictinorum Patrum S. Justinæ*. Quare suspicio aliqua oboriri potest, num post *Appianum*, ex quo *Gruterus* illam hausit, *Patavio* ad *S. Florianum* translata *Inscriptio* fuerit? Fieri tamen potuit, ut utrobique eidem *Laudensi Consuli* tot illustribus muneribus perfuncto eadem plane *Inscriptio* poneretur; neque id plane novum, insolensque.

VII. Ut ut est, erant praeterea *Laude Decemviri Stlitibus*, litibus scilicet judicandis. Ejusmodi fuit *M. ille Minitius Annianus*, cujus epigramma num. 111. superioris capitis recitavimus. *Praefectos Fabrum* fuisse aliquando *Civile munus*, etsi militare quoque fuit, in *hisor. litter. Italiae* T. VI. pagg. 200. seqq. monui. Ne *Laudensibus* quidem hocce officium defuit. Lego nimirum

in Inscriptione , quae in aedibus S. Romani etiamnum
exstat , & a Laudio *Diff.* 111. p. 158. redditur ,

T. MVTIO . T. F.
GRACILI
PRAEF. FABRVM
IIII. VIR . I. D
D. D. PVBLICE

Porro non Praefectus Fabrum tantummodo fuit *T. Mutius Gracil* , sed & Quatuorvir Juri dicundo , uti nuper indicaveram . Ceterum Praefectos Fabrum Laude exstistisse miretur nemo , qui etiam Collegium Fabrum ibi fuisse norit . Docet id lapis parum accurate si versuum ordo spectetur , a Laudio *Diff.* 1. p. 41. & Muratorio p. 520. 2. descriptus , & in principe Laudensi Templo e regione baptismalis fontis collocatus .

D. M. V. F.
L. CASSIVS
EPITYMETVS
VI. VIR . SIBI . ET
L. CASSIO OCYTI
PATRON . OPTIMO
ET ATILLAE ACTE
VXORI EIVS
QVI OCYS COLLEGIO FABR
LAUD. IN VTRVMQ. FLOREM
PERPETVO SIBI DEDVCEND
H-S ∞ TESTAMENTO LEGAVIT

VIII.

VIII. At quaeret aliquis, cujusmodi uterque hic flos fuerit? Floribus conspergi solita veterum Sepulcra nemo unus est qui ignoret. Ut quae doctissimi Viri La Cerda & Pontanus in *VI. Aeneidos* v. 881., ac nuperrime Franciscus Eugenius Marchio Guaschius in libro inscripto *i Riti funebri di Roma Pagana* p. 107. seqq. hanc in rem contulerunt, missa faciam, in Inscriptione Musei Veronensis p. CCLXXIX. 1. optat *Vibia Phryne*

ut sint qui cineres nostros bene floribu fertis

saepe ornent.

Rosae autem cum primis tum in funeribus, tum ubi annua defuncti memoria recoleretur, deducebantur. Flores multi sint super tumulo, non rubus horridus; sint omnia Rosae, legimus in Muratoriano lapide p. 540. 1. Alia Gruterianorum, ac Muratorianorum Indicum monumenta praetereo, in quibus Rosarum mentio occurrit. Sufficiat *Publii Virucate* P. F. Maximi, & *Valeriae Ursae* indicasse lapidem, quorum ob memoriam, ut Musei Veronensis p. CXLVII. 1. videre est, *Publii Virucate Maximinus* & *Tertius* dederunt Collegio Nautarum Vico Arilica consistentium festerium quatuor millia nummum, ut ex redditu ejus quotannis rosae eis deducantur. Quin ob Rosarum deductionem annua illa funeris memoria Rosalis dicebatur. Heinc in alio Musei Veronensis fragmento p. CXLVI. 3. nescio quis eorumdem Nautarum Arilicensium Collegio festerium duodecim millia Nummum legavit,

VT. EX. EIVS. SVM. REDITV
ROSAL. ET. PARENT. IVSTO F
IVSTAE. VXORI. ET. SIBI. OMNI
AN. IN. PERPETVOM. PROCVR.

nempe

nempe ut ex ejus Summae reditu Rosalia & Parentalia Justo Filio Justae Uxori, & sibi omni anno in perpetuum procurentur. Hunc quidem lapidem Cl. Editor Maffejus sollicitat, putatque Rosal. pro Rosar., seu Rosariae coronae insculptam fuisse; sed nulla hujus correctionis necessitas est, immo Rosalia legendum esse orationis series nobis suadet. Itaque alterum florum in Laudenti lapide indicatorum fuisse Rosas mihi est longe certissimum; de altero incertus haereo. Lilia fortasse fuerunt, quae Virgilius l. c. cum purpureis floribus conjungit

Mānibus date lilia plenis;

Purpureos spargam flores.

At hyacinthos funereis floribus Propertius adcenset lib. IV. eleg. VI.

Hoc etiam grave erat nulla mercede hyacinthos

Injicere, & fracto busta piare cado.

Violas quoque commemorat S. Hieronymus ad Pammachium scribens ep. XXVI., his verbis: *ceteri mariti super tumulos conjugum spargunt violas, rosas, lilia, floresque purpureos.* Notissimus tamen atque usitatissimus Laudensibus flos aequae ac Rosa flos hic funereus esse debuit, quum in epigraphe minime fuerit designatus. Haec hactenus.

C A P U T I I I.

Laudensium Dii ac Sacerdotia.

I. **A**liqua nunc de Ethnicorum Laudensium Religione differemus. Et eos quidem Diis Romanorum cultum exhibuisse compertum est. Paucos tantum Deos
heic

heic recensebo , quorum mentio in Laudensibus Inscripti-
 onibus hodieque exstat . A Minerva ordior , cujus in
 aedibus S. Romani haec exstat votiva epigrapha a Lau-
 dio jam prolata *Diff.* 111. p. 140.

MINERVAE
 SACK
 C. CASSIVS L. F.
 IVSTVS
 VI. VIR AVG. ET
 AELIA LOGAS

Victoriam quoque coluere Laudenses . In iisdem S. Ro-
 mani Aedibus marmor hocce ad eam pertinens descripsi

L. HOSTILIVS
 VRSIANVS
 VICTORIAE
 V. S. L. M.
 ITEMQVE . LA
 VDE

Mirum in modum hanc epigraphen Laudius *Diff.* p. 132.
 foedavit ; Sic enim eam exhibet

L. HOSTILIVS
 VRSIANVS
 VICTORIAE
 V. S. L. M
 IN M. OVSEN
 LAVDE

Heinc

Heinc autem ad Oufentinam Tribum Laudem spectasse conjicit. Multo inquinatior eadem exstat in Muratorii *Thesauro* p. XCI. 3. ubi ceteris Laudii erroribus hic additur ORFEN. Siglas autem IN . M . *in memoriam* Cl. Editor interpretatur. Sed legitima marmoris lectio haec omnia rejici jubet. Singularias igitur me vade explicabis: *Votum solvit libens Mediolani, itemque Laude, ut sensus sit, L. Hostilium Ursianum cum Mediolani, tum Laude victoriae votum solvisse. Atque heinc fit, non Laude solum, sed etiam Mediolani Victoriae Templum existisse, quod vir doctus Gratiolius in libro de praeclaris Mediolani aedificiis ignoravit.*

II. Praeterea Mephitis Templum Laude Sacrum erat. Heinc Inscriptio, quam ex Defendente Laudio *Diff. III.* adtuli in dissertatione de *Cremonae origine &c.* cap. III.

MEFITI
L. CAESIVS
ASIATICVS

VI. VIR FLAVIALIS
ARAM. ET. MENSAM
DEDIT. L. D. D. D.

Atque ex hac Inscriptione discimus Vespasiano e Flavia Gente Imperatori aedes Laude exstructas fuisse, quod etiam ex *Minicii Flamini divi Vespasiani* lapide supra descripto colligere pronum est. Augustales vero, de quibus paullo post, divo Augusto Laude Templum non defuisse indicant.

III. Sed Templum longe celeberrimum Hercules
Laude

Laude habuisse dicendus est, si quae etiam num servantur, votiva illi saxa Mediolano Laudem delata non sunt. *Cumae Carpii Herculi Sacrum* marmor superiore capite num. 11. dedimus. Aliud fere exesum in D. Antonii Berinzagae domo sic habet

HERCVLI
L. VALERIVS
T... TIVS
V. S. L. M

ubi *Tertius* legendum, quemadmodum in Muratorii *The-
sauro* p. 62. n. 2. *Laudius Diff.* 111. p. 159. Tertium ad-
dit e Cyriaci Schedis

HERCVLI VICTORI
V. S. L. M.
MOCHETICVS
MERCATOR

Tria haec saxa ad Laudensem Herculem pertinuisse non est, cur dubitemus. Quae quatuor sequuntur ad Herculem, cui Templum Mediolani sacrum fuisse Gratio-
lius pluribus ostendit p. 61. *seqq.*, omnino referri credi-
derim. Duo ex ipsis autographis, quae apud aedes S.
Romani exstant, reliqua item duo ex Laudio heic re-
curo.

HERCVLLI

CASSIVS

ALBVTIVS

MEDIOLANI

V. S. L. M.

L. D. D. D.

HERCVLI

L. VALERIVS

SECVNDINI F.

OVF. SECVNDIN

VI. VIR. IVNIOR

ITEM VI. VIR VERCELL

ET NOMINE

L. VALERI CRISPI FILI

ET VALERI VITALIS

FRATRIS SVI

V. S. L. M.

L. D. D. D.

Muratorius hoc adfert p. LXII. r. immutato versuum
ordine; tum accurate ad marmor p. 1092. 7.

3.

HERCVLI
Q. EVFEMVS. Q. F. OVF.
LVCVLLVS
AED. VI. VIR
V. S. L. M

Etiā hoc a Muratorio redditur p. LXI. 5. immo & a Grutero bis p. XLIII. 10. & 9. Fabrettius vero p. 409. n. 334. pro *Lucullo* perperam *Lucillium* obtrudit.

4.

GEMINIUS. L. F. OVF.
MESSIVS
VI. VIR.
CVRATOR. AERARII MEDIOL.
HERCVLI
V. S. L. M.

Quod quidem Muratorius p. 61. diligentius in hunc modum exhibuit

L. GEMINIVS L. F. OVF. MESSIVS
VI. VIR. CVRATOR. AERARI. MEDIOL.
HERCVL
V. S. L. M.

IV. Oufentina Tribus, cui Herculis clientes isti adscripti fuere, de Hercule Mediolanensi Inscriptiones loqui satis declarat. Verum ne qui Laudem quoque
Pom-

Pompejam ad eam Tribum perperam referunt, sumi a nobis quod in quaestionem cadit, conquerantur, animadvertant *Mediolani*, non *Laude L. Cassium Albutium* votum solvisse. Mediolanensem porro Sevirem Vercellis quoque Sevirem fuisse credibilis est, quam Laudensem. Nam quum Vercellae splendidissima Urbs fuerit, major Mediolanensis, quam Laudensis Coloniae dignitas, Vercellenses movere facilius potuit, ut Seviris suis Mediolanensem potius, quam Laudensem Sevirem adcenserent. Adde *L. Geminium Messium Curatorem* fuisse aerarii *Mediolanensis*; quod munus etsi Mediolanensem hominem necessario non efficit, nam *Q. Obsequentius Severinus Augustalis Pisis*, ubi & mortuus est, ac propterea facile *Pisanus curator Kalendarii Florentinorum* fuit, ut in ejus epigraphe apud Fabrettium p. 435. legere est; illum tamen Mediolanensem fuisse indicat; & certe probabilius est, Mediolanenses aerarii sui Kalendario, seu sola publica foenori locata pecunia multo pretiosioris, cautissimeque custodiendi curam Civi, non extero detulisse. Si tamen Laudenses omnino velint, suum Herculem his lapidibus designari, non inde tamen efficient, majores suos *Oufentinae* Tribui nomen dedisse. Tunc enim dicam, Mediolanensem hominem Herculi Laudensi votum solvisse; quemadmodum *L. Hostilium Ursinum*, qui quacumque demum in urbe natus fuerit, Laudensis simul, ac Mediolanensis certe non fuit, *Victoriae Mediolani*, ac *Laude* votum solvisse paullo antea intelleximus. In hanc autem Sententiam, quae Laudensis Herculis celebritati faver, non difficilis descendo, quod *Cassii Albutii* & *L. Valerii Secundini* Inscriptiones saeculo

III., sub cuius finem Herculis templum Mediolani a Maximiano structum Gratiolius aliique censent, aliquanto verustiores characterum forma prodere videatur.

V. Fortasse eidem Herculi Laudensi (Dei enim cui positum fuerit, nomen desideratur) inscriptum fuit marmor, quod heic accusatius exhibeo, quam in *Laudii Diff.* III. p. 139. in *Fabrettii Syntagmate* p. 675. atque *Muratoriano Thesouro* p. 123. 3. editum sit.

Q. MANLIVS
PHILVMENVS
SACERD. LAVR.
LAVIN. SIGILLVM
CVM. ARA. HVIC
T
ARAE. SVPERPOSVI
ET. SCRIPTVR. EIVS
VETVSTAT. CORRVP
RENOVAVIT
VOTO. SVSCEPT
L. D. D. D.

Sacerdotem heic habemus *Laurentem Lavinatem*, seu sacerdotum *Laurentium Lavinatium* Collegio adscriptum.

VI. Votivam aliam Inscriptionem refert *Defendens* *Laudius Diff. VI.* p. 293. Salarani uno a Laude veteri lapide exstantem. En illam

C IMP.

IMP. CAES. AVREL. VAL.
 DIOCLETIANVS
 P. F. INV. AVG.
 ET. IMP. CAES. M. AVREL. VAL.
 INV. AVG.
 MAXIMIANVS
 P. F. VOTO
 ET. FLAVIVS. VAL. CONSTANTIVS
 ET GALERIVS
 NOBILISSIMI CAESARES

M. P.

Itaque Laudius Diocletianum & Maximianum Laude veteri suspicatur primum fuisse a. 289. quo Mediolanum ex Galliis eos contendisse Sigonius narrat *Imp. Occid. lib. 1.* de successoribus eligendis deliberaturos; tum probabilius ait iterum eos Laude constituisse a 302. circa Majum, quando triumphaturi cum Galerio & Constantio Caesaribus Romam perierunt. Deinde haud inverisimile sibi videri adfirmat, Maximianum, qui sedem Mediolani fixerat, Laude veteri aedificium quodpiam voto suscepto excitasse, quod ceterorum Imperatorum, & Caesarum nomine dedicarit. Laudium in describendo lapide imitatur Auctor libri inscripti *Giardino Lōdighiano*; Siglas autem P. F. interpretatur *publico fecit*, singularias M. P. *Maximi Principes*.

VII. Cl. Muratorius p. 461. 7. qua erat ingenii acie, mendum in ea verba voto irrepsisse feliciter suspicatus est, ac legendum INV. AVG. felicius coniecit. Sed alia quoque emendanda erant. Dabo ipse lapidem a me diligenter collatum.

IMP.

IMP. CAES. AVREL
 DIOCLETIANVS . P. F. INV. AVG. ET
 IMP. CAES. M. AVREL. VAL.
 MAXIMIANVS P. F. INV. AVG. ET
 FLAVIVS VAL. CONSTANTIVS. ET
 GALERIVS *Val. Maximianus*
 NOBILISSIMI . CAESARES
 M. P.

Nihil ergo minus quam votiva , Inscriptio haec est ;
 columna est milliaria iis similis , quas Gruterus p. 159.
 1. ex nostra tamen emendandus , & Maffejus *Mus. Ve-*
ron. p. CIII. 1. 2. protulerunt , milliarium numero deleta .
 Itaque frustra est Laudii querela de ignoto Numine ,
 cui Maximianus lapidem ex voto inscripserit .

VIII. A Laudensium Diis ad eorum sacerdotia pro-
 gredior . Atque haec quidem lapides , quos haecenus de-
 scripsimus , nobis suppeditant , *Seviros Augustales , Seviros*
Flaviales , seu Vespasiani , Flaminem Divi Vespasiani , &
Quindecimvirum sacris faciundis . Flaminicam Laudensem ad-
 dit Muratorius p. 169. 1. ex veteri fragmento

CATIA . M. F. PROCVLA
 FLAMINICA . T. F. I.
 PETRONIA . T. F.
 CATIANA . FI

Vereor tamen , ne *Flaminica* isthaec nomen potius sit
 alterius feminae , quam officii a Catia , M. F. Procula
 gesti . Si enim Siglae T. F. I. legantur : *titulum* , seu

testamento fieri jussit, dignitatis nomen erit; Verum si extrema littera I. fragmentum sit cognominis, quo *Flaminica* donaretur, eaque Titi Filia fuerit, ut ex iisdem singulariis T. F. Petroniae nomini additis suspicari licet, de *Flaminicae* Laudensis dignitate actum erit.

C A P U T I V.

De Seviris, & Augustalibus Digressio.

SEvirorum & Augustalium mentio in Laudensibus marmoribus saepius occurrens, ut de illis accuratius agam, me monet. Nam etsi Velferus *Rer. Vindelic. lib. 5. p. 275.* Reinesius cum *epist. XXXI.* tum in notis ad Inscriptiones a se collectas, Chimentellius in *Marmore Pisano de honore Bisellii c. 40.* Norisius in *Cenotaphiis Pisanis Diff. 1. c. 6.*, Fabretti *Inscript. c. 5. p. 402. seqq.*, Philippus a Turre in *Monumentis veteris Antii p. 364.*, Fontaninius *de Antiquit. Hortae l. 1. c. 2. p. 36. seq.*, alii-que in hoc argumento magna eruditionis copia versati sunt; ad horum tamen doctissimorum sane Virorum, curas adcedere nonnulla posse animadverti. Atque ut ordinem quempiam diatribe haec nostra habeat, de Seviris primum, deinde de Augustalibus agam.

De Seviris Coloniarum ac Municipiorum.

I. **S**EViros interdum Magistratum fuisse Juri dicundo praefectum nemo est qui nesciat. Ejusmodi fuit *Cajus ille Casselius Voltinia Pompejanus*, qui in Nemausensi lapide apud Gruterum p. 385. 6. *IIIII Vir Juri dicundo* appellatur. Verum de his minime agimus. Nam in Coloniis, ac Municipiis pro locorum, populorumque diversitate Duumviri, Quattuorviri, Seviri, Octoviri etiam jus dicebant. Quod in disputationem venit, illud est, num qui in veteribus faxis *Seviri* vocantur, nulla adjecta nota, quae illorum munus definiat, ut J. D. *Juri dicundo*, A. P. *aedilicia potestate &c.*, *Augustales* fuisse dicendi sint? Et post Norisium quidem Fontaninius, Muratorius, ac plerique alii censent Seviro omnes, quos absque ulla alia nota in litteratis marmoribus legimus, *Augustales* habendos esse. Ego vero multis de causis in alia omnia abire cogor.

II. Enimvero nihil in lapidibus frequentius occurrit, quam haec formula VI. VIR. ET AVGVSTALIS, ut in hoc Muratoriano p. 193. 6.

MEMORIAE
L. ALFI SEVERIANI

VI. VIR. ET. AVG
ARAM

D. S. P. R. *de sua pecunia restituit*
ALFIVS. HILARVS

C 3

Atqui

Atqui ea particulae ET vis est, ut Seviri munus ab Augustali diversum esse significet. Certe quum saepissime marmoribus insculptum reperiamus VI-VIR AVGVSTALIS, non erat, ut veteres usitatissima hac, nec ambigua formula relicta parum aptam, & saltem dubiam ad idem omnino denotandum usurparent. Aliud ergo intelligi voluere, dum quempiam VIRVM AVGVSTALEM vocabant; aliud dum aliquem VIRVM ET AVGVSTALEM fuisse aiebant. Praeterea quum usu recepta formula haec sit VI-VIR AVGVSTALIS, non AVGVSTALIS SEVIR, si quod litteratum marmor AVGVSTALEM SEVIRVM exhibeat, munus diversum intelligemus. Antiquos enim in formularum usu fere superstitiosos fuisse novimus. Porro apud Muratorium p. 193. 7. legere est titulum

ANCHARIO C. F. OVE. AVGVSTALI
VI VIRO DECVRIONI III.

a L. Attilio Hermete aliisque libertis positum. Quid? quod interdum in eodem lapide alter Augustalis, alter Sevir appellatur. Sic in Forojuliensi, quem Cl. a Turre p. 335. adtulit, legimus:

P. FABIO P. L. VERECVNDIO
FIL. AVGVSTALI

P. FABIVS P. L. PHILETVS

IIII VIR. &c.

AVGVSTALIS SEVIRVM

in p. A

2 3

Cur

Cur quaeso si eodem uterque munere fungebatur, non eodem nomine appellatur? Quam facile id fuisset; Facile? immo & ad ambiguitatem omnem, quae suboriri posset submovendam, opportunum atque adeo necessarium. Quaero etiam, cur *L. Romatius Trophimus* apud Fabrettium p. 405. n. 310. dicatur VI. VIR. ET. AVG. COM. VI-VIR. MEDIOL. non autem utrobique vel tantum VI VIR, vel VI VIR ET AVG? Credamne idem omnino munus in eodem lapide tam diversa ratione expressum fuisse? Et illud adcedit, *Augustalium Flaminem* in veteribus Inscriptionibus passim reperiri, numquam *Flaminem Sevirum*; & in lapidibus, qui nomine Ordinum Reipublicae positi sunt, *Augustalium*, numquam *Sevirum* vocabulum usurpari. Profecto si iidem *Seviri*, qui *Augustales* fuerunt, quei factum est, ut a *Seviri* nomine tanta constancia, aut etiam religione Maiores nostri in hisce casibus abstinuerint? An forte quod veteres in lapidibus inscribendis ambiguitatis omnis osiores fuere? At quae major heic ambiguitas, quam aliis in locis ubi vel *Sevirum*, vel *Sevirum & Augustalem* dixerunt? Immo quum certissimum sit Augustales ordinem quemdam in Republica constituisse Decuriones inter ac Plebem medium, & eorum quoque nomine publica quaedam edicta manasse, saltem quod ad marmora spectat Reipublicae jussu inscripta, nullus dubio locus relinqueretur, etsi *Sevirum* potius quam *Augustalium* nomen esset insculptum.

III. Gravioribus tamen momentis suaderi idem potest. Nam quum in Veronensis Musei p. 114. 2. inscriptione *L. Carullius Felicissimus* BIS VI. AVG. IDEMQQ

bis scilicet *Sevir Augustalis*, *idem Quinquennalis* dicatur, negaverit nemo diversa heic munera significari. Quid enim *idem Quinquennalis*, nisi formula alterum ab altero officio disiungens? Adeamus jam Muratorii Thesaurum p. 194. 2 Ecce tibi T. ARETIVS. T. L. APIOLVS [IIII] VIR IDEM AVGVSTALIS. Et dubitabimus, num Seviri ab Augustalibus alii tuerint? Sed dubitationem si qua superest, tollet Florentinorum marmor a Fabrettio descriptum p. 679. n. 51., in quo VI. VIRI. ET. VI. VIRI AVGVSTALES diserte exprimuntur. Dum igitur *Seviros* in inscriptis titulis reperis, cave *Augustales* intelligas.

IV. At, inquit Cl. a Turre p. 366., mirum esse in Inscriptionibus Aquilejensibus frequenter *Seviros* occurrere, at nullo uspiam *Augustalitis* caractere honestatos; neque credere se posse, *Augustalium* Collegio caruisse Coloniam adeo illustrem, quae Augustum Caesarem impense coluerit, *restitutorem* suum, imo & *conditorem* testata in insigni lapide apud Gruterum p. 152. 4. Quamobrem ubicumque in faxis Aquilejensibus [IIII]. VIR aliquis nominatur, nulla addita Augustalitis nota, eum nihilominus Augustalem fuisse facile conjiciendum est. Haec ille. Vir scilicet apprime eruditus lapides videre non potuit a Cl. Bertolio postea editos, in quibus Augustalium Aquilejensium diserta fit mentio. Alter *Agathi* cujusdam est p. 438., qui dicitur *divina Majestate*

CONSECVTVS. . . .
VIR. AVG. AQVIL.

nempe

nempe ni fallor , *Seviratum Augustalium Aquilejensium* . Alter multo insignior prope Aquilejam repertus p. 62. hujusmodi est

S. A. S.
IN HONOR
L. VALERI
NYMPHODOT
VI VIR ET DD. AVG.
E C. STATI PRIMIG
ET
IN MEMORIA
C. STATI. HEVRET
VI VIR ET DD AVG
ALYPVS
LIB

En quos Philippus a Turre mirabatur sibi numquam obvios fuisse Aquilejenses Augustales , ut nulla nos necessitas cogat Seviro interpretari Augustales . Immo vero si quid video , hic lapis Seviro ab Augustalibus plane secernit . Nam *L. Valerius Nymphodotus & C Statius Hevres* dicuntur *Seviri* & decreto *Decurionum Augustales* , uti scite a Bertolio editore siglae DD. explicantur . Non igitur iidem *Seviri* qui *Augustales* , quum decretum *Decurionum* de illorum Augustalitate , non item de *Seviratu* latum fuerit .

V. Quodnam porro *Sevirum* munus fuerit , si quaeras , nihil habeo quod certi adfirmem . In re tamen obscurissima conjecturas sectari quid vetat ? Adsentiri igitur minime possum Norisio putanti *Sevirorum* nomi-

ne Sex primos inter corpora artificum designari. *Exstat*, inquit ille, *inscriptio p. 445. 6. Narbone in qua Decuriones & Seviri Augustales Statuam decernunt* P. Olitio Apollonio [IIII]. Vir Augustali, & Navic, hoc est Seviro Augustali, & Naviculariorum. Ita sane; sed si Seviri & Augustales ii essent, qui praeter Augustalitatem Sevирatum in aliquo corpore, seu Collegio gesserunt, Corporis ipsius, Collegiique nomen minime omitteretur, quemadmodum in Narbonensi saxo Naviculariorum corpus diserte nominatum videmus. Nam in tanta, quam Inscriptiones exhibent, Sevирorum frequentia, quis illos non adscripta corporis, ad quod spectarent, nota insculpi lapidibus potuisse, & veteres nunc hoc, nunc illud Corpus designare voluisse, nec tamen quum facile possent, designasse sibi persuadeat? Multo credibilis est, unum, nisi aliud exprimatur, officium ubique denotari, quod quum omnibus Coloniais commune fuerit, & vetustis illis temporibus pervulgatum, mirum non est conceptis verbis indicatum in lapidibus non fuisse. Ceterum civilem Magistratum Seviros fuisse nullus dubito. Fortasse autem qui plerumque Seviri nulla alia adjecta nota vocantur ii fuere, qui interdum Seviri Aedilicia Potestate diserte appellantur. Sic in Mutinensi lapide apud Gruterum p. 486. 7. legimus

P. VETTIO

P. F. CAM. SABINO

EQ. P. [IIII] VIR

AED. POT.

Nec

Nec mirum sit, *Seviros Aedilicia Potestate* in tot *Coloniis*, municipiisque exstitisse; nam & *Oetovirum Aedilicia Plebis Potestate* Interamnense marmor ab eodem Grutero adlatum p. 451. 4. nobis suppeditat *T. Pettidium T. F. Fab. Cesium*. Immo in quibusdam *Coloniis Sevirorum* alios *Seniores*, alios *Juniores* fuisse *Laudenses*, quas supra reddidimus, *Inscriptiones* satis testificantur.

VI. Scio equidem *Velferum Seviros Seniores* exponere de iis, qui anno jam suo perfuncti essent, *Reinesium* vero in *Synt. Inscript.* p. 135. *Seviros Juniores* interpretari eos qui legitimam *Seviratus* capacem aetatem nondum adtignissent, & extra ordinem *Seviri* creati fuissent. Verum utriusque *Viri doctissimi* pace *Seniores*, & *Juniores Seviri* magistratu simul, eoque diverso fungebantur. In *Muratorii Thesaur.* p. 1031. 3. occurrit *Sevir Junior Iterum Augustae Praetoriae*. An ad *Seviratum Juniores* quemquam promovendum *iterum* fuisse putabimus, nisi *Seviratus* ille verus atque ordinarius *Magistratus* fuisset? Quod si *Seviri Juniores* magistratum peculiarem constituebant, suus quoque *Seviris Senioribus* fuit. Nam quum fere annalis aut ad summum quinquennalis *Sevirum Magistratus* fuerit; in immensum *Sevirum Seniorum* numerus excrevisset, si qui *Seviratus* honore perfuncti erant, *Seniorum* nomine donati fuissent. Nec vero causa adferri potest, cur folis *Seviris* datum fuerit, ut qui ex ipsis munere defungerentur, *Seniorum* titulo honestarentur, non item *Decurionibus*, ceterisque *Magistratibus*. Quamobrem *Seniores*, & *Juniores Seviros* alium omnino *Magistratum*, vel eundem in duos plane ordines tributum conflasse crediderim.

VII. Animadverto autem Seviros *Seniores* & *Juniores* in Alpinis regionibus, ac Gallia transpadana, Taurini, Augustae Praetoriae, Mediolani, Comi, Laude &c. tantummodo obtinuisse. Saltem qui eorum meminere, lapides ad eas solum regiones pertinent. Erravit ergo Norisius ad Augustales hancce *Seniorum*, & *Juniorum* Sevirorum partitionem referens, eamque ex nimio Augustalium numero arcessens. Quum enim & in aliis Italiae Provinciis Augustalium Collegia fuerint, quei factum dicemus, ut in transpadanis tantum, Alpinisque Italiae nostrae regionibus Augustales in *Seniorum*, & *Juniorum* Collegia tribuerentur? Quanto facilius de Magistratu municipiorum, Coloniarumque proprio id sibi quisque persuadebit! Nam si Interamnae *Octoviri Aedilicia Potestate* fuerunt, quis miretur Mediolani, Comi, aliisque id genus splendidissimis, florentissimisque Municipiis novum Sevirorum eadem potestate Magistratum, cui propterea *Juniorum* nomen tributum fuerit, fuisse institutum, quocum *Seviri Seniores* jurisdictionem suam fere dividerent? In Comensibus lapidibus duobus a Grutero adlatis p. 358. 6. & 471. 5. *Seviros Urb. Urbanos* scilicet, seu *Urbicos* videre est. Hi fortasse dicti etiam *Seniores*: in *Juniores* deinde agri, aedificiorumque cum sacrorum tum profanorum in eo exstantium, viarumque extra urbem sternendarum cura translata.

VIII. Quod haecenus adserui *Juniorum*, & *Seniorum* Sevirum discrimen, inque duo corpora divisionem, fortasse confirmari quis putet eo Muratorii p. 529. 4. & Fabrettii p. 147. marmore, in quo *Vettius Ursinianus* dedisse dicitur Coll. VI. VIR. SOCIOR. H-S. N. ∞.

Nam

Nam *Seviri Socii* quei intelligi possint, nisi geminus *Sevirum* ordo constiterit? Verum nihil ad rem mea quidem Sententia istiusmodi Inscriptio facit. Mitto enim Collegium aliquod *Sociorum* existisse, cui nihil cum *Seviris* nostris commune fuit, ut ex Fabrettiano lapide didici p. 440. n. 59.

L. LICINIUS. L. D. L. ALEXA. CVRATOR. SOCIORVM
SECUNDVS. IS. MONVMENTVM. EX. PECVNIA
COLLATA SOCIORVM. AEDIFICAVIT. &c.

Quid enim est *Curator Sociorum Secundus*, nisi *Secundus* cujuspiam Corporis *Sociorum* nomine designati *Curator*? Verum his in rem nostram opus non est. Ex citatis *Muratorianae* epigraphes verbis illud unum sequitur, *Ursinianum* *Sevirum* fuisse (*Senior* ne an *Junior*, incertum) eumque ceteris *Seviris*, illorumque Collegio (*Socii* propterea appellantur, quod ex eorum numero *Ursinianus* fuerit) *sestertia* mille dedisse. Nec plura de *Seviris*. Ad *Augustales* adcedo.

De Augustalibus.

I. **A** Tiberio *Augustales* Romae primum institutos, ut *Augusti* in *Divos* relati sacris praecessent, narrat Tacitus *Annal. lib. 1.* Propterea argutius illi quam verius sentire mihi videntur, qui cum *Reinolio* in *Synagm. Inscript. p. 134.* *Augustales* dictos putant quasi *Augusto-*

gustorum jussu in Coloniis Municipiisque creatos. Nam multo illud probabilius est, imitatione atque exemplo Romanorum Augusti Sodalium in Coloniis quoque ac Municipiis eos constitutos fuisse, nomenque ab Augusto, cujus sacra curabant, accepisse, quemadmodum *Titiales*, *Flaviales*, *Hadrianales* ii vocati sunt, qui *Titii*, *Flavii Vespasiani*, *Hadriani* sacris devoti erant, nulla Principum jussionis ratione habita. Sacerdotes porro Augustales fuisse contra quam Velferus, ac Reinesius opinati sunt, Norisius luculentissimis argumentis ita demonstravit, ut id eruditis omnibus viris plane persuaferit. Nec est cur rem hodie certissimam novo argumentorum genere confirmemus.

II. Ut de horum munere dicamus, in provinciis publicae, ac solemnii sacrorum curae praefuisse videntur. Ad eos procuratio quoque spectabat, & apparatus ludorum, qui in Numinum honorem fere edebantur. Quare & dum spectaculis intererant praecipuo quodam in loco confidebant; unde & in Vejentano Psephismate apud Fabrettium p. 130. Centumviri ejus Municipii C. Iulio Geloti concedunt, ut liceat ei omnibus spectaculis Municipio nostro Bisellio proprio inter Augustales considerare. Addunt alii tutelam & custodiam loci, aut rei dicatae aut Religiosae. Heinc qua pollebant, jurisdictio civilis non erat, sed sacra, atque hanc unam Norisio iudice indicat Alcantarensis Inscriptio, in qua C. Iulius Capito dicitur Aug. I. D. seu Augustalis Iuridicundo. Quamdam tamen civilis jurisdictionis speciem in Augustalibus agnoscere necessum est. Nam in decernendis cuipiam honoribus, statuis, idque genus institutionibus.

Augustales suum adfensum praestabant. Heinc illud *Decuriones*, & *Augustal.* & *Populus Calatin.* apud Maffejum *Mus. Ver.* p. 354. 5., *Decuriones*, *Augustales*, & *Plebs Petiliorum* in Fabrettii *Syntagm.* p. 118.; *Ordo Decurionum*, & *Augustalium*, & *Plebs Urbana* *ibid.* p. 228.; immo disertis verbis (*ibid.* p. 486.) legimus

CVI. CVM. OB. ABSTINENTIAM
SINGVLAREM. EIVS. DECVRIONES
CONSENTIENTIBVS. AVGVSTALIBVS.
ET. PLEBE. STATVAS. AERE. CONLATO
OBTVLISSENT. &c.

Quare & illud verissimum est, quod docti viri pridem observarunt, Augustales in suis Coloniis, aut Municipiis ordinem quemdam constituisse medium infra Decurionum amplitudinem, & supra plebis aut populi tenuitatem.

III. Ceterum a Decurionibus eligebantur. Supra vidimus *L. Valerium Nymphodotum* decreto *Decurionum Augustalem*. Alibi apud Gruterum p. CCCIX. 5. occurrit VI. VIR. AVGVSTALIS. QVI. INTER PRIMOS AVGVSTALES A. DECVRIONIBVS. AVGVSTALIS. FACTVS. EST. Immo a Decurionibus aliquos interdum compulso, ut inviti onus Augustalitatis susciperent, ex celebri *M. Megonii Leonis* Testamento novimus apud Fabrettium p. 404. n. 306. ubi legere est: hoc autem nomine relevati impendis facilius profilituri hi qui ad Munus Augustalitatis compellerentur. Porro non e Decurionum genere tantum, sed & ex Libertinis, atque adeo

adeo (quod Reinesius negabat) ex Libertiis Augustales facti . Ex Decurionibus fuit *Ancharius* , cuius §. 1. n. 2. meminimus . Libertinum Augustalem idem Reinesius protulit *Cl. 1. n. 99.*

NEPTVNO . AVG .

SACRVM

L . IVNIVS . PVTEOLANVS

VI . VIR . AVGVSTALIS

IN MVNICIPIO . SVELITANO

D . D . PRIMVS . ET . PERPETVVS

OMNIBVS HONORIBVS QVOS

LIBERTINI . GERERE POTVERVNT

HONORATVS . EPVLO . DATO D . S . P . D . D .

Libertum habemus apud Fabrettium p. 437.

PITVANIA . L . L . DELPHIS

FECIT . SIBI . ET

P . MVCIO . NEDIMO . VIRO . SVO

REDEMPTORI . OPER . CAESARVM

L . PITVANIO . ELEGANTI . PATRI

VI . VIR . AVG . REATE

PITVANIAE SECVNDAE MATRI . &c.

L. enim Pituanus Elegans L. Pituanii Libertus viderur fuisse , quemadmodum illius filia Pitvania L. L. fuit . Libertus certe fuit M. LARENIVS , cuius epigraphe ab eodem Fabrettio recitatur p. 627.

M. LARENIO
 AVGVSTALI
 COLLIBERTO
 BENEMEREN
 COLLIBERTI
 ET. COLLIBERTAE
 FECERVNT.

Alium adfert idem Fabrettius p. 402. *libertum* AVG. FIRMI ET. FALERIONE; AVGVstalem enim non AVGVrem legi debere Cl. editor ex dignitate Auguratus Libertinae conditioni nimium impari conjicit. Quae tamen ratio nihili est, quum apud ipsummet Fabrettium p. 720. n. 423. legatur

M. AVRELIVS
 SATYR. AVG. LIB.
 AVGVRE

IV. Ut autem in Augustalium numero quis censeretur, interdum pecuniam solvebat; alii gratis eo Sacerdotio insigniebantur. Heinc apud Maffejum *Mus. Ver.* p. 354. 4. P. SERVILIVS. P. L. SVCCESSVS AVG. GRATIS, & in Fabrettii *Syntagmate* p. 403. C. IVLIO. PAVLINO ANDRAGATHO VI. VIR. AVGVST. GRATVIT, quod etiam *Augustalem gratis creatum dicebant*, ut in alia Fabrettii *Inscriptione* p. 744. n. 530. Alia *Gratuitorum Augustalium* exempla vide sis apud Reinesium in *Syntagm. Inscript.* p. 137. Muratorium *N. T.* p. 204. 1., & Fabrettium p. 407. n. 324.

V. Duo nunc Augustalium genera distinguenda ,
perpetuorum scilicet , atque *Annalium* , qui etiam inter Au-
 gustales censer*i iterum* poterant . *Perpetuum* Augustalem
 supra dedimus n. 3. Alium exhibet Gruterus p. 479. 7.
 Q. VALERIVM . OPIALEM . L. Carulli Felicissimi BIS
 VI. AVG. meminit lapis *Musei Veronensis* p. 114. 2. Ibi-
 dem n. 3. occurrit

L. AVFILLENVS
 ASCANIVS
 VI. VIR . II
 CLA . ET AVG

Scilicet ut Editor doctissimus explicat , *Sevir iterum Clau-
 dialis* , & *Augustalis* . Fabretti quoque Inscriptio p. 402.
 n. 300. duos Seviros Augustales *iterum* exhibet M. VA-
 LERIVM SABINVM ; & M. VALERIVM PHOE-
 BVM . Sed & alias in classes Augustales partiri pos-
 sumus . Nam alii *honorarii* erant , atque extra numerum .
 Apud Fabrettium p. 170. reperias C. Iulio D. Augusti L.
Geloti honorem a Vejentis Municipii Centumviris decre-
 tum , VT AVGVSTALIVM . NUMERO . HABEA-
 TVR . AEQVE . AC . SI . EO . HONORE . VSVS
 SIT . T. quoque *Petidius T. F. Fab. Cessinus* in Fabrettiano
 lapide p. 401. n. 297. dicitur *adlectus supra numer.* *Sevi-
 rum . Augustalium* . Ad hanc *Honorariorum Augustalium* .
 Classen feminas refero in horum ordinem *adlectas* . Hu-
 iusmodi fuit *Claudia Rufina* , cuius Gruterianus lapis p.
 1088. 12. meminit

CLAV.

CLAVDIAE . RVFINAE
 IVLI . HERACLAE
 ALLECTAE . AB . ORDINE
 IN . DEC . AVGVSTAL .
 SENATVS . POPVLVSQ .
 TIBVRS
 POSS .

ALLECTAE quoque INTER . AVGVST . dicuntur
 in alio Gruteriano Saxo *ibid.* 1. AVRELIA IVSTA .
 ET VALERIA COMMVNIA CC. F. F. Etiam Au-
 gustalibus feminis adcenſeo *Hostiliam* , quam Gruteriana
 Inſcriptio p. 419. 7. commemorat ,

PIETATI
 HOSTILIAE
 HOSTILIANAE
 VI . VIR . AVG . SOCI
 QVIBVS . EX . PERMISS . DIV . PII
 PRIMAE . BENEMERENTI . T . V .

Nimirum *Socii* non alia de cauſſa heic *Seviri Augustales*
 dicuntur , niſi quod *Hostiliae* ; quae & ipſa inter
Augustales fuiſſet adlecta , *Socii* erant . Praeter hono-
 rarios erant *Ordinarii* .

VI. Hos ego ſex tantum numero in Provinciis ,
 Coloniisque fuiſſe exiſtimo , unde & *Seviri Augustales*
 plerumque in veteribus monumentis appellantur . Nam
 Romae ſorte ductos e primoribus civitatis unum & viginti
 Tacitus perhibet . Non ignoro pleroſque in ea eſſe ſen-

renia , ut Augustales multo plures , Seviros autem eorum veluti principes fuisse arbitrentur . Verum quum illud animadverto plures fortasse in antiquis litteratis faxis *Seviros Augustales* occurrere , quam *Augustales* , in mentem venit fieri non potuisse , ut Augustales alii a Seviris Augustalibus fuerint . Quid enim ? Si Seviri Augustalibus praeerant , quanto illos numero futuros fuisse existimabimus , quorum cura sex omnino viris traderetur ? Recole etiam quod §. i. num. 5. dixisse me memini , exstare Narbone epigraphem , in qua *Decuriones & Seviri Augustales Statuam decernunt P. Olitio Apollonio* . Inde enim intelliges , quemadmodum Decurionum nomine Decuriones omnes , non tantum Duumviri , aut Quatuorviri ibi designantur , ita Seviorum Augustalium appellatione omnes omnino Augustales indicari . Quid ? quod in quibusdam lapidibus Seviorum Augustalium nomina ordine recensentur , atque ab iis quidquam constitutum reperimus , quin ulla ceterorum Augustalium mentio fiat . Reddo hanc Fabrettianam Inscriptionem p. 30.

PATRI . REATINO . SACRVM
 OB . HONOREM . AVGVSTI .
 VI . VIRI . AVGVST .
 TITVS . BETVLNIVS . FELIX
 AVLVS LICINIVS . SVCCESSVS
 TITVS . POMPONIVS . MODERATVS
 PVBLIVS . VETTIVS . MODERATVS
 LVCIVS . FLAVIVS . HERMEROS
 C . SABINVS . ACHORISTVS
 L . D .
 D . D .

At sine dubio addi debuerat: ET AVGVST. CETE-
RI, vel EORVMQ. COLLEGIVM, ORDO, aut quid
simile, si totum Augustalium corpus his Seviris minime
definiebatur.

VII. Neque vero quidquam esse video, quod cum
mea sententia pugnet. Norisius quidem lapides quos-
dam opponit, ex quibus Augustales in decurias fuisse
divisos constet, cujusmodi *Claudiae Rufinae* inscriptio num.
V. adlata, & C. CALVISII. SECVNDINI VI. VIR.
IVN. DECVR. apud Gruterum p. 49. 2. Verum neque
haec ad rem facit, quum de Seviris sermo in ea sit,
quos ab Augustalibus distinguendos esse palam fecimus,
& ut ad Augustales referretur, ubi *decuriam* vidit No-
risius, ego *Decurionem* lego. Porro *Rufinae* illa epigraphe
meo iudicio reformanda est. ALLECTAE AB OR-
DINE IN. DEC. AVGVSTAL., ita Gruterianum
exemplum; sed legendum ALLECTAE AB ORDINE
DEC. IN. AVGVSTAL., scilicet *ab Ordine Decurionum*
inter Augustales. Nam cujusmodi *ordo* ille fuerit a quo
adlecta est, addi debuisse & perspicacitas, & aliorum
lapidum exempla confirmant. An non etiam mirandum
tot inter saxa, quae Augustales memorant, nullum
exstare, in quo Augustalium Decuriae absque Siglis no-
tarentur, si revera fuissent in decurias distincti? At
tresdecim Augustales Fabrettiana Inscriptio recenset p.
406. n. 316. Immo tresdecim Augustales Seviros. Qua-
mobrem quemadmodum nemini propterea in mentem
veniet, tresdecim Seviros Augustales exstitisse, quum
vel ipsum Seviorum nomen sex tantum designet, sed
de Seviris honorariis cum Fabrettio ipso marmor pru-

dens quisque explicabit; ita nihil ab iis qui ultra Seviro Augustales alios Augustales agnoscunt, colligi inde posse compertum est.

VIII. Seviri hi unum corpus conflabant. Heinc *Corpus Augustalium* in citato *M. Megonii Leonis Testamento*, *Ordo Augustalium*, & *Ordo Splendidissimus Augustalium* apud *Muratorium* p. 203. 8. & 761. 1. immo & *Collegium Augustalium* in ejusdem *Muratorii Thesauro* p. 511. 5. Sodalibus quoque Augustales eadem de causa non semel vocari Augustales reperio, quod Velferus negavit. Sic in *Fabrettii Syntagmate* occurrunt *C. Iulius Asper Sodalis Augustalis* p. 51. n. 291. & 292., & *Drusus Caesar Ti. Aug. F. Sodal. Augustal.* p. 395. n. 276. Non tamen in plura corpora Seniorum & Juniorum tributi erant Augustales, ut *Norrius* contendit. Ea enim divisio ad Seviro spectat, quos a Seviris Augustalibus diversos esse probavimus. Collegia juvenum, quae in quibusdam lapidibus nominantur, nihil cum Augustalibus commune habent. Quod autem in *Gruteriana Inscriptione* p. 372. n. 7. *L. Aurelius L. L. Victor* dicitur *Sacer. Prim. Corp. Augustalium*, cave explices *Sacerdotem primi Corporis Augustalium*; sed redde: *Sacerdotem primum Corporis Augustalium*. Nimirum ordo quidam dignitatis sex istos inter viros servabatur, & qui primus inter illos, potiore honore dignabatur. Quo spectat *Fabrettianus lapis* p. 407. n. 325.

C. VABERIVS . C. L. FAVSTVS . SEX
VIR . AVGVSTALIS
PRIMVS . VIVOS . SIBI . ET
AETRIAE . T. L. DIONYSIAE . VXORI

Fontaninius quidem *de Antiquitatibus Hortae* p. 38. in hanc rem Tudertinum lapidem profert, in quo *Primigenius* dicitur SEXVIR II. AVGVSTALIS, quasi legendum foret *Sexvir Secundus Augustalis*; at numerales notas iterum interpretari malo. Quare distinctum quemdam honorem iis tantum habitum puto, qui Augustales *primi* dicerentur. Tueri tamen se Fontaninius posset Gruteriano illo marmore, in quo insculptum legimus: VI. VIR. AVGVSTALIS. QVI. INTER. PRIMOS. AVGVSTALES. A. DECVRIONIBVS. AVGVSTALIS. FACTVS. EST. Quae indicare videntur duos saltem primos Augustales ceteris honoratiores fuisse. Nihilo tamen minus si res attente inspiciantur, quum nullum in eo lapide tempus definiatur, quo ille *Augustalis factus est*, primique Augustales, quorum annale munus erat, plures labentibus annis fuerint, formula illa *inter primos Augustales* idem significat quod *primus Augustalis*. Fortasse etiam *primi Augustales* heic sunt Augustales in honorem Augusti Caesaris instituti: nam & Sacerdotes aliorum Caesarum ad horum Augustalium normam creati Augustales dicebantur, ut *Augustalis Flavianalis*, *Augustalis Hadrianalis* &c. Quamobrem *inter primos Augustales* Augustalem fieri, erit inter illos qui ante ceteros Augustales, omniumque Augustalium primi fuere instituti Augustalem renunciari.

IX. Primi hi Augustales etiam *Magistri Augustales* appellabantur. Quatuor *Magistri Augustales* recensentur in Gruteriano saxo p. 149. 5. sex in alio p. 249. 5. Ne mirere, neque heinc argue, plures in Coloniis Augustales fuisse, quam Seviro. Nam Inscriptiones illae a

Magistris Augustalibus Romanis positaе fuerunt; quis enim credat, ut de priore illo lapide dicam, Augustales Faliscorum *viam Augustam ab via Annia extra portam (Romanam) ad Cereris silice sternendam curasse?* Id sane Romanorum Augustalium erat; atque ubi Faliscorum Augustales id fecissent, *viam Augustam stravisse a Cereris Templo ad portam Romanam dicerentur, non viam Augustam, (quod in lapide legitur) ab via Annia extra portam ad Cereris silice sternendam curasse.* Nec dissimile argumentum ex secundo lapide erui posset, nisi post Magistrorum Augustalium nomina corrosus omnino esset absumptusque. Quum autem Romae XX. & unus Augustales essent, mirum non est, eorum Magistros quatuor aliquando, aliquando etiam sex fuisse. Exstat apud eundem Gruterum Inscriptio p. 479. 6. posita C. Valerio PRAEFECTO QVINQUENNALI AVGVSTALIVM, qua discimus primum Augustalium, & Magistrum, Praefectum quoque dictum fuisse Augustalium, & ad quinquennium interdum ejus dignitatem perductam. Id autem mihi in mentem revocat quod de L. Carullio Epaphrodito in alio Fabrettiano marmore legimus p. 408. n. 332.

HVIC. VI. VIRI
AVG. POS. T. CVRAM
QVINQVENNALI
TATEM. OPTVLER.

Neque enim de alia, quam Magisterii, & Praefecturae Augustalium, Quinquennalitate sermonem heic esse crediderim.

X. Praeter Magistrum Flamen Augustalium reperitur ; quales fuerunt *Cn. Stelenius Cn. F. Ocrie. Auctus*, & *Germanicus Caesar*, de quibus consule apud Fabretum p. 37. n. 179. & p. 395. n. 275. geminas Inscriptiones. Adde & *Flaminicas*. Muratorius p. 168. 3. *Aemiliam L. F. Titiam Flaminicam Aug.* ac p. 1991. 6. *Juliam Pusinnam Flam. Aug.* exhibet. E Seviris unus praeterea erat **TABVLARIS SACR. AVGVSTALIVM**, ut Gruteri lapis p. 1091. 3. indicat. Ad hunc rationum, arcaeque Augustalium cura fortassis pertinebat. Certe Augustales *arcam* habebant, in qua pecunia recondebatur, quemadmodum *T. Fundilii VI. viri Augustalis* inscriptio a Muratorio redita p. 198. 1. significat. Hic enim *Arcae Augustalium Se-viro H-S. XX dedisse* fertur.

XI. Ad extremum animadverto eundem Augustalem duobus in locis fuisse. Fabrettii lapis p. 402. n. 298. *C. Fuscium Genialem supeditat Aug. Firmi & Falerione*; alius apud eundem Fabretium p. 436. n. 30. *Sex. Apulejum Apollonium VI. vir Aug. Terg. & Pol.*, Maffejanus *Musei Veron.* p. 412. 2. *Q. Capitonem Probanum [IIII]. Vir. Aug. Lugdun. & Puteolis*. Est & quartus apud Muratorium p. 1071. 1. *Augustalis Pisis & Lucae*. Sed suspicor hujusmodi Augustales in alterutra urbe honorarios tantum fuisse. Atque haec de Augustalibus sufficiant. Ad Laudensem urbem oratio redeat.

*Laudensis Urbis excidium , atque instauratio
describitur.*

I. **Q**Uum mihi constitutum non sit , Laudensium rerum historiam pertexere , ea tantummodo delibabo , quae vicissitudines urbis exhibeant cum Episcoporum Laudensium historia magis conjunctas . Barbarorum incurſu a primo suo splendore Laus Pompeja defecit , ut ejus Episcopus Gerardus IX. saeculo se *exiguum Episcopum in exigua Laudensi Ecclesia* appellarit . Verum a Mediolanensibus extremum excidium passa est a. MCXI. „ Interim Mediolanenses (inquit Sigonius *de Regno Ital. lib. X. col. 630. Mediol. edit.*) arma , quae , Cremonensium audacia vindicata , Henrico in Italiam veniente , posuerant , rursus post ejus profectionem sumperunt , & Laudensibus bellum intulerunt ; sive quod antiquarum simultatum in animis aliquot adhuc vestigia residerent , sive quod eos cum Cremonensibus adversus se foedus iniisse , indigne tulissent , sive quod Lombardiae imperium affectantes ante proxima quaeque sibi loca subigenda esse putarent , quam longinqua appeterent . Erat autem Laus , ut Papia inter amnes Ticinum , & Lambrum , sic ipsa inter Lambrum , & Abduam cum finibus eorum conjuncta . Papatensis igitur occulte rebus omnibus ad obsidionem oppidi necessariis , mense Majo ad Urbem ex improvviso processerunt : eamque ita ab omni parte clauſerunt , ut neque a Cremonensibus , neque a Papiensibus so-

„ ciis

„ eiis posset , aut militibus introducendis , aut com-
 „ meatibus importandis juvari . Ita factum , ut , cum rei
 „ frumentariae , cui mature non erat provisum , copiam
 „ non haberent , neque aliunde suppeteret , quo famem
 „ tolerarent , languentibus inedia membris , fractisque
 „ desperatione animis , Laudenses Kal. Juliis in potesta-
 „ tem pervenerint . Urbe capta , asperius in tecta , ho-
 „ minesque consultum est : primum aedificia fere omnia
 „ publica , privataque ita diruta sunt , ut Urbs cerero-
 „ qui magna ad sex tantum vicos redacta sit : deinde
 „ leges , & tributa gravissima sunt imposita ; nam &
 „ commercia inter ipsos , & conjugia , Consulibus Me-
 „ diolanensibus inconsultis , prohibuerunt : & nundinas ,
 „ quae in vico Placentino cum Maxima Civitatis utilita-
 „ te fieri solebant , inde sustulerunt , alioque traduxe-
 „ runt : cautumque , ut Praefectus Urbis in posterum
 „ haec servanda curaret : qui secus fecisset , rei capita-
 „ lis reus esset ; bonaque amitteret “ . Haetenus Sigo-
 „ nius qui tamen emendandus est quod ad annum spe-
 „ ctat illati Laudensibus a Mediolanensibus belli , ac men-
 „ sem captae , dirutaeque urbis . Nam anno quidem MCXI.
 „ confectum est Mediolanense bellum Laudensium excidio ,
 „ sed quatuor ante annis coeptum fuerat teste Landulpho
 „ a S. Paulo *cap. 16.* Porro idem Landulphus temporum
 „ illorum aequalis Junio mense captam , dirutamque Ur-
 „ bem narrat *cap. 16.*

II. Non heic stetit in Laudenses victorum ira , sed
 magnis illos vexationibus affligere in dies perrexere .
 Sed anno MCLVIII. ut Otto Morena , qui haec miser-
 rima vidit , eorumque pars magna fuit , refert , Medio-

lanensium furor in Laudenses crudelius saeviit. Rem-
 his verbis Sigonius nartat *lib. XII. col. 725. ad annum*
1156. ex Morena corrigendus quod ad tempora perti-
 net : „ Consilio habito sanxerunt , ne Laudensibus rerum
 „ suarum aliquid aut vendere , aut quoquo pacto alie-
 „ nare , neve inde injusso Mediolanensium migrare li-
 „ ceret . Consulesque Novembri mense Laudem profe-
 „ cti , tributum Civitati gravissimum imperarunt : qui-
 „ que pendere recusarunt , bonis , & patria everterunt ,
 „ atque in hostium numerum retulerunt . Denique , ut
 „ speciosam aliquam perdendae urbis causam inveni-
 „ rent , solemne a singulis poposcere Sacramentum ,
 „ fore , ut haec in perpetuum observarent . Quibus il-
 „ li , re deliberata , dixerunt , facturos se omnia , quae
 „ imperarent , verum , ne quid tale jurarent , fide Impe-
 „ ratori obligata se impediri : & , cum aequi nihil im-
 „ petrassent , Episcopum , & Consules , ac Principes Ci-
 „ vitatis , Mediolanum ad eam rem deprecandam mise-
 „ runt . Hi profecti ad Archiepiscopi , Consulum , alio-
 „ rumque , qui aderant , Principum civitatis pedes pro-
 „ cubuerunt , eosque infimis omnibus precibus , ne se
 „ ad violandam fidem Imperatori datam adigerent , ob-
 „ secrarunt . Quod cum obtinere non potuissent , ad le-
 „ gatos Pontificis , qui forte aderant , Ardicionem , &
 „ Othonem Cardinales conversi , precibus eos , ut caus-
 „ sam suam susciperent , fatigarunt . Mediolanenses le-
 „ gatorum auctoritati , dum apud se fuerunt , obtem-
 „ perarunt : verum profectis illis IV. Nonas Novembris ,
 „ quo die mortuis publice parentatur , ex Concilii sen-
 „ tentia omnibus , qui usque ad diem Epiphaniae im-

„ pe-

„peratum Sacramentum non suscepissent, exilium in-
 „dixerunt Proximo anno Mediolanenses, ubi
 „dies Epiphaniae venit, Laudensibus jurare detestlan-
 „tibus Urbe excedere imperarunt; bona Mediolanum
 „asportarunt, arbores in agris, vitesque, atque aedi-
 „ficia nulla reliquerunt, ac demum Urbis moenia di-
 „ruerunt, pinnis, quae ex uno lapide erant, ad pri-
 „ma agri Mediolanensis castra ad perenne rei monu-
 „mentum translatis. Laudenses vix cum singulis ve-
 „simentis patrio solo relicto, Piceleonem Cremonen-
 „sium Castrum ad Abduam situm se contulere. Qui
 „autem morbo impliciti, aut alio consilio usi in Urbe
 „remanferunt, in carcerem omnes coniecti sunt.

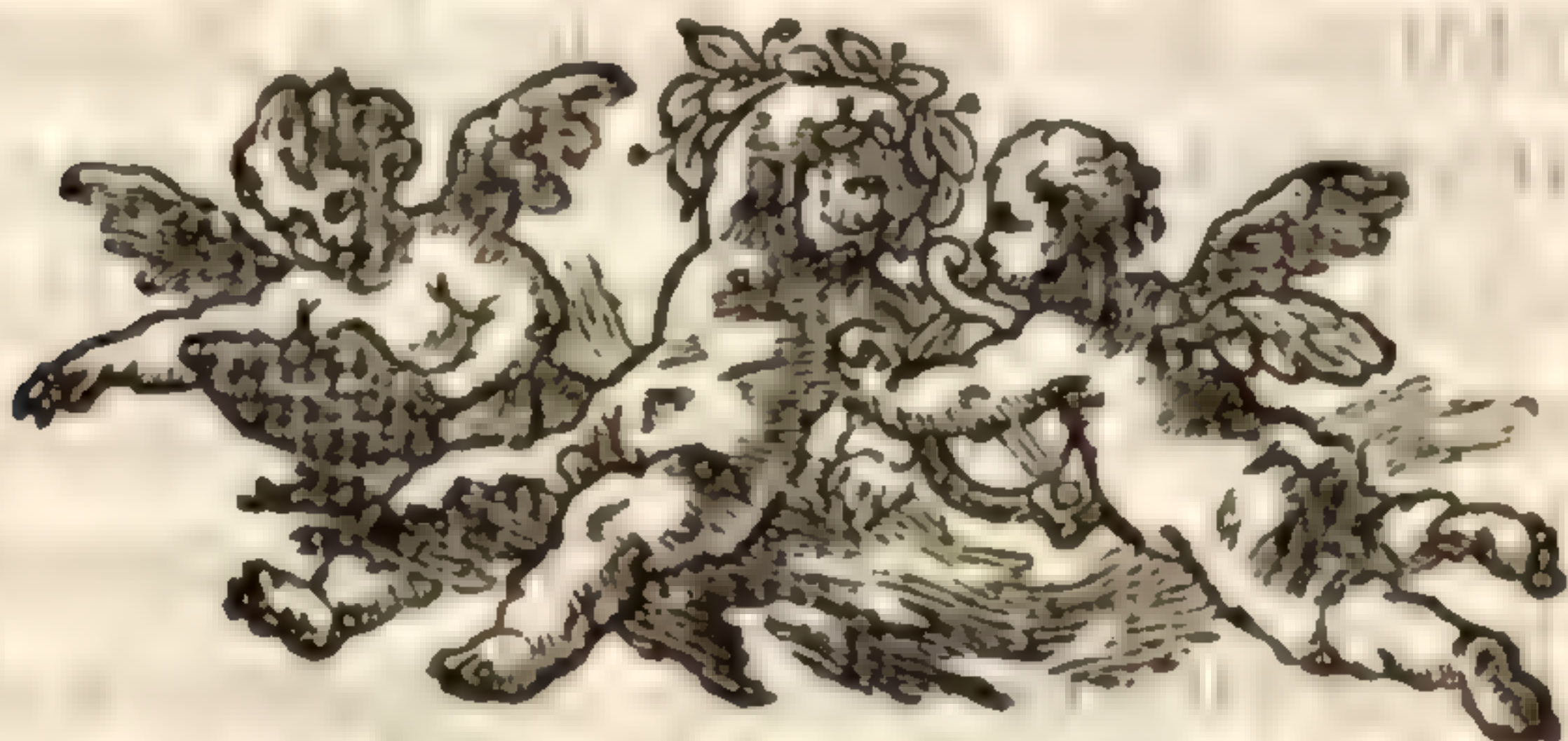
III. Sed tandem tempus advenit, quo afflictæ
 Laudensium res novam formam induerent, Friderici
 Imperatoris praesidio. Audi Morenam ex Codice Ambro-
 siano editum *T. VI. Rer. Italic. col. 1009.* „Deinde Impe-
 „rator die Jovis, qui tunc fuit pridie Kalendarum Au-
 „gusti, ad Lambrum in pratis de Castiraga veniens,
 „ibi Castrametatus est, tenueruntque castra exercitus
 „ejus spissa ab utraque parte Lambri a Castiraga usque
 „ad Salarianum. Itaque Laudenses cum crucibus ibi
 „ante Imperatorem venientes, pedibusque suis proji-
 „cientes, rationem de Mediolanensibus, qui eos ex
 „propriis laribus expulerant, omniaque eorum bona
 „ipsis abstulerant, ab ipso Imperatore exigerunt, pe-
 „tieruntque etiam insuper ab eo, ut propter Deum,
 „& animae patris sui remissionem, ac pro honore
 „etiam totius Imperii sui, locum eis tribueret, in quo
 „possent ipsi Laudenses, ad ejus, ac totius Imperii ho-
 „no-

„ norem & servitium permanere , qui hoc totum se
 „ libenter velle facere promittens , interrogavit eos in
 „ quo loco morari , aut quem locum sibi dari velint .
 „ Laudenses itaque se velle eum sibi Montemghezonem
 „ dare responderunt . Imperator namque sic eis respon-
 „ dens ait : in crastina die post prandium illuc cum
 „ Principibus meis vobiscum veniam , locumque videam ,
 „ & si vobis aptum fore mihi videbitur , libentissime
 „ vobis tribuam . Laudenses igitur hoc audientes , spe-
 „ rantes etiam ab eo adhuc majora impetrare valere ,
 „ cum magno gaudio ad eorum hospitia reversi sunt .
 „ Postera namque die quae fuit dies Dominicus , &
 „ fuit tunc tertio die mensis Augusti in festivitate San-
 „ cti Gaudentii , & Inventionis S. Stephani Martyris ,
 „ & quae fuit de anno millesimo centesimo quinquage-
 „ simo octavo , ascendit Sanctissimus Imperator Fre-
 „ dericus equum suum una cum pluribus ex Principi-
 „ bus suis insimul etiam cum Laudensium equitibus &
 „ peditibus , omnesque in Montemghezonem perrexerunt .
 „ Cum vero supra ipsum montem fuissent , ac eum un-
 „ dique perlustrarent , quoddam divinum miraculum ibi
 „ tunc accidit , quod cum coelum tunc , cum ipsum
 „ montem Imperator intrasset , serenum bene fuerat ,
 „ statim in uno oculi momento valde pluere coepit , quod
 „ omne bonum omnibus reputandum est . Pluvia vero
 „ recedente , Imperator cum quodam vexillo Laudensium
 „ Consules , qui tunc praeerant , videlicet Ramfum Mo-
 „ renam , & Archembaldum de Summariva , & Lorte-
 „ rinum de Abbonis , aliosque eorum socios , de terra
 „ in qua nunc aedificata est ipsa Laudensis nova civi-

„tas ad proprium investivit, fueruntque termini ipsius
 „sic constituti, videlicet a costa, quae dicitur nunc
 „Sancti Vincentii ab Abdua usque ibi, ubi incoeptum
 „est fossatum portae Imperialis supra paludem, & ab
 „ipsa palude, sicut vadit praedictum fossatum usque in
 „aliam paludem, quae est versus silvam graecam supra
 „costam ipsius paludis, & item sicut vadit ipsa costa
 „ab ipso fossato usque in Abdiam, & item sicut va-
 „dit fossatum a costa palatii Imperatoris usque in Ab-
 „dua flumen versus mane. Hoc itaque sic peracto,
 „Imperator & Laudenses cum magno gaudio, magna-
 „que laetitia ad castra remeaverunt.

IV. Restituta sic urbe princeps quoque Ecclesia
 „constructa fuit. Tum demum anno 1163. S. Bassiani
 Corpus e veteri Laude ad novum Templum translatum
 fuit. Audiamus Morenam *col. 1121.* „Die vero Lunae,
 „quae fuit quarta dies ante Calendas Novembris prae-
 „dicti anni reversus est de terra Teutonica Christianif-
 „simus Augustus in Civitate Laude cum Beatrice Sere-
 „nissima conjuge sua, & cum Cancellario electo Co-
 „loniae Archiepiscopo, & cum Hermanno Verdensi
 „Episcopo, & Conrado electo Magunciae Archiepisco-
 „po, qui supererat Ottonis Comitis Palatini, & cum
 „ipso etiam Comite Palatino, & cum Comite Gabardo,
 „Marcoardo, & Comite Conrado de Ballanuce, atque
 „cum filio Ducis Guelfi, & cum multis aliis Princi-
 „pibus. Deinde proxima die Sabbati, quae fuit secun-
 „da dies mensis Novembris venit Laudae Dominus Papa
 „Victor cum suis Cardinalibus, & proximo die Lunae
 „fuit ductum a Laude veteri in novam Civitatem de
 „Lau-

„ Laude Corpus Beati Bassiani Confessoris , cum ma-
 „ ximo honore , maximaque laetitia . Ipse enimmet Apo-
 „ stolicus , & Imperator inclytus , & Patriarcha Aquil-
 „ legiae , & Abbas Clunecensis cum aliis quibusdam
 „ Episcopis , & Archiepiscopis extra Ecclesiam majorem
 „ de Laude veteri corpus ipsum praetiosum suis hume-
 „ ris portare , & ab aliis , deinde tam Clericis , quam
 „ Laicis ad novum Laudae transvectum est , obtulitque
 „ ipsi Clementissimus Imperator ad fabricationem Eccle-
 „ siae triginta libras denariorum Imperialium ; Serenif-
 „ sima vero jugalis ejus obtulit ipsi Beato Bassiano li-
 „ bras quinque .

DISSERTATIO II.⁶⁵

De Laudensis Episcopatus initiis atque vicissitudinibus.

C A P U T I.

*In Laudensis Episcopatus primordia inquiritur,
deque primis ejus urbis Episcopis
disputatur.*

I. Nte S. Bassianum, qui sub an. 378. aut 374. Laudensis Episcopus renunciatus est, Laudem Pompejam Episcopos habuisse ejusdem S. Bassiani Acta testantur. Per idem tempus (ita illa cap. 3. n. 12. apud Bollandum) Laudensis Populus Pastore proprio destitutus rogationes publicas triduo indixerat, quatenus Praesulem futurum Ecclesiae suae idoneum praesidere divina pietas innotesceret. Suum ergo Laudensis Populus Pastorem habuerat. Quin ex Ecclesiae illius traditione, cui nihil obstare intelligo, sub saeculi III. finem Episcopalis ibi sedes constituta fuerat.

II. Antiquiorem Episcopum, eumque Martyrem S. Malusium magnus ille Ursulanae Societatis vindex noster Hermannus Crombachius detexit, ejusque os ad Vidonum Laudensem Episcopum Fabius Ghisius Apostolicae Sedis per inferiorem Germaniam Nuncius deferri a 1647.

E

cura.

curavit. Quid de hujusmodi Episcopis, qui Urfulanarum Virginum focii fuisse feruntur, ego sentiam, aperui in notis ad Menologium Cremonense, p. 239., ubi de S. Bassano Cremonensi Episcopo, & Urfulanae illius societatis, ut perhibent, membro disputavi. Saxius etiam vir emunctae naris S. Marinum Mediolanensem Antistitem, quem Crombachius cum Bassano Cremonensi, & Malusio Laudensi inter Urfulanos socios enumerat, veluti commentitium explosit in *Mediol. Antist. hist.* p. 35. seq. Utinam Laudenses certiores tabulas proferre possent, quibus Malusium suum tuerentur!

III. Multo falsius illud est, quod ex Vairano in MSS. Defendens Laudius *Diff.* 6. narrat, refellitque, SS. Jacobum & Johannem Apostolos Laudensis Ecclesiae fundamenta jecisse; neque est cur in confutanda hac fabula immoremur, cui mira Laodiceae cum Laude Pompeja confusio occasionem fortasse praebuit. Numquid propterea S. Jacobum, qui a nonnullis saeculo XVI. primus haberi coepit Laudensium Episcopus, ex Episcoporum Laudensium albo expungemus? In hanc quidem sententiam nuper appellatus Defendens Laudius propendit. Verum ego nihil admodum urgere video, ut Jacobum hunc deleamus. Nam Vairanus Petro Antonio Maldotto, cui Jacobi hujus adscriptio tribuitur, multo antiquior, ad perscribendam ridiculam illam de SS. Jacobo & Johanne Laudensis Ecclesiae conditoribus fabellam adductus videtur, quod Jacobum quempiam in vetustioribus ejus Ecclesiae tabulis legisset Laudensem Episcopum; hunc enim Jacobum eundem atque Jacobum Apostolum sibi homo minime malus persuasit.

IV. Certe indubium mihi est, S. Anathalonem Laudem quoque Pompejam excurrisse divini Evangelii disseminandi causa, aut saltem ex ejus discipulis quempiam illuc se contulisse. Ut autem aliquantus Christianorum grex accrevit, Presbyterum quempiam Jacobum nomine ejus curam gessisse quid verat? Neque enim is ego sum, qui quos Laudenses ante Bassianum *Episcopos* vocant, omnes revera Episcopali caractere insignitos fuisse credam. Satis est, illum qui Christiano Laudensi gregi praeerat, sive is Episcopus fuerit, sive Presbyter, & Apostolicis plane temporibus floruisse, & Jacobum nominari potuisse. Nam a populari traditione, cui nihil repugnet, non facile discedendum.

V. Laudis Pompejae, & Mediolanensis Urbis proximitas me quidem in eam sententiam facile pertrahit, ut primo alterove etiam fortassis saeculo proprios Episcopos Laude confedissem non credam. Adcedit etiam, Fidei Christianae propagationem non eo ubique successu obtinuisse, ut tantus Fidelium numerus ad cresceret, cui regendo proprius Episcopus tribueretur. Equidem S. Julianum primum Laudensi Ecclesiae Episcopum libens adsignarem. Diocletianae enim persecutionis furor, qui Laude dirum in modum saeviit, Christianorum animos ita percellere potuit, ut singulari Episcopo indigere viderentur, qui dispersos cogeret, atque ad nova, si Deo libuisset subeunda certamina, alacres redderet, inflammaretque.

C A P U T I I.

*Quae in eligendis Laudensibus Episcopis ratio
ad saeculum XII. servata fuerit .*

I. **P**Rioribus Christianae Fidei saeculis eadem , qua in ceteris Episcopalibus sedibus disciplina , in Laudensi quoque Ecclesia Episcopos electos fuisse dubium non est . Certe in S. Bassiani electione quam nuper memorabam , ea omnia videre est , quae ex antiquis monumentis Martenius , ac Thomassinus in hanc rem operose collegerunt , ille *de antiquis Ecclesiae ritibus lib. I. c. 8. a. X.* , hic *de Beneficiis T. II. l. 2.* Per idem tempus (Actorum verba sunt) *Laudensis Populus Pastore proprio destitutus rogationes publicas triduo indixerat . Nimirum triduanum jejunium Episcoporum electioni praemitti consueverat . Porro Bassianus Laudensis Episcopus revelatione Clementi Presbytero facta coelitus designatur ; quod primis Ecclesiae saeculis ita solemne erat , ut Barcinonense Concilium Recaredi Regis temporibus habitum constituerit : ex duobus aut tribus quos ante consensus Cleri & populi elegerit , metropolitani iudicio , eiusque coepiscopis praesentatis , quem SORS praeunte Episcoporum jejunio , Christo Domino terminante monstraverit , benedictio consecrationis accumulet . Sed a populo Laudensi devotissime susceptum Bassianum dum eadem acta perhibent , acclamationes in mentem revocant , quibus electum populus prosequabatur . Tandem de Bassiano Acta docent , comprovincialibus Episcopis (Ambrosio cum primis) convocatis cum laude & honore Dei ad sedem Pontificalem eum fuisse provectum .*

Sci-

Scilicet a tribus Comprovincialibus Episcopis ordinari
Episcopi solebant.

II. Qui Bassianum insequuti sunt Episcopi, alii a Populo & Clero, a Clero alii, populo tamen adnuente, a solo Clero alii juxta variam temporum disciplinam electi fuerunt. Quum res contigit, quae Laudenses electiones turbavit. Conradus Salicus Italiae Rex a. 1025. ut benevolum gratumque animum suum erga Heribertum Mediolanensem Archiepiscopum ostenderet, praeter plurima dona, Laudensem Episcopatum eidem concessit, ut *sicut consecraverat*, inquit Arnulphus *hist. Mediol. lib. II. c. 2.*, *ita investiret Episcopum*. Itaque Heribertus, mortuo Nocherio Laudensis Urbis Antistite, unum ex Cardinalibus Metropolitanae Mediolanensis Ecclesiae nomine Ambrosium; illius Sedis Successorem instituit. Obstiterere Laudenses, animoque, inquit Saxius p. 403., *in repulsam obfirmato*, adigi numquam potuerunt, ut eundem admitterent. Quamobrem indignatus Heribertus militares copias expedit, eorumque urbem ante obsidione circumdedit; ac tandem obtinuit, ut fracti diuturna vexatione Cives Ambrosium intra moenia receptum ad Episcopale solium deducerent.

III. Consequutis deinde temporibus Laudensis Ecclesia iisdem, quibus ceterae passim Insubriae Episcopales Sedes, vicissitudinibus obnoxia fuit. Nempe Henrici praesertim Schismatici Imperatoris vi atque nequitia Ecclesia quoque Laudensis intrusis Schismaticis Episcopis doluit se profanata. Tres huiusmodi sceleratos Episcopos Obizonem scilicet, Fredentionem, & Raynaldum memorat, quod ex Episcopali archivo proferimus, Instrumentum

Jordanis Mediolanensis Archiepiscopi

Sententia acta quaedam Opizonis,

Fredenzionis, & Raynaldi Lauden-

sium Episcoporum rescindens

„ Dum in Dei nomine in Civitate Mediolani in Aren-
 „ go publico, quo erat Dominus Jordanis religiosus Me-
 „ diolanensis Archiepiscopus (1), ibique cum eo ejus
 „ Presbiteri, & Clerici majoris ordinis, ac minoris pre-
 „ dicte Mediolanensis Ecclesie; presentibus ibi Medio-
 „ lanensibus Consulibus, & cum eis quam plures de
 „ Capitaneis, atque Vavassoribus, seu Populo: ibi in
 „ eorum omnium presentia veniens Dominus Ardericus
 „ venerabilis Laudensis Episcopus cum suis Clericis ma-
 „ joris ordinis, ac minoris, atque cum eo suis Capita-
 „ neis, & Vavassoribus jam dicte Ecclesie Vasallis di-
 „ cente, ac reclamante de tam pravis, & iniquis in-
 „ vasionibus, investituris, seu alienacionibus de casis,
 „ & rebus, territoriis, honoribus, & condiciis ad ip-
 „ sam Laudensem Ecclesiam pertinentibus factis a quo-
 „ dam Obizone invasore, qui indigne dicebatur Lauden-
 „ sis Episcopus, seu per suos successores *Fredentionem* sci-
 „ licet, & *Rainaldum*, qui sine ratione dicebantur Epi-
 „ scopi. Et dicebat ipse Dominus Ardericus Episcopus
 „ quod quondam adhuc integra Civitate Laudensi palam
 „ in communi ejus Aringo congregato Laudensi populo
 „ Laicorum scilicet, & Clericorum facta lamentatione
 „ de predictis invasionibus, investituris, & Alienacio-
 „ nibus a predicta Ecclesia, judicaverunt, & testimo-
 „ nium

(1) a. 1112. electus hic fuit Mediolanensis Archiepiscopus.

„nium dederunt ipsi Laudensis Ecclesiae Vassalli, &
 „omnes alii Laici, & Clerici in concordia, quod ille
 „invasiones, & investiture quas fecit predictus *Obizo*,
 „nullo modo cum ratione, nec usu stare, nec ullam
 „firmitatem habere debere; quia dicebant se omnes
 „aperte cognoscere jam dictas alienaciones non ad uti-
 „litem sed ad detrimentum Ecclesie factas fuisse. His
 „ita per ordinem jamdicto Domno Jordane Archie-
 „piscopo, & jamdictis Consulibus qui predictam la-
 „mentacionem in eorum
 „Consularia ab aliis omnibus tam Laicis, quam Cleri-
 „cis tunc interrogaverunt eundem Episcopum si de
 „predicta sententia quam dederant eius Cives, testes
 „haberet, qui dixit se ibi quamplures testes habere, &
 „ibi statim palam venerunt tres tales testes, quorum
 „nomina sunt Asmundus Scarpigna, Aribaldus de Bi-
 „nasco, Petrus de Gemedi, qui omnes juraverunt ad
 „Sancta Evangelia. Hi erant & viderunt, & audie-
 „runt quod predicti Cives Laudenses tam Vassalli quam
 „omnes alii Laici, & Clerici laudaverunt, & judica-
 „verunt prefatas investituras, & alienaciones quas pre-
 „dictus *Obizo* fecerat non debere stare, sed irritas &
 „vacuas esse debere. Tali dato ab ipsis omnibus testi-
 „bus juramento, statim palam & quoram omnibus ho-
 „minibus ibi stantibus, & audientibus prenominati
 „Mediolanenses Consules quorum nomina subter legun-
 „tur per testimonium de predicta Consularia dixerunt,
 „& communiter laudaverunt predictas investituras, &
 „alienaciones non debere per iusiurandum datum testi-
 „monium

„ laudaverunt ipsi Consules , quod similiter illas aliena-
 „ ciones *Fredentionus* , & *Rainaldus* in-
 „ digni Episcopi nec stare , vel ullam firmitatem
 „ habere propterea quod jam dictus *Fredencionus*
 „ intrans in predicto Episcopatu juravit ad Evangelia
 „ ab illa ora in antea nullam se facere invasionem , vel
 „ investituram , aut alienacionem de ecclesiis , & rebus ,
 „ territoriis , aut honoribus , & condiciis ad predictam
 „ Ecclesiam pertinentibus . De predicto vero *Rainaldo*
 „ ideo dixerunt quia fuit palam damnatus a Summo
 „ Pontifice Romane Sedis (2) , & a quondam Domno
 „ Anselmo Mediolanensi Archiepiscopo (3) , & inde
 „ continuo jusserunt Consules , & omnes alii Cives no-
 „ ticiam fieri . Factum est hoc anno ab Incarnatione
 „ Domini Nostri Jesu Christi milleximo centesimo septi-
 „ mo decimo , quarto die mensis Julii , indictione de-
 „ cima .

„ Ego Jordanis Archiepiscopus interfui , & sub-
 „ scripsi .

„ Signum manuum superscriptarum Asmundi , &
 „ Aribaldi , seu Petri , qui ut supra juraverunt , & in
 „ hanc noticiam ad confirmandum manus posuerunt .

„ Signum manuum superscriptorum Consulum Me-
 „ diolanensium Arialdi , & Adelardi de Badaglo , An-
 „ selmi de Pusterla , Ottonis Fante , Arialdi Vicecomi-
 „ tis

(2) forte Urbano II.

(3) Vel ab Anselmo de Buis a. 1097, ad Episcopalem Se-
 dem erecto , vel potius ab Anselmo , qui ab a. 1086. ad 1093.
 Mediolanensi Ecclesiae praefuit & contra Schismaticos multa
 strenue gessit .

„tis, Henrardi de . . . , Aripbrandi Cagnola, Ugonis
 „Ciavelli, Johannis Mantegacii, Item Johannis Mai-
 „nerii, ser Johannis de Tenebiago, Landulfi Mora,
 „Ottonis Ginammi, Aripbrandi Malastreva, Pagani Bur-
 „cetto, Ungarini de Curtibus Januarii, Petri
 „de qui hanc noticiam fieri rogaverunt, &
 „in eam ad confirmandum manus posuerunt.

„Arialdus Judex interfui, & subscripsi.

„Ego Anselmus Judex, ac missus Domni quarti
 „Henrici Imperatoris hanc noticiam scripsi, & in om-
 „nibus ut supra interfui.

IV. Verum heic nodus se nobis obijcit non facile dissolvendus. Inter Schismaticos, Sedis Laudensis invasores *Opizonem* heic diserte nominatum videmus, immo & illum fuisse Laudensem Episcopum, quem a Nicolao II. in Concilio Romano a. 1059. damnatum Sigonius refert, probabile admodum est. Atqui ejus zelum adversus Schismaticos summis laudibus S. Gregorius VII. commendat *lib. II. epist. LV.* Ut meas hac super re coniecturas proponam; in mentem venit Anselmus III. Mediolanensis Antistes, quem post Sigonium, Puricellium, & Papebrochium Cl. Saxius p. 444. ab Henrico Schismatico fuisse fatetur per virgam & annulum institutum. Hic enim vel a Victore III. vel ab ejus successore Urbano II. in Catholicae Ecclesiae communionem receptus, ita se in Schismaticis emendandis probavit, ut a Bertholdo *in caussa S. Petri studiosissimus* appellari meruerit. Itaque crediderim, *Opizonem* a Romano Nicolai II. Concilio damnatum resipuisse, & praeteritum scelus ferventiori erga Romanum Pontificem studio plane delevisse.

se. Quamobrem Gregorii VII. laudes tempus spectant, quo Opizo ad meliorem frugem reversus Catholicorum causae favebat; Jordanis sententia ad priores annos referenda, quibus in Henriciano schismate detinebatur.

C A P U T I I I.

De Laudensium Episcoporum electione

post XII. saeculum.

I. **M**ortuo Arderico gravis inter Capitulares Canonicos de successore eligendo contentio exarsit. Honorius III. re intellecta Jacobum de Cerreto Abbatem Claravallensem (seu potius Claravallensem) Ecclesiae Laudensi a 1218. praefecit. Sunt quidam qui hunc Jacobum non Laudensem, sed Leodiensem Antistitem ab Honorio dictum velint. Ajunt enim, Episcopi Laudensis electionem ad Metropolitanum Mediolanensem iis temporibus pertinuisse. Verum quis neget, etiam tum Romanos Pontifices gravibus de causis potuisse Episcopi cujuscumque electionem sibi vindicare? Neque hujus rei exempla in Italia defunt, ut videre est apud Thomassinum p. II. lib. II. cap. XXXV. Porro quae gravior causa quam Schisma inter Capitulares Canonicos? Nam hujusmodi dissensiones Johannem XXII. compulerunt, ut a. 1322. Episcoporum in Provinciis Aquilejensi, Mediolanensi &c. electiones sibi reservaret.

II. Sed & in ipsa Laudensi Ecclesia ante Johannis XXII. tempora exemplum habemus alterius Episcopi a Romanis Pontificibus constituti. Gregorius IX. Laudenses

ses quod a Friderici Imp. ab Apostolica Sede damnati partibus starent, aliisque de causis, quas Innocentius IV. in litteris infra ab Ughellio recitatis indicat, Episcopali dignitate privarat. Immo, ~~idem~~ Innocentius IV. Othobello Episcopo defuncto, Abbati de Cerreto a 1240. epistolam dedit, in qua ut Episcopalis mensae Laudensis redditus, ejusque bona Pontificio nomine curaret, illi praecipiebat. Decennio elapso quum Laudenses Romanae Sedi se se probassent, Innocentius ipse iterum eos Episcopali dignitate donavit, ac Bonum Johannem illis Episcopum praefecit.

II. Ceterum deinceps ad Joannis XXII. tempora Capitulum Episcopum eligere consueverat; tum a Mediolanensi Antistite postulabat, ut electionem confirmaret. Exstant in Tabulario Laudensis Episcopatus acta quaedam in electione Aegidii Delaqua, ex quibus modus in hujusmodi electionibus servatus constat. Quamobrem non inutile arbitramur haec illa in medium adferre.

Acta in electione R. P. D.

*Aegidii De laqua Laudensis
Episcopi*

„ Anno Incarnationis Domini nostri Jesu Christi
„ millesimo trecentesimo septimo die Jovis quintodecimo
„ mensis Junii Indictione quinta. In Ecclesia Laudensi
„ super gradum Ecclesiae suprae scripte presentibus discre-
„ tis viris Dominis Don Benedicto Abbate Monasterii
„ Sancti Petri de Laude veteri Laudensis Dioecesis Don
„ Girardo de Moronis (f. de Montonis) Abbate Mona-
„ sterii

„sterii Sancti Bassiani de foris , Presbitero Bassiano Pre-
 „posito Canonice Sancti Geminiani , Don Bassiano Dar-
 „danono Monacho Monasterii Sancti Petri de Laude
 „veteri Martino Carpentano Vencino de Davaria & Ma-
 „theo Scarpa ad hoc vocatis pre aliis testibus & roga-
 „tis . Religiosus vir venerabilis & discretus Dominus
 „Don Obizo Abbas & merito Monasterii Sancti Michaelis
 „de Brembio Diocesis antedictae executor ad infra-
 „scripta a Reverendissimo Patre Domino Francisco Dei
 „& Apostolice Sedis gratia Sancte Mediolanensis Eccle-
 „sie Archiepiscopo (1) specialiter deputatus auctoritate
 „qua functus fuerat in hac parte intra missarum sol-
 „lemnia per providum & honestum virum Dominum
 „Pre Jordanum de Episcopo . . . Laudensem Canoni-
 „cum tunc temporis celebrata coram astantis Cleri ,
 „nec non ibidem populi multitudine copiosa nunciavit
 „aperuit & solempniter publicavit litteras infrascriptas
 „sigillo cereo viridi prefati Domini Archiepiscopi pre-
 „munitas , easdem illico auctoritate premissa coram Cle-
 „ro & Populo superscriptis per publicum generale &
 „edictum peremptorium vulgariter proponendo referens
 „inter caetera qualiter Dominus Pater Egidius de La-
 „qua tunc Prepositus S. Laurentii electus fuerat in Lau-
 „denssem Episcopum & Pastorem ; que quidem electio
 „una cum ejusdem processibus universis eidem Domi-
 „no Archiepiscopo fuerat presentata , & ab eo petitum
 „instanter ut prefatam electionem confirmare tamquam
 „canonicam dignaretur , & cetera verbo ad verbum .
 „ com-

(1) *Franciscus Parmensis a Messanensi ad Nolanam , & heinc
 ad Mediolanensem Sedem translatus a 1292.*

„ communiter & divisim proposuit & edixit pro ut in
 „ ipsis litteris maturius & copiosus continetur & solus
 „ peregit solempniter superscripta non obstante coniu-
 „ macia discreti viri Presbiteri Bassiani de monaco ex
 „ conforcio in presentibus vel qui retulit se
 „ predictis interesse non posse per dictum Dominum Ab-
 „ batem requisitum solempniter & citatum tamquam va-
 „ riis & diversis negociis impeditum de quibus omni-
 „ bus & singulis superscriptis iussit legiptime dictus Do-
 „ minus Abbas juxta dictarum seriem litterarum per me
 „ Fraciotum de Laqua Notarium confici publicum In-
 „ stramentum , quarum quidem litterarum continentia
 „ sequitur in hac forma . Franciscus Dei & Apostolice
 „ Sedis gratia Sancte Mediolanensis Ecclesiae Archiepi-
 „ scopus universis & singulis personis tam Ecclesiasti-
 „ cis quam Secularibus cujuscumque status & dignita-
 „ tis existant , nec non universitatibus quibuscumque
 „ qui sua crediderint interesse , in eo salutem , qui est
 „ gaudium sempiternum . Discretioni vestre harum se-
 „ rie intimamus quod Ecclesia Laudensis nuper vacante
 „ Episcopo & Pastore per mortem quondam Domini
 „ Bernardi olim ejusdem Ecclesie Pontificis , & Pastoris
 „ vir providus Dominus Egidius de Laqua Prepositus
 „ Ecclesie S. Laurentii de Laude per formam compro-
 „ missi per Canonicos , & Capitulum ipsius Laudensis
 „ Ecclesie in ejusdem est electus Episcopum , & Pasto-
 „ rem , & electioni de se celebrare ad ipsam Ecclesiam
 „ consensit tempore competenti super hoc legiptime re-
 „ quisitus , & quod cum ipsi Electores , quam ipse ele-
 „ ctus per propriam sufficientiam a nobis electionem
 „ ipsam

„ ipsam pecierint cum instantia confirmari , premissum
 „ electum per nos seu auctoritate nostra plenarie insti-
 „ tui in ipsius Ecclesie Pontificem & Pastorem per cu-
 „ jusdam procuracionem Instrumentum decreti processus
 „ & forme ipsius electionis , & requisitionis ac presta-
 „ tionis consensus ejusdem electi super illam solempni-
 „ ter procurantes . Nos vero volentes in hoc
 „ ordinem observare & illud amplius dicentis *nemini cito*
 „ *manum imponas* etiam attendentes vos & vestrum quof-
 „ libet , ac universitates ipsas tenore presentium pu-
 „ blice ac peremptorie requirimus & citamus super hoc
 „ peremptorie vos monentes quatenus quicumque vestrum
 „ nolluerint , & petierint , vel intendunt contra perfo-
 „ nas ipsorum eligentium , vel Electi , vel contra ele-
 „ ctionem eandem quidquam opponere vel docere ad
 „ ejusdem electionis confirmationem , seu requisitionem
 „ predictam impediendam vel etiam retardandam infra
 „ dies octo post harum noticiam seu publicationem apud
 „ Ecclesiam ipsam factam compareant apud Arcem de
 „ Angleria (2) legitime coram nobis opposituri quid-
 „ quid voluerint & potuerint contra ipsa , quem ter-
 „ minum octo dierum quibuscumque personis , & uni-
 „ versitatibus pro primo , secundo , tertio , & perem-
 „ ptorio assignamus ut parcatur laboribus & ex pensis ,
 „ & ne ipsa Ecclesia Domini maneat in suspenso . In-
 „ super religioso viro Abbati Seravallis de Lau-
 „ de , & viro provido Presbitero Bassiano Canonico Ec-
 „ clesie Sancti Geminiani Laudensis damus presentibus
 „ in

(2) Ob turbas Mediolani in Vicecomites excitatas in arcem
 Angleriae Franciscus se receperat . Vide Saxium p. 765.

„ in mandatis quod ipsi ambo vel alter eorum auctori-
 „ tate nostra has litteras apud ipsam Ecclesiam Lauden-
 „ sem dum ibi missarum solemnia celebrantur ex parte
 „ nostra debeant publice & juxta tenorem ipsarum pu-
 „ blicum generale & peremptorium edictum proponere
 „ apud illam , ut nullus possit circa hoc ignorantiam
 „ allegare . Termino vero predicto elapso ad requisita
 „ procedemus jure previo cujusquam absentia non ob-
 „ stante , mandantes de ipsarum publicatione & edicti
 „ propositione instrumentum confici nobis postea assi-
 „ gnandum , presentes vero nostro sigillo roborari juf-
 „ simus in testimonium premissorum quas ad Cancellaria
 „ registrari jussimus per Notarium fide dignum .
 „ Data in Archiepiscopali Arce de Angleria millesimo
 „ trecentesimo septimo , indictione quinta , die decimo
 „ tercio mensis Junii (3) .

„ Ego Graciotus de Laqua Palatii Notarius his in-
 „ terfui & rogatus hanc cartam . . . & scripsi .

IV. Post Johannis XXII. constitutionem , qua ut
 diximus , (Episcoporum in Provinciis Aquilejensi , Me-
 diolanensi &c. electionem ad se advocavit , ad Romanos
 Pontifices Laudensium quoque Episcoporum electio per-
 tinuit.)

„ Ego Graciotus de Laqua Palatii Notarius hanc cartam . . . & scripsi .

„ Ego Graciotus de Laqua Palatii Notarius hanc cartam . . . & scripsi .

„ Ego Graciotus de Laqua Palatii Notarius hanc cartam . . . & scripsi .

„ Ego Graciotus de Laqua Palatii Notarius hanc cartam . . . & scripsi .

„ Ego Graciotus de Laqua Palatii Notarius hanc cartam . . . & scripsi .

(3) Saxius Chartam quendam exhibet commutationis a
 Francisco editam Kalendis Aprilis ejusdem anni ; tum monet Fran-
 ciscum sequenti anno diem supremum obiisse .

CAPUT IV.

*Antiqua consuetudo in deducendo ad principem
Laudensem Ecclesiam novo Episcopo.*

I. **M**edio aevo notum est advocatos quosdam Ecclesiarum exstitisse, idque munus *stabile factum* fuisse in una Familia, ut loquitur Muratorius *Ant. Ital. T. IV. Diss. 63. col. 297.*, & Feudorum ad instar in liberos ac descendentes transisse. Ad hanc autem familiam spectabat olim novum Episcopum equo insidentem ad princeps Urbis templum deducere, manu heinc illinc tentis habenis, quod barbare *addestrare* majores nostri vocabant.

II. Laude ad nobilissimam Trexenorum Familiam hocce munus spectabat. In jus nobilium, qui Episcopum ad templum deduxerant, equus cedebat. Heinc inter Laudenses Episcopos, & Trexenos lites non semel exortae fuerunt. Unam aut alteram heic chartam exhibebo ad hasce discordias pertinentem, quae ritum istum a Muratorio descriptum (*ibid. col. 298. seqq.*) illustrabit. Anno 1169. ea contigerunt quae in sequenti instrumento narrantur.

„ Anno ab Incarnatione Domini Nostri Jesu Christi
„ millesimo centesimo sexagesimo nono secunda die mar-
„ cii. Discordia erat inter Dominum Albertum Dei gra-
„ tia tunc temporis Laudensem Episcopum & ex altera
„ parte Dominos de Trexeno; discordia talis erat. Di-
„ cebant Domini de Trexeno scilicet Calvus, & filius
„ ejus Vido & Vilielmus frater ejus, & reliqui omnes
„ de Trexeno quod Dominus Episcopus debebat dare eis
„ pala-

„ palafredum (1) suum super quo sedebat quando pri-
 „ mum Laudenses duxerunt eum in civitatem suam ut
 „ esset Episcopus ibi , & petebant quattuor calligas bo-
 „ nas de Scarlata , & idcirco petebant illi de Trexeno
 „ illum palafredum , & illas quattuor calligas quia ipsi
 „ aestraverant eum Episcopum venientem a Civitate
 „ Pergami fere per miliarum unum longe a Civitate
 „ Laude usque in Ecclesiam majorem (2) & dicebant
 „ illi Domini quod Feudum eorum tale erat (3) , quod
 „ ipsi debebant aestrare omnes Episcopos Laudenses ve-
 „ nientes ab aliis partibus quando intrabant Episcopi
 „ primum civitatem Laude , & tunc debebant habere
 „ palafredum Episcopi quem aestrabant , & quattuor
 „ calligas de Scarlata ut dicebant . Respondebat Dom-
 „ nus Episcopus Albertus se non debere dare Dominis
 „ illis palafredum suum propter hoc nec calligas simili-
 „ ter , nec feudum eorum erat ut ipsi dicebant . Alle-
 „ gationibus vero hinc inde allatis sub Judicibus & da-
 „ tis etiam testibus venerunt Domini de Trexeno &
 „ miserunt se in potestate Domni Episcopi ad volunta-
 „ tem ipsius , & ipse Episcopus ex gratia quam me-
 „ ruerant apud ipsum propter servitium quod fecerant
 „ Episcopo & propter honorem quem fecerant illi in
 „ aestrando eum Episcopum donavit illis quadraginta
 „ solidos mediolanensium denariorum nove monete hoc
 F „ pacto

(1) *Alias palafrenum dicebatur*

(2) *Mutinae a porta tantummodo Civitatis usque ante
 fores Ecclesiae Majoris Episcopus a Balugolis deducebatur .*

(3) *Sic etiam Balugolae apud Muratorium l. c. col. 299.
 factum Palafreni dicebant ad ipsos pertinere per feudum .*

„ pacto & conventionem ut numi isti eo quod donati
 „ sint illis ab Episcopo non possint tollere rationem ali-
 „ quam Episcopatus in aliquo tempore & hoc pacto ut
 „ datio ista denariorum nec prolit nec obsit aliqui par-
 „ tium nec inde adquiratur ratio vel possessio ; hoc fa-
 „ ctum est in domo Episcopi in presentia infracripto-
 „ rum . Hii sunt Bezo de Bagnolo , Marbotgarius , Al-
 „ bertus Pavaro , Manfredus Morena , Lanfrancus Medi-
 „ cus , Petrus de Pladena , Cireta Clericus de Rivolia .
 „ Ego Uviscardus de Arizago Clericus Episcopi per para-
 „ bolam Episcopi , & quia tunc eram ibi scripsi hec in
 „ memoriam omnium Episcoporum qui futuri sunt Laude .

III. Anno 1218. res novo Episcopo Ambrosio fe-
 licius cessit . Trexeni enim illi equum donarunt , ut se-
 quens charta nos docet

„ Anno ab Incarnatione Domini Nostri Jesu Christi
 „ millesimo ducentesimo decimo octavo , octavo die Ma-
 „ dii indictione festa . In presentia Domini Lanfranci
 „ Codecasa & Alberti de Somaripa & Jacobi de Sella-
 „ rano & Zanebelli Pitese & Monaci de Guasco Cano-
 „ nicorum testium rogatorum . Dominus Passus de Tre-
 „ xeno & Raufus de Trexeno & Manfredus de Trexe-
 „ no & Oldratus de Trexeno & Oldratus filius quon-
 „ dam Alberti de Trexeno per se & per alios de Tre-
 „ xeno . Et tunc venerunt ante Dominum Ambrosium
 „ tunc Episcopum Laude in palatio Episcopatus . Domi-
 „ nus Oldratus de Trexeno filius quondam Guilielmi de
 „ Trexeno dixit pro se & superscriptis de Trexeno ra-
 „ lia verba : Domine Episcope vos rogastis nos , ut de
 „ equo , quem habuimus , ideo quia adextravimus vos ,
 „ quan-

„ quando fuistis consecratus , & veniebatis a consecra-
 „ tione , faceremus vobis donum & gratiam . Et nos
 „ habuimus insimul & in concordia , talem facimus vo-
 „ bis responsionem . Quia nos habemus voluntatem
 „ exaudire preces vestras , predictum equum vobis dona-
 „ mus & de eo vobis gratiam facimus . Et tunc Do-
 „ minus Episcopus dixit : & ego vobis refero grates .
 „ Et tunc dictus Dominus Episcopus dixit & nos mit-
 „ temus eum accipere . Actum in predicto palatio .

„ Ego Albericus Codecasa Domini Henrici Impe-
 „ ratoris Notarius rogatus a superscriptis de Trexeno
 „ hanc cartam scripsi .

LAUDENSIUM EPISCOPORUM SERIES

A Ferdinando Ughellio primum contexta, deinde a Nicolao Coletio aliquantulum auēta, nunc tandem a Francisco Antonio Zacharia Societatis Jesu Presbytero, atque Atestiae Bibliothecae Praefecto restituta, emendata, pluribusque nondum editis documentis locupletata.

I.

ANONYMUS in teterrima Diocletiani & Maximiani Imperatorum persecutione cum Clero & ingenti Civium numero (ad MCCCCLXXXVI. percentsent Acta, quorum Ferrarius in *Catalogo Sanctorum Italiae* p. 459. compendium exhibet) Marciani Praefidis jussu in ignem coniectus est, & concrematus X. Kal. Augusti a. CCXCVIII. quo vel generalis indicta est a Diocletiano in Christianos persecutio, quod Pagius censuit, vel quod alii malunt, peculiaris in Christiani nominis Milites cujusmodi Julianus Laudensis in hac traegodia fere princeps, vexatio ab Imperatore crudelissimo commota fuit. In Ecclesiae S. Petri Laudae veteris ara principe reperta est, atque etiamnum adservatur marmorea arcula in qua reliquias horum Sanctorum condi perverusta traditio docet.

II. S. Julianus post teterrimam Diocletiani persecutionem, Laudensis Episcopus adlectus est circa annum Domini 305. numeraturque tertius in antiquis monumentis Laudensis Ecclesiae. Sancte pieque praefuit annos 18. menses 8. dies 19. atque cessit, cum octuagesi-

gesimum secundum ageret annum . Eius Sacrum corpus intulerunt in Ecclesiam S. Petri veteris Laudis Pompejæ , indeque transtulere in novam Cathedralem . Ejus festum celebratur 4. id. Octobris , ut refert Ferrarius in *Catalogo Sanctorum Italiae* .

ADNOTATIO.

Haec de eo Martyrologium Laudense IV. Eidus Octobris . *Laudae S. Juliani ejusdem Civitatis Episcopi & Confessoris sanctitate clari , cujus corpus arca argentea inclusum Ludovicus Taberna Episcopus Laudensis in altare subterraneum majus Cathedralis nostrae collocavit .*

III. S. DIONYSIUS Constantis , Constantinique Imperatorum temporibus floruit : cujus mentio exstat in Apologia S. Athanasii ad Constantinum Augustum , quam retulit Baron. in suos Annales tom. 4. ad an. 346. Post hunc in tabulis ejusdem Ecclesiae legitur S. Genebrardus , at hic non Laudensis , sed Laudunsis in Gallia Episcopus fuit , qui vixit anno 500. De quo Sigebertus , Flodoardus , Hincmarus , Molanus Nonis Septembris addit. ad *Ufuardum* legendus Claudius Robertus in *Catalogo Laudunensium Praesulum* .

ADNOTATIONES.

Audiendus heic Cl. Saxius in *Mediol. Antisti. Historia* p. 64. „ Sane non defunt qui hujusmodi lectionem ex „ eadem Apologia desumptam tueantur ; existimant enim ,

„ scripsisse S. Athanasium , dum alios Episcopos recenset ,
 „ qui eum comitati sunt ad Constantii Augusti collo-
 „ quium , loco Laudae , *Dionysium Leidis* ; quocirca Domi-
 „ nus Bruzen la Martiniere in suo dictionario magno
 „ Geographico inquirens , quae foret haec Civitas , Lau-
 „ dem Pompejam designat . Attamen recentissimus Au-
 „ dor magni Operis , inscripti *Oriens Christianus* , Michael
 „ le Quien opinionem hanc prorsus refellit ; referens
 „ namque Apologiam S. Athanasii , ubi fuisse dicitur so-
 „ cius ejusdem *Dionysius Leidis* , legendum esse asserit *ab*
 „ *Elide* ; Elis autem est Achajae Civitas , quemadmodum
 „ memoratus le Quien agens de Ecclesia Elidis tradit .
 „ Quomodo ergo poterat esse hic Dionysius , Episcopus
 „ Laudae in Italia ? Certe in genuina Scriptione Apolo-
 „ giae praedictae Maurini Monachi , Operum S. Athana-
 „ sii Editores eandem vocem retinuerunt *Leidis* , quam Eli-
 „ dem Civitatem Achajae esse P. le Quien invicte pro-
 „ pugnat . Cur autem transferri debeat ad Laudem Pom-
 „ pejam , deficientibus vetustis monumentis , & Scripto-
 „ rum testimoniis , nos ignorare fatemur . Omittimus ,
 „ eandem difficultatem , quam Albenfis objecit Pape-
 „ brochius , proponi posse etiam contra Laudenses ; esse
 „ videlicet contra morem antiquae Ecclesiae hasce Epi-
 „ scoporum Translationes . Nihilominus Laudenses San-
 „ ctum hunc Dionysium Martyrologio suo Manuscripto
 „ insertum ostendant sub die XXV. Maji , sed aetas ,
 „ qua Codex iste exaratus fuit , & quando illatum sit
 „ in eundem S. Dionysii nomen , non exprimitur ; nisi
 „ forte conscriptus fuisse dicatur , jubente Gregorio XIII.
 „ Pontifice Maximo , loco Martyrologii Romani Anno
 „ MDLXXXIV.

„MDLXXXIV. Insuper addunt Laudenses , a vigi-
 „lantissimo Antistite Josepho Gallarato , nunc Lauden-
 „sem Ecclesiam egregie administrante , impetratam fuis-
 „se facultatem a Sacr. Rit. Congregatione extendendi ad
 „universam Dioecesim cultum , & Sacra Officia in me-
 „morati S. Dionysii honorem . Verum facultas ista evin-
 „cit quidem possessionem cultus perennis , ex quo in-
 „ducta est in Laudense Martyrologium Sancti Dionysii
 „memoria , non tamen definit , eum vere fuisse Eccle-
 „siae illius Episcopum . Ceterum , quemadmodum ab ini-
 „tio professi sumus , hujusmodi gloriam , qualis ea sit ,
 „Laudensibus libentissime relinquimus , cum non alia
 „ratione moti , de hac re differuerimus , nisi ut veri-
 „tatem e superiorum aetatum tenebris , quantum nobis
 „licebat , erueremus , & ne injurii esse huic Praefuli
 „videremur , si collata meritis , & compertae jamdudum
 „per Italiam singulari ejusdem Sanctimoniae , Episcopa-
 „lia illustrium Ecclesiarum decora , quae ab aliis Scri-
 „ptoribus memorantur , ingrato silentio praeteriissemus .“
 Ego vero primum non patiar Laudensibus eripi Diony-
 sium ab Athanasio memoratum . Nam licet doctissimi S.
 Athanasii editores non *Laudae* aut potius *Laudis* , sed *Lei-*
dis Episcopum Dionysium eo loco nobis obtrudant , ta-
 men ceterorum qui ibi a S. Athanasio memorantur , Epi-
 scoporum sedes quum in Italia fuerint , Italum quoque
 Episcopum fuisse Dionysium indicant , non in Elide quae-
 rendum . *Hujus rei testis est , inquit Athanasius , Fortuna-*
tianus Aquilejae Episcopus , Crispinus item Patavii Episcopus ,
Lucillus Veronae , Dionysius Laudae , & Vincentius Campaniae .
 At *Leidis* plures MSS. Codices praefecerunt . Fateor ; cor-

rupta tamen lectio est, vel ipso le Quienio teste, qui *Elidis*, seu *ab Elide* legendum ibi contendit; cur non ergo LAVDIS potius legamus, quod nomen neque a Codicum lectione admodum distat, & a reliquorum Episcoporum sedibus eo loci commemoratis quodammodo postulari videtur?

Quod vero ad quaestionem spectat, num Dionysius Laudensis idem sit qui Mediolanensium Praeful, si una illa de Episcoporum translationibus ab eorum temporum usu perquam alienis Papebrochii observatio a Saxio cooptata Laudensibus obstarer, nullo negotio tueri se Laudenses possent exemplis, quae Cl. Thomassinus in hanc rem erudite congeffit de *Benef. p. II. lib. II. cap. LXI.* & multis ante illum saeculis attulerat Socrates *hist. Eccl. l. VII. c. XXXVI.* Enimvero Canones spontaneas transmigrationes cum primis vetuere; tum translationes, quae ambitus opumve causa curarentur; illas porro, quae vel a Conciliis, vel a Metropolitani communis boni, atque Ecclesiae necessitatum gratia indicerentur, quis dixerit a Canonibus fuisse proscriptas? At si quid video, de Laudensium causa conclamatum est, si Athanasii verba accuratius perpendantur. Nam quo anno Apologiam illam suam Athanasius conscripsit, anno inquam 356. Protasius Mediolanensis Antistes diem suum obiebat; Athanasius enim citatis antea verbis continenter addit, & quia defuncti sunt Maximinus Treviris, & Protasius Mediolani Praefides, Eugeniusque qui Magister erat, testes citari non possunt. Quum igitur Protasio defuncto Mediolanensis Ecclesiae regimen S. Dionysius suscepit, Dionysius Laudensis, cuius Athanasius meminit, alius ab eo sit

fit oportet. Etenim anno 376. Athanasianus Dionysius Laudensi Ecclesiae praeerat, at Dionysius alter ab anno 352. Mediolanensem Pontificatum gerebat. Certe si Dionysius ab Athanasio appellatus Mediolanensis fuisset Antistes, non Dionysium *Laudae* Athanasius dixisset, sed *Dionysium tunc Laudae nunc Mediolani*. Stet itaque Laudensibus suus Dionysius; sinant tamen ut eum a Mediolanensi Dionysio secernamus.

Interea tria ex Athanasio constant de Laudensium Dionysio. Primum est eum anno 347. cum ipso S. Athanasio in Gallias fuisse profectum, quo ab Imperatore Constante fuerat Athanasius adcersus. Alterum eodem anno 347. (communes Chronologorum rationes heic sequor, etsi illas novi a doctissimo P. Mansio non contemnendis argumentis improbatas) Sardicensi Concilio interfuisse Dionysium; hujus enim Concilii causa quum Gallicana illa profectio ab Athanasio aliisque Episcopis suscepta fuerit, mirum esset, ceteros Sardicam deinde contendisse, non item Dionysium. Tertium est, anno 356. quo Apologiam ab Athanasio editam indicabamus Dionysium nostrum in vivis etiam tum fuisse.

IV. S. GENEBRARDUS, de quo haec Laudense Martyrologium XV. Kal. Januarias. *Laudae S. Genebrardi Episcopi Laudensis & Confessoris Ordinis Canonorum Regularium Lateranensium, qui successorem habuit D. Bassianum S. Laudensis Ecclesiae Patronum*. Frustra Ughellius Laudensibus S. hunc Antistitem eripere supra conatus est, quod a. 500. in Laudunensi Ecclesia Genebrardus quispiam federit. Triginta supra centum annorum intervallum quod inter utrumque intercedit, monere illum debuerat, alium esse

Lau-

Laudensem , alium Landunensem Genebrardum . Ne vero quisquam miretur , Genebrardum Canonicis Regularibus adcenferi , quos nonnulli a S. Augustino ajunt , plures Ludovico Pio imperante , sub annum 816. , alii undecimo tantum saeculo constitutos fuisse arbitrantur , legat is Anonymi *de Canonicorum Ordine disquisitiones* , Chaponeti *historiam Canonicorum Parisiis Gallice editam* 1699. Gabrielem Pennottum *in historia Canonicorum Regularium* Romanis typis 1624. expressam , & Johannis Baptistae Malegarii *Instituta & progressus Clericalis Canonicorum Ordinis Venetiis* 1648. , qui Canonicos Regulares primitivae Ecclesiae aequales fuisse contendunt .

V. S. BASSIANVS (*a*) Patria Syracusanus , Laudensis creatus Episcopus anno 378. die prima ineuntis Januarii inauguratus fuit . Exstruxit templum in honorem SS. Apostolorum anno 380. (*b*) quod praesentibus Sanctis Ambrosio Mediolanensi , Feliceque Novocomensi Praefulibus consecravit (*c*) . Hoc tempore tamen S. Bassiani templum appellant . Aquilejensi Concilio (*d*) interfuit cum S. Ambrosio anno 381. adfuitque ejusdem obitui anno 397. (*e*) Cumque ipse pie sancteque per triginta quinque annos Laudensem Ecclesiam administrasset miraculis clarus evolavit ad coelum ann. 413. (*f*) nonagenarius die 19. mensis Januarii sepultusque est in veteris Laudis Pompejae Cathedrali , indeque illatus in novam anno 1164. (*g*) die 4. mensis Novembris (*h*) habeturque praecipuus Divus Tutelaris Laudis Pompejae (*i*) . Illius meminit Martyrologium Romanum die 19. mensis Januarii , Baronius in notis , Corus , Sigonius , S. Ambrosius in epistolis , Paulinus in
vita

vita S. Ambrosii, Mombricius, Petrus de Natalibus, Galefinius, Octavius Cajetanus in Idea SS. Siciliae, Defendens, & nuper doctissimus Jo. Bollandus *tom. 2. actor. Sanctorum* aliorum fuse refert de eo monumenta.

ADNOTATIONES.

(a) Bassiani nomen varie in MSS. editisque libris effertur; *Basianus* enim, *Bassanus*, & *Basilianus* dicitur, quemadmodum Bollandus *num. 4.*, atque Harduinus in Indice Episcoporum Geographico docent; immo & *Basilius* nuncupatur, si tamen *Basilius* ille, cujus in Epistola Constantinopolitani Concilii a. 382. mentio fit, Bassianus est (quod ad eum annum §. IX. censuit Baronius) nec potius aliquis Galliarum, Hispaniarumve, aut etiam Africae Metropoli, ut suspicatur Tillemontius in *S. Ambrosii vita artic. XXXI.*

(b) De hoc, infra.

(c) Confer S. Ambrosii epistolam LX.

(d) Acta hujus Concilii, quae a Taplensi Virgilio confecta Chiffletius noster existimavit, habes T. I. *Harduinianae Conciliorum collectionis col. 835.* Porro de eo Concilio vide differentes Tillemontium in *S. Ambrosii vita artic. XVII. seqq.*, & doctissimum P. de Rubéis in *Monumentis Ecclesiae Aquilejensis cap. LX.*

(e) Vide Acta S. Bassiani apud Bollandum *cap. V.* & Paullinum in *Vita S. Ambrosii*. Praeterea inter Episcopos, qui epistolae S. Ambrosii Synodicae ad Siricium Papam subscribere a. 389., Bassianus quoque noster reperitur. Vide epistolam illam T. I. *epistolarum Romanorum Pontificum a Constantio editarum.*

(f) Ita quidem lectiones habent, quibus Laudensis Ecclesia in Officio Sancti utitur. Annus porro ille 413. notatur in Fastis post Consulatum Honorii IX. & Theodosii V. sive Lucio & Heracliano Consulibus, non (quod Bollandus scribit) Lucio V. C. solo Consule. At Sancti imagini sericeo tegmine, quo sacrum ejus corpus obvolutum reperit a. 1583. Franciscus Bossius Novariensis Episcopus, atque Apostolicus Visitator, effictae haec legebantur adscripta: D. O. M. ANIMAM REDDIT DEO DIVVS BASSIANVS XIV. KAL. FEBRVARII. CCCCXII. Alia omnia habent Acta, quae ex Mombrizio Bollandus refert. *Rexit* (en Actorum verba) *Laudensem Ecclesiam XXXV. annos & XX. dies. Nonagesimo vero vitae suae anno, humo quod suum fuerat* (reliquit) *polumque gaudens adiit Honorii octavo* (scilicet Consulatu) *ac Theodosii* (Junioris Augusti III.), anno scilicet CCCCIX., ut proinde natus fuisse dicendus sit a. 319., Episcopatum vero suscepisse an. 374. Porro quamvis Mombriziana illa Acta remotissimae antiquitatis non sint (quod praeter ea quae Tillemontius in *vita S. Ambrosii artic. XXIV.* redarguit, satis ipse stylus ostendit); illis tamen vix quidquam vetustius proferri poterit, quo Chronicae eorum notae infirmentur. Immo quum a. 380. Templum in honorem SS. Apostolorum S. Bassianus dedicavit, verosimilius sit a. 374. quam 378. Episcopum reuunciatum fuisse, ne primas illius curas templi hujus constructionem fuisse dicamus, & longius aedi sacrae condendae temporis intervallum statuamus.

(g) Immo 1163. quemadmodum ex Ottone de S. Blasio Bollandus optime coniecerat; nam & Otto Morena

rena aequalis illorum temporum Scriptor T. VI. *Rer. Italic. col. 1121.* eundem annum notat.

(*b*) Translationem S. Bassiani his verbis citatus Morena describit : *Ipse enim met Apostolicus* (Victor Antipapa a Schismatico homine sic appellatur) & *Imperator inclytus* (Fridericus), & *Patriarcha Aquilegiae*, & *Abbas Cluniacensis cum aliis quibusdam Episcopis & Archiepiscopis extra Ecclesiam* *maiore de Laude-veteri corpus ipsum pretiosum suis humeris portavere*, & *ab aliis deinde tam Clericis quam Laicis ad novum Laudae transvectum est*, obtulitque ipsi Clementissimus Imperator ad fabricationem Ecclesiae triginta libras denariorum Imperialium ; serenissima vero Fugalis ejus obtulit ipsi Beato Bassiano libras quinque . Confer Bollandum a num. 5.

(*i*) Post hanc translationem recognitum non semel fuit Sacrum Bassiani Corpus , nempe a Bossio a. 1583. quemadmodum nuper aiebam , & anno 1758. VIII. Kal. Martias ab Illustrissimo ac Reverendissimo Laudensium Episcopo Josepho Galleratio , per cujus humanitatem mihi quoque licuit exuviarum quantovis auro pretiosiorum adspectu frui.

(*k*) Heinc in effigie sericeo tegumento adpicta , quam supra memorabam , haec sub Sancti Antistitis pedibus aureis litteris inscripta fuere : *Sanctissime Confessor Christi Bassiane Pastor & Dux populi Laudensis intercede pro nostra omniumque salute .*

VI. S. CYRIACVS epistolam Synodalem Eusebii Episcopi Mediolanensis subscripsit anno 454. (*a*) doctrina , morumque sanctimonia clarus fuit . Ab Atila Hunnorum Rege multa passus est , dum cum Laude Pompeja plura alia Cisalpinae Insubriae Oppida populare-

laretur , excideretque . Anno 452. decessit Cyriacus , sepultusque est apud S. Bassianum (*b*).

ADNOTATIONES.

(*a*) Venetus Ughellii editor Coletus a. 452. margini adscripsit . Certe qui a. 452. mortuus paullo post dicitur , a. 454. Eusebii Synodicae subscribere minime potuit . Verum fortassis epistola illa , quae XCVII. est inter Leonianas Ballerinianae editionis , & praeterea T. I. Harduinianae Conciliorum editionis col. 1782. legitur , ad superiorem annum 451. referri verisimilius debet .

(*b*) Hoc illi positum fuisse epitaphium scribit Alexander Ciseri in libro praenotato *Giardino Istorico Lodigiano* , editoque Mediolani 1732.

Si quaeris lector tanto quis dignetur honore

Hic jacet Cyriacus vates Christi

morum clarus , doctus , honorificus

Castus , pius , bonus , honestus .

Ut ut est (nam unde epigraphen hauserit , historicus ille non indicat) Cyriacum Laudenses recolunt XXVII. Augusti , quo die miror ne inter praetermissos quidem fuisse eum a Bollandianis commemoratum ; hocque exornant elogio in Martyrologio : *Laudae S. Cyriaci ejusdem Civitatis Episcopi & Confessoris doctrina & sanctitate clari , cujus corpus in Ecclesia S. Petri Laudae veteris dicitur adservari .*

VII. S. TITIANVS Alemannus Cyriaco successit
circa

circa annum Domini 475. duos tantum annos hanc rexit Ecclesiam, sancteque decessit anno 477. Kal. Maji supra quinque quinquagenarius, sepultusque est in veteri Cathedrali S. Petri (a). Hoc eodem anno, quo Titianus ad coelum evolavit, Odoacer Herulorum Rex haud procul Laude Pompeja cum Oreste Augustuli Imperatoris genitore congressus, insignemque victoriam reportans, Occidentis dominationem invasit, ut refert Blondus in *Italia illustrata*. Titianum memorat Ferrarius in *Catalogo Sanctorum Italiae* die 4. mensis Maij, quo die ejus festum celebratur (b). Cujus sacrae reliquiae in eadem Ecclesia veteris Cathedralis anno 1640. inventae, solemni pompa ibidem sub ara maxima reconditae fuerunt, ut sequens inscriptio marmori incisa docet.

*Corpus S. Titiani Laudensis Episcopi
cum aliquot
Sanctorum Innocentium reliquiis
sub hac Ara fuit inventum
iterumque repositum
praemissa solemni translatione M. DC. XL.
die VI. Maij
Laudae Antistite Clemente Gera Novariense*

ADNOTATIONES.

(a) Carolus Antonius Remitale in libro quem anno 1741. edidit Mediolani hoc titulo: *Esemplari domestici di Santità proposti a' Lodigiani*, ex MSS. Vairani refert hanc S. Titiano epigraphen positam olim fuisse.

TI-

TITIANVS VATES CHRISTI DOCTRINA PERITVS
 EMERITVS MILES CHRISTI DE CRUCE REQVIRENS
 MEMBRA SOLO POSVIT. COELI. PERREXIT AD ASTRA
 EXCELSVS CONGREGAVIT. OPES. MVNDVSQVE SACERDOS
 BENIGNVS. REXIT. POPVLOS. POST. ANNOS. NVMERO VITAE
 LV. QVIEVIT. IN. PACE. KAL. MAII. BASS. ET. ARMATO
 VIC. COSS.

Ubi certe mendum irrepsit; Scriptum enim in marmore fuerit BASIL. ET ARMATO VV. CL., *Basilisco, & Armato Viris Clarissimis*. Porro Basiliscus & Armatus Consules processere a. 476. Quamobrem Titiani obitus non anno 477. sed 476. consignandus erat.

(b) De eo Acta SS. Maij T. 1. p. 498., *Coletus*.

VIII. S. VENANTIVS. Hujus meminit S. Gregorius Magnus *lib. IV. Epist. XXII.* ad Constantium Mediolanensem Episcopum. De Lunensibus sermo in ea epistola, si quibusdam S. Gregorii editionibus, Ripamontio, & Saxio fidem habemus: quamobrem fieret, ut Venantius Lunensium Episcopus dicendus esset. Verum manuscripti Codices, quos magno numero citant ac sequuntur doctissimi Patres S. Mauri in nupera S. Gregorii editione, *Laudensium* habent, non *Lunensium*. Adcedit, quum Mediolanensi Archiepiscopo subditi essent Laudenses Clerici, de eorum emendandis moribus ad Constantium tamquam ad illorum Metropolitenum jure Gregorium litteras perscripsisse; at quid Mediolanensium Antistiti cum Lunensibus? ut de his corrigendis sollicitus Constantius esset? Laudensem ergo Episcopum fuisse Venantium nullus dubito. Quare quum epistola illa
 a S. Gre-

a S. Gregorio Indictione XII. seu anno 594. scripta fuerit, annus quoque constat, quo Venantius Laudensem Ecclesiam administrabat.

IX. S. DESIDERIVS. Haec de eo Laudense Martyrologium III. Eidus Februarii. *Laudae S. Desiderii ejusdem Civitatis Episcopi & Confessoris ordinis Canonorum Regularem Lateranensem*. Addunt aliqui S. Desiderium ab Johanne de Nigravalle S. R. E. Bibliothecario memorari libro qui inscribitur *Epilogus Chronicorum*, Epilogo XVIII. cap. XVIII. num. 266. At neque Oldoinus hujus S. R. E. Bibliothecarii, neque Fabricius, aut alius quispiam, qui de Ecclesiasticis Scriptoribus egerit, hujus operis meminit; quare illud cum ignarissimis ignorare me fateor.

X. DONATIVS Laudensis Episcopus doctrina, sanctimoniamque vitae fuit insignis, interfuit Concilio (a) sub Agathone Pontifice, illudque subscripsit anno 679. (b) adfuitque Synodo Provinciali sub Manueto Archiepiscopo Mediolanensi, quae propter eundem fuerat celebrata (c). Post hujus Episcopi excessum, series Praefulum Laudensium per spatium ducentorum annorum abrupta decurrit, cum in excidio veteris Laudis Pompejæ antiqua hujus Ecclesiae monumenta deperissent.

ADNOTATIONES.

(a) Romano.

(b) immo 680. Vide Harduinum T. III. Concil. col.

1134. Sunt qui velint Donatum Oecumenicae Synodo VI. subscripsisse. Sed illi oppido falluntur. Nam Agathonis Epistolae, quae in sexta deinde Synodo recitata est, Donatus subscripsit.

G

Nul-

(c) Nullum aliud a Mansueto celebratum Concilium fuit, quam Monothelitarum causa, illudque a. 679. antequam cum suae Provinciae Episcopis ad Romanam Agathonis Synodum proficisceretur. Quare Ughellius non satis apte Mediolanensis Synodi post Romanam meminit, nec *propter eundem* (Mansuetum) sed *per eundem* Mediolanense Concilium coactum scribere debuit.

XI. HIPPOLYTUS. Prodit nunc primum Hippolytus in Laudensium Episcoporum indice ex veteri monumento, quod Cl. Muratorius edidit in tertio *Antiquitatum Italicarum* volumine col. 555. *Epolutus enim humilis Episcopus Sanctae Catholicae Laudensis Ecclesiae medietatem curtis Alphiani a Gisulpho relictam, ut ejus pretium in pauperes distribueretur Ganderisio Rectori Monasterii S. Mariae Brixienfis vendit XVII. Septembris a. 759. Cujus quidem venditionis a. 761. in Charta Anselperae mentio recurrit apud eundem Muratorium T. V. p. 500. In vivis porro fuisse Hippolytum anno illo 761. ex eo conijcio, quod haec ibi legantur: unde aliam talem medietatem ante hos annos jam dicta Anselberga ex comparatione habere videris de Epolito Episcopo Civitati Laudensi, & quod ipse quondam genitor noster instituerat &c. Videntur quoniam genitor factus functus fuerat, dicitur quondam genitor; de Epolito quondam Episcopo dici ergo debuerat, si & hic e vita decessisset. Vivebat igitur etiamtum Hippolytus, qui nulla mortis indice particula designatur.*

XII. ERIMPERTUS a. 827. Mantuae interfuit Concilio ad sedandas Gradensem inter & Aquilejensem Patriarcham controversias celebrato. Acta hujus Synodi adfert illustratque Cl. P. de Rubeis in Monumentis

Ecclesiae Aquilejensis *cap. XLVII. col. 414. seqq.*

XIII. RAICLETVS (a) vixit temporibus Gregorii IV. Ludovicique Pij Imperatoris, a quo potestatem accepit erigendi in Monasterium Ecclesiam S. Petri, id deprecantibus Clericis ejusdem Ecclesiae, quam optimus hic Praesul opibus, privilegiisque mirum in modum deinde locupletavit 831.

ADNOTATIO.

(a) Aliis Railetus.

XIV. ERIBERTVS (a) floruit anno 837. (b), Lotharioque Imperatori narratur fuisse familiaris, de quo mentio in vetusto monumento tabularii Canonorum Veronensium apud Panvinum *antiquitatum Veron. lib. 1.*

ADNOTATIONES.

(a) Et Ercanbertus dicitur.

(b) Sed etiam an. 842. Synodali decreto Angelberti Mediolanensis Archiepiscopi subscripsit apud Muratorium *T. V. Antiquit. Italic. col. 986.*

XV. IACOBVS. Haec in Tabula Episcoporum Laadensium de illo traduntur. *Ecclesiam S. Stephani, aliasque de Ripalta, postmodum de Cornu nuncupatam, a Ludovico II. Imperatore erectam, & dotatam jure decimandi, honestavit. Ex privilegio ejusdem Ludovici Papiae dato XIX. Januarii 852. ubi Conventu sacrorum, & profanorum Procerum indicto*

(ait Sigonius de Regno Italiae l. 5.) *de immunitate Ecclesiastica, de moribus Ecclesiasticorum, de jurisdictione Comitum &c. mature fuit consultum.* Utinam indicatum Ludovici II. diploma videre mihi licuisset! Certe annus adscribi debuit 855. non 852. Conventus enim, de quo Sigonius col. 304. ad annum spectat 855.

XVI. GERARDVS Papiæ interfuit (a), dum Carolus Calvus Imperator Augustalibus insignibus nobilitaretur. De quo Sigonius lib. 5. de Regno Italiae (b). Ad hunc scribit Marinus primus Papa, anno 3. Caroli III. Imperatoris, qui fuit Christi an. 883., eidem commendans Monasterium Savinionis, tali tenore ex originali desumpto, quod exstat in Archivio Cathedralis Laudensis.

Marinus Episcopus Servus Servorum Dei.

„ **D**ilecto, reverendissimo (1) & sanctissimo Gerardo Sanctæ Laudensis Ecclesiae Episcopo &
 „ praesente (2) in eadem Ecclesia, & Monasterio Savinionis in perpetuum (3), te narrante cognovimus
 „ munificentia Imperatorum, & Regum, qui nostris fuerunt temporibus, quique erga eos industria obsequii
 „ Coenobium Savinionis Ecclesiae tuae concessum, atque
 „ praeceptis suis firmatum (4) esse eo videlicet ordine
 „ seu tenore quod semper in eodem Coenobio regularis
 „ insti-

(1) *Reverentissimo*, Autographum, quocum Ughellii editionem contendi.

(2) *per te*

(3) *in perpetuum* Te

(4) *confirmatum*

„ institutio disciplinabiliter observaretur salvo jure con-
 „ cessarum sibi rerum in usus proprios. Tū vero prac-
 „ cavens ne post discessum tuum quilibet successorum
 „ tuorum, aut alia saecularis potestas a proprio statu
 „ & ordine idem Coenobium subvertere possit res, aut
 „ familias inde subvertendo (5), vel invadendo petisti
 „ fideliter auctoritate Sedis Apostolicae, & privilegio
 „ ea, quae ad usus Monachorum, ac totius ejusdem
 „ Coenobii utilitatem cunctis possessionibus, ac recor-
 „ dandae memoriae piissimo Ludovico quondam Augusto
 „ per praeceptum suum dudum (6) delegata, atque
 „ concessa, & postea (7) diligenter provisa aequani-
 „ mitate (8) sibi metque firmari (9), & quae deinceps
 „ a quibusdam (10) timentibus Deum ibidem collata
 „ fuerint, videlicet ab urbe Derthona (11) quicquid
 „ de ipsa est abbatiola (12) usque ad ipsum Monaste-
 „ rium in eodem Comitatu Derthonensi (13) Januensi,
 „ maris litore & Tuscia, nec non vicum Arderatum
 „ (14), & Pasqualini, & casam de Papia cum mas-
 „ sario in aurello. Reliquum vero ipsius abbatiolae Lau-
 „ densis Episcopus ad utilitatem suae Ecclesiae pro de-
 „ fensione & excusatione eorumdem monachorum reti-
 „ neret ac possideret, implorasti scilicet pro omni ex-
 „ cubia & expeditione tam palatina quam & hostili.
 „ Nos igitur per gratiam, & potestatem, quae nobis

„ a Deo

(5) inde subtrahendo	(10) a quibuscumque
(6) suum	(11) Tertona
(7) postea a te	(12) abbatiola
(8) aequanimiter	(13) Tertonenſi
(9) confirmari	(14) Auderatum

sium a Crasso & Berengario Monasterio S. Petri Laudae veteris quamplura terrae jugera tum prope Monasterium ipsum, tum in contrata orii Laudensis, ac apud Lambrunam, Imperiali, Regiaque liberalitate, dono obtinuisse. Praeterea an. 885. XI. Kal. Aprilis commutationem quamdam Gerardus fecit cum Petro Abbate Monasterii S. Ambrosii sito foris Mediolani apud Muratorium T. VI. *Antiq. Italic.* col. 347. Eius mentio etiam fit in Iudicato Odelrici, de quo paullo post ubi de Ildegario. Gerardus autem ibi dicitur.

Post Gerardum Albertus quidam esset heic recensendus, qui a. 887. Theodosii Firmani Episcopi, ceterorumque Picenorum, atque adeo Spoletani Ducatus Episcoporum Concilio in haec verba subscripsit apud Mansium T. I. *Suppl. ad Conc. Veneto-Labb.* col. 1053. Albertus Lodonensis Episcopus in hoc decreto consensit, & nomen suum subscribi fecit. Neque enim quisquam vel suspicari posset, Laudunensem in Galliis Episcopum heic memorari: quamobrem idem Mansius qua est ingenii, eruditionisque praestantia, Laudensibus Praefulibus Albertum ad censuit. Ego vero primum statuo, confictum esse Firmanum illud decretum; quod ut cetera deessent, quae idem Mansius subtimide indicat col. 1047., unius Alberti Laudensis facta mentio suaderet. Quei enim Laudensis Episcopus Picenorum, Spoletanorumque Antistitum Concilio interfuisset? An Firmanus Praeful Laudensium erat Metropolitae? aut Picenibus, Spoletanisque Episcopis Laudensis adnumerabatur? Neutrum sane prudens quispiam adfirmabit. Alterutrum tamen fuisse oportet, ut Laudensis Episcopus ad Firmanum

(22)

Conci-

Concilium adcerferetur . Nec tamen propterea expungendus Albertus ex Laudensium Episcoporum numero . Qui enim Synodum illam confinxit , Episcopos videtur ob oculos habuisse , qui reapse exstiterint , ne mendacii se se palam obstringeret .

XVII. AMAIONVS . Ignotum Ughellio Episcopum hunc Vidonis Imperatoris litterae pro Monasterio Sancti Petri nuper memorato a. 892. datae , atque olim in Coenobii tabulario adseruatae suppeditarunt . Nempe Episcopi *Amajoni* , Malanfredique Laudae Comititis officiis permotus Vido diploma illud est elargitus .

XVIII. ILDEGARIVS , seu Ildegardus (a) an. 898. (b) & anno 904. Romae interfuit conventui celebrato a Benedicto IV. coram Ludovico IV. Imperatore pro tuendis juribus Petri Episcopi Lucensis (c) . Idem memoratur anno 915. in monumento Berengarii Regis Ecclesiae Lucensi (d) .

A D N O T A T I O N E S .

(a) Ildericus , & Adecharius , quo nomine S. Adelbertus Bergomensis Episcopus in suis a. 929. testamentariis tabulis illum appellat .

(b) Sigifredo Placentiae Comiti atque Episcopo Everardo adfuit , cum illis veluti & ipse *Imperialis Missus* jus dicturus , ut Cl. Poggialius scribit *T. III. hist. Placent. p. 90.* Interfuit quoque Placito coram eodem Sigifredo Comite Palatii habito eadem in urbe anno Regni Domini Berengarii Regis Deo propitio XV. mense Januario Ind. & one VI. , anno scilicet vulgatae aerae MD CCCCIII. , quemad-

quemadmodum apud Muratorium videre est T. II. *Antiquit. Italic. col. 367.*

(c) Vide Ughellium T. I. in Episcopis Lucensibus & Mansium T. I. *Suppl. ad Conc. Veneto-Labb. p. 1094.* Sed etiam Monasterium S. Petri ab omni Episcoporum Laudensium jure vindicavit, modico censu Episcopali Sedi reservato, quod ex nuper citatis Alexandri III. litteris accepimus.

(d) Nimirum S. Adelberti Bergomensis Episcopi paullo antea appellati, & Odelrici Missi Berengarii I. Regis Sententia, Savinionense Coenobium, quod Petrus Lucensis Praeful invaserat, eo anno recuperavit. Alia praeterea illo anno cum eodem Lucensi Praefule Petro controversia de sacra aede S. Silvestri Ildegario fuit; de qua iudicatum ejusdem Odelrici citatus Muratorius exhibet T. I. *Antiquit. Italic. col. 487.*

XIX. ZILIVS, sive Aegidius Vigniatus Laudensis, suae Patriae Episcopus fuit anno 924. vir nobilitate generis, opibusque memorandus.

ADNOTATIO.

Haec de Zilio Auctor Tabulae Episcoporum Laudensis Ecclesiae in tertia Synodo impressae, Huius haec, betur mentio in publico documento alias existente, penes J. C. Hyacinthum de Vignate, per Gualterium, Abonum Notarium Laudensem recepto 26. Martii, an. 924., in quo Thomas de Vignate Laudensis nomine proprio, inquit, & Venerab. D. Presbyteri, Zilii de Vignate Episcopi Laudensis ejus fratris emit
,, a Petro

„ a Petro de Summaripa Laudensi partem Castri de Tu-
 „ rano , una cum Palatio magno de Vairano , pretio
 solidorum 800. monetae Caesareae .

XXI. OGGLERIVS .

A D N O T A T I O .

Quo hic anno floruerit , incertum . In Episcopi
 Tabulario una servatur charta pactionis cum Alberico
 Comite , atque ejus fratre , filiisque ab Ogglerio confe-
 ctæ ; verum notae temporis in ea desiderantur . En illam

„ Convenit atque complacuit inter Domnum Og-
 „ glerium Laudensem Episcopum , & Dominum Albri-
 „ cum qui Comes vocabatur , & Aledranme Fratrem
 „ ejus & Maufredum & Aledranme filium ejus &
 „ Ubertum . Videlicet Domnus Ogglerius Episcopus in-
 „ vestivit istos supradictos viros de terra de Turrigna-
 „ ni , & de terra de Cerretuplano , & de prato de Mar-
 „ cano tres jugias , & in capite ville tres jugias , in
 „ presentia istorum bonorum virorum , quorum nomina
 „ subius leguntur , Odonis infantis , & Albrici ejus
 „ Fratris , & Ariberti , fratrisque ejus , & Albrici ma-
 „ joris , Amizonis , Lanfranci , Johannis , Adam Lol-
 „ prandi , Philippus qui vocatur Arimpertus , & Bene-
 „ dictus filius quondam Mascarii , & Domini Senio-
 „ ris Aldeprandi , & juraverunt , ut has condiciones ,
 „ quas convenerant , in omni anno Episcopo Laudensi
 „ tribuere , & si ipsi hoc non adimplevissent , terram
 „ debebant perdere , & componere centum marcas ar-
 „ genti in Camera Regis , & centum libras illius mo-

„ nete

„nere quo eo tempore esset videlicet in omni anno
 „debebant dare tres hospi alitates cum treginta mili-
 „tibus , vel plus , in mense Madij tres multones , &
 „carnem suillam , in Sancti Martini tres porcos , &
 „juxta natale Domini Convivium , & Lobiam trare
 „(sic .) da Frascarolo usque ad Padum . Factum est
 „hoc in loco Mugaroni , & Gregorius Natarius (sic .)
 „scripsit cartam , & hoc factum est propterea , quia
 „ipsi debebant defendere ab omni homine & in parte
 „Laudensis Episcopi . Si pactum istud non adimplerent
 „totum , debent supradictam facere compositionem .

Quamvis tamen nulla temporis adnotatio adscripta
 heic sit , scribendi rationem saeculo IX. usurpatam cha-
 racter prodit . Itaque Ogglerium de loco , quo Ughel-
 lius , alique illius meminere haud deturbabimus .

XXI. AMBROSIVS . Primus ego in Laudensium
 Episcoporum indicem Ambrosium intero ceteris haete-
 nus incompertum . Floruit autem a. 942. quo ejus in-
 terventu ac petitione Hugo & Lotharius Reges tum
 Adeverto Patavino Episcopo , ejusque Ecclesiae , tum
 etiam Regiensi Ecclesiae jura omnia , ac privilegia am-
 plissimis diplomatibus a Muratorio divulgatis *T. III. Anti-*
quit. Italic. col. 61. & *T. I.* col. 661. confirmarunt .

XXII. ALDEGRAVSIVS , quem Alii *Aldegransum*
 appellant . In Laudensis Episcopii Archivo haec exstat
 Aldegrausi charta pro S. Petri Monasterio .

„In nomine Sancte & individue Trinitatis amen .
 „Quicquid Christo favente pastoralis providentie juxta
 „morem ecclesiasticum ordinabatur tempus stabilitum
 „fore necesse est . Ideo ego Aldegrausus Sancte Lau-
 „denſis

„ densis Ecclesie humilis Episcopus consultu & confer-
 „ su Sancte Laudensis . . . Sacramentum presens dixi .
 „ Manifestum est mihi eo quod reverenter ad nos Ste-
 „ phanus venerandus Abbas Monasterii S. Petri princi-
 „ pis Apostolorum qui est sub foris prope hac Urbis Lau-
 „ densis . Ut nos propter Deum , & remedium anime
 „ nostrisque perdonassemus tantum de fictum quod
 „ nostre Ecclesie per ipsius Ecclesie jam dicti loci debi-
 „ tis erant persolvere . Quoniam se lamentabatur eccle-
 „ sie prefati Monasterii oleum aluminaria concinnanda
 „ vel unde ipsum fictum adquirere nec dare potuissent
 „ upertatem . Decentius etenim prefati Monasterii
 „ Abbas ad partem nostre Ecclesie de more quindecim
 „ follidos exhibebat nos considerantes me Dei
 „ omnipotentis misericordiam una cum cunctis Sacerdo-
 „ tibus & filiis Ecclesie matre vel pro remedio
 „ concedimus & perdonavimus ut deinceps in festivi-
 „ tate Sancti Petri annua dumtaxat follidum unum off
 „ eum super altare Sancte Dei Genitricis Ma-
 „ rie in Ecclesia matre . Nostre autem Ecclesie antiquo
 „ honore Sacerdotibus pastum , videlicet Kalendis Julii
 „ prepararet atque tribuat . Quo tantumodo Cardinales Sa-
 „ cerdotes Presbiteri (1) scilicet ac Diaconi , Subdiaco-
 „ ni

(1) *Heinc discimus , suos Laudensi quoque Ecclesiae Cardi-
 nales fuisse . Nempe , uti scite monuit Cl. Mazochius in Dis-
 sertatione historica de Cathedrali Neapolitana semper uni-
 ca p. 253. , hoc Tituli antiquis erant , quod aevo po-
 steriore Plebes (unde Italici Pieve & Pevano) quodque ho-
 die Parochias dicimus . Harum singulis suus Presbyter
 praecerat ; atque is demum unus , si recte accipimus , ve-*

laretur, excideretque. Anno 452. decessit Cyriacus, sepultusque est apud S. Bassianum (b).

ADNOTATIONES.

(a) Venetus Ughellii editor Coletus a. 452. margini adscripsit. Certe qui a. 452. mortuus paullo post dicitur, a. 454. Eusebii Synodicae subscribere minime potuit. Verum fortassis epistola illa, quae XCVII. est inter Leonianas Ballerinianae editionis, & praeterea T. I. Harduinianae Conciliorum editionis col. 1782. legitur, ad superiorem annum 451. referri verisimilius debet.

(b) Hoc illi positum fuisse epitaphium scribit Alexander Ciseri in libro praenotato *Giardino Istorico Lodigiano*, editoque Mediolani 1732.

Si quaeris lector tanto quis dignetur honore

Hic jacet Cyriacus vates Christi

morum clarus, doctus, honorificus

Castus, pius, bonus, honestus.

Ut ut est (nam unde epigraphen hauserit, historicus ille non indicat) Cyriacum Laudenses recolunt XXVII. Augusti, quo die miror ne inter praetermissos quidem fuisse eum a Bollandianis commemoratum; hocque exornant elogio in Martyrologio: *Laudae S. Cyriaci ejusdem Civitatis Episcopi & Confessoris doctrina & sanctitate clari, cujus corpus in Ecclesia S. Petri Laudae veteris dicitur adservari.*

VII. S. TITIANVS Alemannus Cyriaco successit
circa

circa annum Domini 475. duos tantum annos hanc rexit Ecclesiam, sancteque decessit anno 477. Kal. Maji supra quinque quinquagenarius, sepultusque est in veteri Cathedrali S. Petri (a). Hoc eodem anno, quo Titianus ad coelum evolavit, Odoacer Herulorum Rex haud procul Laude Pompeja cum Oreste Augustuli Imperatoris genitore congressus, insignemque victoriam reportans, Occidentis dominationem invasit, ut refert Blondus in *Italia illustrata*. Titianum memorat Ferrarius in *Catalogo Sanctorum Italiae* die 4. mensis Maij, quo die ejus festum celebratur (b). Cujus sacrae reliquiae in eadem Ecclesia veteris Cathedralis anno 1640. inventae, solenni pompa ibidem sub ara maxima reconditae fuerunt, ut sequens inscriptio marmori incisa docet.

*Corpus S. Titiani Laudensis Episcopi
cum aliquot
Sanctorum Innocentium reliquiis
sub hac Ara fuit inventum
iterumque repositum
praemissa solenni translatione M. DC. XL.
die VI. Maij
Laudae Antistite Clemente Gera Novariense*

ADNOTATIONES.

(a) Carolus Antonius Remitale in libro quem anno 1741. edidit Mediolani hoc titulo: *Esemplari domestici di Santità proposti a' Lodigiani*, ex MSS. Vairani refert hanc S. Titiano epigraphen positam olim fuisse.

Laudensem , alium Laudunensem Genebrardum . Ne vero quisquam miretur , Genebrardum Canonicis Regularibus adcenferi , quos nonnulli a S. Augustino ajunt , plures Ludovico Pio imperante , sub annum 816. , alii undecimo tantum saeculo constitutos fuisse arbitrantur , legat is Anonymi *de Canonorum Ordine disquisitiones* , Chaponeti *historiam Canonorum Parisiis Gallice editam* 1699. Gabrielem Pennottum *in historia Canonorum Regularium* Romanis typis 1624. expressam , & Johannis Baptistae Malegarii *Instituta & progressus Clericalis Canonorum Ordinis Venetiis* 1648. , qui Canonicos Regulares primitivae Ecclesiae aequales fuisse contendunt .

V. S. BASSIANVS (*a*) Patria Syracusanus , Laudensis creatus Episcopus anno 378. die prima ineuntis Januarii inauguratus fuit . Extruxit templum in honorem SS. Apostolorum anno 380. (*b*) quod praesentibus Sanctis Ambrosio Mediolanensi , Feliceque Novocomensi Praefulibus consecravit (*c*) . Hoc tempore tamen S. Bassiani templum appellant . Aquilejensi Concilio (*d*) interfuit cum S. Ambrosio anno 381. adfuitque ejusdem obitui anno 397. (*e*) Cumque ipse pie sancteque per triginta quinque annos Laudensem Ecclesiam administrasset miraculis clarus evolavit ad coelum ann. 413. (*f*) nonagenarius die 19. mensis Januarii sepultusque est in veteris Laudis Pompejae Cathedrali , indeque illatus in novam anno 1164. (*g*) die 4. mensis Novembris (*h*) habeturque praecipuus Divus Tutelaris Laudis Pompejae (*i*) . Illius meminit Martyrologium Romanum die 19. mensis Januarii , Baronius in notis , Corus , Sigonius , S. Ambrosius in epistolis , Paulinus in

vita

vita S. Ambrosii, Mombricius, Petrus de Natalibus, Galefinius, Octavius Cajetanus in Idea SS. Siciliae, Defendens, & nuper doctissimus Jo. Bollandus tom. 2. aëtor. Sanctorum aliorum fuse refert de eo monumenta.

ADNOTATIONES.

(a) Bassiani nomen varie in MSS. editisque libris effertur; *Basianus* enim, *Bassanus*, & *Basilianus* dicitur, quemadmodum Bollandus num. 4., atque Harduinus in Indice Episcoporum Geographico docent; immo & *Basilius* nuncupatur, si tamen *Basilius* ille, cujus in Epistola Constantinopolitani Concilii a. 382. mentio fit, Bassianus est (quod ad eum annum §. IX. censuit Baronius) nec potius aliquis Galliarum, Hispaniarumve, aut etiam Africae Metropoli, ut suspicatur Tillemontius in S. Ambrosii vita artic. XXXI.

(b) De hoc infra.

(c) Confer S. Ambrosii epistolam LX.

(d) Acta hujus Concilii, quae a Tapsensi Virgilio conficta Chisletius noster existimavit, habes T. 1. Harduinianae Conciliorum collectionis col. 835. Porro de eo Concilio vide differentes Tillemontium in S. Ambrosii vita artic. XVII. seqq., & doctissimum P. de Rubéis in Monumentis Ecclesiae Aquilejensis cap. LX.

(e) Vide Acta S. Bassiani apud Bollandum cap. V. & Paullinum in Vita S. Ambrosii. Praeterea inter Episcopos, qui epistolae S. Ambrosii Synodicae ad Siricium Papam subscribere a. 389., Bassianus quoque noster reperitur. Vide epistolam illam T. I. epistolarum Romanorum Pontificum a Constantio editarum.

(f) Ita quidem lectiones habent, quibus Laudensis Ecclesia in Officio Sancti utitur. Annus porro ille 413. notatur in Fastis post Consulatum Honorii IX. & Theodosii V. sive Lucio & Heracliano Consulibus, non (quod Bollandus scribit) Lucio V. C. solo Consule. At Sancti imagini sericeo tegmine, quo sacrum ejus corpus obvolutum reperit a. 1583. Franciscus Bossius Novariensis Episcopus, atque Apostolicus Visitator, effictae haec legebantur adscripta: D. O. M. ANIMAM REDDIT DEO DIVVS BASSIANVS XIV. KAL. FEBRVARII. CCCCXII. Alia omnia habent Acta, quae ex Mombrizio Bollandus refert. *Rexit* (en Actorum verba) *Laudensem Ecclesiam XXXV. annos & XX. dies. Nonagesimo vero vitae suae anno, humo quod suum fuerat* (reliquit) *polumque gaudens adiit Honorii octavo* (scilicet Consulatu) *ac Theodosii* (Junioris Augusti III.), anno scilicet CCCCIX., ut proinde natus fuisse dicendus sit a. 319., Episcopatum vero suscepisse an. 374. Porro quamvis Mombriziana illa Acta remotissimae antiquitatis non sint (quod praeter ea quae Tillemontius in *vita S. Ambrosii artic. XXIV.* redarguit, satis ipse stylus ostendit); illis tamen vix quidquam vetustius proferri poterit, quo Chronicae eorum notae infirmentur. Immo quum a. 380. Templum in honorem SS. Apostolorum S. Bassianus dedicavit, verosimilius sit a. 374. quam 378. Episcopum reuunciatum fuisse, ne primas illius curas templi hujus constructionem fuisse dicamus, & longius aedi sacrae condendae temporis intervallum statuamus.

(g) Immo 1163. quemadmodum ex Ottone de S. Blasio Bollandus optime coniecerat; nam & Otto Mo-
rena

rena aequalis illorum temporum Scriptor T. VI. *Rer. Italic. col. 1121.* eundem annum notat.

(*b*) Translationem S. Bassiani his verbis citatus Morena describit : *Ipse enim met Apostolicus* (Victor Antipapa a Schismatico homine sic appellatur) & *Imperator inclytus* (Fridericus), & *Patriarcha Aquilegiae* , & *Abbas Cluniacensis cum aliis quibusdam Episcopis & Archiepiscopis extra Ecclesiam* *maiore de Laude-veteri corpus ipsum pretiosum suis humeris portavere* , & *ab aliis deinde tam Clericis quam Laicis ad novum Laudæ transvectum est* , obtulitque ipsi Clementissimus Imperator ad fabricationem Ecclesiae triginta libras denariorum Imperialium ; serenissima vero Fugalis ejus obtulit ipsi Beato Bassiano libras quinque . Confer Bollandum a num. 5.

(*i*) Post hanc translationem recognitum non semel fuit Sacrum Bassiani Corpus , nempe a Bossio a. 1583. quemadmodum nuper aiebam , & anno 1758. VIII. Kal. Martias ab Illustrissimo ac Reverendissimo Laudensium Episcopo Josepho Galleratio , per cujus humanitatem mihi quoque licuit exuviarum quantovis auro pretiosiorum adspectu frui.

(*k*) Heinc in effigie sericeo tegumento adpicta , quam supra memorabam , haec sub Sancti Antistitis pedibus aureis litteris inscripta fuere : *Sanctissime Confessor Christi Bassiane Pastor & Dux populi Laudensis intercede pro nostra omniumque salute .*

VI. S. CYRIACVS epistolam Synodalem Eusebii Episcopi Mediolanensis subscripsit anno 454. (*a*) doctrina , morumque sanctimonia clarus fuit . Ab Attila Hunnorum Rege multa passus est , dum cum Laude Pompeja plura alia Cisalpinae Insubriae Oppida populare-

laretur, excideretque. Anno 452. decessit Cyriacus, sepultusque est apud S. Bassianum (b).

ADNOTATIONES.

(a) Venetus Ughellii editor Coletus a. 452. margini adscripsit. Certe qui a. 452. mortuus paullo post dicitur, a. 454. Eusebii Synodicae subscribere minime potuit. Verum fortassis epistola illa, quae XCVII. est inter Leonianas Ballerinianae editionis, & praeterea T. I. Harduinianae Conciliorum editionis col. 1782. legitur, ad superiorem annum 451. referri verisimilius debet.

(b) Hoc illi positum fuisse epitaphium scribit Alexander Ciseri in libro praenotato *Giardino Istorico Lodigiano*, editoque Mediolani 1732.

Si quaeris lector tanto quis dignetur honore

Hic jacet Cyriacus vates Christi

morum clarus, doctus, honorificus

Castus, pius, bonus, honestus.

Ut ut est (nam unde epigraphen hauserit, historicus ille non indicat) Cyriacum Laudenses recolunt XXVII. Augusti, quo die miror ne inter praetermissos quidem fuisse eum a Bollandianis commemoratum; hocque exornant elogio in Martyrologio: *Laudae S. Cyriaci ejusdem Civitatis Episcopi & Confessoris doctrina & sanctitate clari, cujus corpus in Ecclesia S. Petri Laudae veteris dicitur adservari.*

VII. S. TITIANVS Alemannus Cyriaco successit
circa

circa annum Domini 475. duos tantum annos hanc rexit Ecclesiam, sancteque decessit anno 477. Kal. Maji supra quinque quinquagenarius, sepultusque est in veteri Cathedrali S. Petri (a). Hoc eodem anno, quo Titianus ad coelum evolavit, Odoacer Herulorum Rex haud procul Laude Pompeja cum Oreste Augustuli Imperatoris genitore congressus, insignemque victoriam reportans, Occidentis dominationem invasit, ut refert Blondus in *Italia illustrata*. Titianum memorat Ferrarius in *Catalogo Sanctorum Italiae* die 4. mensis Maij, quo die ejus festum celebratur (b). Cujus sacrae reliquiae in eadem Ecclesia veteris Cathedralis anno 1640. inventae, solemni pompa ibidem sub ara maxima reconditae fuerunt, ut sequens inscriptio marmori incisa docet.

*Corpus S. Titiani Laudensis Episcopi
cum aliquot
Sanctorum Innocentium reliquiis
sub hac Ara fuit inventum
iterumque repositum
praemissa solemni translatione M. DC. XL.
die VI. Maij
Laudae Antistite Clemente Gera Novariense*

ADNOTATIONES.

(a) Carolus Antonius Remitale in libro quem anno 1741. edidit Mediolani hoc titulo: *Esemplari domestici di Santità proposti a' Lodigiani*, ex MSS. Vairani refert hanc S. Titiano epigraphen positam olim fuisse.

TITIANVS VATES CHRISTI DOCTRINA PERITVS
 EMERITVS MILES CHRISTI DE CRUCE REQVIRENS
 MEMBRA SOLO POSVIT. COELI. PERREXIT AD ASTRA
 EXCELSVS CONGREGAVIT. OPES. MVNDVSQVE SACERDOS
 BENIGNVS. REXIT. POPVLOS. POST. ANNOS. NVMERO VITAE
 LV. QVIEVIT. IN. PACE. KAL. MAII. BASS. ET. ARMATO
 VIC. COSS.

Ubi certe mendum irrepsit; Scriptum enim in marmo-
 re fuerit BASIL. ET ARMATO VV. CL., *Basilisco*,
 & *Armato. Viris Clarissimis*. Porro Basiliscus & Armatus
 Consules processere a. 476. Quamobrem Titiani obitus
 non anno 477. sed 476. consignandus erat.

(b) De eo Acta SS. Maij T. 1. p. 498., *Coletus*.

VIII. S. VENANTIVS. Hujus meminit S. Gre-
 gorius Magnus *lib. IV. Epist. XXII.* ad Constantium Me-
 diolanensem Episcopum. De Lunensibus sermo in ea
 epistola, si quibusdam S. Gregorii editionibus, Ripamon-
 tio, & Saxio fidem habemus: quamobrem fieret, ut
 Venantius Lunensium Episcopus dicendus esset. Verum
 manuscripti Codices, quos magno numero citant ac se-
 quuntur doctissimi Patres S. Mauri in nupera S. Grego-
 rii editione, *Laudensium* habent, non *Lunensium*. Adce-
 dit, quum Mediolanensi Archiepiscopo subditi essent
 Laudenses Clerici, de eorum emendandis moribus ad
 Constantium tamquam ad illorum Metropolitenum jure Gre-
 gorium litteras perscripsisse; at quid Mediolanensium
 Antistiti cum Lunensibus? ut de his corrigendis solli-
 citus Constantius esset? Laudensem ergo Episcopum fuisse
 Venantium nullus dubito. Quare quum epistola illa
 a S. Gre-

a S. Gregorio Indictione XII. seu anno 594. scripta fuerit, annus quoque constat, quo Venantius Laudensem Ecclesiam administrabat.

IX. S. DESIDERIVS. Haec de eo Laudense Martyrologium III. Eidus Februarii. *Laudae S. Desiderii ejusdem Civitatis Episcopi & Confessoris ordinis Canonorum Regularem Lateranensem*. Addunt aliqui S. Desiderium ab Johanne de Nigravalle S. R. E. Bibliothecario memorari libro qui inscribitur *Epilogus Chronicorum*, *Epilogo XVIII. cap. XVIII. num. 266*. At neque Oldoinus hujus S. R. E. Bibliothecarii, neque Fabricius, aut alius quispiam, qui de Ecclesiasticis Scriptoribus egerit, hujus operis meminit; quare illud cum ignarissimis ignorare me fateor.

X. DONATIVS Laudensis Episcopus doctrina, sanctimoniaque vitae fuit insignis, interfuit Concilio (a) sub Agathone Pontifice, illudque subscripsit anno 679. (b) adfuitque Synodo Provinciali sub Mantueto Archiepiscopo Mediolanensi, quae propter eundem fuerat celebrata (c). Post hujus Episcopi excessum, series Praefulum Laudensium per spatium ducentorum annorum abrupta decurrit, cum in excidio veteris Laudis Pompejæ antiqua hujus Ecclesiae monumenta deperissent.

ADNOTATIONES.

(a) Romano.

(b) immo 680. Vide Harduinum T. III. Concil. col.

1134. Sunt qui velint Donatum Oecumenicae Synodo VI. subscripsisse. Sed illi oppido falluntur. Nam Agathonis Epistolae, quae in sexta deinde Synodo recitata est, Donatus subscripsit.

G

Nul-

(c) Nullum aliud a Mansueto celebratum Concilium fuit, quam Monothelitarum causa, illudque a. 679. antequam cum suae Provinciae Episcopis ad Romanam Agathonis Synodum proficisceretur. Quare Ughellius non satis apte Mediolanensis Synodi post Romanam meminit, nec *propter eundem* (Mansuetum) sed *per eundem* Mediolanense Concilium coactum scribere debuit.

XI. HIPPOLYTUS. Prodit nunc primum Hippolytus in Laudensium Episcoporum indice ex veteri monumento, quod Cl. Muratorius edidit in tertio *Antiquitatum Italicarum* volumine col. 555. Epolitus enim humilis Episcopus Sanctae Catholicae Laudensis Ecclesiae medietatem curtis Alphiani a Gisulpho relictam, ut ejus pretium in pauperes distribueretur Ganderisio Rectori Monasterii S. Mariae Brixienfis vendit XVII. Septembris a. 759. Cujus quidem venditionis a. 761. in Charta Anselperae mentio recurrit apud eundem Muratorium T. V. p. 500. In vivis porro fuisse Hippolytum anno illo 761. ex eo conijcio, quod haec ibi legantur: *unde aliam talem medietatem ante hos annos jam dicta Anselberga ex comparatione habere videris de Epolito Episcopo Civitati Laudensi, & quod ipse quondam genitor noster instituerat &c.* Videntur quoniam genitor factus functus fuerat, dicitur quondam genitor; de Epolito quondam Episcopo dici ergo debuerat, si & hic e vita decessisset. Vivebat igitur etiamtum Hippolytus, qui nulla mortis indice particula designatur.

XII. ERIMPERTUS a. 827. Mantuae interfuit Concilio ad sedandas Gradensem inter & Aquilejensem Patriarcham controversias celebrato. Acta hujus Synodi adfert illustratque Cl. P. de Rubeis in Monumentis

Ecclesiae Aquilejensis *cap. XLVII. col. 414. seqq.*

XIII. RAICLETVS (a) vixit temporibus Gregorii IV. Ludovicique Pij Imperatoris, a quo potestatem accepit erigendi in Monasterium Ecclesiam S. Petri, id deprecantibus Clericis ejusdem Ecclesiae, quam optimus hic Praesul opibus, privilegiisque mirum in modum deinde locupletavit 831.

ADNOTATIO.

(a) Aliis Railetus.

XIV. ERIBERTVS (a) floruit anno 837. (b), Lotharioque Imperatori narratur fuisse familiaris, de quo mentio in vetusto monumento tabularii Canonorum Veronensium apud Panvinum *antiquitatum Veron. lib. 1.*

ADNOTATIONES.

(a) Et Ercanbertus dicitur.

(b) Sed etiam an. 842. Synodali decreto Angelberti Mediolanensis Archiepiscopi subscripsit apud Muratorium *T. V. Antiquit. Italic. col. 986.*

XV. IACOBVS. Haec in Tabula Episcoporum Laadensium de illo traduntur. Ecclesiam S. Stephani, aliasque de Ripalta, postmodum de Cornu nuncupatam, a Ludovico II. Imperatore erectam, & dotatam jure decimandi, honestavit. Ex privilegio ejusdem Ludovici Papiae dato XIX. Januarii 852. ubi Conventu sacrorum, & profanorum Procerum indicto

(ait Sigonius de Regno Italiae l. 5.) *de immunitate Ecclesiastica, de moribus Ecclesiasticorum, de jurisdictione Comitum &c. mature fuit consultum.* Utinam indicatum Ludovici II. diploma videre mihi licuisset! Certe annus adscribi debuit 855. non 852. Conventus enim, de quo Sigonius col. 304. ad annum spectat 855.

XVI. GERARDVS Papiæ interfuit (a), dum Carolus Calvus Imperator Augustalibus insignibus nobilitaretur. De quo Sigonius lib. 5. de Regno Italiae (b). Ad hunc scribit Marinus primus Papa, anno 3. Caroli III. Imperatoris, qui fuit Christi an. 883., eidem commendans Monasterium Savinionis, tali tenore ex originali desumpto, quod exstat in Archivio Cathedralis Laudensis.

Marinus Episcopus Servus Servorum Dei.

„ **D**ilecto, reverendissimo (1) & sanctissimo Gerardo Sanctæ Laudensis Ecclesiæ Episcopo &
 „ præsente (2) in eadem Ecclesia, & Monasterio Savinionis in perpetuum (3), te narrante cognovimus
 „ munificentia Imperatorum, & Regum, qui nostris fuerunt temporibus, quique erga eos industria obsequii
 „ Coenobium Savinionis Ecclesiæ tuæ concessum, atque
 „ praeceptis suis firmatum (4) esse eo videlicet ordine
 „ seu tenore quod semper in eodem Coenobio regularis
 „ insti-

(1) *Reverentissimo*, Autographum, quocum Ughellii editionem contendi.

(2) *Et per te*

(3) *in perpetuum Te*

(4) *confirmatum*

„ institutio disciplinabiliter observaretur salvo jure con-
 „ cessarum sibi rerum in usus proprios. Tū vero prae-
 „ cavens ne post discessum tuum quilibet successorum
 „ tuorum, aut alia saecularis potestas a proprio statu
 „ & ordine idem Coenobium subvertere possit res, aut
 „ familias inde subvertendo (5). vel invadendo petisti
 „ fideliter autoritate Sedis Apostolicae, & privilegio
 „ ea, quae ad usus Monachorum, ac totius ejusdem
 „ Coenobii utilitatem cunctis possessionibus, ac recor-
 „ dandae memoriae piissimo Ludovico quondam Augusto
 „ per praeceptum suum dudum (6) delegata, atque
 „ concessa, & postea (7) diligenter provisa aequani-
 „ mitate (8) sibi metque firmari (9), & quae deinceps
 „ a quibusdam (10) timentibus Deum ibidem collata
 „ fuerint, videlicet ab urbe Derthona (11) quicquid
 „ de ipsa est abbatiola (12) usque ad ipsum Monaste-
 „ rium in eodem Comitatu Derthonensi (13) Januensi,
 „ maris litore & Tuscia, nec non vicum Arderatum
 „ (14), & Pasqualini, & casam de Papia cum mas-
 „ sario in aurello. Reliquum vero ipsius abbatiolae Lau-
 „ densis Episcopus ad utilitatem suae Ecclesiae pro de-
 „ fensione & excusatione eorundem monachorum reti-
 „ neret ac possideret, implorasti scilicet pro omni ex-
 „ cubia & expeditione tam palatina quam & hostili.
 „ Nos igitur per gratiam, & potestatem, quae nobis

„ a Deo

(5) inde subtrahendo

(6) suum

(7) postea a te

(8) aequanimiter

(9) confirmari

(10) a quibuscumque

(11) Tertona

(12) abbatiola

(13) Tertonenis

(14) Auderatum

„ a Deo Apostolorum meritis collata sicut superius con-
 „ tinetur ambabus partibus juxta commune votum, &
 „ moderationem aequam Apostolicaque (15) confirman-
 „ tes auctoritate statuimus auctore Domino Jesu Chri-
 „ sto inviolabile amodo sic permanere. Sancimus quo-
 „ que ut cum praesens ejusdem loci Abbas Adalbertus
 „ (16), vel ejus successores ab hac luce divina voca-
 „ tione subtracti fuerint non aliunde, sed de ipsa con-
 „ gregatione concorditer substituatur alter, si vero pro
 „ ipsa electione, aut fratrum dissensione, vel etiam alia
 „ qualibet ipsius loci necessitate Lauden. Episcopus uti-
 „ que non alius, vel ejus missi idem Monasterium aut
 „ cellas, aut curtes (17) ejus vocati in adiutorium ve-
 „ nerint non plusquam XXX. homines, & caballos (18)
 „ XL. conducant, quibus ex ipsis Monasterii rebus, den-
 „ tur stipendia & ultra triduum non ibi morentur, nisi
 „ cogente caritate, aut necessitate Abbas cum fratribus
 „ postulaverint, tot siquidem per annum aut Abbas,
 „ aut ejus inde Monachi Laudensem Episcopum in sua
 „ Ecclesia honorifice & visitent, & recipiantur. Prae-
 „ terea decernimus ut si ejusdem Monasterii Abbas se
 „ aliquando praegravari iniuste cognoverit ab eodem
 „ Episcopo, vel aliis libere ad nostram Sedem Aposto-
 „ licam appeller, atque ad eam confugium faciat, ut
 „ sua mereatur obtinere irrefragabiliter iura Apostolica
 „ sibi clementia roborata. Quae si quis praecognita cor-
 „ rumpere, ipsamque Sanctam Congregationem pertur-
 „ bare, vel inquietare praetermisso Apostolico, seu regu-

„ Da-

(15) Apostolica
 (16) Odolbertus Abbas

(17) Cortes

(18) Cavallos

lari

„lari iudicio tentaverit & hoc nostrum privilegium
 „quoquo modo corrumpere in virtute Sancti Spiritus,
 „ac beatorum Apostolorum a communione omnium sit
 „separatus iustorum, quoadusque digna satisfactione hu-
 „miliatus emendare studuerit, quaeque (19) contra
 „ipsum reverendum locum ad periculum sui deliquit.
 „Qui vero custos & observator hujus Apostolici nostri
 „privilegii fuerit, benedictionem & gratiam a Domino
 „consequatur. Scriptum per manum Georgii Scriniarii
 „Sanctae Romanae Ecclesiae mense Junio, indictione
 „prima: bene valete
 „Datum (20) X. Kal. Julii per manum Zachariae
 „Episcopi & Bibliothecarii, atque missi Sanctae Sedis
 „Apostolicae, imperante Domino (21) nostro piissimo
 „perpetuo Augusto Carolo (22) a Deo coronato magno
 „Imperatore anno III. & post Consulatum ejus anno
 „III. indict. I. (c).

ADNOTATIONES.

(a) a. 876. apud Harduinum T. VI. Concil. part. I. col. 169. ubi *exiguum in exigua Laudensi Ecclesia Episcoporum* Gerardus se vocat.

(b) col. 330. *noviss. Mediol. editionis*. Sequenti porro anno 877. idem Gerardus *Laudicensis* subscripsit Novembri mense Epistolae Ravennatensis Concilii T. VI. Harduin. *Collect.* part. I. col. 191.

(c) Fertur etiam in Tabula Episcoporum Laudensium

{ 19 } quae
 { 20 } data

!

{ 21 } Domino
 { 22 } Carlo

sium a Crasso & Berengario Monasterio S. Petri Laudae veteris quamplura terrae jugera tum prope Monasterium ipsum, tum in contrata orii Laudensis, ac apud Lambrum amnem, Imperiali, Regiaque liberalitate, dono obtinuisse. Praeterea an. 885. XI. Kal. Aprilis commutationem quamdam Gerardus fecit cum Petro Abbate Monasterii S. Ambrosii sito foris Mediolani apud Muratorium T. VI. *Antiq. Italic.* col. 347. Eius mentio etiam fit in Iudicario Odelrici, de quo paullo post ubi de Ildegario. Gerardus autem ibi dicitur.

Post Gerardum Albertus quidam esset heic recensendus, qui a. 887. Theodosii Firmani Episcopi, ceterorumque Picenorum, atque adeo Spoletani Ducatus Episcoporum Concilio in haec verba subscripsit apud Mansium T. I. *Suppl. ad Conc. Veneto-Labb.* col. 1053. *Albertus Lodonensis Episcopus in hoc decreto consensit, & nomen suum subscribi fecit.* Neque enim quisquam vel suspicari posset, Laudunensem in Galliis Episcopum heic memorari: quamobrem idem Mansius qua est ingenii, eruditionisque praestantia, Laudensibus Praefulibus Albertum ad censuit. Ego vero primum statuo, confictum esse Firmanum illud decretum; quod ut cetera deessent, quae idem Mansius subtimide indicat col. 1047., unius Alberti Laudensis facta mentio suaderet. Quei enim Laudensis Episcopus Picenorum, Spoletanorumque Aristitum Concilio interfuisset? An Firmanus Praeful Laudensium erat Metropolitae? aut Picentibus, Spoletanisque Episcopis Laudensis adnumerabatur? Neutrum sane prudens quispiam adfirmabit. Alterutrum tamen fuisse oportet, ut Laudensis Episcopus ad Firmanum

(22)

Conci-

Concilium adcerferetur . Nec tamen propterea expungendus Alberrus ex Laudensium Episcoporum numero . Qui enim Synodum illam confinxit , Episcopos videtur ob oculos habuisse , qui reapse exstiterint , ne mendacii se se palam obstringeret .

XVII. AMAIONVS . Ignotum Ughellio Episcopum hunc Vidonis Imperatoris litterae pro Monasterio Sancti Petri nuper memorato a. 892. datae , atque olim in Coenobii tabulario adservatae suppeditarunt . Nempe Episcopi *Amajoni* , Malanfredique Laudae Comititis officiis permotus Vido diploma illud est elargitus .

XVIII. ILDEGARIVS , seu Ildegardus (a) an. 898. (b) & anno 904. Romae interfuit conventui celebrato a Benedicto IV. coram Ludovico IV. Imperatore pro tuendis juribus Petri Episcopi Lucensis (c) . Idem memoratur anno 915. in monumento Beringarii Regis Ecclesiae Lucensi (d) .

A D N O T A T I O N E S .

(a) Ildericus , & Adecharius , quo nomine S. Adelbertus Bergomensis Episcopus in suis a. 929. testamentariis tabulis illum appellat .

(b) Sigifredo Placentiae Comiti atque Episcopo Everardo adfuit , cum illis veluti & ipse *Imperialis Missus* jus dicturus , ut Cl. Poggialius scribit *T. III. hist. Placent. p. 90.* Interfuit quoque Placito coram eodem Sigifredo Comite Palatii habito eadem in urbe anno Regni Domini Berengarii Regis Deo propitio XV. mense Januario Ind. & one VI. , anno scilicet vulgatae aerae MD CCCCIII., quemad-

quemadmodum apud Muratorium videre est *T. i. Antiquit. Italic. col. 367.*

(c) Vide Ughellium *T. i. in Episcopis Lucensibus* & Mansium *T. i. Suppl. ad Conc. Veneto-Labb. p. 1094.* Sed etiam Monasterium S. Petri ab omni Episcoporum Laudensium jure vindicavit, modico censu Episcopali Sedi reservato, quod ex nuper citatis Alexandri III. litteris accepimus.

(d) Nimirum S. Adelberti Bergomensis Episcopi paullo antea appellati, & Odelrici Missi Berengarii I. Regis Sententia, Savinionense Coenobium, quod Petrus Lucensis Praeful invaserat, eo anno recuperavit. Alia praeterea illo anno cum eodem Lucensi Praefule Petro controversia de sacra aede S. Silvestri Ildegario fuit; de qua iudicatum ejusdem Odelrici citatus Muratorius exhibet *T. i. Antiquit. Italic. col. 487.*

XIX. ZILIVS, sive Aegidius Vigniatus Laudensis, suae Patriae Episcopus fuit anno 924. vir nobilitate generis, opibusque memorandus.

ADNOTATIO.

Haec de Zilio Auctor Tabulae Episcoporum Laudensis Ecclesiae in tertia Synodo impressae, „Huius habetur mentio in publico documento alias existente „penes J. C. Hyacinthum de Vignate, per Gualterium „Abonum Notarium Laudensem recepto 26. Martii „an. 924., in quo Thomas de Vignate Laudensis nomine proprio, inquit, & Venerab. D. Presbyteri „Zilii de Vignate Episcopi Laudensis ejus fratris emit „a Petro

„ a Petro de Summaripa Laudensi partem Castri de Turano , una cum Palatio magno de Vairano , pretio solidorum 800. monetae Caesareae .

XXI. OGGLERIVS .

A D N O T A T I O .

Quo hic anno floruerit , incertum . In Episcopi Tabulario una servatur charta pactionis cum Alberico Comite , atque ejus fratre , filiisque ab Ogglerio confectae ; verum notae temporis in ea desiderantur . En illam

„ Convenit atque complacuit inter Domnum Ogglerium Laudensem Episcopum , & Dominum Albri-
 „ cum qui Comes vocabatur , & Aledranme Fratrem
 „ ejus & Maufredum & Aledranme filium ejus &
 „ Ubertum . Videlicet Domnus Ogglerius Episcopus in-
 „ vestivit istos supradictos viros de terra de Turrigna-
 „ ni , & de terra de Cerretuplano , & de prato de Mar-
 „ cano tres jugias , & in capite ville tres jugias , in
 „ presentia istorum bonorum virorum , quorum nomina
 „ subius leguntur , Odonis infantis , & Albrici ejus
 „ Fratris , & Ariberti , fratrisque ejus , & Albrici ma-
 „ joris , Amizonis , Lanfranci , Johannis , Adam Lol-
 „ prandi , Philippus qui vocatur Arimpertus , & Bene-
 „ dictus filius quondam Mascarii , & Domini Senio-
 „ ris Aldeprandi , & juraverunt , ut has condiciones ,
 „ quas convenerant , in omni anno Episcopo Laudensi
 „ tribuere , & si ipsi hoc non adimplevissent , terram
 „ debebant perdere , & componere centum marcas ar-
 „ genti in Camera Regis , & centum libras illius mo-

„ nete

„nere quo eo tempore esset videlicet in omni anno
 „debebant dare tres hospi alitates cum treginta mili-
 „tibus , vel plus , in mense Madij tres multones , &
 „carnem suillam , in Sancti Martini tres porcos , &
 „juxta natale Domini Convivium , & Lobiam trare
 „(sic .) da Frascarolo usque ad Padum . Factum est
 „hoc in loco Mugaroni , & Gregorius Natarius (sic .)
 „scripsit cartam , & hoc factum est propterea , quia
 „ipsi debebant defendere ab omni homine & in parte
 „Laudensis Episcopi . Si pactum istud non adimplerent
 „totum , debent supradictam facere compositionem .

Quamvis tamen nulla temporis adnotatio adscripta
 heic sit , scribendi rationem saeculo IX. usurpatam cha-
 racter prodit . Itaque Ogglerium de loco , quo Ughel-
 lius , alique illius meminere haud deturbabimus .

XXI. AMBROSIVS . Primus ego in Laudensium
 Episcoporum indicem Ambrosium inter ceteris haete-
 nus incompertum . Floruit autem a. 942. quo ejus in-
 terventu ac petitione Hugo & Lotharius Reges tum
 Adeverto Patavino Episcopo , ejusque Ecclesiae , tum
 etiam Regiensi Ecclesiae jura omnia , ac privilegia am-
 plissimis diplomatibus a Muratorio divulgatis T. III. *Anti-*
quit. Italic. col. 61. & T. I. col. 661. confirmarunt .

XXII. ALDEGRAVSIVS , quem Alii *Aldegransum*
 appellant . In Laudensis Episcopii Archivo haec exstat
 Aldegrausi charta pro S. Petri Monasterio .

„In nomine Sancte & individue Trinitatis amen .
 „Quicquid Christo favente pastoralis providentie juxta
 „morem ecclesiasticum ordinabatur tempus stabilitum
 „fore necesse est . Ideo ego Aldegrausus Sancte Lau-
 „densis

„ densis Ecclesie humilis Episcopus consultu & confer-
 „ su Sancte Laudensis . . . Sacramentum presens dixi .
 „ Manifestum est mihi eo quod reverenter ad nos Ste-
 „ phanus venerandus Abbas Monasterii S. Petri princi-
 „ pis Apostolorum qui est sub foris prope hac Urbis Lau-
 „ densis . Ut nos propter Deum , & remedium anime
 „ nostrisque perdonassemus tantum de fictum quod
 „ nostre Ecclesie per ipsius Ecclesie jam dicti loci debi-
 „ tis erant persolvere . Quoniam se lamentabatur eccle-
 „ sie prefati Monasterii oleum aluminaria concinnanda
 „ vel unde ipsum fictum adquirere nec dare potuissent
 „ upertatem . Decentius etenim prefati Monasterii
 „ Abbas ad partem nostre Ecclesie de more quindecim
 „ solidos exhibebat nos considerantes me Dei
 „ omnipotentis misericordiam una cum cunctis Sacerdo-
 „ tibus & filiis Ecclesie matre vel pro remedio
 „ concedimus & perdonavimus ut deinceps in festivi-
 „ tate Sancti Petri annua dumtaxat solidum unum off
 „ eum super altare Sancte Dei Genitricis Ma-
 „ rie in Ecclesia matre . Nostre autem Ecclesie antiquo
 „ honore Sacerdotibus pastum , videlicet Kalendis Julii
 „ prepararet atque tribuat . Quo tantumodo Cardinales Sa-
 „ cerdotes Presbiteri (1) scilicet ac Diaconi , Subdiaco-
 „ ni

(1) *Heinc discimus , suos Laudensi quoque Ecclesiae Cardi-
 nales fuisse . Nempe , uti scite monuit Cl. Mazochius in Dis-
 sertatione historica de Cathedrali Neapolitana semper uni-
 ca p. 253. , hoc Tituli antiquis erant , quod aevo po-
 steriore Plebes (unde Italici Pieve & Piovano) quodque ho-
 die Parochias dicimus . Harum singulis suos Presbyter
 praecerat ; atque is demum unus , si recte accipimus , ve-*

„ ni mendum convenient . Hanc igitur nostram
 „ sponſionem , manifestationem , atque ſecuritatis con-
 „ feſſionem omni tempore inviolatam futuram Chriſto
 „ propitio ſublimeretur & ſancta congregatio ad exoran-
 „ dum Deum omnipotentem promptior evigilet . Hujus
 „ autem firmitatem Radbertus Presbiter de Car-
 „ dine Sancte Laudensis Eccleſie ſcribere pro juffu Do-
 „ mini ſenioris communivimus , & propria manu

Utinam annum , quo ſcripta haec fuere temporum
 injuria nobis non invidiſſet ! Tum enimvero tempus ip-
 ſum , quo Aldegrauſus Laudensi Eccleſiae praefuit , pla-
 ne didiciſſemus . Ante Aldegarium tamen illum ſediſſe
 fueram initio ſuſpicatus . Alexander enim III. binis lit-
 teris alteris Beneventi a. MCLXIX. quinto Kal. Octo-
 bris , alteris Ferrariae datis a MCLXXVII. ſeptimo Kal.
 Maij immunitates ab Aldegrauſo , Aldegarioque Lauden-
 ſibus Praeſulibus eidem S. Petri Coenobio conceſſas am-
 pliſſima munificentia confirmavit . Verum multo ſerius
 Ambroſium ſcilicet inter & Andream collocandus eſt Al-
 degrauſus . Interfuit is Concilio , quod Vvalpertus Me-
 diolanenſis Metropolitae juffu Johannis XII. Mediolani ha-
 buit

tus ille *Cardinalis* erat . At cur hi dumtaxat Titulorum pre-
 ſbyteri Cardinales vocabantur ? Respondet idem Mazochius , Ti-
 tulos hosce alio nomine *Cardines* fuiſſe vocatos
 Ob eam igitur cauſſam qui alicui horum Cardinum af-
 fixus erat , is dicebatur Presbyter Cardinalis , ſive (ut
 aliter loquebantur) ſui Cardinis presbyter . Atque heinc vi-
 des cur eorum unus , quos Aldegrauſus Cardinales vocat ,
 Radbertus Presbyterum ſe de Cardine Sancte Laudensis
 Eccleſie appellet .

buit in S. Theclae Basilica , ut Albenſis Eccleſia a Sara-
cenis , Hungariſque foede vaſtata Aſtenſi tunc florentiſ-
ſimae uniretur . Ughellius , qui in Laudenſium Episco-
porum ſerie Aldegrauſium omiſit , dederat in Albenſibus
Episcopis hujus Concilii notiſſimam , ac nomina Episcopopo-
rum , quibuſcum a Vualperto fuerat celebratum ; in an-
num vero illud contulerat CMLXVI. quo Otto Romam
ſecundo profeſtus eſt . Verum repugnat Saxius in *Me-
diol. Antiſt. hiſt.* p. 356. , atque hoc Concilium ad primam
refert Ottonis profeſſionem Romanam , ut ab Johanne
Imperator coronaretur . Certe Otto Florardi , ſeu Fuchar-
di Albenſis Episcopi , qui victum propriis manibus quae-
rere cogereur , inopiam commiſeratus cum Johanne Sum-
mo Pontifice egit , ut tanto Eccleſiae illius infortunio
remedium pararet ; Johannes vero a. CMLXVI. Roma
aberat . Itaque quum Otto a. CMLXII. Februario men-
ſe Romae primum fuerit coronationis cauſſa , hoc anno
& Concilium Mediolanenſe Vualpertus coegit , & Alde-
grauſius Laudenſem regebat Eccleſiam .

XXIII. ANDREAS vir celebris anno 972. Abba-
tiae S. Petri veteris Laudae multa donavit privilegia ,
& immunitates , quas leges in ſequenti monumento ab
Illuſtriſ. Petro Vidone moderno Episcopo viro & gene-
ris nobilitate , & eruditione claro mihi tranſmiſſo .

*In nomine Sanctae , & individuae Trinitatis
Andreas gratia Dei Praeſul*

„ SI petitionibus fervorum Dei maxime ſub Sanctae
„ Christi militiae regula militantium , & ſamulan-
tium

„tium aures libenter accomodaverimus, eorumque de-
 „votionibus praesidia ferimus, credimus nos procul du-
 „bio non solum in temporalibus clementiam Dei un-
 „dique sublimari. Et quia pastoralis officii cura nos
 „admonet Monaster. pauperibus provida consideratione
 „ferre consultum, ne qui in Dei amore computati sunt,
 „necessitate aliqua possit, quod avertat Dominus, su-
 „stineri; idcirco quicquid Christo favente juxta morem
 „Ecclesiasticum ordinamus, atque sancimus, immutila-
 „tum, & perenni temporis studio stabilitum fore pro
 „certo credimus, ac speramus.

„Quod ego qui supra Andreas Sanctae Lauden.
 „Ecclesiae humilis Episcopus superno instinctu mente
 „retractans secundum Apostolum cum pariter subvenire
 „desiderans monachis in Monasterio S. Petri Apostolo-
 „rum Principis secus moenia civitatis sito, quod est sub
 „regimine, & ditione Luitprandi strenuissimi Abbatis
 „Deo famulantibus nostram paternitatem assiduis pre-
 „cibus flagitantibus, ut eorum necessitatibus pastoralis
 „vigilantia consuleremus ob amorem Dei, & animae
 „nostrae mercedem pro viribus manum porrigere, &
 „humerum pastorem ipsius auxilio supponere decre-
 „vimus. Nam ex agris, & vineis jam dicti Monasterii
 „in nostra parochia consistentibus, scilicet in Sadriano,
 „Saxago, Laurentiaga, Dallexano, Pollerano, Petioli &
 „in Anconiaga, Casteriaga, Buzengo, villa Auliriana,
 „Maturo, atque in Paterno, Fanzago, terra Mediola-
 „nense, Isella Colbraga, Feranugo, Solariolo, nec non
 „& in Mulazzano, in Sala Cisciliano villa Mellaria, Ca-
 „pella . . . Agacini Colloniola, Brutialengo, Gencini
 „Mon-

„ Montano , seu in fuxinate , Scardevavia , Monasterio-
 „ lo , Cogallo , Silva majore , Ulvata , Taurini , Camaira-
 „ go , Anserigo , Gambioni , sive in reliquis locis , & vo-
 „ cabulis in nostra Dioecesi consistentibus , ut pro Dei
 „ omnipotentis amore decimas fructuum eis concedere-
 „ mus humiliter postulabant , videlicet afferemus de cæ-
 „ teris jam fati Monasterii agris & vineis consistentibus
 „ in Sancto Stephano . . . & in Casteniole , atque in
 „ cellam Sancti Raphaelis sita super fluvio Addea , nec
 „ non & in villa S. Stephani sita Maliano iam sibi a no-
 „ stris praedecessoribus decimae allatae .

„ Horum igitur humillimis petitionibus aequo jure
 „ compatientes consultu , & consensu Sanctae Lauden.
 „ Ecclesiae , cui authore Deo praesidemus , sacerdotum ,
 „ reliquorumque nostrorum tam clericorum quam laico-
 „ rum fidelium hanc petitionis , seu concessionis scri-
 „ ptionem fieri iussimus , per quam omnino concedimus ,
 „ atque largimur iam dictis monachis , & caeteris , qui
 „ futuro tempore in supra nominato Monasterio Deo
 „ sunt militaturi , praefatas decimas ex praedictis agris ,
 „ & vineis praetaxati Monasterii in superscriptis locis ,
 „ & vocabulis , sive in reliquis locis in nostra Dioecesi
 „ consistentibus , sicut expetiverunt , ut ab hinc in fu-
 „ turum iure perpetuali ad ipsum Monasterium perti-
 „ neant tam ad subsidium praesentium monachorum ,
 „ quam futurorum , qui in praefato Monasterio Deo sunt
 „ militaturi , absque nostra nostrorumque successorum
 „ vel alicujus personae inquietudine , vel diminutione ,
 „ vel ordinatione . Hanc igitur nostram ordinationem ,
 „ seu concessionis institutionem omni tempore inviola-

„ tam permanere censemus , ut ejusdem Monasterii sta-
 „ tus Christo propitio sublimetur , & Sancta Congrega-
 „ tio ad exorandum Deum pro nostra & omnium Chri-
 „ stianorum salute prompta invigilet .

„ Hujus autem constitutionis inscriptionem ad am-
 „ pliorem firmitatem Landevertum nostrae Ecclesiae Car-
 „ dinalem sacerdotem scribere commonuimus propria
 „ manu subius confirmantes .

„ *Actum 14. Kal. Decembris anno Incarnationis Dominicae*
 „ *972. Imperii vero Domini Othonis Clementissimi Caesaris 10.*
 „ *Pontificatus ejusdem D. Andreae piissimi Praesulis 11. Indictione*
 „ *11. (b) In Dei nomine feliciter . Amen .*

„ † *Andreas humilis Episcopus huic petitioni , seu conces-*
 „ *sioni meae consensi & scripsi .*

„ † *Petrus Presb. in hac petitione , seu concessione*
 „ *scripsi .*

„ † *Andreas Presb. in hac petitione , seu concessione*
 „ *scripsi .*

„ † *Petrus Presb. in hac petitione , seu concessione*
 „ *scripsi .*

„ † *Petrus Presb. in hac petitione , seu concessione*
 „ *scripsi .*

„ † *Andreas Presb. in hac petitione , seu concessione*
 „ *scripsi .*

„ † *Adelbertus Presb. in hac petitione , seu concessione*
 „ *scripsi .*

„ † *Fulprandus Archidiaconus in hac petitione , seu con-*
 „ *cessione scripsi .*

„ † *Gaudentius Diac. in hac petitione , seu concessione*
 „ *scripsi .*

„ † *An-*

„† Anselmus Diac. in hac petitione , seu concessione
„scripsi .

„† Guidus Diac. in hac petitione , seu concessione
„scripsi .

„† Agbinulphus Diac. in hac petitione , seu concessione
„scripsi .

„† Ghisulphus Diac. in hac petitione , seu concessione
„scripsi .

„† Ego Petrus Subdiac. scripsi .

„† Ego Vaibertus Subdiac. scripsi .

„† Ego Daibertus Subdiac. scripsi .

„† Ego Gaufredus Subdiac. scripsi .

„† Ego Henricus Accolitus scripsi .

„† Ego Liprandus Accolitus scripsi .

„Ego qui supra Landevertus Presbyter jussu praefati Do-
„mini Andreae Pontificis hanc petitionis , seu concessionis pagi-
„nam scripsi .

„Ego Algisus delamorgola palatinus Notarius autenticum
„hujus exempli vidi , ac legi , & sic in eo continebatur , ut
„in hoc habetur exemplo praeter litteras plus minusve , &
„hoc exemplum scripsi , & me subscripsi .

Exstat hoc monumentum ab authentico desumptum
in eodem Coenobii Archivio , & poterit fane ex hoc
monumento asserere olim hocce monasterium jurisdic-
tionem habuisse in alio sanctimonialium coenobio S. Aga-
thae de Lomello , nunc Papiensis dioecesis , olim Lau-
densis , quod ob maximam ab Laudensi urbe distantiam
Ludovicus Taberna Episcopus , Pontificis Maximi aucto-
ritate Papiensi Episcopo cessit (a) . Porro Abbatia haec
veteris Laudae perpetuo unita fuit Germanico Urbis Col-
legio per Gregorium XIII. H 2 An-

Andreas vero longo tempore hanc Laudensem Ecclesiam administravit temporibus Othonis Magni Imperatoris, Arduinique Italiae Regis, a quibus quae sequuntur pro se suaque Ecclesia obtinuit privilegia.

In nomine sanctae, & individuae (1) Trinitatis.

„ **O**Tho divinae dispensationis (2) clementia Imperator Augustus (3), fidelium nostrorum humil-
 „ limis precibus serenissimas aures nostrae pietatis cle-
 „ menter impendimus, devotiores eos promptioresque
 „ in nostris procul dubio obtinebimus obsequio, prae-
 „ fertim (4) denique divino cultui specialiter manci-
 „ patis Pontificibus quicquid digne petierunt (5) nihil
 „ omnino ex nostra parte abnuendum decernimus, ipsi
 „ etenim non solum visibilibus; verum etiam invisibi-
 „ libus telis nos, nostramque potestatem munire undi-
 „ que decertant. Idcirco omnium fidelium sanctae, at-
 „ que orthodoxae Dei Ecclesiae nostrorum ubi praesen-
 „ tium (6) similiter, ac futurorum noverit industria
 „ Andream Sanctae Laudensis Ecclesiae (7) venerabi-
 „ lem Episcopum missa petitione per Petrum, & Gisel-
 „ bertum, seu Gibertum (8) Sanctissimos Episcopos no-
 „ stram humiliter expetiisse imperialem clementiam, qua-
 „ tenus sibi ad regendam a Deo commissam praedictam

Ec-

(1) *L. sancte & individue*

ex apographo quod contuli

(2) *dispositionis*

(3) *Si*

(4) *praesertim*

(5) *petierint*

(6) *Aecclesiae, nostrorum-*

que ubique presentium

(7) *Aecclesiae*

(8) *Gilbertum*

„ Ecclesiam (9) praeter generalem omnium sub nostra
 „ ditione existentium Ecclesiarum (10) defensionem ob
 „ pravorum scilicet temerarios ausus hanc quoque spe-
 „ cialiter tueremur sub nostra liberalitate conferentes
 „ illi hoc imperatoriae dignitatis emolumentum , per
 „ quod sicut expetiit indulgisse nos clareat , & quem-
 „ admodum subter inserta continetur in omnibus con-
 „ cessisse manifestum sit . Quapropter jam dicta Eccle-
 „ sia sub nostra protectione benigne asserta (11) prae-
 „ cepta confirmamus ei universa , res quoque atque pos-
 „ sessiones sive utriusque sexus familias tam in comi-
 „ tatu , quam in aedificiis turrium , murorum , atque
 „ portarum ipsius Laudensis Civitatis , verum etiam omne
 „ publicum districtum ipsius civitatis vectigalia telonium
 „ (12) tam infra ipsam civitatem quam extra in Subur-
 „ bio ejusdem civitatis usque ad septem milliaria in cir-
 „ cuitu , cunctasque publicas exhibitiones , quae haec-
 „ nus ad Laudensem comitatum de ipsa civitate , &
 „ suburbano ejus redhibitae sunt iure publico fictatio-
 „ nes , utensiones , querelas , & intentiones omnium
 „ hominum in dicta civitate degentium , & habitantium
 „ Episcopus ipsius civitatis , aut missus , quem ipse de-
 „ legaverit noster etiam Regius existens missus ita de-
 „ finiat (13) tamquam si nostri comitis Pala-
 „ tii adesset ibi praesentia , praedicta (14) igitur aedi-
 „ ficia turrium , portarum , atque murorum Laudens. ci-

(9) <i>Aecclesiam</i> (10) <i>consistentium Aeccle-</i> <i>siarum</i> (11) <i>adscita</i>	H 3 „ vita- (12) <i>teloneum</i> (13) <i>similiter</i> (14) <i>praesentia . Praedicta</i>
---	---

„ vitatis , atque publicum districtum , omnemque publi-
 „ cam functionem , sicut superius declaratum est de Re-
 „ gni nostri jure & dominio in praedicti (15) Epi-
 „ scopi (16) ius & dominium omnino transfundimus ,
 „ ac (17) delegamus , ac praesens (18) Episcopus ejus-
 „ dem civitatis , suiue successores , & pars praelibati
 „ Episcopi habeant , teneant , firmiterque possideant , &
 „ fruantur canonice iure perpetuo , si quis autem con-
 „ tra hoc nostrae confirmationis ac delegationis prae-
 „ ceptum (19) ausu nefario insurgere tentaverit (20)
 „ aut eum quoquo modo corruperit , noscat se compo-
 „ siturum auri optimi libras mille , medietatem Came-
 „ rae (21) nostrae , & medietatem iam dictae Eccle-
 „ siae (22) quod ut verius credatur , diligentiusque ab
 „ omnibus observetur , manibus propriis roborantes an-
 „ nulo nostro insigniri iussimus .

„ *Signum domini Ottonis magni Imperat Augusti (c) .*

In nomine sanctae , & individuae (23) Trinitatis .

Arduinus gratia Dei Rex .

„ **S**I quis succursu pauperum , ac (24) subventionem
 „ Ecclesiarum sacris & honorabilibus locis
 „ erogaverit , proculdubio a Deo , & quod ma-
 „ ximum est vitam possidebit aeternam . Ideoque om-
 „ nibus

(15) *prefati*
 (16) *episcopi*
 (17) *&*
 (18) *ut praesens*
 (19) *preceptum*

(20) *temptaverit*
 (21) *Kamerae*
 (22) *Aecclesiae*
 (23) *Inseparabilis*
 (24) *&*

„ nibus Sanctae Dei Ecclesiae , nostrisque fidelibus prae-
 „ sentibus scilicet atque futuris notum esse volumus te-
 „ nore praesentium , Bertam videlicet dilectissimam
 „ coniugem nostram adiisse clementiam deprecantem qua-
 „ tenus ob amorem Dei , & nostrarum pariter redem-
 „ ptionem animarum , nostrorumque filiorum per
 „ nostri praecepti paginam concederemus Episcopatu
 „ Laudensi , ubi Andreas venerabilis Episcopus praesu-
 „ latur , omnem redditum auri , quod in amne leva-
 „ tur in toto dominio castellorum Cavenaci & Gal-
 „ gagnani , qui redditur pertinere videntur Camerae
 „ nostrae . Nos autem paupertatem prefatae Ecclesiae
 „ Lauden. in augmentum considerantes juxta
 „ praelibatae Bertae Reginae dulcissimae coniugis preces
 „ atque voluntates per hanc nostri praecepti paginam ,
 „ prout iuste hoc in supradict. Ripis levatur per
 „ tota confinia praedictorum Castellorum cum omni di-
 „ strictione , ordinatione defensione de nostra Regia
 „ Laudensi concedimus , donamus , & pro aeternis (25)
 „ temporibus habendum largimur cunctorum Regum ,
 „ omniumque hominum contradictione Si quis
 „ contra hanc nostri praecepti donationem insurgere ,
 „ aut contravenire (26) tentaverit , aeternae se gehen-
 „ nae vinculo ligatum violaverit mancosas (27)
 „ mille medietatem Camerae nostrae & medietatem prae-
 „ dictae Ecclesiae Lauden. debitae nostrum prae-
 „ ceptum scribere , nostroque Sigillo iussimus insigniri .

„ Signum ✠ Arduini Serenissimi & invictissimi Regis .

H 4

Ego :

(25) & perbennis (sic)

(27) . Mancosas

(26) contraire

„ Ego Erebertus Canzelarius vice Petri Cumani Episcopi &
„ Archicancellarii recognovi .

„ Datum anno Dominicae incarnationis millesimo secundo in-
„ dictione XV. anno vero Domini Arduini Serenissimi & invi-
„ sibilissimi Regis regnante primo .

„ Celebratum est , dum ad clavum federet Laudae
„ Pompejae Andreas , ab Arnulpho Archiepiscopo Me-
„ diolanensi provinciale Concilium anno 1002. (d) .
„ In qua Henricum primum designarunt Imperatorem .

ADNOTATIONES.

(a) Quod heic Ughellius ait posse ex hoc monu-
mento colligi , olim hocce Monasterium jurisdictionem olim ha-
buisse in alio Sanctimonialium coenobio S. Agathae de Lomello ,
paradoxo simile videtur , nusquam enim in hoc monu-
mento Sanctimonialium mentio occurrit . Ut ut est a
Muratorio memoratam invenio T. 1. *Antiq. Italic.* col. 378.
chartam , quae commutationem exhibet praediorum inter
Andream S. Laudensis Ecclesiae Episcopum & Arnonem filium
quondam Arivaldi de loco causario septem post annis , anno
scilicet 979. peractam .

(b) Anno 972. neque annus decimus Ottonis , sed
sextus notabatur a die Dominicae nativitatis a. 967.
quo Romae fuerat is coronatus , neque Indictio XI. sed
XV. decurrebat . Errorem facile tribuo Algisio Notario ,
qui autographum perperam descripserit .

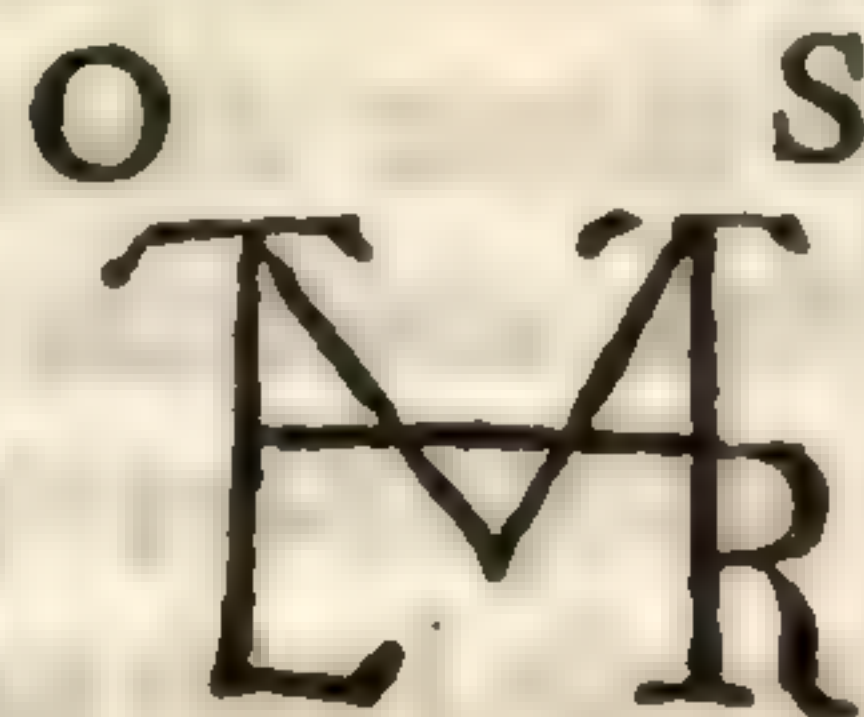
(c) Praeter hoc Ottonis II. (non Magni , ut per-
peram Ughellius) privilegium reperi in Episcopali ar-
chivo aliud ejusdem Ottonis diploma quod heic reddo .

„ In

„ In nomine sancte & individue Trinitatis . Otto
 „ divine dispensationis clementia Imperator Augustus .
 „ Si fidelium nostrorum humillimis precibus perheren-
 „ tissimas aures nostre pietatis clementer impendimus ,
 „ devotiores eos promptioresque in nostro procul dubio
 „ obtinebimus obsequio . Presertim denique divino cultui
 „ specialiter mancipatis pontificibus quicquid digne pe-
 „ tierint nichil omnino ex nostra parte abnuendum de-
 „ cernimus . Ipsi etenim non solum visibilibus , verum
 „ etiam invisibilibus telis nos nostramque potestatem
 „ munire undique certant . Idcirco omnium fidelium
 „ sanctae , atque orthodoxae Dei ecclesiae nostrorumque
 „ ubique presentium scilicet ac futurorum noverit in-
 „ dustria andream sanctae laudensis ecclesiae venerabi-
 „ lem episcopum missa petitione per poponem reveren-
 „ tissimum episcopum nostram humiliter expetisse impe-
 „ rialem decentiam , quatenus sibi ad regendum a Deo
 „ commissam prefatam aecclesiam , preter generalem om-
 „ nium sub nostra ditione consistentium aecclesiarum
 „ defensionem ob pravorum scilicet temerarios (*sic*)
 „ usus hanc quoque specialiter sub nostra tueremur li-
 „ beralitate conferentes illi hoc imperatoriae dignitatis
 „ emolumentum per quod sicut expetit indulsisse nos
 „ clareat , & quemadmodum subter (*sic*) imperta con-
 „ tinentur in omnibus concessisse manifestum sit . Qua-
 „ propter iam dicta aecclesia sub nostra protectione be-
 „ nigne (*sic*) adfita precepta confirmamus ei universa ,
 „ res quoque atque possessiones sive utriusque sexus fa-
 „ milias tam in comitatu quam in edeficiis turrium mu-
 „ rorum portarum ipsius laudensis civitatis mercata , ve-
 „ stigalia ,

„cligalia , teloneum , cortis , villis , campis , pratis ,
 „vineis , silvis , aquis aquarumque decursibus molen-
 „dinis exitibus & regressibus omnia , & in omnibus
 „que a nostris decessoribus imperatoribus & regibus
 „nec non & a quibuslibet Deum timentibus memo-
 „rate ecclesiae sunt collata jure proprietario pariter in-
 „tegrum concedimus ac confirmamus . Jubentes quo-
 „que statuimus ut concessa sibi de suis iudicialia ho-
 „minibus quantum ad jus pertinere videtur publicum
 „uti etiam predecessorum nostrorum imperatorum & re-
 „gum continent precepta ; nemo reipublice procurato-
 „rum administratorum aliquando Sacerdotes seu totius
 „clerus ordinem vel vassallos aut valvassores ejusdem
 „Sedis perplacita invitos aut sine assensu ejusdem ec-
 „clesiae presulis venire compellat . Ita sane ut preli-
 „barum est non comes , non gastaldius , non missus
 „discurrens , non quilibet rempublicam agens ullam
 „potestatem habeat in res ipsius ecclesiae vel canoni-
 „corum ejus intrare aut aliquid inde per violentiam
 „auferre vel homines , ut supra diximus ipsius distrin-
 „gere aut pignerare , sed omnes querimoniae atque
 „causationes suorum hominum ita in presentia ejus-
 „dem ecclesiae pontificis finem accipiant , uti in pu-
 „blica audientia deliberaretur . Si vero aliqua gravis
 „contentio in his ibidem orta fuerit , imperiali cen-
 „semus reservandum dignoscentiae idest ad palatium .
 „Quicumque autem contra hoc nostre confirmationis
 „preceptum ausu nefario insurgere temptaverit aut eum
 „quoquo modo , corruperit noscat se compositurum auri
 „optimi libras centum . Medietatem Kamare nostre , &
 medie-

„ medietatem sepe dicte ecclesiae . Ut autem hujus no-
 „ stri precepti tenor ab omnibus servetur inviolabiliter
 „ veriusque credatur a cunctis , manibus propriis robo-
 „ rantes annulo nostro subter sigillavimus

„ Signum Domini Ottonis Magni

„ Imperatoris Augusti

„ Folgmarus Cancellarius Ad vicem

„ Willegisi Archicappellani notavi

„ Data VIII. Kal. Decembris anno Dominicae Incarna-
 „ tionis DCCCCLXXV. Indictione III. Anno vero re-
 „ gni Domini Ottonis XV. Imperii autem VIII. Actum
 „ Imelevo .

Utrumque Ottonis diploma Andreae revera datum mihi credibile non est , in altero enim alterius quod antea concessum fuisset , mentio fieri omnino debuisset . Certe qui decessorum suorum diplomata confirmare se ait Otto , suum minime indictum praeteriisset . Credi- derim ergo prius illud ab Ughellio descriptum Andream confici curasse ab Imperatore deinde dandum , atque sigillo muniendum ; aliqua tamen prohibuisse quominus Imperatori exhiberetur . Novum interea exemplum con- scribi iussu Andreas , nec amplius Petri aut Giselberti ,
 sed

ed Poponis officiis uti voluit ad Imperatoris animum sibi devinciendum; atque hoc demum Imperator sibi oblatum probavit, confirmavitque. Heinc Ughellianum exemplum temporis adnotatione, & Cancellarii subscriptione caret.

Accipe nunc donationis ab Andrea a. 994. Ecclesiae S. Bassiani collatae monumentum ex Episcopi tabulario a me diligenter descriptum.

„ Anno ab Incarnatione Domini nostri Jesu Christi
 „ nongentesimo nonagesimo quarto; quarto Kalendas
 „ Aprilis Indicione septima. Basilica S. Bassiani, que est
 „ constructa sub urbium hujus Civitate Laude. Ego An-
 „ dreas humilis Episcopus ipsius Sancte Laudensis Eccle-
 „ sie, qui professus sum ex natione mea lege vivere
 „ Longobardorum offertor, & donator ipsius Basilice
 „ propterea dixi: quisquis in sanctis, ac venerabilibus
 „ locis & suis aliquid contulerit rebus iusta Actoris vo-
 „ cem in hoc seculo centuplum accipiat; Insuper quod
 „ melius est vitam possidebit eternam. Ideoque ego qui
 „ supra Andreas Episcopus dono, & offero in eadem
 „ Basilica Sancti Bassiani a presenti die: eo tamen or-
 „ dine sicut subter legitur pro anima mea mercede. Hoc
 „ sunt petias quattuor de terra aratoria, una ex eis cum
 „ in parte sedimen super habente cum curte & orto
 „ insimul tenente, & petia una de vitibus cum area,
 „ ubi estant juris mei. Quam habere viso sum foris
 „ suburbium ipsius civitatis, & in locas, & fundas San-
 „ cto Zenone, & inclusura, ubi Sancta Maria dicitur,
 „ seu in Campo Longo. Prima pecia est suburbium hu-
 „ jus civitatis non multum longe da ponte qui dicitur
 „ mar-

„ marmorioło , cum in parte edificium super habente
 „ cum curte & orto insimul tenente , est per mensura
 „ iusta juges legiptimas decem . Coesit ei da mane , &
 „ fera via , da munte similiter via publica , & Ariver-
 „ ti , seu Malberti quondam Gifulfi Diaconi , & de he-
 „ redibus cujusdam Redaldi , & Ariberti . Secunda pecia
 „ de terra in dicto loco Sancte Marie , que est iusta
 „ Ecclesiam Sancti Bassiani , est per mensura iusta juges
 „ legiptimas viginti & una , & perticas quattuor , & ta-
 „ bulas duodecim . Coesit ei da mane & fera vias , da
 „ meridie de Canonica Sancte Laudensis Ecclesie , &
 „ Ariberti , seu Amizoni , & da monte de eadem Basi-
 „ lica & via . Tercia pecia de terra ibi prope est per
 „ mensura iusta juges tres , & pertica una , & tabu-
 „ las quattuor . Coesit ei da mane Malberti , & Car-
 „ manni , da meridie Sancte Marie , & de heredibus
 „ cujusdam Leoni ; da fera Aribaldi Diaconi , & Ele-
 „ grimi seu Eariardi germanis . Quarta pecia de terra
 „ cum incisa sua ini abente in jam nominato loco , ubi
 „ Clusura Sancte Marie dicitur non multum longe da
 „ eadem Basilica est per mensura iusta juges legiptimas
 „ viginti & octo , & dimidia . Coesit ei da mane de
 „ heredibus cujusdam Rozoni , & Angelberti , seu Petri
 „ quondam Leoni , da meridie via publica , da fera Jo-
 „ hannis & Pauloni , da monte Tebaldi , & Leoni , seu
 „ Bonizoni . Prenominata pecia de viribus cum area ubi
 „ estat in predicto loco Campo Lungo , est per mensu-
 „ ra iusta pariter iugeali decem . Coesit ei da mane , &
 „ fera jam dicti Sancti Bassiani , da meridie terra San-
 „ cti Vincenzi , siueque ali sunt ab omni coerente simili
 „ que

„ que dono , & offero in eadem Basilica Sancti Bas-
 „ siani a presenti die , eo tamen ordine , ut subter le-
 „ gitur pro anima mea mercede , hoc est mansoum unum
 „ cum omnibus rebus ad eum pertinentibus per men-
 „ sura iusta inter sedimen & vineas cum areis suis ter-
 „ ris aratellis , gerbis , pratis , patulibus , seu ierbis ,
 „ atque silvis cum areis suis iuges legiptimas quinde-
 „ cim , ut dictum est tam casis cum sediminibus , &
 „ vineis cum areis suis , terris aratellis , gerbis , pratis
 „ pascuis , silvis , ac stellareis , ripis , rupinis , ac pa-
 „ ludibus coltis , & incoltis , divisis , & indivisis , una
 „ cum finibus , terminibus , accessionibus , & usibus
 „ aquarum , aquarumque deductibus cum omni jure ac
 „ jacentiis , & pertinentiis earum rerum per locas , &
 „ vocabulas ab ipsis casis , & rebus pertinentibus , vel
 „ especientibus , sicuti in eo per quocumque ingenio
 „ perteneunt juribus pertinentis , viventis fuerint in
 „ integrum que autem superscriptis rebus juris mei su-
 „ pradioti , una cum accessionibus , & ingressionibus
 „ earum , seu cum superioribus , & inferioribus earum
 „ rerum qualiter superius mensuratur aliquid die
 „ in eadem Basilica Sancti Bassiani predictis rebus do-
 „ nare , & offerre videor pro anime mee mercede , ut
 „ a modo de hinc in antea in ipsa Basilica quattuor
 „ Presbiteri ordinati sunt , qui pro mercede peccatorum
 „ apud Dominum exorare digentur , & missa , & ves-
 „ peram , seu matutinum , quam alia divina officia die
 „ noctuque caneant , ut mihi in eternum proficiat ad
 „ anime salutem , & gaudium sempiternum . Faciendo
 „ ipsi Presbiteri de frugibus , & redditibus , seu cen-
 „ sibus ,

„ sibus , quod de ipsis rebus annue Dominus dederit
 „ quicquid voluerint pro anime mee mercede . Et si di-
 „ vino faciente iudicio , quod unum aut plures de ipsis
 „ Presbiteris de hoc seculo migraverit , tunc volo , &
 „ ordino , ut sint in potestate de ipsi Presbiteri , qui
 „ super eum auxerit , alium Presbiterum eligendi , &
 „ cum electum fuerit , veniat ad me , aut ad meum
 „ successorem , qui pro tempore in eodem Episcopatu
 „ fuerit , & eum ordinent ipse Presbiter in eadem Ba-
 „ silyca in predicta Congregatione de ipsi Presbiteri sine
 „ ulla datione . Et ita volo , & ordino , ut ipsi quat-
 „ tuor Presbiteri , qui nunc , & pro tempore in eadem
 „ Basilica ordinati fuerint post meum decessum annua-
 „ liter pascant alii decem Presbiteri usque ad saturita-
 „ tem , & cum saturati fuerint , & Domini dixerint
 „ laudes ut mihi in eternum proficiat ad anime mee
 „ salutem , & gaudium sempiternum , & detur ipsi
 „ quattuor Presbiteri , qui nunc & pro tempore in ea-
 „ dem Basilica ordinati fuerint ad jam dicti Presbiteri
 „ ordinati fuerint singuli denarii . Et faciant ipsi quat-
 „ tuor Presbiteri in eadem Basilica ardere cexendelum
 „ unum de oleo die noctuque ad missam , & vespere-
 „ rum seu ad matutinum pro anime mee mercede . Nam
 „ si avenerit quod Episcopus illius Civitatis , aut ali-
 „ qua potestas de eadem Basilica , aut jam dicti quat-
 „ tuor Presbiteri de ipsius rebus , & frugibus , quod
 „ superius iudicatum ab eo aliqua subtractione aut mi-
 „ nuatione exinde fecerit , aut superscriptis rebus comu-
 „ tare , aut alienare , seu ullum scriptum fecerit eis quie-
 „ te , & pacifici habere non permiserint , aut ipsi Pres-
 „ biteri

„bitèri hoc non adimpleverint , quod superius legitur ,
 „tunc volo ut deveniat ipsis rebus omnibus in pote-
 „state de Archiepiscopo Sancte Mediolanensis Ecclesie ,
 „& de duos plus propinquos parentes meos , qui pro
 „tempore apparuerint , & tamdiu in eorum sit pote-
 „state de ipsis rebus fruendis quousque venerit Pon-
 „tifex , aut aliqua potestas qui hanc meam offerfio-
 „nem adimpleat , sicut superius iudicavit pro anime
 „mee mercede eth. Dei fuerit voluntas quod ipsi quat-
 „tuor Presbiteri , & qui nunc & pro tempore in ea-
 „dem Basilica ordinati fuerint de eadem missa & ves-
 „perum , seu matutinum quam & alia divina officia ,
 „& de predicti alii Presbiteri , seu , & de jam dicta
 „luminaria observaverit sicut superius legitur , & Epi-
 „scopus istius Civitatis , seu aliqua potestas de eadem
 „ordinatione , & de predicta Basilica , seu de rebus ,
 „& fruibz inquietati vel molestati non fuerint , & ejus
 „quiete , & pacifici habere permiserit , tunc volo , seu
 „judico , ut abeant eadem Basilica de predictis rebus ,
 „& faciant ipsi quattuor Presbiteri de frugibus & cen-
 „sibus , qui exinde exierint quicquid voluerint pro ani-
 „me mee mercede , & si quod absit , & fieri non
 „credo si unquam in tempore evenerit Pontifex , aut
 „aliqua Potestas que hanc meam offerfionem infran-
 „gere , vel irrumpere voluerit aut ipsi Presbiteri hoc
 „non adimpleverint quod superius legitur , cum
 „Deo Patre omnipotente , & Beatissimo Archangelo
 „Michaele , qui animam suscepturus est ante tribunal
 „Christi , in ratione stent , ita ut cum inde meritis
 „retributionem ab eo accipiant salva nobis mercede
 „in

„ in Christo Jesu Domino nostro , & pro honore Epi-
 „ scopatus mei , nec mihi ullo tempore quod voluit ,
 „ sed quod a me semel factum , vel conscriptum est
 „ inviolabiliter conservare promitto cum stipulatione
 „ subnixa ; hanc enim cartam offerfionis paginas Gual-
 „ fredus Notarius , & Iudex sacri Pallacii tradidit , &
 „ subscribere rogavi , in qua subter confirmans testibus
 „ que obtuli roborandam ; unde tres carte offerfionis
 „ uno tenore scripte sunt .

„ Actum in Civitate Laude Andreas Dei miseri-
 „ cordia humilis Episcopus in hac carta offerfionis a
 „ me facta scripsi manibus Leoni , qui & Azo , &
 „ Malberii Germanis filii cujusdam Rainerij , qui &
 „ Raino , seu Dominici filii Aliprandi omnes lege vi-
 „ ventes Romana testes . Rainaldus Iudex sacri Pallacij
 „ rogatus subscripsi .

„ Guido Iudex sacri Pallatii rogatus subscripsi .

„ Ego qui supra Gualfredus Notarius & Iudex
 „ sacri Pallatii Scriptor hujus carte offerfionis post tra-
 „ dita complevi & dedi .

„ Ego Guido de Fara Pallarinus Notarius auten-
 „ ticum hujus exempli vidi , & legi , & sic in eo con-
 „ tinebatur , ut in hoc legitur exemplo preter litteras
 „ plus minus , & hoc exemplum scripsi , & me subscripsi .

Anno M. cum Rogerio Rainaldi Filio lite exorta
 Andreas in placito habito Comitatu Laudense in villa , quae
 nuncupatur Tauriano coram Brenzone Misso Ottonis III. caus-
 sam egit . Confer Muratorium T. 1. *Antiquit. Italic. col. 451.*

(d) Non tamen Laude Pompeja celebratum est
 hocce Concilium , ut fortasse indicare voluit ex Gale-

finio Ughellius , sed in Roncaliis . Vide Saxium in *Mediolan. Antistitum historia* p. 385.

XXIV. NOKERIVS genere Alemannus Laudensi Ecclesiae praefuit . Cuius ope atque adhortationibus Anfalda Comitissa Grifalbae , monasterium illud insigne construxit in honorem S. Stephani de Cornu veteri , ut vocant . Hoc illud famosum Cisterciensis Ordinis Coenobium est unde olim tot viri illustres doctrina ac sanctimonia vitae floruerunt : in quibus merito connumerari potest Bonifacius Symonetta Mediolanensis , ejusdem Monasterii nobilis Abbas , qui plura ingenii monumenta post se reliquit , scripsitque praecipue de persecutionibus Christianorum . Caeterum hoc tempore nobilis haec Abbatia , si unam Ecclesiam excipias omnino desolata est ex Commendatariorum incuria .

XXV. OLDERICVS . Oldericum contra Ambrosium ab Archiepiscopo Mediolanensi electum , Laudensis populus evexit ad sedem anno 1025. eodemque anno cum de jurisdictione cum Mediolanensi Archiepiscopo Ariperto , cum aliis finitimis decertaret , atque utrinque instructae acies procurrissent , Oldericus desideratus est apud Mottam in campo malo . Hunc confundunt nonnulli cum Olderico , seu Alerico Astensi Episcopo , qui in pace quievit anno 1036. ut supra in Astensibus Episcopis retulimus (a) . Consule de eo Ludovicum Cavigellum in *Annal. Cremonae* .

A D N O T A T I O N E S .

Clarissimus Saxius in *Mediolanensium Antistitum historia* pag. 404. , & Auctor adnotationum in Arnulphi histo-

historiam Mediolanensem T. IV. *Rer. Italic. p. 17.* Ughellium jure carpunt, quod Oldericum in pugna ad Campum malum (Locus est Laudem inter & Mediolanum, *Cantonale* nunc appellatus) non Astensem, quemadmodum Hermannus Contractus, Corius, & Sigonius docuerant, sed Laudensem Episcopum fuisse tradiderit. Ughellium tamen excusant, quod quum Astensem Episcopum ad annum MXXXVI. vixisse pluribus, iisque certissimis monumentis perspiceret, pugnam autem ad campum malum a. MXXV. contigisse cum Sigonio ipso aliisque crederet, alium Oldericum necesse habuerit in medium adferre, Laudensem nempe Episcopum, qui in illo praelio ceciderit. Verum ex Vvippone, Arnulpho, & Hepidanno constat, anno tantum MXXXVI. bellum inter Mediolanenses, ac Laudenses exarsisse. Quare nulla jam Ughellio causa esse posset alium ab Astensi inquirendi Oldericum. Qui enim a. MXXXVI. Taurini in Aedibus S. Johannis Baptistae humatus fuit Oldericus Astensis, Pingonio teste, is eodem anno in prelio ad Campum malum mortem potuerat oppetiisse.

At quod iidem doctissimi viri Oldericum e Laudensium Episcoporum indice expungere omnino videntur, probari mihi satis non potest. Quid enim verisimilius esse potest, quam Laudenses quum ab Heriberto eligendum Ambrosium suspicarentur, novum sibi de more delegisse Episcopum? quo & jura sua luculentius comprobarent, & Ambrosii conatibus securius obviam irent. Qua etiam de causa non Laudensem, sed Cremonensem elegerunt Oldericum de Gosulenghis. Haec autem a. MXXVI., non MXXV., contigerunt,

quemadmodum ex Arnulpho discimus . Verum quum Heriberti potentia Ambrosium sustentari Oldericus cognosceret , in patriam rediit , ubi a. MXXXII. *Ecclesiae & Monasterio S. Martini illius Civitatis* (verba sunt tabulae Episcoporum Laudensium) *per instrumentum traditum a Ghisalberto Asnardo Conradi Imperatoris Notario , centum terrae jugera ex propriis facultatibus in loco Ossularii ditionis Cremonensis perpetuo pro ejus anima concessit .* Quid deinceps egerit , aut quamdiu vixerit , incertum est . Unum illud esse exploratum debet eum in pugna ad Campum malum non cecidisse .

XXVI. AMBROSIVS Archinius (*a*) Canonicus Ordinarius Mediolanensis Laudensis Antistes electus est anno 1025. Cujus obtenti Episcopatus , ex privilegio Conradi Imperatoris armisque intentatis , Eriperius Archiepiscopus Mediolanensis eidem possessionem asseruit , confirmavitque . Caeterum magnarum virtutum Praefuit , morumque probitate singulari . Hanc Ecclesiam cum diuturniori mora administraffer , lachrymantibus cunctis , excessit e vita . Hujus temporibus , inque ipsius gratiam , Rolinda Comitissa , uxor Ildebrandi mensae Episcopali dilargita est Oppida Sancti Viti , atque Castalionis cum suis pertinentiis (*b*) anno 1044. (*c*) . Ambrosii meminit Sigonius , Ripamontius , & alii . Memoratur in Synodo Papiensi anno 1046. 8. Kal. Novembris (*d*) celebrata .

A D D I T I O N E S .

(*a*) Arlunus , non Archinius .

(*b*) En ipsum Rolindae monumentum ex Episcopali archivo depromptum . „ Anno

„ Anno ab Incarnacione Domini nostri Jesu Christi
 „ Milleximo quadagesimo quarto nono Chalendas Junii ,
 „ indictione duodecima Episcopio sanctae Laudensis Ec-
 „ clesiae , ubi nunc Dominus Ambroxius Episcopus preor-
 „ dinato esse videtur . Ego Rolinda filia quondam Lam-
 „ framci , qui fuit Comes , qui professa sum ex natione
 „ mea Legem vivere Langobardorum , consenciente mihi ;
 „ & subter confirmante Alexander , & Lanfrancus ger-
 „ mano meo , & Oprandus mundo aldibus meis offer-
 „ tris , & donatrice ipsius Episcopio presen presen disi .
 „ Quisquis in Scantis (*sic.*) ac in venerabilibus locis ;
 „ & suis aliquit contulerit rebus iusta auctoris vocem
 „ in oc seculo centuplum accipiad ; insuper quod me-
 „ lius est , vitam possidebit eternam : ideoque ego qui
 „ supra Rolinda dono , & offero a presenti die in eo-
 „ dem episcopio , idest meam porcionem , quod terciam
 „ pars de pecias quinquaginta & octo de terra arra-
 „ toria juris mei , quam habere viso sum in loco , &
 „ fundo ubi Casale Lupani dicitur , loco nominante
 „ Sancto Vito . Prima pecia de terra jacet ad locum
 „ ubi Ponucello dicitur est ipsa terciam porcionem ,
 „ exinde per mensura iusta perticas jugealis novem &
 „ tabulas sedecim . Coheret tam ad ipsam porcionem ,
 „ quamque ad super totum da mane , & muns vias .
 „ Secunda pecia de terra ibi loco tantum una ex ipsa
 „ via inter mediuin & ipsa tertia porcionem exinde
 „ per mensura iusta juge una & pertica una , & ta-
 „ bules quindecim coheret ad super totum da meridie
 „ ipla via . Tercia pecia de terra ibi prope est ipsam
 „ terciam pars exinde per mensura iusta perticas octo

„ & tabulas quindecim : Coheret ad super totum da
 „ fera fosato , da meridie in aliquit via . Quarta pecia
 „ de terra ubi loco Ponticello , est ipsam terciam pars
 „ exinde per mensura justa perticas tres & tabulas octo .
 „ Coheret ad super totum : da fera terra ipsius Epi-
 „ scopio ; Da mons via . Quinta pecia ibi loco est ip-
 „ sam terciam pars exinde per mensura justa pertica
 „ una & tabules undecim . Coheret ad super totum
 „ da mons via . Sexta pecia de terra ad locus ubi Lin-
 „ tigonfa dicitur , est ipsam terciam pars exinde per men-
 „ sura justa pertica una , & tabulas octo . Coheret ad
 „ super totum da una parte Andrei ; da alia via . Sep-
 „ tima pecia ibi loco . est ipsam terciam pars exinde
 „ per mensura justa perticas sex & tabules sedecim .
 „ Coheret ad super totum : da mane terra ipsius Epi-
 „ scopio . Octava pecia de terra ibi loco Lintigonfa
 „ ut ipsam terciam pars exinde per mensura justa juge
 „ una & perticas tres . Coheret jam ad ipsam porcio-
 „ nem quamque ad super totum : da meridie terra jam
 „ dicti Episcopio . Nona pecia de terra , cum incisfa
 „ inibi habente , & in aliquit Buscalia ibi se tenente ,
 „ jacet ad locus , ubi vico Anzoni dicitur est ipsam
 „ terciam pars exinde per mensura justa juges duas ,
 „ & tabulas triginta , & una . Coheret tam ad ipsam
 „ porcionem , quamque ad super totum : da mane An-
 „ dre . Decima pecia ibi prope est ipsam terciam pars
 „ exinde per mensura justa perticas tres , & tabulas
 „ octo . Coheret ad super totum da fera , & muns vias .
 „ Undecima pecia de terra ibi prope tantum una ex ipsa
 „ via inter medium est ipsam terciam pars exinde per
 „ men-

„ mensura iusta perticas duas . Coheret ad super totum :
 „ da meridie ipsa via : da sera ipsius Andrei . Duodecima
 „ pecia de terra ibi loco est ipsam terciam pars exinde
 „ per mensura iusta perticas septem & tabulas quatuor .
 „ Coheret ad super totum da meridie terra Ottoni Ga-
 „ stoldo , da muns eidem Andrei . Tercio decima pecia
 „ de terra ibi non longe est ipsam terciam porcionem
 „ exinde per mensura iusta perticas quatuor & tabu-
 „ las octo . Coheret ad super totum da una parte de
 „ heredes quondam Garialdi . Quarta decima pecia de ter-
 „ ra ibi prope est ipsam terciam pars exinde per men-
 „ sura iusta perticas duas , & tabulas octo . Coheret
 „ ad super totum da sera ipsius Episcopio . Quinta de-
 „ cima pecia de terra cum incissa , ibi non longe est
 „ ipsam terciam porcionem exinde per mensura est per-
 „ ticas tres & tabulas tredecim . Coheret ad super to-
 „ tum da mane & sera tenet Octo . Sexta decima pe-
 „ cia de terra ibi loco est ipsam terciam porcionem
 „ exinde per mensura iusta perticas duas . Coheret ad
 „ super totum da mane ipsius Andrei , da meridie via .
 „ Septima decima pecia de terra ibi loco est ipsam ter-
 „ ciam pars exinde per mensura iusta pertica una , &
 „ tabules novem . Coheret ad super totum da mane &
 „ muns vias . Octava decima pecia de terra cum inci-
 „ sa est ipsam terciam pars exinde per mensura iusta
 „ perticas octo , & tabulas octo . Coheret ad super
 „ totum : da sera ipsius Episcopio : da meridie via . No-
 „ nadecima pecia de terra cum incisas ibi loco Vico
 „ Anzoni tantum ipsa viam inter medium est ipsam
 „ terciam pars exinde per mensura iusta perticas de-

„ cem & tabules octo . Coheret ad super totum : da
 „ fera via . Vigesima pecia de terra ibi loco est ipsam
 „ terciam pars exinde per mensura iusta perticas septem ,
 „ & tabulas quatuor . Coheret ad super totum da mane
 „ via . Vigesima prima pecia de terra ibi non longe
 „ est ipsam terciam pars exinde per mensura iusta per-
 „ ticas duas , & tabules decem . Coheret ad super to-
 „ tum da mane Anselmi , da muns via . Vigesima se-
 „ cunda pecia de terra ibi loco est ipsa terciam pars
 „ exinde per mensura iusta pertica una , & tabulas se-
 „ decim . Coheret ad super totum da mane tener Imil-
 „ da . Vigesima tertia pecia de terra ibi loco est ipsam
 „ porcionem exinde per mensura iusta perticas tres , &
 „ tabulas quatuor . Coheret ad super totum da mane
 „ via . Vigesima quarta pecia de terra , ibi non longe
 „ cum incisa est ipsa terciam pars exinde per mensura
 „ iusta perticas tres , & tabulas duodecim . Coheret ad
 „ super totum da fera ipsius Episcopio , da muns Am-
 „ broxi . Vigesima quinta pecia de terra ibi prope est
 „ ipsam terciam pars exinde per mensura iusta pertica
 „ una . Coheret ad super totum da mane & meridie
 „ ipsius Episcopio . Vigesima sexta pecia de terra ibi
 „ prope est ipsam porcionem exinde per mensura iusta
 „ perticas duas & dimidia . Coheret ad super totum da
 „ mane ipsius Episcopio . Vigesima septima pecia de ter-
 „ ra ibi non longe est ipsam terciam pars exinde per
 „ mensura iusta perticas duas , & tabules sedecim .
 „ Coheret ad super totum da mane , & fera ipsius Epi-
 „ scopio . Vigesima octava pecia de terra ibi prope est
 „ ipsam terciam pars exinde per mensura iusta perticas
 „ duas

„ duas , & tabules decem . Coheret ad super totum da
 „ fera Sancti Antolani . Vigesima nona pecia de terra
 „ ibi loco est ipsam porcionem exinde per mensura justa
 „ perticas duas . Coheret ad super totum da mane , &
 „ meridie jam dicti Episcopio . Trigesima pecia de ter-
 „ ra ibi loco Vico Anzoni , est ipsam terciam pars exin-
 „ de cum incisa inibi abente per mensura justa perti-
 „ cas udecem , & tabulas octo . Coheret ad super to-
 „ tum da mane via : da fera , & inuns eidem Episco-
 „ pio . Trigesima prima pecia de terra ibi loco est ip-
 „ sam terciam pars exinde per mensura justa perticas
 „ octo . Coheret ad super totum da meridie jam dicti
 „ Episcopio . Trigesima secunda pecia de terra ibi loco
 „ est ipsam terciam pars exinde per mensura justa per-
 „ ticas quatuor , & tabules quindecim . Coheret ad su-
 „ per totum da mane , tenet Sancto Vito : da meridie
 „ eidem Episcopio . Trigesima tertia pecia de terra ibi
 „ loco cum incisas inibi abente , & arboris Castaneis
 „ in parte super abente est ipsam terciam pars exinde
 „ per mensura justa perticas jugalis sedecim . Coheret
 „ ad super totum da meridie jam dicti Episcopio & lo-
 „ cum , quae vocatur Savio . Trigesima quarta pecia
 „ de terra ibi prope est ipsam porcionem exinde per
 „ mensura justa perticas tres . Coheret ad super totum
 „ da mane Sancti Silici . Trigesima quinta pecia de
 „ terra jacet ad locus ubi Ceucini dicitur , est ipsam
 „ terciam porcionem exinde per mensura justa juges
 „ una & pertica octo . Coheret ad super totum da
 „ mane ad fera jam dicti Episcopio : da Meridie de Mo-
 „ nasterio Sancti Petri sito Laude . Trigesima sexta pe-
 „ cia

„cia de terra ad locus, ubi Linassco dicitur, & su-
 „per strada est incisa inibi abente; est ipsa terciam
 „pars exinde per mensura justa perticas octo, & ta-
 „bulas octo. Coheret ad super totum: da mane Vva-
 „rimberti, da sera via. Trigexima septima pecia de
 „terra ibi prope est ipsam porcionem exinde per men-
 „sura justa perticas tres. Coheret ad super totum da
 „sera Sancti Ambrosii. Trigesima octava pecia de ter-
 „ra ibi loco est ipsam porcionem exinde per mensura
 „justa perticas duas & tabules tres. Coheret ad super
 „totum da mane Joanni, & Angelberti presbitero Ger-
 „manis. Trigexima nona pecia de terra ibi loco Li-
 „nassco est ipsam terciam pars exinde per mensura ju-
 „sta perticas jube aliis viginti & una, & tabules octo
 „cum incisas inibi abente. Coheret ad super totum
 „da mane fossato: da meridie, & sera predicta Epi-
 „scopio. Quadragesima pecia de terra ibi Linassco di-
 „citur Budrianca cum incisas inibi abente; est ipsam
 „terciam pars exinde per mensura justa juges legipti-
 „mas quinque, & perticas jubealis quatuordecim. Co-
 „heret tam ad ipsam terciam porcionem, quamque ad
 „super totum da mane de heredes quondam Gumper-
 „ti: da meridie via. Quadragesima prima pecia de
 „terra ibi loco dicitur super strada est eadem porcio-
 „nem exinde per mensura justa perticas novem, &
 „tabulas octo. Coheret ad super totum da mane jam
 „dicti Episcopio: da muns fossato. Quadragesima se-
 „cunda pecia de terra ibi prope est ipsam porcionem
 „exinde per mensura justa perticas tres & dimidia
 „coheret ad super totum da muns fossato. Quadrage-
 „xima

„ xima tertia pecia de terra ibi prope est ipsam terciam
 „ pars exinde per mensura justa perticas quinque . Co-
 „ heret ad super totum da muns jam dicti Episcopio .
 „ Quadragesima quarta pecia de terra ibi loco est ip-
 „ sam terciam pars exinde per mensura justa perticas
 „ quatuor , & tabules viginti . Coheret ad super totum
 „ da mane , & muns predicti Episcopio . Quadragesi-
 „ ma quinta pecia de terra ibi se tenente cum incisas
 „ est ipsam terciam porcionem exinde per mensura ju-
 „ sta juges duas & perticas decem . Coheret ad super
 „ totum da sera via . Quadragesima sexta pecia de ter-
 „ ra cum incisas inibi abente , jacet ad locus , qui di-
 „ citur Retrasco est ipsam terciam porcionem exinde per
 „ mensura justa juges legiptimas decem , & septem , &
 „ perticas sex . Coheret tam ad ipsam terciam porcio-
 „ nem , quamque ad super totum : da mane eidem Epi-
 „ scopio ; da meridie in aliqui via ; da sera fosato , &
 „ in aliqui Petri . Quadragesima septima pecia de terra
 „ dicitur Abuario prope Castilioni est ipsam porcionem
 „ exinde per mensura justa pertica una tabules fede-
 „ cim . Coheret ad super totum : da mane & muns
 „ vias . Quadragesima octava pecia de terra ibi loco
 „ Budrio est jam dictam portionem exinde per mensu-
 „ ra justa pertica una , & tabules decem & octo . Co-
 „ heret ad super totum da omnes partes fosatas . Qua-
 „ dragesima nona pecia de terra ibi prope cum Busca-
 „ lia in parte super abente est eadem porcionem exin-
 „ de per mensura justa perticas undecim . Coheret ad
 „ super totum da sera fosato . Quinquagesima pecia
 „ de terra cum in aliqui buscalia in parte super aben-

„ te jacet ad locus ubi dicitur Coxi est ipsam terciam
 „ porcionem exinde per mensura justa juges duas. Co-
 „ heret tam ad ipsam porcionem, quamque ad super
 „ totum: da fera insola; da muns rio qui dicitur Co-
 „ xi. Quinquagesima prima pecia de terra ibi prope est
 „ jam dictam terciam porcionem exinde per mensura
 „ justa perticas octo & tabulas octo. Coheret ad super
 „ totum da meridie, & muns eidem Smildae. Quin-
 „ quagexima secunda pecia de terra ibi prope dicitur
 „ Subte munte est iam dictam porcionem exinde per
 „ mensura justa perticas octo, & tabulas octo. Cohe-
 „ ret ad super totum da meridie & muns ipsius Smil-
 „ dae. Quinquagexima tertia pecia de terra ibi loco est
 „ ipsam porcionem exinde per mensura justa perticas
 „ duas, & tabulas sedecim. Coheret ad super totum
 „ da meridie jam dicto Episcopio. Quinquagexima quar-
 „ ta pecia de terra jacet in eodem loco Casale Lupani,
 „ est ipsam porcionem exinde per mensura justa perti-
 „ cas duas & tabulas tres. Coheret ad super totum
 „ da fera, & Muns vias. Quinquagexima quinta pe-
 „ cia de terra ibi loco est ipsam porcionem exinde per
 „ mensura justa perticas quatuor. Coheret ad super to-
 „ tum da mane, & meridie vias. Quinquagexima sex-
 „ ta pecia de terra dicitur super strada est eadem por-
 „ cionem exinde per mensura justa perticas quinque.
 „ Coheret ad super totum da fesa via. Quinquagexima
 „ septima pecia de terra dicitur Alinaasco est eadem ter-
 „ ciam porcionem exinde per mensura justa perticas de-
 „ cem, & septem. Coheret ad super totum da mane,
 „ & meridie vias da fera, & muns jam dicto Episco-
 „ pio.

„ pio . Quinquagexima octava pecia de terra ibi prope
 „ est ipsam terciam porcionem exinde per mensura ju-
 „ sta perucas novem & tabulas octo da tres partes jam
 „ dicti Episcopio , si ibi quae ali sunt in nis omnibus
 „ coherentes . Quae autem suprascriptis rebus juris mei
 „ superius dictis una cum accessionibus & ingressora ,
 „ seu superioribus , & inferioribus suis earum rerum
 „ qualiter superius legitur in integrum ab hac die in
 „ eodem Episcopio Sanctae Laudensis Ecclesiae dono ,
 „ & aufero per presente cartam auferfionis , libidem
 „ habendum confirmo faciendum exinde pars ipsius Epi-
 „ scopio a presenti die proprietario nomine quiquit vo-
 „ lueritis sine omni mea , heredum meorum contradi-
 „ ctione adque pro anima mea mercedem quidem &
 „ spondeo adque promitto ne ego qui supra Rolinda
 „ una cum eos heredes eisdem rebus pars ipsius Epi-
 „ scopatum ab omni omine defensare ; qui si defende-
 „ re non potuerimus aut si pars prænominati Episco-
 „ patum per-covis genium subtrahere quexierimus , tunc
 „ in duplum eisdem rebus ut superius legitur pars ip-
 „ sius episcopio restituamus , sicut pro tempore fuerit
 „ melioratis , aut valuerit , sub estimatione in consimi-
 „ libus locis : hanc enim auferfionis cartam paginam
 „ Laurencij Notarij sacri Palacij tradidit scribere roga-
 „ vit , in qua subter confirmans testibus , quod obtru-
 „ lit roborandum . Actum infra Castro Kabenaco feli-
 „ citer :

„ Signum manus suprascripta Rolinda qui hanc
 „ cartam auferfionis ut supra fieri rogavi , & ei relecta
 „ est .

„ Si-

„ Signum manibus supraſcriptorum Alexandri , &
 „ Oprandri qui eidem Rolinda mundoalda ſuorum
 „ conſemferunt ut ſupra .

„ Signum manibus Ugoni & Anſelmi germanis ,
 ſeu Bernardi adque Liuprandi teſtes .

„ Ego qui ſupra Laurenzo Notarius ſacri Palacij
 „ ſcriptor hujus cartae auferſionis poſt tradita comple-
 „ vi , & dedi feliciter .

(c) VI. Kal. Novembres lege ex Sigonio de *Regno Italiae* lib. VIII. col. 513.

(d) Anno porro 1051. VI. Eidus Apriles in vi-
 vis erat , quo die nova in Caſtro S. Viti bona Epi-
 ſcopali Sedi adceſſerunt ex Ilderadi & Imillae libera-
 litate . Non pigebit ipſam donationis ejuſmodi chartam
 heic reddere ex autographo deſcriptam .

„ In nomine Dei Salvatoris Noſtri Jeſu Chriſti ſe-
 „ cundo Enricus gratia Dei Imperator Auguſtus Anno
 „ Imperii ejus Deo propicio quinto , octavo Die Men-
 „ ſis Aprelis indictione quarta ; Epiſcopio ſancte Lau-
 „ denſis Eccleſie , ubi nunc Domnus Ambroxius Epi-
 „ ſcopus preordinato eſſe videtur . Nos Ilderadus filius
 „ quondam item Ilderadi qui fuit de loco Comazo , &
 „ Imilla Jugalibus filia Petri , qui profeſa ſum ex na-
 „ cione mea legem vivere Langobardorum , ſed nunc
 „ pro ipſo viro meo legem vivere videor Ribuariorum ,
 „ ipſo namque jugale & mundoaldo meo mihi conſen-
 „ ciente , & ſubter confirmanſe & juſta capitulare
 „ Langobardorum , in qua inter cetera continere vide-
 „ tur , ut ſicut mulier cum viro ſuo habet poteſtatem
 „ res ſuas venundandum , ita & donandum ; ideoque
 „ nos

„ nos qui supra Ilderadus & Imilla Jugalibus , una
 „ cum noticia de propinquioribus Parentibus meis c̄i fe-
 „ mine sunt suprascripto Petrus & Addelardus adque
 „ Teudaldus Pater & filii genitor & germanis meis ,
 „ in eorum presencia vel testium certam facio profes-
 „ sionem , quod , nullam me pati violenciam ad quem-
 „ piam Ominem , nec ab ipso Jugale & mundoaldo
 „ meo , nisi mea bona & spontanea voluntate offerro-
 „ res , & donatores ipsius Episcopio presentibus pre-
 „ sentissimis & in presencia Aripbrandi misso Donni
 „ Secundo Enrici Imperatoris in Civitate Laude , in
 „ Caminata Malore Domui Episcopio sancte Laudensis
 „ Ecclesia per data licencia ipsius Donni Ambrosius
 „ Episcopus , & ipsius Episcopio in Mallo , & in Iu-
 „ dicio residebat ipse Aripbrandus misso idem Donni
 „ Imperatori justitiam faciendam ac deliberandam adef-
 „ set cum eo Johannes , qui & Teuzo , Gifelbertus
 „ & Vuudo Judices Sacri Palatii Vvalpertus , qui &
 „ Bezo , Ariboldus Notarii idem Sacri Pallatii , Teu-
 „ mario , Armanno , Lamberto , Oggerio , & Angel-
 „ bertus legem viventes ribuariorum , Rainaldus , Vval-
 „ tredus , Ariboldus da Paderno , & reliqui plures ibi-
 „ que in eodem iudicio , tam in eorum quamque &
 „ in presencia testium quisquis in Sanctis , ac in ve-
 „ nerabilibus locis , & suis aliquit contulerit rebus justa
 „ auctoris vocem in oc seculum centuplum accipiad ,
 „ & insuper quod melius est vita possidebit eterna .
 „ Ideoque nos qui supra Ilderadus & Imilla Jugalibus ,
 „ donamus & offerimus a presenti die in eodem Epi-
 „ scopio Sanctae Laudensis Ecclesiae pro animae nostre
 „ mer-

,, mercede . Hoc sunt cunctis casis & omnibus rebus
 ,, illis juris nostris jugalibus , quas habere visi sumus
 ,, in locas Casale Lupani , & ubi Sancto Vito dicitur ,
 ,, cum nostram porcionem de Castro & Ecclesia , cum
 ,, area sua , ubi Monasterio edificatum est inibi habente
 ,, & est ipsam Ecclesia edificata in onore Sanctorum
 ,, ipsius Viti , Modesti adque Crexscencia & in loco
 ,, ubi Senedoglio dicitur , cum nostram porcionem de
 ,, Capella una cum Area sua inibi abente , & est ipsa
 ,, Capella edificata in onore Sancti Colombani , adque
 ,, in eorum territoriis , ac Jacenciis & inde pertinen-
 ,, tibus , sive eciam super Fluvio Addua in locas Tram-
 ,, baque , & in Ramelle predictis rebus in easdem lo-
 ,, cas , Casale Lupani , & ubi Sancto Vito dicitur ,
 ,, & in eorum territoriis ac Jacenciis , & pertinentiis ,
 ,, sunt per mensura justa de Area Castro cum Fosatas
 ,, inibi habente , & Area Ecclesia ubi predictum Mo-
 ,, nasterium edificatum est , nostram porcionem jure le-
 ,, gitima , una est de Sediminibus foris eodem Castro ,
 ,, & areis , ubi vites estant juges legitimes quatuor ,
 ,, & de terris arabilis juges legitimas centum quinquaginta ,
 ,, & de pratis juges quatuor , & de areis ubi
 ,, Silva estad juges legitimas quinquaginta prenomina-
 ,, tis rebus in superscripto loco Senedogo , & in ejus ter-
 ,, ritorio sunt per mensura justa inter area , ubi Ca-
 ,, strum veterum fuit & area capella nostram porcio-
 ,, nem adque Sediminibus & vites cum areis ubi estant
 ,, sive terris arabilis , & pratis adque Silvis cum areis
 ,, suarum juges legitimes quadraginta jam nominatis re-
 ,, bus super fluvio Addua in jam dictas locas Tram-
 baque ,

„baque , & in Ramielle sunt per mensura justa inter
 „terris arabilis , & areis ubi Silva estant . iuges legi-
 „times centum & si amplius de nostro juris rebus in
 „eadem locas casale lupani , Sancto Vito , Senedogo ,
 „Trambague , Ramelle , & in eorum territoriis ac Ja-
 „centiis , & pertinenciis inventus fuerint quam ut su-
 „pra mensura legitur per anc cartam offerfionis in
 „jure ipsius Episcopio aut cui pars ipsius Episcopio
 „dederint persistad potestatem proprietario jure
 „dictum est ipsis rebus tam casis , sediminibus , &
 „vineis , cum areis suarum terris arabilis , Gerbis ,
 „Pratis , Pascuis , Silvis , maloribus , ac stellareis cum
 „areis suarum , ripis rupinis ac Palutibus , molendi-
 „nis , & piscacionibus , coltis , & incoltis , divisi , &
 „indivisi , una cum finibus terminibus , accessionibus
 „& usibus aquarum , aquarumque deductibus cum omni
 „jure , ac jacenciis & pertinenciis earum rerum per lo-
 „cas & vocabolas ad ipsis rebus pertinentibus in in-
 „tegrum . Quae autem superscriptis rebus juris nostris
 „superius dictis una cum accessionibus & ingresoras ,
 „seu superioribus & inferioribus earum rerum qualiter
 „superius legitur in integrum ab ac die in eodem
 „Episcopio Sanctae Laudensis Ecclesiae donamus &
 „offerimus , & per presentem cartam offerfionis ibi-
 „dem abendum confirmamus , & insuper per Coltel-
 „lum , Filtucam , notatum Vvantonem , & Vvaso-
 „nem terre , adque ramum arboris pars jam dicti Epi-
 „scopio exinde legitimam facimus tradicionem & ve-
 „stituram & nos exinde foris expulsimus , Vvarpivi-
 „mus , & ablatis fecimus & a parte ipsius Episcopio

„ a proprietatem abendum relinquimus faciendam exinde
 „ pars jam dicti Episcopio aut cui pars jam dicti Epi-
 „ scopio dederint proprietario nomine quicquid volue-
 „ rint pro animae nostre mercedem sine omni nostram
 „ qui supra jugalibus & heredum ac proheredumque
 „ nostrorum contradictione vel repetitione . Si quis vero
 „ quod futurum esse non credimus , si nos ipsis juga-
 „ libus , quod absimus , aut ullus de heredibus , ac pro-
 „ heredibus nostris seu quislibet opposita persona con-
 „ tra hanc cartam offerfionis ire quandoque tentaveri-
 „ mus , aut eam per covis genium infragere quesieri-
 „ mus , tunc inferamus ad illam partem , contra quem
 „ exinde litem intulerimus , multa quod est pena auro
 „ autimo oncias centum , & argentum ponderas mille ,
 „ & quod repetierimus , & vindicare non valeamus ,
 „ presens anc cartulam offerfionis dioturnis temporibus
 „ firma permanear , adque persistat inconvulsa cum sti-
 „ pulacione subnixa , & ad nos qui supra Ilderadus
 „ & Imilla Jugalibus , nostrisque heredibus pars jam
 „ dicti Episcopio , aut cui par jam dicti Episcopio de-
 „ derint suprascriptis rebus qualiter superius legitur in
 „ integrum ab omnem sint defensatis . Quot si defendere
 „ non potuerimus , aut si pars eidem Episcopio exinde
 „ per covis genio subtragere quesierimus tunc in du-
 „ blum eadem offerfio ut supra vel pars ipsius Epi-
 „ scopio restituamus sicut pro tempore fuerint meliora-
 „ tis aut valuerint sub estimacione in consimilibus lo-
 „ cis ; anc enim cartulam offerfionis & bergamena cum
 „ aetramentario de terra elevavimus paginam Petri No-
 „ tarius sacri Palatii tradidit , & scribere rogavit , in
 „ qua

„ qua subter confirmans testibus quae obtulit roboran-
 „ dam . Actum suprascripta Civitate Laudae .

„ Signum manibus suprascriptorum Ilderadi & Imil-
 „ la Jugalibus , qui hanc cartulam offerfionis fieri ro-
 „ gaverunt , & ipse Ilderadus eidem Conius & mun-
 „ doalda sua consensi ut supra .

„ Signum manibus suprascriptorum Petri & Ade-
 „ lardi , seu Teudaldi Patris , & Filii , qui eadem Imilla
 „ filia , & Germana suorum interrogaverunt ut supra .

„ Signum manus suprascripto Aripbrandi qui unc
 „ signum , Cruce fecit & misus fuit ut supra .

„ Joannes qui & Teuzo Judex sacri Palatii in-
 „ terfui .

„ Giselbertus Judex sacri Palatii interfui .

„ Vvido Judex sacri Palatii interfui .

„ Signum manibus suprascriptorum Teumarii &
 „ Armanni seu Lamberti seu Oggerii , & Angelberti .
 „ omnes legem viventes Ribuariorum testes .

„ Signum manibus Obizoni , & Bonizoni , & Ugo-
 „ ni , adque Amizoni sive Johanni , adque Mauroni ,
 „ & Vidoni testes .

„ Ego qui supra Petrus Notarius sacri Palatii scriptor
 „ ujus cartula offerfionis post tradita complevi & dedi .

XXVII. OBIZO , quem summopere de zelo pieta-
 tis commendat Gregorius VII. in epistola ad Laudenses
 (*data V. Non. Martii Indictione XIII. i. e. a. 1075.*) Mem-
 ratur in gestis Nicolai II. Papae anno 1061.

A D D I T I O .

A. 1065. IX. Kal. Majas Lanfrancus de Comario

K 2

Presby-

Presbyter Opizoni ejusque Ecclesiae bona quaedam , & jura obtulit in sequente publico monumento descripta .

„ Anno ab Incarnatione Domini nostri Jesu Christi
 „ millesimo sexagesimo quinto nono Kalendas Marcias
 „ indictione tertia Episcopo Sancte Laudensis Ecclesie
 „ ubi nunc Donnus Oppizo Episcopus ipsius Sedi pre-
 „ ordinatus esse videtur . Ego Lanfrancus Presbyter de
 „ ordine & plebe Sancte Efumie sua plebe Bariano
 „ & habitator in loco Comazo qui profeso sum legem
 „ vivere Romana offerior & donator ipsi Episcopo
 „ propterea diti : quisquis in Sanctis , ac in venerabili-
 „ bus locis & suis aliquit contulerit rebus justa octo-
 „ ris vocem in oc seculo centuplum accipiat insuper
 „ quod melius est vita possidebit eterna . Ideoque ego
 „ qui supra Lanfrancus presbyter dono & offero & per
 „ presentem cartam offerfionis in eodem Episcopo pro
 „ mercede anime mee hoc est porcionem de omnibus
 „ casis & rebus territoriis illis juris mei quibus sunt
 „ positis in Comitatu Laudense in locas & fundas Sancto
 „ Vitto & in Senedogo . Nominative ipsa porcionem ,
 „ qui fuit quondam Ottoni , quas mihi avenit per cartam
 „ vendicionis da O. frixa filia quondam superscripto Ot-
 „ toni , & Otto filius Alberci seu item Alberici cu-
 „ niato , & fratre ipsius O. frixe tam infra Castris de
 „ superscripto loco Sancto Vitto & in superscripto Se-
 „ nedogo , quamque & foris castrum ab ipsa corte perri-
 „ nentibus tam casis quam edificiis cum sediminibus
 „ & vites pratis pascuis silvis majoribus cum areis sua-
 „ rum de terris aretelis , rivis , rumpinis , ac palutibus
 „ coltis & incoltis divisis & indivisis una cum finibus ,
 „ termi-

„ terminibus , accessionibus , & uxibus aquarum , aqua-
 „ rumque deductis , molandinis , & piscacionibus da su-
 „ pra scripta parte fluvio Ada quaque da illa omnia in in-
 „ tegrum . Simulque per anc cartam offerfionis dono ego
 „ qui supra Lanfrancus Presbiter omnia que mihi pertinent
 „ de predicta Ecclesie monasterio Sancti ipsius Viti &
 „ de Ecclesia Sancti Columbani quibus sunt edificatas
 „ in supra scriptis locis Sancto Vitto & Senedogo &
 „ domibus casis & rebus que eadem ecclesiarum per-
 „ tinet in integrum : volo autem supra scriptis casis &
 „ rebus omnibus juris mei quod ego oblicavi juri pi-
 „ gnori in Arialdu Salvatico filius quondam Dominici
 „ & ipse Arialdu in me tradavi per cartam una ven-
 „ dicionis faciendi quot quot voluerit . Superius dicta
 „ una cum accessionibus & egresso seu superioribus &
 „ inferioribus earum rerum qualiter superius legitur
 „ que eadem porcionem pertinet in integrum ab ac die
 „ in eodem Episcopio dono & offero & per presen-
 „ tem cartam offerfionem ibidem abendum confirmo fa-
 „ ciendum exinde pars ipsius Episcopio Sancte Lauden-
 „ sis Ecclesie , aut cui pars Episcopio dederit propieta-
 „ rio nomine quiquit voluerit sine omni mea & ere-
 „ dum meorum contradictione adque pro mercede ani-
 „ me mee Et defensione & absque restoracione ex . . .
 „ Si de meo qui supra Lanfrancu Presbitero datum aut
 „ factum vel colibet scriptum apparuerit quod ego de
 „ supra scriptis casis & castri atque rebus omnibus in
 „ aliam partem fecissem & claruerit tunc da illam par-
 „ tem unde oc apparuerit ego qui supra Lanfrancus
 „ Presbiter & mei eredibus a parte ipsius Episcopio aut

„ cui pars Episcopo dederit superscriptis casis & castri
 „ & rebus omnibus in integrum ab omni omine de-
 „ fendere promitto quid si defendere non potuerimus a
 „ parte . . . de aliquo per cōvis genium . . . sub-
 „ trahere quesierimus tunc in dubium eundem porcio-
 „ nem de casis castris atque rebus omnibus ut supra
 „ legitur a parte ipsius Episcopo Sancte Laudensis Ec-
 „ clesie restituamus sicut pro tempore fuerint meliora-
 „ tis aut valuerint sub estimatione in consimile locas .
 „ Nam da illam partem unde meum datum aut factum
 „ non apparuerit quod ego exinde in aliam partem fe-
 „ cissim nihil ipsi parte Episcopo defendere nec resto-
 „ rare promitto excepto ut supra & mihi liceat ullo
 „ tempore nolle quod voluit , sed quod a me semel fa-
 „ ctum vel conscriptum est sub iuramentum inviolabi-
 „ liter conservare promitto cum stipulatione subnixa anc
 „ enim cartam offerlionis paginam Erlembaldi Notarii
 „ sacri Pallarii tradidit , & scribere rogavi in qua sub-
 „ ter confirmans testibusque obtuli roborandam . Actum
 „ Civitate Laude .

„ Lanfrancus Presbiter a me facta subscripsi .

„ Signum manuum Ardericum & Ugonem seu Ban-
 „ baronem adque Crispionem & Arialdonem omne lege
 „ viventi romana testium .

„ Signum manibus Teudaldi & Loterij seu Albe-
 „ rici Testium .

„ Signum manuum Ottonum & Ilderadum germa-
 „ nis infanti qui ad confirmandum manum posuerunt
 „ & anc cartam iusserunt fieri sicut supra legitur .

„ Ego qui supra Erlembaldus Notarius sacri Palla-

„ cii Scriptor cujus carte offerfionis post tradita com-
 „ plevi & dedi .

Confer quae infra in Olrici Mediolanensis Archie-
 piscopi judicato de Opizone narrantur . Cetera ad eum,
 ac sequentes duos Fredenzonum , atque Raynaldum per-
 tinentia in secunda dissertatione enucleavimus . Addo
 solum , Opizoni temporibus Albericum , & Lanfrancum
 Henrici Regis missos Laude jus dixisse . Nam haec le-
 guntur in Episcopii tabulario .

„ Anno ab Incarnacione Domini Nostri Jesu Chri-
 „ sti milleximo septuageximo sexto quinto Kalendas Mar-
 „ cii indictione quariadecima . Constad nos paganus fi-
 „ lius boldoni ipso genitore meo mihi consenciente &
 „ subter confirmante & Maria jugalibus filia quondam
 „ Algisi qui professi sumus nos jugales ex nacione no-
 „ stra legem vivere Langobardorum ipso namque jugale
 „ & mondoaldo meo mihi consenciente & subter con-
 „ firmante & justa eadem legem una cum noncia Al-
 „ berici misus Domni tercij enrici rex qui per episto-
 „ lam & sigellum sigilatum misus esistebat & in ea
 „ continet „ Enricus Dei gratia rex omnibus nostris
 „ fidelibus notum fieri volumus quod nos intervenis
 „ nostris fidelibus concedimus Alberico & Lanfranco suo
 „ nepoto quatenus licead ad eis lites & contenciones
 „ per duellum in Laudensi comutatu quem & ecclesie
 „ pontifici parte tener ante eorum presencia deffinire
 „ & insuper eciam predictis nostris fidelibus concedi-
 „ mus cum episcopo , abbate , abatisse in prelibato co-
 „ mutatu , quemadmodum antes nostras presencia diffi-
 „ nire nostra regali octoritatem predicti nostris fideli-

„bus concedimus ad requirendam publicam questionem
 „advocatum eligere atque mulieri tui mondualdi sui
 „denegar voluntatem & ante eorum presenciam virum
 „suum seu maritum eligere & si forte quislibet mu-
 „lier in prelibato comitatu rex suas venundare copias
 „propincos suos abere nequiverit licenciam iam dictis
 „nostris fidelibus abeant interrogacione facere , adque
 „omnia que continet licead ad eis in prescripto Lau-
 „densi comutatu nostra regali octoritatem facere ,. In
 „cujus presencia vel testium certam facio professionem
 „quod nullam me pati violenciam ad quempiam omi-
 „nem nec ab ipso jugale & mondoaldo meo nisi mea
 „bona & spontanea voluntatem accepisemus nos ipsis
 „jugalibus comuniter sicuti & in presencia testium ac-
 „cepimus a te adam filius fax argentum dena-
 „rios bonos libras septem , & solidos quatuordecim fi-
 „nito precio pro pecia una de terra aratoria juris no-
 „stris jugalibus quam abere visus sum in loco & fon-
 „do ubi dicitur a mezanello & est pecia ipsa de terra
 „per mensura justa perticas tredecim , & tabulas se-
 „decim . Coeret ei a mane tua clericus entori a meri-
 „die fredencioni a sera mainfredi a monte accessio co-
 „muno sibi que alii sunt coerentes quam autem supra-
 „scripta pecia de terra juris nostris supradicta una cum
 „accessione , & ingresso seu superioribus & inferiori-
 „bus sui qualiter supra mensura , & coerencias in in-
 „tegrum ab hac die tibi Clericus Adam pro suprascri-
 „pto precio vendimus , tradimus & mancipamus nulli
 „alii venditam donatam alienatam obnosiatam vel tra-
 „ditam nisi tibi & faciam exinde a presenti die tu &

„ere-

„eredibus tuis aut cui vos dederitis iure proprietario
 „nomine quidquid volueritis sine omni nostra qui su-
 „pra jugalibus, & eredum nostrorum contradictione
 „quidem, & spondimus atque promittimus nos qui
 „supra pagano & maria iugalibus una cum nostris ere-
 „dibus tibi clericus Adam tuisque eredibus aut cui vos
 „dederitis suprascripta vendicio qualiter superius legi-
 „tur in integrum ab omni omine defendere, Quod si
 „defendere non potuerimus aut si vobis exinde aliquid
 „per covis ingenium subtraere quexierimus tunc in-
 „duplum eadem vendita ut supra legitur vobis resti-
 „tuamus sicut pro tempore fuerit meliorata aut value-
 „rit sub estimacione in consimile loco & nihil nobis
 „iugalibus ex ipsum precium dare debet disimus. Actum
 „civitate Laude.

„Signum manibus suprascriptorum pagano & ma-
 „ria jugalibus qui anc cartam venditionis ut supra fie-
 „ri rogaverunt & suprascripto precio acceperunt, &
 „iplos pagano eadem maria conius & mondoalda sua
 „consensit ut supra.

„Signum manus suprascripto Boldo qui eidem pa-
 „gano filio suo consensit ut supra.

„Signum manus suprascripto alberici misus dom-
 „ni tercii enrîci rex qui eadem maria interrogavit ut
 „supra.

„Signum manus petri & item petri seu Vuifredi
 „& bonomo testes.

„Ego petrus notarius sacri palatii scriptor hujus
 „carte vendicionis postraditam complevi & dedi.

FREDENZONIVS

ADDITIO.

Ejus exstat mentio, inquit Defendens Laudius in tabula Episcoporum Laudensium, in processu & sententia an. 1148. inter Lanfrancum Episcopum, & Homines Communis Cavenaghi coram Consulibus Mediolani, pro refectione & mantentione Castri, fossati & pontis ejusdem loci, juris mensae Episcopi, asserentes praefati homines (asserentibus praefatis hominibus) ex conventione tempore Fredenzoni Episcopi cum eo inita non teneri, nisi pro tertia parte ad mantencionem ipsam. Ex archivo Monasterii Veteris S. Clarae Laudae.

RAYNALDVS.

Hos duos Episcopos, haud legitime electos in Laudensem sedem Imperator intruserat, ut luctuosus tunc ferebat Ecclesiae status (*Hi duo omittendi ut intrusi.*)

ADDITIO.

In Manuscriptis quibusdam Schedis reperi, Raynaldum a. 1092. ab Henrico III. al. IV. diploma impetrasse, quo Ecclesiae suae jura confirmabantur. At quum anno MXCII. Indictio XV. decurreret, putarim potius diploma illud in annum MXC. esse coniiciendum, quo anno Henricus in Italiam adversus Urbanum Papam transgressus summo praelio cum Mathildis militibus in campo Sorbariae inito superior abiit. In eadem, quam
nuper

nuper ex Defendente Laudio memorabam , sententia Raynaldi mentio occurrit .

XXVIII. ARDERICVS Vignatus Laudensis patriae sedem affecutus est ante annum 1103. Quo memoratur a Landulpho de S. Paulo in Historia Mediolanensis (a), illamque non modo cum laude prudentiae administra- vit , sed civitatem etiam ipsam contra Mediolanenses hostes defendere conatus est , tamen frustra , cum il- lam implacabili ira succensi propemodum totam dele- verint anno 1111. Ardericus tamen post miserabile pa- triae excidium , haudquaquam adversae fortunae turbine fractus , ita gessit Episcopatus honorem , ut non im- memor patriae , sparsos , dissipatosque cives in unum coegerit , generoso ausu ad novam aedificandam Lau- dem Pompeiam conspirare auderent . Arderici saepe me- minit Landulphus de S. Paulo in Chronic. habetque illum Grossolani Mediolanensis Archiepiscopi Vicarium fuisse (b) , auctoremque deinde eiusdem Grossolani ab- dicationis electionisque Jordani de Clivio anno 1112. post haec habitum monasticum in Coenobio S. Marci Placentiae Ordinis Vallis Umbrosae sumpsisse , idem habet auctor capit. 27. *Grossolanus , a Jordano accepta in- genti pecuniae summa , Mediolanum , inquit , exiit , atque Placentiam adiit , ibique in Monasterio S. Marci , quod est de Congregatione Vallis umbrosae , hospitatus invenit Ardericum Laudensem , quem fecerat sibi Vicarium , in victu & vestitu eiusdem Congregationis Monachorum (c) .* Legitur deinceps , Ardericum , Laudensi instante Clero , duorum Schisma- ticorum Episcoporum , quos paulo supra retulimus , re- scidisse , quae sanxerant (d) , anno 1117. (e) Contem-
tio-

tiosam litem cum Petro Derthonensi Episcopo habuisse Ardericum coram Olrico tunc Mediolanensi Archiepiscopo de possessione monasteriorum Praecipiani, & Savianoni, ab eodem Derthonensi Praefule iniuste detentorum, nobile docet documentum ad favorem Laudensis Ecclesiae, ab eodem Olrico Archiepiscopo cum consilio suorum Episcoporum propria manu signatum, quod extat in Archivio Cathedralis Ecclesiae tenore sequentis (f).

„Dum Dei nomine in civitate Mediolanensi in
 „Broleto iuxta domum Archiepiscopatus Ol. Archiepi-
 „scopus judiciario more resideret in praesentia (1)
 „D. Azonis Aquensis Episcopi, & ordinariorum S. Ma-
 „riae Matricis Ecclesiae, & aliorum presbyterorum Me-
 „diolanen. civitatis, & Gerardi (2) Judicis ac reli-
 „quorum bonor. hominum tam capitaneorum, quam
 „vavasorum, seu civium Mediolanensium, atque Lau-
 „densium quorum nomina subscribuntur (3), prolata
 „est querela, & discordia, quam habebat Ardericus
 „Episcopus Laudensis Ecclesiae cum Episcopo Petro
 „Terdonensis Ecclesiae, de possessione videlicet Mo-
 „nasteriorum de Pricipiano, & Lavanione (4), quam
 „dicebat Laudensis Episcopus ab Episcopo Derthonensi
 „(5) iniuste detineri, dicens & asserens praedicta mo-
 „nasteria, ac res ad eadem pertinentes tam mobiles,
 „quam immobiles, seu familias esse de jure & pote-
 „state Episcopatus S. Laudensis Ecclesiae iuxta praecepta
 „Regum, atque Imperatorum, in quibus contineban-
 „tur

(1) *presencia* (2) *Girardi* (3) *subtus leguntur*. (4) *Sa-
 vinione* (5) *Terdonensi* & sic deinceps

„ tur praedicta monasteria , cum jam dictis omnibus
 „ rebus , & (6) familiis esse data , & concessa ab
 „ Imperatoribus , & Regibus Laudensi Episcopo (7) ,
 „ ita ut Laudensis Episcopus haberet potestatem regen-
 „ di , & ordinandi praefata monasteria sicut sua pro-
 „ pria monasteria , quae sunt sub suo regimine , ac po-
 „ testate constituta . Insuper & dedit , & ostendit iam
 „ dictus Laudensis Episcopus tres legales testes iam di-
 „ cto Archiepiscopo suisque consiliariis , Arialum (8)
 „ scilicet , qui dicitur de Melegnano , & Ribaldum , qui
 „ dicitur de Fingino , & Albertum , qui dicitur de Bu-
 „ xeto testificantes se vidisse Opizonem Laudensem Epi-
 „ scopum in monasterio Praecipiani , tamquam proprium
 „ Episcopum , ac dominum esse susceptum a Guidone
 „ Abbate , & monachis ejusdem monasterii cum plena-
 „ ria , & honesta processione cum campanis utique
 „ sonantibus , cum aqua benedicta , & incenso in
 „ tempore Oddonis Ecclesiae Terdonensis (9) in
 „ Episcopum electi , & omnia ibidem superscriptum
 „ (10) Episc. Opizonem (11) disponentem , & moran-
 „ tem tamquam in sua domo , & placita ibi (12) re-
 „ nentem , datis clavibus canevae aliarumque domorum
 „ supradicti monasterii ministris , ac fidelibus Opizonis
 „ Episcopi . His ergo omnibus a praedicto Archiepisco-
 „ po visis & cognitis , & diligenter auditis dedit sen-
 „ tentiam Dominus (13) Archiepiscopus , ut Episcopus
 „ Laudensis omnimodam possessionem , & integram tui-

„ 110-

(6) ac . (7) Episcopo (8) Arialum . (9) Terdo-
 nensis Ecclesiae (10) supra scriptum (11) Opizonem (12) in-
 bi (13) Dominus

„ tionem deinceps habeat , sicut Imperatores habuerunt ,
 „ & in iam dictis praeceptis continebatur , & sicut
 „ iam dicti testes testificati sunt tali modo interdicens
 „ (14) , atque praecipiens , ut amodo se non intro-
 „ mittat , neque per albegariam , neque per fodrum ne-
 „ que per aliquam conditionem rerum saecularium isto-
 „ rum monasteriorum , neque de eorum possessionibus .
 „ Sed ipse Episcopus (15) nostro praecepto , nostraque
 „ sententia in possessionem intret , & deinceps posses-
 „ sor existat sine contradictione Episcopi Derthonensis
 „ tali modo , quod ipse Episcopus Laudensis sit paratus
 „ respondere Episcopo Derthonensi rationabiliter ante
 „ Mediolanensem sedem , ac omni saeculari jure , si eum
 „ appellaverit , & (16) similiter Episcopus Derthonen-
 „ sis paratus sit amodo dicto Episcopo Laudensi de spi-
 „ rituali jure juste & canonice respondere . Factum est
 „ hoc anno ab Incarnatione Domini nostri Jesu Christi
 „ millesimo centesimo vigesimo quinto mense Decembris
 „ Indict. 4.

„ Ego Anselmus Subdiac. interfui supradictis .

„ Ego Ambrosius Bergomensis (17) Episcopus hanc
 „ sententiam laudavi & subscripsi .

„ Ego Bozo (18) Taurinensis Episcopus subsc.

„ Ego Ribaldus Albensis Episcopus firmavi (19)
 „ & subscripsi .

„ Ego Otto Albiganensis Episc. subsc.

„ Ego Anselmus Archiepisc. subsc.

„ Hujus

(14) interdicens Episcopo Terdonensi (15) Episcopus Lau-
 densis (16) & ipse (17) Bergamensis (18) Bozo (19) Con-
 firmavi

„Hujus sententiae testes fuerunt Ariprandus de
 „Rode, Landulphus qui dicitur de Curte, Anselmus
 „Advocatus, Otho de Landriano, Landulphus de Pu-
 „sterla, Otto & Lanfrancus de curte, Otto Manzo,
 „Ardericus de Laturre, Arialdu de Pusterla, Ascle-
 „rius de Vimercato (20), Lanfrancus, & Benno de
 „Setara, Benno de Curte, Pelegrinus de Rode, Lan-
 „dulphus Mura, Bonifacius (21) de Carade. Rolan-
 „dus Viniosi, Laurentius Pedestortos, Ambrosius de
 „S. Satiro, Oliverius (22) Cacatosico, Ungarus de
 „Curtedoxi, Paganus Bortius, Azo Martinonius, Mar-
 „chese da Riolo, Anselmus Gambaronius, Secundus de
 „Medozia (23) Oldradus, & Landulphus Patarij (24)
 „Vualterius fil. Azonis, Gnocus de Salariano, Gariar-
 „dus de Vignato, Frogerius Cacamillium, Vualterius
 „Longus, Nicolaus Caremanus sive Aldericus (25).

„Ego Olricus gratia Dei Archiepiscopus hanc sen-
 „tentiam consilio Episcoporum, ac Cardinalium nostrae
 „Ecclesiae cum Primicerio ejusque (26) sacerdotibus,
 „& quampluribus sapientibus laicis promulgavi, &
 „hanc notitiam fieri praecepi, & manu propria sub-
 „scripsi.

„Ego Anselmus Diac. subsc.

„Ego Landulfus indignus Astensium Episcopus
 „hanc sententiam ratam, & rationabilem iudicans au-
 „divi (27), & firmando subscripsi, & subscribendo
 „firmavi.

„Ego

(20) Vimercato (21) Bonifacius (22) Olivierus (23) Moe-
 docia (24) Patarij (25) Nicola Carentanus, sive Arderi-
 cus (26) cunctisque (27) laudavi

- „ Ego Anselmus Subdiaconus interfui & subscripsi .
 „ Ego Ambrosius Pergamensis Episcopus hanc sen-
 „ tentiam laudavi , & affirmavi .
 „ Ego Bozo (28) Taurinensis Episcopus subsc.
 „ Ego Ribaldus Albensis Episcopus subsc. (29)
 „ Ego Lanfredus (30) Novariensis Ecclesiae Epi-
 „ scopus subsc.
 „ Ego Guido Yporenensis Episc. subsc. (31)
 „ Ego Amizo archidiaconus interfui , & subscripsi .
 „ Ego Joannes Abbas S. Ambrosij subsc.
 „ Ego Junianus Abbas S. Vincentij interfui & sub-
 scripsi .
 „ Ego Vuazo Cancellarius interfui , & subscripsi .
 „ Ego Obizo diac. interfui , & subsc.
 „ Ego Petrus Abbas S. Simpliciani subsc.
 „ Ego Guido presb. subscripsi .
 „ Ego Gerardus (32) presb. & Praepositus lau-
 „ davi , & subscripsi (33) .

Demum Ardericus decessit (g) moerentibus bonis omnibus , quibus ejus probitas vitae perspecta erat . Fuisse autem Coenobium S. Stephani de Cornu , de quo paulo ante egimus , in Laudensi ditione Nocherij temporibus constructum a comitissa Anselda , ac dotatum , sequens Paschalis Papae Epist. demonstrat , qua idem monasterium sub protectione suscepit Apostolicae Sedis , Arderico Laudensi Episcopo . Pa-

(28) Boso (29) & affirmavi . Ego Otto Albiganensis Episcopus subscripsi (30) Litifredus (31) Ego Obertus Cremonensis Episcopus subscripsi (32) Girardus (33) Ego Erlendaldus Causidicus autenticum huius exempli scripsi praeter literas plus minusve .

„ Paschalis Episcopus Servus Servorum Dei

„ **D**ilecto filio Guidoni Abbati Venerabilis monaste-
 „ rij Sancti Stephani quod in Laudensi Comitatu
 „ secus Padum situm est, eiusque successoribus regula-
 „ riter promovendis in perpetuum. Divinis praeceptis,
 „ & Apostolicis informamur monitis, ut pro Ecclesia-
 „ rum statu impigro vigilemus affectu. Postulavit si qui-
 „ dem nos dilectio tua praedecessorum nostrorum quae-
 „ dam statuta firmare, & per ea vestri monasterii sta-
 „ tum auctore Deo munire. Quod . . . monasterium
 „ venerabilis comitissa Anfelda cum filiis suis Lanfran-
 „ co, Arduino & Magnifredo construxisse, & suis fa-
 „ cultatibus ditasse cognoscitur. Per praesentis igitur
 „ privilegii paginam Apostolica auctoritate statuimus, ut
 „ quaecumque praedia, quaecumque bona ab praedicta
 „ comitissa, vel ejus filiis, seu ab aliis fidelibus de iure
 „ proprio data sunt, quaecumque etiam in futurum ei-
 „ dem Monasterio concessione Pontificis, liberalitate
 „ Principum, vel oblatione fidelium dari contigerit, fir-
 „ ma vobis, vestrisque successoribus, & illibata per-
 „ maneant. Confirmamus itaque supradicto S. Stephani
 „ monasterio adiacentem villam, & castrum, infra quod
 „ idem monasterium constructum est, & caetera quae
 „ in Episcopi Nokeni chirographo continentur, obeunte
 „ te nunc ejus loci Abbate, vel tuorum quolibet suc-
 „ cessorum, nullus ibi qualibet subreptionis astutia seu
 „ violentia praeponatur, nisi quem fratres, vel fratrum
 „ pars consilii sanioris, vel de suo, vel de alieno, si
 „ oportuerit, collegio secundum Dei timorem, & Beati

L

„ Be-

„ Benedicti regulam providerint eligendum. Electus au-
 „ tem ad Romanum Pontificem consecrandus accedat.
 „ Ad haec decernimus, ut nulli omnino hominum li-
 „ ceat idem monasterium temere perturbare, aut ejus
 „ possessiones temerariis vexationibus fatigare. Sed om-
 „ nia integra conserventur eorum, pro quorum susten-
 „ tatione & gubernatione concessa sunt, usibus profu-
 „ tura. Si qua ergo ecclesiastica, secularisque persona
 „ hanc nostrae constitutionis paginam sciens contra eam
 „ temere venire attentaverit, secundo, tertiove commo-
 „ nita, si non satisfactione congrua emendaverit, pote-
 „ statis, honorisque sui dignitate careat, reamque se-
 „ divino iudicio existere de perpetrata iniquitate cogno-
 „ scat, & a sacratissimo corpore, & sanguine Dei, &
 „ Domini nostri Redemptoris Jesu Christi aliena fiat,
 „ atque in extremo examine districtae ultioni subiaceat.
 „ Cunctis autem eidem loco servantibus jura sit Pax
 „ Domini nostri Jesu Christi, quatenus & hic fructum
 „ bonae actionis percipiant, & apud districtum iudi-
 „ cem praemia aeternae pacis inveniant. Amen. Amen.
 „ Amen. Signatur.

„ Ego Paschalis Catholicae Ecclesiae Episcopus.
 „ Datum apud Placentiam per manum Joannis S.
 „ Romanae Ecclesiae Diaconi Cardinalis, ac bibliothecae
 „ carij decimo septimo Kal. Decembris Indictione 15.
 „ Incarnationis Dominicae anno 1106. Pontificatus au-
 „ tem Domini Paschalis secundi Papae 8.

ADDITIONES.

(a) Anno MCIII. Romam contendit cum Grossulano Mediolanensi Archiepiscopo, atque Concilio interfuit, quod a Paschali II. celebratum est in ipsius Grossulani Simoniae accusati causa. Rem narrat Landulphus a S. Paulo, & ex eo Puricellius in *Ambros. Basilicae monumentis* p. 515. Harduinus T. VI. Conc. par. II. col. 1871. & Saxius in *Mediol. Antist. historia* p. 469.

(b) Errat ergo Saxius p. 471. qui Ardericum Novariensem a Grossulano relictum Vicarium scribit.

(c) Quod de Grossulano coniecit Puricellius p. 547. fuisse illum Vallumbrusanum Monachum, antequam in Episcopum Sarnensem eligeretur, idem ego de Arderico suspicarer; ut non tam Coenobium S. Marci adierit Monasticum habitum sumpturus, quam illuc in magnis Ecclesiae Mediolanensis tempestatibus veluti in portum se se receperit, interea tamen ad Monastica, quae antea professus fuerat, instituta vitam vivens. Certe Laudensem Episcopatum non abdicavit, ut quae sequuntur ejus gesta demonstrant.

(d) Non duorum tantum Schismaticorum Episcoporum, Fredenzoni scilicet, ac Raynaldi, sed & Opizonis acta quaedam Ardericus rescidit, ut in secunda dissertatione narravimus.

(e) Eodem illo anno 1117. consecrationi interfuit S. Sepulcri de Astira Bergomensis Dioeceseos.

(f) Iterum hanc chartam edidit Cl. Muratorius T. V. *Antiq. Italic.* col. 1027. Nos cum ipso autographo Ughellianam editionem contulimus, unde varias lectiones adscripsimus.

(g) Sub initium ut videtur a. 1128. certe illius acta ad Decembrem a. 1127. in Episcopali tabulario etiamnum exstant.

XXIX. ALLO. Allonem Ardericus excepit post annum 1126. (a)

A D D I T I O .

(a) immo 1127., aut initium anni 1128.

XXX. VIDO ejusdem Sedis fuit Antistes anno 1130. Hujus Episcopi temporibus Albertus Oldradus nobilis Mediolanensis prope Laudem Pompejam nobile S. Mariae de Cerreto Ordinis Cisterciensis fundavit Coenobium, opulentoque censu auctum divo Bernardo attribuit a quo illuc Claraevallensium Monachorum Gallici nominis directa colonia est. Romae olim in Ecclesia S. Sebastiani in marmorea tabula haec legebantur.

Tempore Domini Callisti Papae II.
Congregatio Ordinis Cistercien. decrevit
Non. Novembr. quotannis
anniversarium celebrare pro anima nobilis viri
Alberti de Oldradis
qui intuitu Patris nostri Bernardi
Monasterium de Cereto in agro Laudensi
propria substantia fundavit
& dotavit, & Congregationi Cisterciensium

D. D.

XXXI. IOANNES Laudensis electus Episcopus
 1139. Hic iterum, orta contentione de possessione Coe-
 nobiorum Praecipiani, & Summiani cum Derthonensi,
 ad favorem suae Ecclesiae a Roboaldo Mediolanensi Ar-
 chiepisc. favorabilem sententiam tulit anno 1140. tali
 decreto a S. Galdino tunc Canonico, & Cancellario,
 mox Archiepiscopo subscripto.

„ Breve recordationis sententiae datae a Domino
 „ Roboaldo Mediolanensi Archiepiscopo consilio fratrum
 „ suorum. Tempore bonae memoriae venerabilis Archie-
 „ piscopi Olrici Mediolan. D. Ardericus Laudensis Epi-
 „ scopus cum fratribus suis coram praedicto Archiepi-
 „ scopo, & eius fratribus, super Petrum Derthonen-
 „ sem (1) Episcopum talem disposuit querimoniam.
 „ Conquerendo siquidem assererat, quod Derthonensis
 „ Episcopus monasteria de Praecipiano, & Saumione (2)
 „ ac res ad eadem pertinentes, iam mobiles quam im-
 „ mobiles, seu familias, quae omnia secundum praece-
 „ pta Regum, atque Imperatorum ad jus, & domi-
 „ nium Laudensis Ecclesiae spectare, iniuste obtinebat,
 „ & nulla fretus ratione violenter de possessione eiece-
 „ rat. Praetaxatus itaque Archiepiscopus Laudensi Ec-
 „ clesiae satisfacere cupiens, utrinque diligenter auditis
 „ rationibus, communicato cum fratribus (3) consilio
 „ hanc divulgavit sententiam, videlicet (4) Episcopus
 „ Laudensis omnimodam possessionem, & integram tui-
 „ tionem habeat, & (5) deinceps haberet, sicuti Im-
 „ pera-

(1) *Terdonensem*, Autogr. quo cum Ughellii editio-
 nem contuli, sicque deinceps. (2) *Savinione* (3) *fra-*
tribus suis (4) *ut* (5) *tuitionem*

„ peratores habuerunt, & in eorum praeceptis conti-
 „ nebatur, sicuti testes idonei, & competentes praesti-
 „ tis affirmative iuramentis tali modo interdicens Epi-
 „ scopo Terdonensi, atque praecipiens, ut amodo se
 „ non intromittat, neque per albergariam, neque per
 „ fodrum, neque per aliquam conditionem rerum isto-
 „ rum Monasteriorum, neque de eorum possessionibus,
 „ sed ipse Episcopus Laudensis Mediolanensis Ecclesiae
 „ praecepto atque sententia in possessionem intraret, &
 „ deinceps sine Terdonen. Episcopi contradictione pos-
 „ sessor existeret. Praescriptus autem Terdonen. Episco-
 „ pus Matris suae videlicet Mediolanen. Ecclesiae obe-
 „ dientia spreta, atque ejus sententiam contemptibilem
 „ reputans executioni mandare penitus recusavit. Lau-
 „ densis itaque Ecclesia, atque ven. Episcopus Jo. ejus-
 „ dem Ecclesiae suorum bonorum patiens mutilationem,
 „ ad matrem suam videlicet Mediolanen. Ecclesiam ad
 „ D. Robaldum Archiepiscopum lacrymabiliter conque-
 „ rendo confugit. Dominus autem Robaldus Archiepi-
 „ scopus Laudens. Ecclesiae miseriae compatiens, Der-
 „ thonen. conveniens Episcopum, in d. inquam (6),
 „ adversus Laudens. Episcopum suas exprimeret rationes
 „ praefixit. Ille vero ad condictum conveniens termi-
 „ num, suas praetendens occasiones inducias petiit. Prae-
 „ taxatus autem Archiepiscopus eius petitionibus annuens,
 „ canonicas bis praestans inducias tertio peremptorium
 „ ei fecit edictum. Ille autem, videlicet Derthonensis,
 „ tamquam de justitia diffidens, & tamquam nocens iu-
 „ dicium subterfugens se per contumaciam absentavit.

) Ea-

(6) ei diem, in qua (7) (8)

„ Eapropter saepedictus Archiepiscopus vener. praede-
 „ cessoris sui Olrici auctoritate suffultus, Canonum,
 „ legumque ratione munitus, in absentem pro contu-
 „ macia sententiam proferens, sententiam dicti domini
 „ (7) Olrici rationabilem, justam, canonicam consilio
 „ fratrum suorum esse diiudicavit. Insuper Terdonen.
 „ Episcopo praecipiens, ut Laudensi Episcopo rerum
 „ supradictarum possessionem, & integram tuitionem,
 „ & omnes fructus, qui post promulgationem senten-
 „ tia domini (8) sui Olrici, sive per fodrum, sive
 „ per albergariam, sive alio quocumque (9) modo ex
 „ supradictis rerum possessionibus postea evenerunt, in
 „ integrum per omnia Laudens. Episcopo absque mora
 „ restituat. Actum est hoc in Palatio Mediolanen. anno
 „ millesimo centesimo quadagesimo, mense Januarii,
 „ Indictione 3.

„ Subscripta (10) Ego Robaldus Mediolan. Archie-
 „ piscopus subscripsi.

„ ✠ Ego Tedaldus Archipresbyter subsc.

„ ✠ Ego Landulfus presbyt. subsc. (11)

„ ✠ Ego Anselmus diaconus interfui, & subsc.

„ ✠ Ego Guisfredus presb. subsc.

„ ✠ Ego Jordanus Diaconus subsc.

„ ✠ Ego Galdinus Cancellarius a me dictato subsc.

„ ✠ Ego Obitius (12) subsc.

„ ✠ Ego Ardericus Vicocominus (13) subsc.

„ Interfuere testes Ugo de Raude, Lanfrancus de

„ Cur-

(7) domni (8) domni (9) quoquo (10) omittit au-
 togr. (11) ✠ Ego Amizo Archidiaconus subscr. (12) nul-
 la in autogr. lacuna (13) Vicedominus

„ Curte , item Lanfrancus de Setara , Manfredo d' Ala
 „ (14) Gaufredo (15) de Pirovali , Jo. de la Pisina ,
 „ Albertus Capello , Albertus de Paule , Guillelmus de
 „ Paule , Aicardo de porta nova (16) Redalcus de
 „ Leuco .

Decessit Joannes anno 1142. (a)

ADDITIONO.

(a) 1143. Ceterum ipsum Consecrationi Ecclesiae
 Abbatialis in Valleria Bergomensis Dioecesis cum Man-
 fredo Brixienti , & Gregorio Bergomensi a. 1142. scri-
 bit Fr. Coelestinus *part. II. lib. XVIII. cap. XI.* interfuisse .
 Quo anno ab Johanne consignatam Chartam in Epi-
 scopali Archivo reperio dignam , quae heic describa-
 tur .

„ Anno ab Incarnacione Domini nostri Jesu Chri-
 „ sti millesimo centesimo quadagesimo secundo Mense
 „ Septembris indictione festa . Presentia bonorum homi-
 „ num quorum nomina subter leguntur Per lignum &
 „ Bergamenam quod sua tenebat manu Domnus Johan-
 „ nes Dei gratia Laudensis Episcopus investivit per pi-
 „ gnus Ubertum de Casetti . Nominative de cunctis re-
 „ bus , quoquo modo pertinentibus ad ipsum Episcopa-
 „ tum qualibet ratione , vel jure in locis infra nomi-
 „ natis videlicet de illis rebus , quas detinet nunc su-
 „ pra scriptus Episcopus vel detinentur per ipsum idest
 „ in locis , & in curtibus de Codogno & de Runco ,
 „ & Lu-

(14) da S. . . . r sarisina (15) Giusfredo (16) Galitia-
 nus de porta nova .

„ & Luviragha atque Castellione , & Sancto Martino
 „ in strada , & Orio seu Galgagnano , & de medie-
 „ rate Summarivae & de hoc quod habet idem Episco-
 „ patus in Vultulina , & ultra Cumum , & in aliis
 „ locis Episcopatus Laudensis. Preter hoc quod habet
 „ superscriptus Episcopatus ad Cavenaghum , & preter
 „ Braidas , & Prata , & Fictum quae ipse Dominus
 „ Episcopus detinet ad duo milliaria circa Laudem ,
 „ & preter res Invasalatas quas idem Episcopus habet
 „ in Episcopatu Laudensi vel extra . Eo videlicet or-
 „ dine posuit pignori jam dictus Episcopus superscripto
 „ Uberto , ut ipse Ubertus aut sui heredes habeant usum
 „ fructum & gaudimentum , & quicquid de iam factis
 „ rebus exierit aliquo jure vel usu vel ratione causa
 „ emptionis preter fodrum & res ecclesiasticas idest
 „ quod non debet idem Ubertus fodrare Rusticos &
 „ Ecclesias , sed habeat superscriptarum rerum usum fru-
 „ ctum & gaudimentum & proficuum , & quicquid
 „ de superscriptis rebus exierit a proxima die Kalen-
 „ darum Aprilis qui est de indictione sexta usque ad
 „ octo annos facientes exinde ipse Ubertus & sui he-
 „ redes aut cui dederint de predicto usu fructu , &
 „ de predicto gaudimento , & proficuo superscriptarum
 „ rerum quicquid voluerint , sine contradictione ipsius
 „ Domni Episcopi ejusque successorum eodem Domino
 „ Episcopo ac ejus successoribus semper in auctoritate ,
 „ & defensione manentibus cum usu , & ratione de
 „ predicto pignore , & gaudimento , & proficuo &
 „ usu fructu ejusdem pignoris dato & concesso eidem
 „ Uberto nomine vendicionis superscriptarum rerum posi-
 „ tarum

„tarum superscriptis locis & curtibus superscriptorum
 „locorum. Et convenit inter eos quantum de supra-
 „scripto pignore per guerram comunem vel per Regem
 „jacuerit guastum tantum temporis teneat superscriptus
 „Ubertus per pacem vel sui haeredes cum laborabitur.
 „Et convenit inter eos ut si ipse Ubertus perdiderit
 „per guerram comunem de Mediolano & Laude quam
 „habent cum Cumo quod non habeant gaudimentum
 „& proficuum de Vultulina & de hoc quod idem Epi-
 „scopatus ultra Cumum habet. Debet idem Episcopus
 „eidem Uberto dare argenti denariorum bonorum me-
 „diolanensium veteris monete libras sex in curte, &
 „in loco de Cavenagho, & ibi debet supra scriptus
 „Ubertus predictas libras sex habere. Ita quod supra-
 „scriptus Ubertus non debet se intromittere de Vul-
 „tulina, & de hoc quod idem Episcopatus habet ul-
 „tra Cumum per guerram superscriptam nisi voluerint.
 „Et promisit idem Dominus Episcopus superscripto
 „Uberto quod debet distregare Runcum, & Codognum
 „ab Arialdo de Goldinigha & ejus sociis. Et promisit
 „similiter ipse Dominus Episcopus eidem Uberto quod
 „debet ei dispiliare Luviragam, & Ortum ab Iathone
 „Panicia & ab Alberico Gastoldo. Et quod debet
 „disbregare Castellionem ab Senpretto, & ejus sociis,
 „& quod debet dispiliare Sanctum Martinum in Stra-
 „da a Redaldo de Portanova & debet disbregare simi-
 „liter totum hoc quod habet in Summariva preter il-
 „lud quod tenet Filius Gariardi Bonatto. Et haec
 „omnia promisit jam dictus Episcopus eidem Uberto
 „esse dispiliata de hinc ad octavam Sancti Andreae
 „pro-

„ proxime venientis & si non potuerit superscriptus
 „ Episcopus eidem Uberto superscriptas res dissipare
 „ ut supra legitur tunc debet superscriptus Episcopus
 „ ei restaurare dampnum in loco & curie de Cavena-
 „ gho quod inde habuerit . Item inter eos convenit
 „ quod superscriptus Episcopus debet adjuvare & de-
 „ fendere eundem Ubertum de superscriptis rebus &
 „ excommunicare illum qui noluerit stare ad rationes cum
 „ eodem Uberto . Et convenit similiter quod si fidei
 „ & redditus remanserit ultra terminum quod non sit
 „ rescissum infra predictum terminum quod ipse Uber-
 „ tus debet habere & exigere . Item convenit , quod
 „ ipse Ubertus debet facere placita que nunc sunt vel
 „ que fuerint orta eidem Episcopatu si voluerit & fa-
 „ ciat dispendium , & habeat lucrum , vel dampnum ,
 „ & si placita illa superscriptus Ubertus facere nolue-
 „ rit tunc superscriptus Episcopus suo dispendio faciat
 „ illa & habeat dampnum & proficuum . Et promisit su-
 „ perscriptus Ubertus eidem Episcopo quod non debet
 „ dare predictum pignus ad hominem de Mediolano vel
 „ de eius comitatu . Et convenit inter eos similiter quod
 „ ipse Ubertus debet Buseos ejusdem Episcopatus finito
 „ termino octo annorum ita bonos dimittere quales in-
 „ venerit scilicet de eadem folia . Et quod ipse Uber-
 „ tus debet accipere mendancias hominum superscripti
 „ Episcopatus sicuti usus & ratio expostulat & si ultra
 „ acceperit in Laude consulum debet stare . Et stetit ,
 „ inter eos quod idem Ubertus debet dimittere supra-
 „ scriptum pignus non deterioratum in sua culpa & ul-
 „ tra predictum terminum non debet tenere . Et de su-
 pra-

„ praescriptis rebus tribus videlicet de Buscis de eadem
 „ folia dimittendis & de mendanciis ultra modum non
 „ accipiendis & de rebus Episcopatus in sua culpa
 „ non deterioratis reddendis , & ultra terminum non
 „ tenendis dedit guadium supra scriptus Ubertus eidem
 „ Domno Episcopo in paena dupli de dampno quod
 „ Episcopatus inde habuerit , & posuit inde fidejusso-
 „ rem in eadem pena Gariardum Mancio qui obliga-
 „ vit se & pignora sua supra scripto Episcopo in su-
 „ pra scripta pena usu & ratione . Et ibi statim juravit
 „ Vvibertus filius supra scripti Uberti per se & per pa-
 „ rabolam supra scripti Uberti patris sui & per eorum
 „ haeredes quod dimittent supra scriptum pignus finito
 „ termino supra scripto & quod non dederint alicui qui
 „ teneat supra scriptum pignus ultra prefatum terminum
 „ si Deus eum adjuvet & illa Sancta Dei Evangelia .
 „ Et propter vendicionem & concessionem supra scripti
 „ usus fructus & gaudimenti siue proficui quod exierit
 „ de predicto pignore supra scripti Episcopatus quod ipse
 „ Dominus eidem Uberto concessit siue vendidit .
 „ Dedit jam dictus Ubertus eidem Episcopo argenti de-
 „ narium bonorum Mediolanensium nove monete li-
 „ bras trecentum . Eo ordine ut finito supra scripto ter-
 „ mino fors & capud supra scriptorum denarium sit
 „ finitum & extinctum . Ita ut predictus Ubertus am-
 „ plius non possit supra scriptos denarios petere & ut
 „ res supra scriptae a vinculo pignoris sint absolutae .
 „ Unde due cartule uno tenore scripte sunt . Factum
 „ est hoc in arengo publico in paschali S. Bassiani . . .
 „ foras assistentibus ibi Consulibus & Clero atque po-
 „ pulo feliciter .

„ Ego

„ Ego Johannes Laudensis Episcopus interfui & a
 „ me factam subscripsi .

„ Ego Lanfrancus Majoris Ecclesiae Prepositus in-
 „ terfui & subscripsi .

„ Ego Johannes Majoris Ecclesiae Sacerdos sub-
 „ scripsi .

„ Ego Vvinnizo Archidiaconus subscripsi .

„ Ego Lanfrancus Majoris Ecclesie Subdiaconus
 „ interfui & subscripsi .

„ Ego Johannes Vacca majoris Ecclesie Acolitus
 „ interfui , & subscripsi .

„ Ego Johannes prepositus S. Laurencii interfui
 „ & subscripsi .

„ Interfuerunt ibi Guinizo de Fanciagho & Hen-
 „ ricus Medicus & Bonus Joannes de Onergnagha , &
 „ Petrus Gatto & Ugo Riccio & Petrus Lomelino &
 „ Tedaldus Judei & Rogerius Cauradosso & Joannes
 „ Rustigonis & Boso filius Silonis & Albertus Perpe-
 „ thagna & Scilinus & Percignocco & quam plures
 „ alij interfuerunt testes : interfuerunt & Consules qui
 „ tunc temporis erant , videlicet Guido de Cuzzigho
 „ & Engezo de Abbonis & Oldradus Judex & Gariar-
 „ dus Muncio & Amizo Sacco & Guido Gaintero
 „ quibus assistentibus predictus Episcopus jam dictum
 „ pignus taliter fecit ut supra .

„ Ego Algifus Judex & Notarius sacri Palacij in-
 „ terfui & subscripsi .

„ Ego Otto Judex ac Missus Domni tercii Lotharii
 „ Imperatoris interfui & subscripsi .

„ Ego Erlenbaldus Causidicus rogatus hanc cartam

„ con-

„concessionis, & vendicionis scripsi post traditam com-
 „plevi & dedi.

Addo in celeberrimo Padolironensium Benedicti-
 norum Coenobio veterum Canonum collectionem MS.
 exstare num. 407. praenotatam, in qua, uti me mo-
 nuit eruditissimus Abbas Garampius, Innocentii II. epi-
 stola legitur IX. Kal. Maij Laterani data R. *Mediola-*
nensi, Ard. Cumano, & I. (nostro scilicet Johanni) Lau-
densi Episcopo.

XXXII. LANFRANCUS ex Comitibus Cassiani
 Laudensis, patriae electus Episcopus est anno 1143.
 Hic ex moerore decessit. Cum enim Mediolanenses in
 Laudem Pompeiam hostiliter incurrissent, nullisque pre-
 cibus potuissent molliri, quo minus exciderent imme-
 ritam civitatem 1158. Lanfrancus, qui ad id fuerat
 destinatus Legatus, ex infecta re tantum hausit moe-
 toris, ut tamen a Friderico Imperatore viderit inchoa-
 tam Laudem novam Pompeiam, tamen cum ex prae-
 terito excidio semel conceptus dolor ad vitalia descen-
 disset, excessit e vivis mense Augusto eiusdem anni.
 De nova aedificatione Laudis Pompeiae scripsit Otho
 Murena in Historia rerum Laudensium tempore Fride-
 rici Aenobarbi Caesaris.

Caeterum Lanfrancus an. 1145. (si Paulo Benio
 in descriptione Trissinae familiae credimus) Lanfranco
 Trissino nobili Laudensi militi, ejusque successoribus,
 ob ingentia Trissinae gentis in Laudensem Ecclesiam
 merita, Vicedominatum Laudensis Episcopatus hono-
 rem contulit, firmavitque publico documento; quam
 quidem dignitatem diu possedere Lanfranchi successores,
 tamen si

tamenſi Aribertus Cardinalis Apoſtolicae Sedis Legatus,
publico in conventu ademerit, quod inde Alexander III.
Pontifex anno 1176. ſuo diplomate firmavit in hunc
modum e tabulario Laudenſi ab eodem Benio exſcripto.

„ Alexander Episcopus ſervus ſervorum Dei .

„ Venerabili fratri A. Laudenſi Episcopo ſalutem

„ & Apoſtolicam benedictionem .

„ EX quodam ſcripto manifeſte cognovimus, quod
„ cum A. antecellor tuus Vicedominatum Eccleſiae
„ tuae Lanfranco de Trixino militi Laudenſi irrationa-
„ biliter conceſſiſſet, & conceſſionem per instrumen-
„ tum firmaveſſet, Aribertus bonae mem. tit. S. Anaſta-
„ ſiae preſbyt. Cardinalis tunc Apoſtolicae Sedis Le-
„ gatus praefcriptam conceſſionem de Conſilio O. quon-
„ dam Mediolanen. Archiep. Gregor. Pergamen. VV. No-
„ varien. & V. Vercellen. Episcoporum in praefentia O.
„ quondam Cremonen. Episcopi & aliorum multorum
„ irritavit, & instrumentum exinde factum, ne in po-
„ ſterum in detrimentum Eccleſiae ſuae poſſet produci
„ jam dicto Praedeceſſori tuo reddi, & cancellari prae-
„ cepit. Nos itaque quod a jam dicto Cardinali factum
„ eſt, ratum habentes, ſententiam ejus ſicut rationabi-
„ liter lata eſt, & in publico instrumento exinde facto
„ continetur, auctoritate Apoſtolica confirmamus, &
„ praefentis Scripti patrocinio communimus, ſtatuentes,
„ ut nulli omnino hominum liceat hanc paginam no-
„ ſtrae confirmationis infringere, vel ei aliquatenus
„ contraire. Si quis &c.

„ Dat. Anagn. 3. Kal. Jan.

Enun-

„ esse dicebat , & ab Abbate requirebat , & sint de
 „ jure , & proprietate praefati Monasterii de cetero in
 „ dominio Monasterii , & potestate jure perpetuo per-
 „ maneant . Si Abbatis Avocatus hoc facere noluerit ,
 „ jusjurandum Avocato Episcopi hoc modo deferimus .
 „ In primis testes illos ex parte Episcopi si tactis sa-
 „ cro sanctis Evangeliiis approbare voluerint , quod te-
 „ stati sunt , recipiemus videlicet , quod eis presenti-
 „ bus , & videntibus Ugerius de Plazano accepit inve-
 „ stituram ab Arderico Laudensi Episcopo de suo recto
 „ feudo , & interrogatus , quod esset suum rectum feu-
 „ dum confessus est , quod Curia de Plazano erat suum
 „ rectum feudum , & ibi in presentiarum juravit fide-
 „ litatem eidem Episcopo . Et inde quoniam adversa
 „ pars confessa est , quod Ogerius Avocatiam illius Ec-
 „ clesiae de Plazano a Laudensi Episcopo per feudum
 „ tenebat , & quia suprascripti testes jam dicti Episcopi
 „ sicut supra testati fuerant ; set ab Abbate eis remis-
 „ sum est . Decernimus quod Episcopus jamdictus caput
 „ sit suprascripte Curiae de Plazano , & Curia illa ad
 „ Laudensem pertineat ecclesiam . Ideoque si Episcopi
 „ Avocatus jurare voluerit , quod Sedimina illa , & terrae
 „ illae , quae nominatim & expresse ex parte Episcopi
 „ in litteris coram Archiepiscopo denotata sunt , de quibus
 „ inter Episcopum & Abbatem altercatio fuerat sunt
 „ de feudo illo , quod Ogerius de Plazano ab Episcopo
 „ Laudensi tenebat , ammodo in potestate , & dominio
 „ jamdicti Episcopi , ejusque successorum deveniat . Data
 „ est haec Sententia in Mediolanensi Palatio anno Do-
 „ minicae Incarnationis millesimo centesimo quadragésimo
 „ tercio .

„tercio Indictione septima mense Decembris.

„Ego Robaldus Dei gratia Mediolanensis Archie-
„piscopus subscripsi.

„Ego Uberrus Archidiaconus hanc Sententiam
„jussu Domni Robaldi Archiepiscopi dedi & scripsi.

„Ego Tedaldus Archipresbiter subscripsi.

„Ego Anselmus indignus Diaconus subscripsi.

„Ego Adelardus Diaconus interfui & subscripsi.

„Ego Obitius Subdiaconus & Cimiliarcha inter-
„fui & subscripsi.

„Ego Oprandus Camerarius subscripsi.

„Ego Galdinus Cancellarius subscripsi.

„Ego Otto Sacerdos interfui & subscripsi.

„Ego Ambrosius Subdiaconus interfui & subscripsi.

„Ego Boso Lector interfui & subscripsi.

„Anno Dominice Incarnationis millesimo centesi-
„mo quadagesimo septimo, quinto die mensis marcij,

„indicione decima. Presentia bonorum hominum, quo-

„rum nomina subter legentur. Per lignum, & car-

„tam, quam sua tenebat manu Domnus Lanfrancus

„Dei gratia sancte Laudensis Ecclesie Episcopus, ibi

„astante, & laudante, atque confirmante Ottone Lau-

„densi Judice, qui dicitur Morena, electo in hoc ne-

„gotio Avocato ab ipso Domno Lanfranco Episcopo,

„fecit finem, & refutationem nomine transactionis in

„manu Domni Matutini Abbatis Ecclesie & Mona-

„sterii sancti Petri siti in loco Cerredo ad partem ip-

„sius Monasterii. Nominative de curte de Plaziano

„cum

„ Ego Anselmus Subdiaconus interfui & subscripsi.
 „ Ego Ambrosius Pergamenſis Episcopus hanc ſen-
 „ tentiam laudavi , & affirmavi .

„ Ego Bozo (28) Taurinensis Episcopus subſc.
 „ Ego Ribaldus Albenſis Episcopus subſc. (29)
 „ Ego Lanfredus (30) Novariensis Ecclesiae Epi-
 „ scopus subſc.

„ Ego Guido Yporenensis Episc. subſc. (31)
 „ Ego Amizo archidiaconus interfui , & subscripsi.
 „ Ego Joannes Abbas S. Ambrosij subſc.
 „ Ego Junianus Abbas S. Vincentij interfui & sub-
 scripsi .

„ Ego Vuazo Cancellarius interfui , & subscripsi.
 „ Ego Obizo diac. interfui , & subſc.
 „ Ego Petrus Abbas S. Simpliciani subſc.
 „ Ego Guido presb. subscripsi .
 „ Ego Gerardus (32) presb. & Praepositus lau-
 „ davi , & subscripsi (33) .

Demum Ardericus decessit (g) moerentibus bonis omnibus , quibus ejus probitas vitae perspecta erat . Fuisse autem Coenobium S. Stephani de Cornu , de quo paulo ante egimus , in Laudensi ditione Nocherij temporibus constructum a comitissa Anſelda , ac dotatum , ſequens Paſchalis Papae Epist. demonstrat , qua idem monasterium sub protectione suscepit Apostolicae Sedis , Arderico Laudensi Episcopo . Pa-

(28) Boſo (29) & affirmavi . Ego Otto Albiganensis Episcopus subscripsi (30) Litifredus (31) Ego Obertus Cremonensis Episcopus subscripsi (32) Girardus (33) Ego Erlendaldus Causidicus autenticum huius exempli scripsi praeter litteras plus minusve .

„ *Paschalis Episcopus Servus Servorum Dei*

„ **D**ilecto filio Guidoni Abbati Venerabilis monaste-
 „ rij Sancti Stephani quod in Laudensi Comitatu
 „ secus Padum situm est, eiusque successoribus regula-
 „ riter promovendis in perpetuum. Divinis praeceptis,
 „ & Apostolicis informamur monitis, ut pro Ecclesia-
 „ rum statu impigro vigilemus affectu. Postulavit si qui-
 „ dem nos dilectio tua praedecessorum nostrorum quae-
 „ dam statuta firmare, & per ea vestri monasterii sta-
 „ tum auctore Deo munire. Quod monasterium
 „ venerabilis comitissa Anselda cum filiis suis Lanfran-
 „ co, Arduino & Magnifredo construxisse, & suis fa-
 „ cultatibus ditasse cognoscitur. Per praesentis igitur
 „ privilegii paginam Apostolica auctoritate statuimus, ut
 „ quaecumque praedia, quaecumque bona ab praedicta
 „ comitissa, vel ejus filiis, seu ab aliis fidelibus de iure
 „ proprio data sunt, quaecumque etiam in futurum ei-
 „ dem Monasterio concessione Pontificis, liberalitate
 „ Principum, vel oblatione fidelium dari contigerit, fir-
 „ ma vobis, vestrisque successoribus, & illibata per-
 „ maneant. Confirmamus itaque supradicto S. Stephani
 „ monasterio adiacentem villam, & castrum, infra quod
 „ idem monasterium constructum est, & caetera quae
 „ in Episcopi Nokeni chirographo continentur, obeunte
 „ te nunc ejus loci Abbate, vel tuorum quolibet suc-
 „ cessorum, nullus ibi qualibet subreptionis astutia seu
 „ violentia praeponatur, nisi quem fratres, vel fratrum
 „ pars consilii sanioris, vel de suo, vel de alieno, si
 „ oportuerit, collegio secundum Dei timorem, & Beati

L

„ Be-

„ Benedicti regulam providerint eligendum. Electus au-
 „ tem ad Romanum Pontificem consecrandus accedat.
 „ Ad haec decernimus, ut nulli omnino hominum li-
 „ ceat idem monasterium temere perturbare, aut ejus
 „ possessiones temerariis vexationibus fatigare. Sed om-
 „ nia integra conserventur eorum, pro quorum susten-
 „ tatione & gubernatione concessa sunt, usibus profu-
 „ tura. Si qua ergo ecclesiastica, secularisque persona
 „ hanc nostrae constitutionis paginam sciens contra eam
 „ temere venire attentaverit, secundo, tertiove commo-
 „ nita, si non satisfactione congrua emendaverit, pote-
 „ statis, honorisque sui dignitate careat, reamque se
 „ divino iudicio existere de perpetrata iniquitate cogno-
 „ scat, & a sacratissimo corpore, & sanguine Dei, &
 „ Domini nostri Redemptoris Jesu Christi aliena fiat,
 „ atque in extremo examine districtae ultioni subiaceat.
 „ Cunctis autem eidem loco servantibus jura sit Pax
 „ Domini nostri Jesu Christi, quatenus & hic fructum
 „ bonae actionis percipiant, & apud districtum iudi-
 „ cem praemia aeternae pacis inveniant. Amen. Amen.
 „ Amen. Signatur.

„ Ego Paschalis Catholicae Ecclesiae Episcopus.
 „ Datum apud Placentiam per manum Joannis S.
 „ Romanae Ecclesiae Diaconi Cardinalis, ac bibliothecae
 „ carij decimo septimo Kal. Decembris Indictione 15.
 „ Incarnationis Dominicae anno 1106. Pontificatus au-
 „ tem Domini Paschalis secundi Papae 8.

A D D I T I O N E S.

(a) Anno MCIII. Romam contendit cum Grossulano Mediolanensi Archiepiscopo, atque Concilio interfuit, quod a Paschali II. celebratum est in ipsius Grossulani Simoniae accusati causa. Rem narrat Landulphus a S. Paulo, & ex eo Puricellius in *Ambros. Basilicae monumentis* p. 515. Harduinus T. VI. Conc. par. II. col. 1871. & Saxius in *Mediol. Antist. historia* p. 469.

(b) Errat ergo Saxius p. 471. qui Ardericum Novariensem a Grossulano relictum Vicarium scribit.

(c) Quod de Grossulano coniecit Puricellius p. 547. fuisse illum Vallumbrusanum Monachum, antequam in Episcopum Sarnensem eligeretur, idem ego de Arderico suspicarer; ut non tam Coenobium S. Marci adierit Monasticum habitum sumpturus, quam illuc in magnis Ecclesiae Mediolanensis tempestatibus veluti in portum se se receperit, interea tamen ad Monastica, quae antea professus fuerat, instituta vitam vivens. Certe Laudensem Episcopatum non abdicavit, ut quae sequuntur ejus gesta demonstrant.

(d) Non duorum tantum Schismaticorum Episcoporum, Fredenzoni scilicet, ac Raynaldi, sed & Opizonis acta quaedam Ardericus rescidit, ut in secunda dissertatione narravimus.

(e) Eodem illo anno 1117. consecrationi interfuit S. Sepulcri de Astira Bergomensis Dioeceseos.

(f) Iterum hanc chartam edidit Cl. Muratorius T. V. *Antiq. Italic.* col. 1027. Nos cum ipso autographo Ughellianam editionem contulimus, unde varias lectiones adscripsimus.

(g) Sub initium ut videtur a. 1128. certe illius acta ad Decembrem a. 1127. in Episcopali tabulario etiamnum exstant.

XXIX. ALLO. Allonem Ardericus excepit post annum 1126. (a)

A D D I T I O .

(a) immo 1127., aut initium anni 1128.

XXX. VIDO ejusdem Sedis fuit Antistes anno 1130. Hujus Episcopi temporibus Albertus Oldradus nobilis Mediolanensis prope Laudem Pompejam nobile S. Mariae de Cerreto Ordinis Cisterciensis fundavit Coenobium, opulentoque censu auctum divo Bernardo attribuit a quo illuc Claraevallensium Monachorum Gallici nominis directa colonia est. Romae olim in Ecclesia S. Sebastiani in marmorea tabula haec legebantur.

Tempore Domini Callisti Papae II.
Congregatio Ordinis Cistercien. decrevit
Non. Novembr. quotannis
anniversarium celebrare pro anima nobilis viri
Alberti de Oldradis
qui intuitu Patris nostri Bernardi
Monasterium de Cereto in agro Laudensi
propria substantia fundavit
& dotavit, & Congregationi Cisterciensium

D. D.

XXXI. IOANNES Laudensis electus Episcopus
 1139. Hic iterum, orta contentione de possessione Coe-
 nobiorum Praecipiani, & Summiani cum Derthonensi,
 ad favorem suae Ecclesiae a Roboaldo Mediolanensi Ar-
 chiepisc. favorabilem sententiam tulit anno 1140. tali
 decreto a S. Galdino tunc Canonico, & Cancellario,
 mox Archiepiscopo subscripto.

„ Breve recordationis sententiae datae a Domino
 „ Roboaldo Mediolanensi Archiepiscopo consilio fratrum
 „ suorum. Tempore bonae memoriae venerabilis Archie-
 „ piscopi Olrici Mediolan. D. Ardericus Laudensis Epi-
 „ scopus cum fratribus suis coram praedicto Archiepi-
 „ scopo, & eius fratribus, super Petrum Derthonen-
 „ sem (1) Episcopum talem disposuit querimoniam.
 „ Conquerendo siquidem assererat, quod Derthonensis
 „ Episcopus monasteria de Praecipiano, & Saumione (2)
 „ ac res ad eadem pertinentes, iam mobiles quam im-
 „ mobiles, seu familias, quae omnia secundum praece-
 „ pta Regum, atque Imperatorum ad jus, & domi-
 „ nium Laudensis Ecclesiae spectare, iniuste obtinebat,
 „ & nulla fretus ratione violenter de possessione eiece-
 „ rat. Praetaxatus itaque Archiepiscopus Laudensi Ec-
 „ clesiae satisfacere cupiens, utrinque diligenter auditis
 „ rationibus, communicato cum fratribus (3) consilio
 „ hanc divulgavit sententiam, videlicet (4) Episcopus
 „ Laudensis omnimodam possessionem, & integram tui-
 „ tionem habeat, & (5) deinceps haberet, sicuti Im-
 „ pera-

(1) *Terdonensem*, Autogr. quo cum Ughellii editio-
 nem contuli, sicque deinceps. (2) *Savinione* (3) *fra-*
tribus suis (4) *ut* (5) *tuitionem*

„ peratores habuerunt, & in eorum praeceptis conti-
 „ nebatur, sicuti testes idonei, & competentes praesti-
 „ tis affirmative iuramentis tali modo interdicens Epi-
 „ scopo Terdonensi, atque praecipiens, ut amodo se
 „ non intromittat, neque per albergariam, neque per
 „ fodrum, neque per aliquam conditionem rerum isto-
 „ rum Monasteriorum, neque de eorum possessionibus,
 „ sed ipse Episcopus Laudensis Mediolanensis Ecclesiae
 „ praecepto atque sententia in possessionem intraret, &
 „ deinceps sine Terdonen. Episcopi contradictione pos-
 „ sessor existeret. Praescriptus autem Terdonen. Episco-
 „ pus Matris suae videlicet Mediolanen. Ecclesiae obe-
 „ dientia spreta, atque ejus sententiam contemptibilem
 „ reputans executioni mandare penitus recusavit. Lau-
 „ densis itaque Ecclesia, atque ven. Episcopus Jo. ejus-
 „ dem Ecclesiae suorum bonorum patiens mutilationem,
 „ ad matrem suam videlicet Mediolanen. Ecclesiam ad
 „ D. Robaldum Archiepiscopum lacrymabiliter conque-
 „ rendo confugit. Dominus autem Robaldus Archiepi-
 „ scopus Laudens. Ecclesiae miseriae compatiens, Der-
 „ thonen. conveniens Episcopum, in d. inquam (6),
 „ adversus Laudens. Episcopum suas exprimeret rationes
 „ praefixit. Ille vero ad condictum conveniens termi-
 „ num, suas praetendens occasiones inducias petiit. Prae-
 „ taxatus autem Archiepiscopus ejus petitionibus annuens,
 „ canonicas bis praestans inducias tertio peremptorium
 „ ei fecit edictum. Ille autem, videlicet Derthonensis,
 „ tamquam de justitia diffidens, & tamquam nocens iu-
 „ dicium subterfugens se per contumaciam absentavit.

) Ea-

(6) ei diem, in qua

monitione (7) in (4)

„ Eapropter saepedictus Archiepiscopus vener. praede-
 „ cessoris sui Olrici auctoritate suffultus, Canonum,
 „ legumque ratione munitus, in absentem pro contu-
 „ macia sententiam proferens, sententiam dicti domini
 „ (7) Olrici rationabilem, justam, canonicam consilio
 „ fratrum suorum esse diiudicavit. Insuper Terdonen.
 „ Episcopo praecipiens, ut Laudensi Episcopo rerum_
 „ supradictarum possessionem, & integram tuitionem,
 „ & omnes fructus, qui post promulgationem senten-
 „ tia domini (8) sui Olrici, sive per fodrum, sive
 „ per albergariam, sive alio quocumque (9) modo ex
 „ supradictis rerum possessionibus postea evenerunt, in
 „ integrum per omnia Lauden. Episcopo absque mora_
 „ restituat. Actum est hoc in Palatio Mediolanen. anno
 „ millesimo centesimo quadragesimo, mense Januarii,
 „ Indictione 3.

„ Subscripta (10) Ego Robaldus Mediolan. Archie-
 „ piscopus subscripsi.

„ ✠ Ego Tedaldus Archipresbyter subsc.

„ ✠ Ego Landulfus presbyt. subsc. (11)

„ ✠ Ego Anselmus diaconus interfui, & subsc.

„ ✠ Ego Guifredus presb. subsc.

„ ✠ Ego Jordanus Diaconus subsc.

„ ✠ Ego Galdinus Cancellarius a me dictato subsc.

„ ✠ Ego Obitius (12) subsc.

„ ✠ Ego Ardericus Vicocominus (13) subsc.

„ Interfuere testes Ugo de Raude, Lanfrancus de

„ Cur-
 (7) domni (8) domni (9) quoquo (10) omittit au-
 togr. (11) ✠ Ego Amizo Archidiaconus subscr. (12) nul-
 la in autogr. lacuna (13) Vicedominus

„ Curte , item Lanfrancus de Setara , Manfredo d' Ala
 „ (14) Gaufredo (15) de Pirovali , Jo. de la Pisina ,
 „ Albertus Capello , Albertus de Paule , Guillelmus de
 „ Paule , Aicardo de porta nova (16) Redalcus de
 „ Leuco .

Decessit Joannes anno 1142. (a)

A D D I T I O .

(a) 1143. Ceterum ipsum Consecrationi Ecclesiae
 Abbatialis in Valletta Bergomensis Dioecesis cum Man-
 fredo Brixienti , & Gregorio Bergomensi a. 1142. scri-
 bit Fr. Coelestinus *part. II. lib. XVIII. cap. XI.* interfuisse .
 Quo anno ab Johanne consignatam Chartam in Epi-
 scopali Archivo reperio dignam , quae heic describa-
 tur .

„ Anno ab Incarnacione Domini nostri Jesu Chri-
 „ sti millesimo centesimo quadagesimo secundo Mense
 „ Septembris indictione festa . Presentia bonorum homi-
 „ num quorum nomina subter leguntur Per lignum &
 „ Bergamenam quod sua tenebat manu Dominus Johan-
 „ nes Dei gratia Laudensis Episcopus investivit per pi-
 „ gnus Ubertum de Casetti . Nominative de cunctis re-
 „ bus , quoquo modo pertinentibus ad ipsum Episcopa-
 „ tum qualibet ratione , vel jure in locis infra nomi-
 „ natis videlicet de illis rebus , quas detinet nunc su-
 „ pra scriptus Episcopus vel detinentur per ipsum idest
 „ in locis , & in curtibus de Codogno & de Runco ,
 „ & Lu-

(14) da S. . . . r sarisina (15) Giusfredo (16) Galitia-
 nus de porta nova .

„ & Luviragha atque Castellione , & Sancto Martino
 „ in strada , & Orio seu Galgagnano , & de medie-
 „ rate Summarivae & de hoc quod habet idem Episco-
 „ patus in Vultulina , & ultra Cumum , & in aliis
 „ locis Episcopatus Laudensis. Preter hoc quod habet
 „ superscriptus Episcopatus ad Cavenaghum , & preter
 „ Braidas , & Prata , & Fictum quae ipse Dominus
 „ Episcopus detinet ad duo milliaria circa Laudem ,
 „ & preter res Invasalatas quas idem Episcopus habet
 „ in Episcopatu Laudensi vel extra. Eo videlicet or-
 „ dine posuit pignori jam dictus Episcopus superscripto
 „ Uberto , ut ipse Ubertus aut sui heredes habeant usum
 „ fructum & gaudimentum , & quicquid de iam factis
 „ rebus exierit aliquo jure vel usu vel ratione causa-
 „ emptionis preter fodrum & res ecclesiasticas idest
 „ quod non debet idem Ubertus fodrare Rusticos &
 „ Ecclesias , sed habeat superscriptarum rerum usum fru-
 „ ctum & gaudimentum & proficuum , & quicquid
 „ de superscriptis rebus exierit a proxima die Kalen-
 „ darum Aprilis qui est de indictione festa usque ad
 „ octo annos facientes exinde ipse Ubertus & sui he-
 „ redes aut cui dederint de predicto usu fructu , &
 „ de predicto gaudimento , & proficuo superscriptarum
 „ rerum quicquid voluerint , sine contradictione ipsius
 „ Domni Episcopi ejusque successorum eodem Domino
 „ Episcopo ac ejus successoribus semper in auctoritate ,
 „ & defensione manentibus cum usu , & ratione de
 „ predicto pignore , & gaudimento , & proficuo &
 „ usu fructu ejusdem pignoris dato & concessio eidem
 „ Uberto nomine vendicionis superscriptarum rerum posi-
 „ tarum

„tarum superscriptis locis & curtibus superscriptorum
 „locorum. Et convenit inter eos quantum de supra-
 „scripto pignore per guerram comunem vel per Regem
 „jacuerit guastum tantum temporis teneat superscriptus
 „Uberrus per pacem vel sui haeredes cum laborabitur.
 „Et convenit inter eos ut si ipse Uberrus perdiderit
 „per guerram comunem de Mediolano & Laude quam
 „habent cum Cumo quod non habeant gaudimentum
 „& proficuum de Vultulina & de hoc quod idem Epi-
 „scopatus ultra Cumum habet. Debet idem Episcopus
 „eidem Uberto dare argenti denariorum bonorum me-
 „diolanensium veteris monete libras sex in curte, &
 „in loco de Cavenagho, & ibi debet supra scriptus
 „Uberrus predictas libras sex habere. Ita quod supra-
 „scriptus Uberrus non debet se intromittere de Vul-
 „tulina, & de hoc quod idem Episcopatus habet ul-
 „tra Cumum per guerram superscriptam nisi voluerint.
 „Et promisit idem Dominus Episcopus superscripto
 „Uberto quod debet distregare Runcum, & Codognum
 „ab Arialdo de Goldinigha & ejus sociis. Et promisit
 „similiter ipse Dominus Episcopus eidem Uberto quod
 „debet ei dispiliare Luviragam, & Orium ab Iathone
 „Panicia & ab Alberico Gastoldo. Et quod debet
 „disbregare Castellionem ab Senpretto, & ejus sociis,
 „& quod debet dispiliare Sanctum Martinum in Stra-
 „da a Redaldo de Portanova & debet disbregare simi-
 „liter totum hoc quod habet in Summariva preter il-
 „lud quod tenet Filius Gariardi Bonatto. Et haec
 „omnia promisit jam dictus Episcopus eidem Uberto
 „esse dispiliata de hinc ad octavam Sancti Andreae
 „pro-

„ proxime venientis & si non potuerit superscriptus
 „ Episcopus eidem Uberto superscriptas res dissipare
 „ ut supra legitur tunc debet superscriptus Episcopus
 „ ei restaurare dampnum in loco & curte de Cavena-
 „ gho quod inde habuerit . Item inter eos convenit
 „ quod superscriptus Episcopus debet adjuvare & de-
 „ fendere eundem Ubertum de superscriptis rebus &
 „ excommunicare illum qui noluerit stare ad rationes cum
 „ eodem Uberto . Et convenit similiter quod si fictum
 „ & redditus remanserit ultra terminum quod non sit
 „ rescossus infra predictum terminum quod ipse Uber-
 „ tus debet habere & exigere . Item convenit , quod
 „ ipse Ubertus debet facere placita que nunc sunt vel
 „ que fuerint orta eidem Episcopatu si voluerit & fa-
 „ ciat dispendium , & habeat lucrum , vel dampnum ,
 „ & si placita illa superscriptus Ubertus facere nolue-
 „ rit tunc superscriptus Episcopus suo dispendio faciat
 „ illa & habeat dampnum & proficuum . Et promisit su-
 „ perscriptus Ubertus eidem Episcopo quod non debet
 „ dare predictum pignus ad hominem de Mediolano vel
 „ de eius comitatu . Et convenit inter eos similiter quod
 „ ipse Ubertus debet Buscos ejusdem Episcopatus finito
 „ termino octo annorum ita bonos dimittere quales in-
 „ venerit scilicet de eadem folia . Et quod ipse Uber-
 „ tus debet accipere mendancias hominum superscripti
 „ Episcopatus sicuti usus & ratio expostulat & si ultra
 „ acceperit in Laude consulum debet stare . Et stetit ,
 „ inter eos quod idem Ubertus debet dimittere supra-
 „ scriptum pignus non deterioratum in sua culpa & ul-
 „ tra predictum terminum non debet tenere . Et de su-
 „ pra-

„ praescriptis rebus tribus videlicet de Buscis de eadem
 „ folia dimittendis & de mendanciis ultra modum non
 „ accipiendis & de rebus Episcopatus in sua culpa
 „ non deterioratis reddendis , & ultra terminum non
 „ tenendis dedit guadium supra scriptus Ubertus eidem
 „ Domno Episcopo in paena dupli de dampno quod
 „ Episcopatus inde habuerit , & posuit inde fidejusso-
 „ rem in eadem pena Gariardum Mancio qui obliga-
 „ vit se & pignora sua supra scripto Episcopo in su-
 „ pra scripta pena usu & ratione . Et ibi statim juravit
 „ Vvibertus filius supra scripti Uberti per se & per pa-
 „ rabolam supra scripti Uberti patris sui & per eorum
 „ haeredes quod dimittent supra scriptum pignus finito
 „ termino supra scripto & quod non dederint alicui qui
 „ teneat supra scriptum pignus ultra prefatum terminum
 „ si Deus eum adjuvet & illa Sancta Dei Evangelia .
 „ Et propter vendicionem & concessionem supra scripti
 „ usus fructus & gaudimenti sive proficui quod exierit
 „ de predicto pignore supra scripti Episcopatus quod ipse
 „ Dominus eidem Uberto concessit sive vendidit .
 „ Dedit jam dictus Ubertus eidem Episcopo argenti de-
 „ nariorum bonorum Mediolanensium nove monete li-
 „ bras trecentum . Eo ordine ut finito supra scripto ter-
 „ mino fors & capud supra scriptorum denariorum sit
 „ finitum & extinctum . Ita ut predictus Ubertus am-
 „ plius non possit supra scriptos denarios petere & ut
 „ res supra scriptae a vinculo pignoris sint absolutae .
 „ Unde due cartule uno tenore scripte sunt . Factum
 „ est hoc in arengo publico in paschali S. Bassiani . . .
 „ foras assistentibus ibi Consulibus & Clero atque po-
 „ pulo feliciter .

„ Ego

„ Ego Johannes Laudensis Episcopus interfui & a
 „ me factam subscripsi .

„ Ego Lanfrancus Majoris Ecclesiae Prepositus in-
 „ terfui & subscripsi .

„ Ego Johannes Majoris Ecclesiae Sacerdos sub-
 „ scripsi .

„ Ego Vvinnizo Archidiaconus subscripsi .

„ Ego Lanfrancus Majoris Ecclesie Subdiaconus
 „ interfui & subscripsi .

„ Ego Johannes Vacca majoris Ecclesie Acolitus
 „ interfui , & subscripsi .

„ Ego Johannes prepositus S. Laurencii interfui
 „ & subscripsi .

„ Interfuerunt ibi Guinizo de Fanciagho & Hen-
 „ ricus Medicus & Bonus Joannes de Onergna , &
 „ Petrus Gatto & Ugo Riccio & Petrus Lomelino &
 „ Tedaldus Judei & Rogerius Cauradozzo & Joannes
 „ Rustigonis & Boso filius Silonis & Albertus Perpe-
 „ thagna & Scilinus & Percignocco & quam plures
 „ alij interfuerunt testes : interfuerunt & Consules qui
 „ tunc temporis erant , videlicet Guido de Cuzzigho
 „ & Engezo de Abbonis & Oldradus Judex & Gariar-
 „ dus Muncio & Amizo Sacco & Guido Gaintero
 „ quibus assistentibus predictus Episcopus jam dictum
 „ pignus taliter fecit ut supra .

„ Ego Algisus Judex & Notarius sacri Palacij in-
 „ terfui & subscripsi .

„ Ego Otto Judex ac Missus Domni tercii Lotharii
 „ Imperatoris interfui & subscripsi .

„ Ego Erlenbaldus Causidicus rogatus hanc cartam

„ con-

„concessionis, & vendicionis scripsi post traditam com-
 „plevi & dedi.

Addo in celeberrimo Padolironensium Benedicti-
 norum Coenobio veterum Canonum collectionem MS.
 exstare num. 407. praenotatam, in qua, uti me mo-
 nuit eruditissimus Abbas Garampius, Innocentii II. epi-
 stola legitur IX. Kal. Maij Laterani data R. *Mediola-*
nensi, *Ard. Cumano*, & I. (nostro scilicet Johanni) *Lau-*
densi Episcopo.

XXXII. LANFRANCVS ex Comitibus Cassiani
 Laudensis, patriae electus Episcopus est anno 1143.
 Hic ex moerore decessit. Cum enim Mediolanenses in
 Laudem Pompeiam hostiliter incurrissent, nullisque pre-
 cibus potuissent molliri, quo minus exciderent imme-
 ritam civitatem 1158. Lanfrancus, qui ad id fuerat
 destinatus Legatus, ex infecta re tantum hausit moe-
 roris, ut tamen a Friderico Imperatore viderit inchoa-
 tam Laudem novam Pompeiam, tamen cum ex prae-
 terito excidio semel conceptus dolor ad vitalia descen-
 disse, excessit e vivis mense Augusto eiusdem anni.
 De nova aedificatione Laudis Pompeiae scripsit Otho
 Murena in Historia rerum Laudensium tempore Fride-
 rici Aenobarbi Caesaris.

Caeterum Lanfrancus an. 1145. (si Paulo Benio
 in descriptione Trissinae familiae credimus) Lanfranco
 Trissino nobili Laudensi militi, ejusque successoribus,
 ob ingentia Trissinae gentis in Laudensem Ecclesiam
 merita, Vicedominatum Laudensis Episcopatus hono-
 rem contulit, firmavitque publico documento; quam
 quidem dignitatem diu possedere Lanfranchi successores,
 tamen

tamen si Aribertus Cardinalis Apostolicae Sedis Legatus,
publico in conventu ademerit, quod inde Alexander III.
Pontifex anno 1176. suo diplomate firmavit in hunc
modum e tabulario Laudensi ab eodem Benio exscripto.

„ Alexander Episcopus servus servorum Dei .

„ Venerabili fratri A. Laudensi Episcopo salutem

„ & Apostolicam benedictionem .

„ EX quodam scripto manifeste cognovimus, quod
„ cum A. antecessor tuus Vicedominatum Ecclesiae
„ tuae Lanfranco de Trixino militi Laudensi irrationa-
„ biliter concessisset, & concessionem per instrumen-
„ tum firmasset, Aribertus bonae mem. tit. S. Anasta-
„ siae presbyt. Cardinalis tunc Apostolicae Sedis Le-
„ gatus praescriptam concessionem de Consilio O. quon-
„ dam Mediolanen. Archiep. Gregor. Pergamen. VV. No-
„ varien. & V. Vercellen. Episcoporum in praesentia O.
„ quondam Cremonen. Episcopi & aliorum multorum
„ irritavit, & instrumentum exinde factum, ne in po-
„ sterum in detrimentum Ecclesiae suae posset produci
„ jam dicto Praedecessori tuo reddi, & cancellari prae-
„ cepit. Nos itaque quod a jam dicto Cardinali factum
„ est, ratum habentes, sententiam ejus sicut rationabi-
„ liter lata est, & in publico instrumento exinde facto
„ continetur, auctoritate Apostolica confirmamus, &
„ praesentis Scripti patrocinio communimus, statuentes,
„ ut nulli omnino hominum liceat hanc paginam no-
„ strae confirmationis infringere, vel ei aliquatenus
„ contraire. Si quis &c.

„ Dat. Anagn. 3. Kal. Jan.

Enun-

„ esse dicebat , & ab Abbate requirebat , & sint de
 „ jure , & proprietate praefati Monasterii de cetero in
 „ dominio Monasterii , & potestate jure perpetuo per-
 „ maneant . Si Abbatis Avocatus hoc facere noluerit ,
 „ jusjurandum Avocato Episcopi hoc modo deferimus .
 „ In primis testes illos ex parte Episcopi si tactis sa-
 „ cro sanctis Evangeliiis approbare voluerint , quod te-
 „ stati sunt , recipiemus videlicet , quod eis presenti-
 „ bus , & videntibus Ugerius de Plazano accepit inve-
 „ stituram ab Arderico Laudensi Episcopo de suo recto
 „ feudo , & interrogatus , quod esset suum rectum feu-
 „ dum confessus est , quod Curia de Plazano erat suum
 „ rectum feudum , & ibi in presentiarum juravit fide-
 „ litatem eidem Episcopo . Et inde quoniam adversa
 „ pars confessa est , quod Ogerius Avocatiam illius Ec-
 „ clesiae de Plazano a Laudensi Episcopo per feudum
 „ tenebat , & quia suprascripti testes jam dicti Episcopi
 „ sicut supra testati fuerant ; set ab Abbate eis remis-
 „ sum est . Decernimus quod Episcopus jamdictus caput
 „ sit suprascripte Curiae de Plazano , & Curia illa ad
 „ Laudensem pertineat ecclesiam . Ideoque si Episcopi
 „ Avocatus jurare voluerit , quod Sedimina illa , & terrae
 „ illae , quae nominatim & expresse ex parte Episcopi
 „ in litteris coram Archiepiscopo denotata sunt , de quibus
 „ inter Episcopum & Abbatem altercatio fuerat sunt
 „ de feudo illo , quod Ogerius de Plazano ab Episcopo
 „ Laudensi tenebat , ammodo in potestate , & dominio
 „ jamdicti Episcopi , ejusque successorum deveniat . Data
 „ est haec Sententia in Mediolanensi Palatio anno Do-
 „ minicae Incarnationis millesimo centesimo quadragésimo

„ 1140. 1141. 1142. 1143. 1144. 1145. 1146. 1147. 1148. 1149. 1150. 1151. 1152. 1153. 1154. 1155. 1156. 1157. 1158. 1159. 1160. 1161. 1162. 1163. 1164. 1165. 1166. 1167. 1168. 1169. 1170. 1171. 1172. 1173. 1174. 1175. 1176. 1177. 1178. 1179. 1180. 1181. 1182. 1183. 1184. 1185. 1186. 1187. 1188. 1189. 1190. 1191. 1192. 1193. 1194. 1195. 1196. 1197. 1198. 1199. 1200. 1201. 1202. 1203. 1204. 1205. 1206. 1207. 1208. 1209. 1210. 1211. 1212. 1213. 1214. 1215. 1216. 1217. 1218. 1219. 1220. 1221. 1222. 1223. 1224. 1225. 1226. 1227. 1228. 1229. 1230. 1231. 1232. 1233. 1234. 1235. 1236. 1237. 1238. 1239. 1240. 1241. 1242. 1243. 1244. 1245. 1246. 1247. 1248. 1249. 1250. 1251. 1252. 1253. 1254. 1255. 1256. 1257. 1258. 1259. 1260. 1261. 1262. 1263. 1264. 1265. 1266. 1267. 1268. 1269. 1270. 1271. 1272. 1273. 1274. 1275. 1276. 1277. 1278. 1279. 1280. 1281. 1282. 1283. 1284. 1285. 1286. 1287. 1288. 1289. 1290. 1291. 1292. 1293. 1294. 1295. 1296. 1297. 1298. 1299. 1300. 1301. 1302. 1303. 1304. 1305. 1306. 1307. 1308. 1309. 1310. 1311. 1312. 1313. 1314. 1315. 1316. 1317. 1318. 1319. 1320. 1321. 1322. 1323. 1324. 1325. 1326. 1327. 1328. 1329. 1330. 1331. 1332. 1333. 1334. 1335. 1336. 1337. 1338. 1339. 1340. 1341. 1342. 1343. 1344. 1345. 1346. 1347. 1348. 1349. 1350. 1351. 1352. 1353. 1354. 1355. 1356. 1357. 1358. 1359. 1360. 1361. 1362. 1363. 1364. 1365. 1366. 1367. 1368. 1369. 1370. 1371. 1372. 1373. 1374. 1375. 1376. 1377. 1378. 1379. 1380. 1381. 1382. 1383. 1384. 1385. 1386. 1387. 1388. 1389. 1390. 1391. 1392. 1393. 1394. 1395. 1396. 1397. 1398. 1399. 1400. 1401. 1402. 1403. 1404. 1405. 1406. 1407. 1408. 1409. 1410. 1411. 1412. 1413. 1414. 1415. 1416. 1417. 1418. 1419. 1420. 1421. 1422. 1423. 1424. 1425. 1426. 1427. 1428. 1429. 1430. 1431. 1432. 1433. 1434. 1435. 1436. 1437. 1438. 1439. 1440. 1441. 1442. 1443. 1444. 1445. 1446. 1447. 1448. 1449. 1450. 1451. 1452. 1453. 1454. 1455. 1456. 1457. 1458. 1459. 1460. 1461. 1462. 1463. 1464. 1465. 1466. 1467. 1468. 1469. 1470. 1471. 1472. 1473. 1474. 1475. 1476. 1477. 1478. 1479. 1480. 1481. 1482. 1483. 1484. 1485. 1486. 1487. 1488. 1489. 1490. 1491. 1492. 1493. 1494. 1495. 1496. 1497. 1498. 1499. 1500. 1501. 1502. 1503. 1504. 1505. 1506. 1507. 1508. 1509. 1510. 1511. 1512. 1513. 1514. 1515. 1516. 1517. 1518. 1519. 1520. 1521. 1522. 1523. 1524. 1525. 1526. 1527. 1528. 1529. 1530. 1531. 1532. 1533. 1534. 1535. 1536. 1537. 1538. 1539. 1540. 1541. 1542. 1543. 1544. 1545. 1546. 1547. 1548. 1549. 1550. 1551. 1552. 1553. 1554. 1555. 1556. 1557. 1558. 1559. 1560. 1561. 1562. 1563. 1564. 1565. 1566. 1567. 1568. 1569. 1570. 1571. 1572. 1573. 1574. 1575. 1576. 1577. 1578. 1579. 1580. 1581. 1582. 1583. 1584. 1585. 1586. 1587. 1588. 1589. 1590. 1591. 1592. 1593. 1594. 1595. 1596. 1597. 1598. 1599. 1600. 1601. 1602. 1603. 1604. 1605. 1606. 1607. 1608. 1609. 1610. 1611. 1612. 1613. 1614. 1615. 1616. 1617. 1618. 1619. 1620. 1621. 1622. 1623. 1624. 1625. 1626. 1627. 1628. 1629. 1630. 1631. 1632. 1633. 1634. 1635. 1636. 1637. 1638. 1639. 1640. 1641. 1642. 1643. 1644. 1645. 1646. 1647. 1648. 1649. 1650. 1651. 1652. 1653. 1654. 1655. 1656. 1657. 1658. 1659. 1660. 1661. 1662. 1663. 1664. 1665. 1666. 1667. 1668. 1669. 1670. 1671. 1672. 1673. 1674. 1675. 1676. 1677. 1678. 1679. 1680. 1681. 1682. 1683. 1684. 1685. 1686. 1687. 1688. 1689. 1690. 1691. 1692. 1693. 1694. 1695. 1696. 1697. 1698. 1699. 1700. 1701. 1702. 1703. 1704. 1705. 1706. 1707. 1708. 1709. 1710. 1711. 1712. 1713. 1714. 1715. 1716. 1717. 1718. 1719. 1720. 1721. 1722. 1723. 1724. 1725. 1726. 1727. 1728. 1729. 1730. 1731. 1732. 1733. 1734. 1735. 1736. 1737. 1738. 1739. 1740. 1741. 1742. 1743. 1744. 1745. 1746. 1747. 1748. 1749. 1750. 1751. 1752. 1753. 1754. 1755. 1756. 1757. 1758. 1759. 1760. 1761. 1762. 1763. 1764. 1765. 1766. 1767. 1768. 1769. 1770. 1771. 1772. 1773. 1774. 1775. 1776. 1777. 1778. 1779. 1780. 1781. 1782. 1783. 1784. 1785. 1786. 1787. 1788. 1789. 1790. 1791. 1792. 1793. 1794. 1795. 1796. 1797. 1798. 1799. 1800. 1801. 1802. 1803. 1804. 1805. 1806. 1807. 1808. 1809. 1810. 1811. 1812. 1813. 1814. 1815. 1816. 1817. 1818. 1819. 1820. 1821. 1822. 1823. 1824. 1825. 1826. 1827. 1828. 1829. 1830. 1831. 1832. 1833. 1834. 1835. 1836. 1837. 1838. 1839. 1840. 1841. 1842. 1843. 1844. 1845. 1846. 1847. 1848. 1849. 1850. 1851. 1852. 1853. 1854. 1855. 1856. 1857. 1858. 1859. 1860. 1861. 1862. 1863. 1864. 1865. 1866. 1867. 1868. 1869. 1870. 1871. 1872. 1873. 1874. 1875. 1876. 1877. 1878. 1879. 1880. 1881. 1882. 1883. 1884. 1885. 1886. 1887. 1888. 1889. 1890. 1891. 1892. 1893. 1894. 1895. 1896. 1897. 1898. 1899. 1900. 1901. 1902. 1903. 1904. 1905. 1906. 1907. 1908. 1909. 1910. 1911. 1912. 1913. 1914. 1915. 1916. 1917. 1918. 1919. 1920. 1921. 1922. 1923. 1924. 1925. 1926. 1927. 1928. 1929. 1930. 1931. 1932. 1933. 1934. 1935. 1936. 1937. 1938. 1939. 1940. 1941. 1942. 1943. 1944. 1945. 1946. 1947. 1948. 1949. 1950. 1951. 1952. 1953. 1954. 1955. 1956. 1957. 1958. 1959. 1960. 1961. 1962. 1963. 1964. 1965. 1966. 1967. 1968. 1969. 1970. 1971. 1972. 1973. 1974. 1975. 1976. 1977. 1978. 1979. 1980. 1981. 1982. 1983. 1984. 1985. 1986. 1987. 1988. 1989. 1990. 1991. 1992. 1993. 1994. 1995. 1996. 1997. 1998. 1999. 2000. 2001. 2002. 2003. 2004. 2005. 2006. 2007. 2008. 2009. 2010. 2011. 2012. 2013. 2014. 2015. 2016. 2017. 2018. 2019. 2020. 2021. 2022. 2023. 2024. 2025. 2026. 2027. 2028. 2029. 2030. 2031. 2032. 2033. 2034. 2035. 2036. 2037. 2038. 2039. 2040. 2041. 2042. 2043. 2044. 2045. 2046. 2047. 2048. 2049. 2050. 2051. 2052. 2053. 2054. 2055. 2056. 2057. 2058. 2059. 2060. 2061. 2062. 2063. 2064. 2065. 2066. 2067. 2068. 2069. 2070. 2071. 2072. 2073. 2074. 2075. 2076. 2077. 2078. 2079. 2080. 2081. 2082. 2083. 2084. 2085. 2086. 2087. 2088. 2089. 2090. 2091. 2092. 2093. 2094. 2095. 2096. 2097. 2098. 2099. 2100. 2101. 2102. 2103. 2104. 2105. 2106. 2107. 2108. 2109. 2110. 2111. 2112. 2113. 2114. 2115. 2116. 2117. 2118. 2119. 2120. 2121. 2122. 2123. 2124. 2125. 2126. 2127. 2128. 2129. 2130. 2131. 2132. 2133. 2134. 2135. 2136. 2137. 2138. 2139. 2140. 2141. 2142. 2143. 2144. 2145. 2146. 2147. 2148. 2149. 2150. 2151. 2152. 2153. 2154. 2155. 2156. 2157. 2158. 2159. 2160. 2161. 2162. 2163. 2164. 2165. 2166. 2167. 2168. 2169. 2170. 2171. 2172. 2173. 2174. 2175. 2176. 2177. 2178. 2179. 2180. 2181. 2182. 2183. 2184. 2185. 2186. 2187. 2188. 2189. 2190. 2191. 2192. 2193. 2194. 2195. 2196. 2197. 2198. 2199. 2200. 2201. 2202. 2203. 2204. 2205. 2206. 2207. 2208. 2209. 2210. 2211. 2212. 2213. 2214. 2215. 2216. 2217. 2218. 2219. 2220. 2221. 2222. 2223. 2224. 2225. 2226. 2227. 2228. 2229. 2230. 2231. 2232. 2233. 2234. 2235. 2236. 2237. 2238. 2239. 2240. 2241. 2242. 2243. 2244. 2245. 2246. 2247. 2248. 2249. 2250. 2251. 2252. 2253. 2254. 2255. 2256. 2257. 2258. 2259. 2260. 2261. 2262. 2263. 2264. 2265. 2266. 2267. 2268. 2269. 2270. 2271. 2272. 2273. 2274. 2275. 2276. 2277. 2278. 2279. 2280. 2281. 2282. 2283. 2284. 2285. 2286. 2287. 2288. 2289. 2290. 2291. 2292. 2293. 2294. 2295. 2296. 2297. 2298. 2299. 2300. 2301. 2302. 2303. 2304. 2305. 2306. 2307. 2308. 2309. 2310. 2311. 2312. 2313. 2314. 2315. 2316. 2317. 2318. 2319. 2320. 2321. 2322. 2323. 2324. 2325. 2326. 2327. 2328. 2329. 2330. 2331. 2332. 2333. 2334. 2335. 2336. 2337. 2338. 2339. 2340. 2341. 2342. 2343. 2344. 2345. 2346. 2347. 2348. 2349. 2350. 2351. 2352. 2353. 2354. 2355. 2356. 2357. 2358. 2359. 2360. 2361. 2362. 2363. 2364. 2365. 2366. 2367. 2368. 2369. 2370. 2371. 2372. 2373. 2374. 2375. 2376. 2377. 2378. 2379. 2380. 2381. 2382. 2383. 2384. 2385. 2386. 2387. 2388. 2389. 2390. 2391. 2392. 2393. 2394. 2395. 2396. 2397. 2398. 2399. 2400. 2401. 2402. 2403. 2404. 2405. 2406. 2407. 2408. 2409. 2410. 2411. 2412. 2413. 2414. 2415. 2416. 2417. 2418. 2419. 2420. 2421. 2422. 2423. 2424. 2425. 2426. 2427. 2428. 2429. 2430. 2431. 2432. 2433. 2434. 2435. 2436. 2437. 2438. 2439. 2440. 2441. 2442. 2443. 2444. 2445. 2446. 2447. 2448. 2449. 2450. 2451. 2452. 2453. 2454. 2455. 2456. 2457. 2458. 2459. 2460. 2461. 2462. 2463. 2464. 2465. 2466. 2467. 2468. 2469. 2470. 2471. 2472. 2473. 2474. 2475. 2476. 2477. 2478. 2479. 2480. 2481. 2482. 2483. 2484. 2485. 2486. 2487. 2488. 2489. 2490. 2491. 2492. 2493. 2494. 2495. 2496. 2497. 2498. 2499. 2500. 2501. 2502. 2503. 2504. 2505. 2506. 2507. 2508. 2509. 2510. 2511. 2512. 2513. 2514. 2515. 2516. 2517. 2518. 2519. 2520. 2521. 2522. 2523. 2524. 2525. 2526. 2527. 2528. 2529. 2530. 2531. 2532. 2533. 2534. 2535. 2536. 2537. 2538. 2539. 2540. 2541. 2542. 2543. 2544. 2545. 2546. 2547. 2548. 2549. 2550. 2551. 2552. 2553. 2554. 2555. 2556. 2557. 2558. 2559. 2560. 2561. 2562. 2563. 2564. 2565. 2566. 2567. 2568. 2569. 2570. 2571. 2572. 2573. 2574. 2575. 2576. 2577. 2578. 2579. 2580. 2581. 2582. 2583. 2584. 2585. 2586. 2587. 2588. 2589. 2590. 2591. 2592. 2593. 2594. 2595. 2596. 2597. 2598. 2599. 2600. 2601. 2602. 2603. 2604. 2605. 2606. 2607. 2608. 2609. 2610. 2611. 2612. 2613. 2614. 2615. 2616. 2617. 2618. 2619. 2620. 2621. 2622. 2623. 2624. 2625. 2626. 2627. 2628. 2629. 2630. 2631. 2632. 2633. 2634. 2635. 2636. 2637. 2638. 2639. 2640. 2641. 2642. 2643. 2644. 2645. 2646. 2647. 2648. 2649. 2650. 2651. 2652. 2653. 2654. 2655. 2656. 2657. 2658. 2659. 2660. 2661. 2662. 2663. 2664. 2665. 2666. 2667. 2668. 2669. 2670. 2671. 2672. 2673. 2674. 2675. 2676. 2677. 2678. 2679. 2680. 2681. 2682. 2683. 2684. 2685. 2686. 2687. 2688. 2689. 2690. 2691. 2692. 2693. 2694. 2695. 2696. 2697. 2698. 2699. 2700. 2701. 2702. 2703. 2704. 2705. 2706. 2707. 2708. 2709. 2710. 2711. 2712. 2713. 2714. 2715. 2716. 2717. 2718. 2719. 2720. 2721. 2722. 2723. 2724. 2725. 2726. 2727. 2728. 2729. 2730. 2731. 2732. 2733. 2734. 2735. 2736. 2737. 2738. 2739. 2740. 2741. 2742. 2743. 2744. 2745. 2746. 2747. 2748. 2749. 2750. 2751. 2752. 2753. 2754. 2755. 2756. 2757. 2758. 2759. 2760. 2761. 2762. 2763. 2764. 2765. 2766. 2767. 2768. 2769. 2770. 2771. 2772. 2773. 2774. 2775. 2776. 2777. 2778. 2779. 2780. 2781. 2782. 2783. 2784. 2785. 2786. 2787. 2788. 2789. 2790. 2791. 2792. 2793. 2794. 2795. 2796. 2797. 2798. 2799. 2800. 2801. 2802. 2803. 2804. 2805. 2806. 2807. 2808. 2809. 2810. 2811. 2812. 2813. 2814. 2815. 2816. 2817. 2818. 2819. 2820. 2821. 2822. 2823. 2824. 2825. 2826. 2827. 2828. 2829. 2830. 2831. 2832. 2833. 2834. 2835. 2836. 2837. 2838. 2839. 2840. 2841. 2842. 2843. 2844. 2845. 2846. 2847. 2848. 2849. 2850. 2851. 2852. 2853. 2854. 2855. 2856. 2857. 2858. 2859. 2860. 2861. 2862. 2863. 2864. 2865. 2866. 2867. 2868. 2869. 2870. 2871. 2872. 2873. 2874. 2875. 2876. 2877. 2878. 2879. 2880. 2881. 2882. 2883. 2884. 2885. 2886. 2887. 2888. 2889. 2890. 2891. 2892. 2893. 2894. 2895. 2896. 2897. 2898. 2899. 2900. 2901. 2902. 2903. 2904. 2905. 2906. 2907. 2908. 2909. 2910. 2911. 2912. 2913. 2914. 2915. 2916. 2917. 2918. 2919. 2920. 2921. 2922. 2923. 2924. 2925. 2926. 2927. 2928. 2929. 2930. 2931. 2932. 2933. 2934. 2935. 2936. 2937. 2938. 2939. 2940. 2941. 2942. 2943. 2944. 2945. 2946. 2947. 2948. 2949. 2950. 2951. 2952. 2953. 2954. 2955. 2956. 2957. 2958. 2959. 2960. 2961. 2962. 2963. 2964. 2965. 2966. 2967. 2968. 2969. 2970. 2971. 2972. 2973. 2974. 2975. 2976. 2977. 2978. 2979. 2980. 2981. 2982. 2983. 2984. 2985. 2986. 2987. 2988. 2989. 2990. 2991. 2992. 2993. 2994. 2995. 2996. 2997. 2998. 2999. 3000. 3001. 3002. 3003. 3004. 3005. 3006. 3007. 3008. 3009. 3010. 3011. 3012. 3013. 3014. 3015. 3016. 3017. 3018. 3019. 3020. 3021. 3022. 3023. 3024. 3025. 3026. 3027. 3028. 3029. 3030. 3031. 3032. 3033. 3034. 3035. 3036. 3037. 3038. 3039. 3040. 3041. 3042. 3043. 3044. 3045. 3046. 3047. 3048. 3049. 3050. 3051. 3052. 3053. 3054. 3055. 3056. 3057. 3058. 3059. 3060. 3061. 3062. 3063. 3064. 3065. 3066. 3067. 3068. 3069. 3070. 3071. 3072. 3073. 3074. 3

„tercio Indictione septima mense Decembris.

„Ego Robaldus Dei gratia Mediolanensis Archie-
„piscopus subscripsi.

„Ego Ubertus Archidiaconus hanc Sententiam
„jussu Domni Robaldi Archiepiscopi dedi & scripsi.

„Ego Tedaldus Archipresbiter subscripsi.

„Ego Anselmus indignus Diaconus subscripsi.

„Ego Adelardus Diaconus interfui & subscripsi.

„Ego Obitius Subdiaconus & Cimiliarcha inter-
„fui & subscripsi.

„Ego Oprandus Camerarius subscripsi.

„Ego Galdinus Cancellarius subscripsi.

„Ego Otto Sacerdos interfui & subscripsi.

„Ego Ambrosius Subdiaconus interfui & subscripsi.

„Ego Boso Lector interfui & subscripsi.

I I.

„Anno Dominice Incarnationis millesimo centesi-
„mo quadragesimo septimo, quinto die mensis marcij,
„indictione decima. Presentia bonorum hominum, quo-
„rum nomina subter legentur. Per lignum, & car-
„tam, quam sua tenebat manu Domnus Lanfrancus
„Dei gratia sancte Laudensis Ecclesie Episcopus, ibi
„astante, & laudante, atque confirmante Ottone Lau-
„densi Judice, qui dicitur Morena, electo in hoc ne-
„gotio Avocato ab ipso Domno Lanfranco Episcopo,
„fecit finem, & refutationem nomine transactionis in
„manu Domni Matutini Abbatis Ecclesie & Mona-
„sterii sancti Petri siti in loco Cerredo ad partem ip-
„sius Monasterii. Nominative de curte de Plaziano

„ cum honore , & districto , & de omnibus rebus , ac
 „ possessionibus , que eidem Episcopo , vel ad ipsum
 „ Episcopatum pertinent , vel pertinere videntur in pre-
 „ dicta Curte de Plaziano , & in ejus territorio : ex-
 „ cepto de Ecclesia Sancti Saboris (f. Naboris ,) & de
 „ Ecclesia Sancti Silvestri , & de possessionibus ad ipsas
 „ Ecclesias pertinentibus : & fecit finem nominative de
 „ Bmesedo , & de Isella , & de Olmairoli , atque de
 „ stagno ; & insuper de omnibus campis , pratis , silvis ,
 „ vineis , Buscis , pascuis , aquis , & piscationibus ,
 „ ripis , aquarumque ductibus que eidem Episcopo , vel
 „ ad ipsum Episcopatum pertinent , vel pertinere vi-
 „ dentur in Curte de Cerredo , & in ejus territorio ,
 „ ac districto ipsarum rerum ; excepto de Lacu , de quo
 „ erat discordia , unde debet esse justitia , omnia &
 „ ex omnibus sicut superius legitur in integrum . Eo
 „ tenore , ita ut a modo in antea ullo unquam in tem-
 „ pore non liceat superscripto Domino Lanfranco Epi-
 „ scopo , nec suis successoribus , nec parti ipsius Epi-
 „ scopatus agere , vel causari placitum , vel aliquam
 „ intencionem commovere circa superscriptum Monaste-
 „ rium , nec contra cui Officialis ipsius Monasterii de-
 „ derint de superscriptis rebus in toto , nec in parte ,
 „ dicendo quod ei exinde aliquid pertineat , pertinere ,
 „ aut evenire debeat per ullum quodlibet jus , usum ,
 „ vel rationem , set omni tempore taciti , & contenti
 „ exinde esse , & permanere debeant . Quod si deinde
 „ egerint , & omni tempore taciti , & contenti non
 „ permanferint , vel si apparuerit ullum aliud datum ,
 „ aut factum , cui in alia parte dedisset , aut fecisset ,
 „ & cla-

„ & claruerit , defendere habent ipsum datum , vel fa-
 „ ctum quod claruerit alias datum vel factum , & com-
 „ ponere habent pene nomine libras centum denario-
 „ rum bonorum veterum , & insuper taciti , & con-
 „ tenti exinde esse , & permanere debeant . Quidem ,
 „ & ad hanc finis cartam affirmandam , accepit ipse
 „ Domnus Lanfrancus Episcopus finem a supra scripto
 „ Domno Matutino Abbate ad partem ipsius Episco-
 „ patus : nominative de supra scriptis Ecclesiis Sancti
 „ Saboris , & Sancti Silvestri , & de Ecclesia San-
 „ cti Andree de Laude , ac de possessionibus ad ipsas
 „ tres Ecclesias pertinentibus , & de Mezano quod est
 „ juxta Castrum & Villam de Caranago . Et insuper
 „ accepit ipse Domnus Lanfrancus Episcopus a supra-
 „ scripto Domno Matutino Abbate Launchild Argenti
 „ denariorum bonorum Mediolanensium novos libras vi-
 „ ginti , & novem , quia sic inter eos convenit . Actum
 „ in civitate Mediolani in Domo Archiepiscopi coram
 „ Domno Oberto Dei gratia Mediolanensi Archiepi-
 „ scopo . Et ibi reddidit predictus Domnus Lanfrancus
 „ Episcopus privilegium , quod quondam Domnus Ro-
 „ baldus Archiepiscopus fecerat eidem Episcopo ad in-
 „ cidendum , & ibi fuit incisum .

„ Ego Obertus Dei gratia Mediolanensis Ecclesiae
 „ Archiepiscopus subscripsi , & firmavi .

„ Ego Lanfrancus Laudensis Episcopus interfui ,
 „ & firmavi .

„ Ego Andreas dictus Abbas Sancti Petri Lau-
 „ densis Monasterii subscripsi .

„ Ego Lanfrancus Laudensis Ecclesie Prepositus

„ licet indignus interfui & subscripsi .

„ Ego Joannes Presbiter majoris Ecclesie subscripsi .

„ Ego Joannes Vacca Majoris Ecclesie Accolitus
„ subscripsi .

„ Ego Osbertus Majoris Ecclesie Accolitus subscripsi .

„ Ego Cappentinus Laudensis Ecclesie Diaconus
„ subscripsi .

„ Ego Albericus Subdiaconus Majoris Ecclesie Lau-
„ dentis subscripsi .

„ Ego Peregrinus Diaconus Majoris Ecclesie sub-
„ scripsi .

„ Ego Azo Majoris Ecclesie subscripsi .

„ Ego Johannes Sancti Laurentij subscripsi .

„ Ego Galdinus Mediolanensis Ecclesie Diaconus ,
„ & Cancellarius subscripsi .

„ Ego Obilius Mediolanensis Diaconus , & Ci-
„ miliarcha subscripsi .

„ Ego Bonus Sacerdos Sancti Pauli subscripsi .

„ Ego Johannes Sacerdos Sancte Agnetis subscripsi .

„ Ego Ubertus Prepositus Sancti Michaelis subscripsi .

„ Ego Albertus Presbiter Sancti Viti licet indi-
„ gnus subscripsi .

„ Ego Johannes Sacerdos Sancti Blasii subscripsi .

„ Ego Vassallus Sacerdos Sancti Christophori sub-
„ scripsi .

„ Ego Azo Lector Sancte Mediolanensis Ecclesie
„ Primicerius subscripsi .

„ Signum manuum Ottonis Vesconte , & Rogerii ,
„ & Petri , qui dicuntur de mama , & Giraldi , &

„ Maldotti , qui dicuntur Boiazij , & Arialdi Bastardi ,
„ & Ar-

„ & Ardezonis Notarij , & Redaldi de Leuco , & Mal-
 „ coardi , at Brexiani Testium .

„ Ego Gregorius Judex & missus Domni Secundi
 „ Chunradi Regis interfui , & subscripsi .

„ Ego Martinus Judex ac Notarius , & Secundi
 „ Domni Chunradi missus interfui , & rogatus itadi-
 „ di , & scripsi .

„ Ego Otto Notarius , ac missus Domni Secundi
 „ Chunradi Regis scripsi , & interfui .

I I I.

„ Die Jovis qui est decimus Kalendarum Novem-
 „ bris in Consulatū Mediolanensi . Breve de sententia ,
 „ quam dedit Azo Judex , qui dicitur Ciceranus , Con-
 „ sul Mediolanensis , & cum eo Ariprandus Confano-
 „ nerius , Mainfredus de Setara , Malastrera , Aripran-
 „ dus qui dicitur Judex , Stephanardus Judex Consu-
 „ les Sotii ejus . De discordia , que erat inter Dom-
 „ num Lanfrancum Sancte Laudensis Ecclesie Reveren-
 „ tissimum Episcopum , & ex altera Villanos de loco
 „ Cerveniano per comune ipsius loci per eorum mis-
 „ sos Johannem qui dicitur dottus , Johannem de la-
 „ robore , Petrum magistrum , Petrum de Oxio , Alber-
 „ tum de Oxio de eodem loco . Lis enim talis erat .
 „ Dicebat ipse Episcopus , quod predicti Villani iniu-
 „ ste ei detinent Boscum unum , quod dicitur Glaria ,
 „ & Addella , sicut definitur , a monte Lovone usque
 „ in Curte de Guardaira , & a costa usque ad flumen
 „ Addue ideo quia est de proprietate Episcopatus Ec-
 „ clesie Sancte Marie , & Sancti Bassiani de Laude ,

Enunciatum , in hoc diplomate , Episcopum A. ad quem scribit Alexander , Albericum fuisse Lanfranci successorem , tabulae Laudenses clare demonstrant : Lanfrancum vero Trissinum clarissimum militem , a Lanfranco Praefule tali dignitate exornatum , suam traduxisse nobilitatem ab Aleano & Erycina Athenarum Ducibus quorum gentiles in Italiam profectos , Laudae ac Vicentiae civitates incoluisse , benignitate , ac beneficentia Romanorum Imperatorum plurima , amplissimaque feuda accepisse , & genus suum in Italos infudisse , per longam deinde seriem ad nostra usque tempora feliciter propagasse , Benius idem , Jo. Baptista Paglorinus in histor. Vicent. & Jo. Philippus Tomasinus Episcopus Aemoniensis lib. primo Elog. in Georgio Trissino scriptis mandarunt , ex monumentis eiusdem familiae apud Comites Trissinos Vicentinos nobiliss. hujus familiae , praeter S. Savinam Laudensis civitatis decus , & ornamentum , cuius vitam actaque scripsit eruditissimus Gaspar Trissinus , gentiles fuere in omni genere illustres viri , quorum meminit Franciscus Rogerius in Trutina Delpholadrici tabellionatus Traiani Bocalini : de Manfredo vero Vicentino , Alberto Tarvisino , ac Bonaventura Ariminensi Episcopis , vide quae de ipsis egimus suis in locis .

A D D I T I O .

Ad illustrandam praeclarissimi ac de Laudensi urbe optime meriti Antistitis memoriam plurimum faciunt quinque quae ex Episcopali archivo depromsi monumenta . Sunt autem huiusmodi .

ob ann. 1383. In nomine Sancte & Individue Trinitatis. Re-
 cordatio Sententiae, quae data est ab Uberto Medio-
 lanensis Ecclesiae Archidiacono jussione Domni Ro-
 baldi Mediolanensis venerabilis Archiepiscopi super
 controversia, quae erat inter Lanfrancum Laudensem
 Episcopum & Brunonem Abbatem Monasterii Sancti
 Petri de Cereto (1). Auditis siquidem utrimque ra-
 tionibus, ac diligenti indagatione discussis, visis etiam
 cartarum instrumentis, & auditis testibus ab utraque
 parte productis, supradictus Archidiaconus hanc pro-
 mulgavit sententiam. Inquit. Si Abbatis Avocatus,
 juramento prestito affirmare voluerit, quod illa duo
 sedimina, & duae Petiae terrae, quae in cartulis suis
 describuntur, quae cartulae indicant, quod illa duo
 Sedimina, & duae petiae terrae jure proprietario ven-
 dita sint, & empta ab aliis, quam ab Ogerio de Pla-
 zano, vel ejus heredibus, sint de Sediminibus illis,
 & terris, quae nominatim, & expresse Episcopus sua
 M esse

(1) Non omittam heic alium hujus Cocnobii multo re-
 centiorem Abbatem, cujus meminit charta Xenodochii Lau-
 densis, nempe a. 1383. R. in Christo Patrem, & D. D. Tho-
 mam Dei Gratia Monasterii de Cerreto Abbatem Ordinis Ci-
 sterciensis. Ubi & mentio Rev. in Christo P. & D. D. Fr. Vi-
 viani de Sancto Severino Ordinis Cruciferorum Prioris Mona-
 sterii S. Mariae de Venetiis Castellensis Dioecesis Sedis Apo-
 stolicae Nuncii & Collectoris in Civitate & Dioecesi Laudensi
 unde exigua licet, aliqua tamen adcessio iis, quae de hoc
 Monasterio S. Mariae de Venetiis differit amplissimus Senator
 Cornelius Eccles. Venet. T. II. p. 173. seqq., fieri potest.

„ esse dicebat , & ab Abbate requirebat , & sint de
 „ jure , & proprietate praefati Monasterii de cetero in
 „ dominio Monasterii , & potestate jure perpetuo per-
 „ maneant . Si Abbatis Avocatus hoc facere noluerit ,
 „ jusjurandum Avocato Episcopi hoc modo deferimus .
 „ In primis testes illos ex parte Episcopi si tactis sa-
 „ cro sanctis Evangeliiis approbare voluerint , quod te-
 „ stati sunt , recipiemus videlicet , quod eis presenti-
 „ bus , & videntibus Ugerius de Plazano accepit inve-
 „ stituram ab Arderico Laudensi Episcopo de suo recto
 „ feudo , & interrogatus , quod esset suum rectum feu-
 „ dum confessus est , quod Curia de Plazano erat suum
 „ rectum feudum , & ibi in presentiarum juravit fide-
 „ litatem eidem Episcopo . Et inde quoniam adversa
 „ pars confessa est , quod Ogerius Avocatiam illius Ec-
 „ clesiae de Plazano a Laudensi Episcopo per feudum
 „ tenebat , & quia suprascripti testes jam dicti Episcopi
 „ sicut supra testati fuerant ; set ab Abbate eis remis-
 „ sum est . Decernimus quod Episcopus jamdictus caput
 „ sit suprascripte Curiae de Plazano , & Curia illa ad
 „ Laudensem pertineat ecclesiam . Ideoque si Episcopi
 „ Avocatus jurare voluerit , quod Sedimina illa , & terrae
 „ illae , quae nominatim & expresse ex parte Episcopi
 „ in litteris coram Archiepiscopo denotata sunt , de quibus
 „ inter Episcopum & Abbatem altercatio fuerat sunt
 „ de feudo illo , quod Ogerius de Plazano ab Episcopo
 „ Laudensi tenebat , ammodo in potestate , & dominio
 „ jamdicti Episcopi , ejusque successorum deveniat . Data
 „ est haec Sententia in Mediolanensi Palatio anno Do-
 „ minicae Incarnationis millesimo centesimo quadragésimo
 „ tercio .

„tercio Indictione septima mense Decembris.

„Ego Robaldus Dei gratia Mediolanensis Archie-
„piscopus subscripsi.

„Ego Ubertus Archidiaconus hanc Sententiam
„jussu Domni Robaldi Archiepiscopi dedi & scripsi.

„Ego Tedaldus Archipresbiter subscripsi.

„Ego Anselmus indignus Diaconus subscripsi.

„Ego Adelardus Diaconus interfui & subscripsi.

„Ego Obitius Subdiaconus & Cimiliarcha inter-
„fui & subscripsi.

„Ego Oprandus Camerarius subscripsi.

„Ego Galdinus Cancellarius subscripsi.

„Ego Otto Sacerdos interfui & subscripsi.

„Ego Ambrosius Subdiaconus interfui & subscripsi.

„Ego Boso Lector interfui & subscripsi.

„I. I.

„Anno Dominice Incarnationis millesimo centesi-
„mo quadragesimo septimo, quinto die mensis marcij,
„indictione decima. Presentia bonorum hominum, quo-
„rum nomina subter legentur. Per lignum, & car-
„tam, quam sua tenebat manu Dominus Lanfrancus
„Dei gratia sancte Laudensis Ecclesie Episcopus, ibi
„astante, & laudante, atque confirmante Ottone Lau-
„densi Judice, qui dicitur Morena, electo in hoc ne-
„gotio Avocato ab ipso Domino Lanfranco Episcopo,
„fecit finem, & refutationem nomine transactionis in
„manu Domni Matutini Abbatis Ecclesie & Mona-
„sterii sancti Petri siti in loco Cerredo ad partem ip-
„sius Monasterii. Nominative de curte de Plaziano

„ & est de Curia ejusdem Episcopi de loco Galgagna-
 „ no, & quia flumen Addue id ei per alluvionem
 „ adiecit. Predicti Villani respondebant hoc non esse
 „ verum, sed & si verum esset dominium predicti ne-
 „ moris fuisse Episcopi, dicebant se tenuisse predictum
 „ Boscum per quinquaginta annos ad partem de com-
 „ muni Villanorum de Cerveniano pascurando, & bu-
 „ scando, & de hoc ipsi de Cerveniano dederunt te-
 „ stes, qui Consulibus non fuerunt visi idonei. Epi-
 „ scopus vero tam possessionem suam esse adfirmans
 „ quam dominium, protulit plures testes, inter quos
 „ fuerunt Bonus homo de Casolate, & Johannes Mo-
 „ ronis de Galgagnano, & Grigorius de Polliano, &
 „ Petrus Martius, & Arnulfus de Galganiano, &
 „ Frogerius de Villa Pompenjana, qui testificaverunt
 „ sicut jamdicti Bonus homo, & Johannes dixerunt,
 „ quod viderunt Lanzonem de Corneliano ministrum
 „ Episcopi de Laude tenere, & guardare boscum hunc
 „ de Monte Lovone, & Addella Sancte Marie, unde
 „ est hec discordia cum illis de Cerveniano ad partem
 „ Episcopi, & de eo dabat cui volebat, & jamdictus
 „ Johannes adiunxit quod ipsemet fuit minister Episco-
 „ pi, & tollebat inde quantum volebat, & hoc di-
 „ xerunt fuisse a triginta annis infra, & a duodecim
 „ in sursum. Jam dicti Grigorius, & Petrus dixerunt
 „ vidisse Artonem dalla Cruce tenere ex parte Episco-
 „ pi Arderici hunc Boscum, quod dicitur Glaria San-
 „ cte Marie, & milit Albertinum, & Marcadantem
 „ servos suos ad custodiendum ipsum Boscum & vi-
 „ derunt, quod expellebant de ipso Bosco homines,
 „ qui

„ qui intus faciebant damnum , scilicet Bertram , &
 „ Johannem , & alios . Jam dicti Arnulfus , & Froge-
 „ rius dixerunt vidisse Albertum , & Mascarum , &
 „ Bonvinum germanos Gastaldiones Episcopi de Laude
 „ tenere ad partem Episcopi Arderici Bascum hunc si-
 „ cut diffinitur mons Lovone , & Adda , & Curtis
 „ Guardaira vendendo de salicibus , & de cesis , &
 „ laborando terram ad eorum manum , & aliis dabant ,
 „ & hoc viderunt a quadraginta annis infra , & a qua-
 „ draginta in fursum . His ita auditis , & visa ipsa
 „ discordia a Consulibus , scilicet Mainfredo de Seta-
 „ ra , & Azone Cicerano ; Judicavit predictus Azo ,
 „ ut si predicti testes ipsius Episcopi ita juraverint ,
 „ sicut testificati sunt , & ipse Episcopus per suum
 „ Advocatum insuper juraverit , quod predictum Bu-
 „ scum , sicut supra diffinitur , est de proprietate seu
 „ de libellaria ipsius Episcopatus scilicet Ecclesie San-
 „ cte Marie , seu Sancti Bassiani , ut de cetero ipsi
 „ Villani de Cerveniano sint inde taciti , & contenti ,
 „ & quiete dimittant ipsum Bascum seu Glariam ipsi
 „ Episcopo . Et alio die coram Consulibus in eodem
 „ Consulatu predicti testes , & predictus Johannes Mo-
 „ ronis electus Advocatus ab eodem Episcopo sic ju-
 „ raverunt sicut supra legitur . Et sic finita est causa
 „ Anno Dominice Incarnationis millesimo centesimo
 „ quadagesimo septimo ipso die indictione decima .

„ Interfuerunt Lanfrancus , & Albertus de Tre-
 „ sceno , Johannes Bellus de Vicomercato , Arnaldus ,
 „ & Maltraversus de Valleirano , Johannes de Petra
 „ Sancta , Lanfrancus Boracius , Anricus Paliarius ,
 „ Obizq

„ Obizo Pagani , Conliardus de Nuxigla , de servito-
 „ ribus Petrus de Lifcate , Lanfrancus Conablava , Ru-
 „ sticus Mangerus , Johannes Arpadore , Anselmus de
 „ Picino , & alij plures .

„ Ego Obertus Judex ac missus Domni tercij Lo-
 „ tharij Imperatoris subscripsi .

„ Ego Stephanardus Judex , & Missus Domni ter-
 „ cij Lotharij Imperatoris interfui , & subscripsi .

„ Ego Azo Judex , & Missus Domni secundu
 „ Chunradi Regis hanc sententiam dedi & subscripsi .

„ Ego Anselmus Judex interfui , & hanc senten-
 „ tiam scripsi .

„ I V .

„ Die veneris qui est octavus dies mensis Julii in
 „ consulatu Mediolanensi . Breve de sententia quam
 „ dedit Ariprandus , qui dicitur Confanonerius , Con-
 „ sul Mediolanensis , & cum eo Guertius judex simi-
 „ liter consul , & in concordia aliorum consulum so-
 „ tiorum eorum . De discordia que erat inter Alber-
 „ tum qui dicitur de Gavazo filium quondam Henrici ,
 „ & Ottobellum qui dicitur similiter de Gavazo filium
 „ quondam Alberici per se , & per germanos suos .
 „ Et ex altera parte Ottonem & Petrum germanos ,
 „ qui dicuntur Denarii , omnes de Burgo de Laude .
 „ Lis enim talis erat . Dicebant ipsi Albertus , & Ot-
 „ tobellus , quod ipsi Otto , & Petrus germani tenent
 „ decimam unam in loco Corneliano , quam emerunt
 „ ab Pellegrino , qui fuit dictus de Pozzolo , & quam
 „ ipse Pellegrinus tenebat per beneficium ex parte Ar-
 „ derici de Corneliano , & ipse Ardericus tenebat

„ ex

„ ex parte Episcopatus Laudensis , quam decimam pre-
 „ dicti Albertus & Ottobellus dicebant Episcopo Lau-
 „ densi esse apertam . Ideo scilicet quia vendita est
 „ post constitutionem Imperatoris Lotharii factam de
 „ feudis non alienandis & dicebant se esse investitos
 „ de predicta decima per feudum a Domino Lanfranco
 „ Laudensi Episcopo , quod ipse Episcopus coram Con-
 „ sulibus professus fuit & ideo dicebant ut predicti
 „ Petrus & Otto dimitterent eis predictam decimam .
 „ Ipsi vero Petrus & Otto respondebant , se predi-
 „ ctam decimam eis non debere dimittere , quoniam
 „ Dominus Johannes Episcopus antecessor predicti Domni
 „ Lanfranci Episcopi de predicta venditione feudi pa-
 „ rabolam dedit . Quod ipsi Albertus & Ottobellus
 „ negabant , & insuper dicebant & si parabolam inde
 „ dedisset valere non deberet , quoniam cumutationem
 „ de ipso beneficio ipse Episcopus non habuit . His
 „ ita auditis iudicavit ipse Consanonerius , si advocatus
 „ ipsius Episcopi iuraret , quod predictus quondam Jo-
 „ hannes Episcopus eius antecessor parabolam de alie-
 „ nando ipso feudo non dedit , ipsi Otto , & Petrus
 „ dimittant eisdem Ottobello , & Alberto predictam
 „ decimam sine pretio , & si jurare noluerint , resse-
 „ rant iusiurandum eisdem Ottoni , & Petro . Et si
 „ ipsi Petrus , & Otto iuraverint parabolam esse da-
 „ tam de alienando ipso feudo a predicto Johanne Epi-
 „ scopo teneant ipsam decimam per feudum a predicto
 „ Lanfranco Episcopo . Et post aliquantulos dies co-
 „ ram ipsis Consulibus Otto qui dicitur Mantegus
 „ quem ipse Dominus Lanfrancus Episcopus elegit esse
 „ suum

„ suum advocatum sic juravit sicut supra legitur . Et
 „ ipse Otto per jussionem ipsorum Consulium dedit
 „ uadium eisdem Ottobello , & Alberto quod faciet
 „ Petrum fratrem suum habere ratam hanc sententiam
 „ & inde posuit eis fideiussorem Spinam Inbuttem
 „ filium quondam Petri Nigri in pena librarum viginii
 „ & sic finita est causa .

„ Anno Dominice Incarnationis millesimo centesi-
 „ mo quadragesimo nono ipso die indicione duodecima .

„ Interfuerunt Lanfrancus & Guilielmus qui di-
 „ cuntur de Setara , Aterratus Mainerij , Frogerius de
 „ Caluciano , Grodaxius de carrubio , Anselmus de
 „ Senna , Ardericus de Paradino , Petrus Dulcianus ,
 „ Isapinus Pocaterra de Gavazo de Servitoribus , Ari-
 „ bertus , Johannes Guitone , Balossinus , Petrus Tu-
 „ badore .

„ Ego Stephanardus Judex & Missus Domni ter-
 „ tii Lotharii Imperatoris subscripsi .

„ Ego Azo Judex & Missus Domni secundi Chun-
 „ radi Regis subscripsi .

„ Ego Guertius Judex & Missus Domni secundi
 „ Chunradi Regis interfui & subscripsi .

„ Ego Anselmus Judex interfui & hanc senten-
 „ tiam scripsi .

V.

„ Anno ab Incarnatione Domini nostri Jesu Chri-
 „ sti millesimo centesimo quinquagesimo secundo men-
 „ se Junii , indicione quintadecima . Presentia bonorum
 „ hominum , quorum nomina hic subter leguntur . Per
 „ lignum , & bergamenam , quod Dominus Anselmus

„ Abbas

„ Abbas Monasterij Sancti Petri Celaurei , quod est
 „ constructum prope Civitatem Papie in sua tenebat
 „ manu , presentibus , & ei consencientibus Domno
 „ Petro Priore jamdicti Monasterij , & Domno Nico-
 „ lao , & Domno Lanfranco , & Domno Armano ;
 „ & Domno Henrico Monacis superscripti Monasterij
 „ Sancti Petri , & Cono Advocato jamdicti Abbatis ,
 „ fecit finem & refutationem Domno Lanfranco Lau-
 „ densi Episcopo per Dominum item Lanfrancum Pre-
 „ positum Sancte Marie Laudensis majoris Ecclesie , &
 „ missum superscripti Episcopi ; nominative de tota il-
 „ la parte illius Caneti , qui jacet , & esse videtur in
 „ Curte Flunpi in Laudesana in contrada ubi dicitur
 „ Aglarola de illa videlicet parte ipsius Caneti , que est
 „ versus flumen Padi , sicuti est designata , & stazia-
 „ ta , & terminata , atque separata per fossas , & pa-
 „ les , vel per alios terminos ab Obizone Pagani de
 „ Mediolano , & a Pandulfo Dala Turre de Laude
 „ ab illa scilicet parte jamdicti Caneti , que est ver-
 „ sus superscriptum locum Flunpi , que pars debet ef-
 „ se , & remanere superscripto Monasterio , sicuti jam-
 „ dicti termini jam positi sunt , vel adhuc ponentur ,
 „ aut plantabuntur a superscriptis Obizone , & a Pan-
 „ dulfo , vel ab eorum , aut a jam dicti Episcopi , &
 „ Abbatis missis per illum videlicet tamen locum , &
 „ ordinem , per quem nunc jam missi sunt ; ita vide-
 „ licet ut sive superscriptus lacus , aut Canetus cre-
 „ verit , vel decreverit , aut omnino exaruerit , quod
 „ non liceat superscripto Episcopo , nec ejus successo-
 „ ribus transire superscriptos terminos versus Flunpum .

„ Si-

„ Similite nec debet licere suprascripto Abbati , nec
 „ ejus successoribus transire prefatos terminos versus
 „ Padum sive lacus , aut Canetus creverit , vel
 „ decreverit , aut omnino exaruerit , sed predictus Epi-
 „ scopus , & jamdictus Abbas utique debent stare , &
 „ esse contenti in suprascriptis terminis sicut superius
 „ legitur , & debet suprascripta pars jamdicti
 „ consensum suprascripti Abbatis per
 „ viam , que vvadit a ponte Brembioli in Glarolam
 „ usque dum venerit ad pratum suprascripti Monaste-
 „ rij . Cum vero fuerit ibi , tunc debet habere viam
 „ per ipsum pratum dicti
 „ Episcopi , per eam videlicet partem predicti prati ,
 „ per quam ip. fuerit ostensa , & consi-
 „ gnata suprascripto Episcopo , vel ejus misso a predi-
 „ ctis Obizone , & Pandulfo , vel ab uno eorum per
 „ parabolam alterius . Ita videlicet ut nec liceat
 „ ejus successoribus a modo unquam aliquo tempore
 „ agere , vel causari de suprascriptis rebus in parte ,
 „ vel in toto sicut superius legitur contra suprascri-
 „ ptum Episcopum , nec contra ejus successores , nec
 „ contra quem ipsi dederint , vel habere concesserint ,
 „ dicendo quod aliquo modo vel jure , seu ratione ali-
 „ qua sibi , vel suprascripto Monasterio pertineat , vel
 „ pertinere debeat , sed omni tempore exinde taciti ,
 „ & contenti esse , & permanere debent . Insuper etiam
 „ promisit suprascriptus Abbas jam dicto Preposito vi-
 „ ce , & nomine prefati Episcopi , ut si unquam ali-
 „ quo in tempore ipse , vel ejus successores per se ,
 „ vel per eorum suppositam personam agere vel cau-
 „ sari ,

„fari, aut per placitum fatigare de suprascriptis re-
 „bus sicut supra legitur in parte, vel in toto pre-
 „sumpserint contra jamdictum Episcopum, vel contra
 „ejus successores, aut contra quem ipsi dederint, vel
 „habere statuerint, & omni tempore exinde taciti,
 „& contenti in suprascripta fine non permanferint,
 „aut si apparuerit ullum datum, aut factum, vel quod-
 „libet scriptum, quod ipsi in aliam partem fecissent,
 „& claruerit, quod componere eis debent in duplum
 „hoc totum quod defendere non potuerint, aut unde
 „agere, vel causari presumpserint, & eciam pene no-
 „mine libras centum denariorum bonorum Mediola-
 „nensium veterum, & insuper taciti, & contenti in
 „suprascripta fine omni tempore esse, & permanere
 „debent. Et nec liceat suprascripto Abbati ullo tem-
 „pore nolle quod voluit, set quod ab eo semel fa-
 „ctum, vel quod scriptum est sub jure jurando in-
 „violabiliter conservare promisit, & pro hac fine, &
 „refutatione accepit suprascriptus Abbas a jamdicto
 „Preposito in vice, & nomine prefati Episcopi Lau-
 „nichildi crolinam unam, ut hec cartula finis, & re-
 „futationis firma permaneat, atque persistat inconvul-
 „sa cum stipulatione subnixa, quia taliter inter eos
 „stetit, atque convenit factum est hoc. Actum Papie
 „in chaubia suprascripti Monasterij Sancti Petri feli-
 „citeris cap (odii omne sancti supri)
 „Ego Anselmus Dei Gratia Abbas subscripsi.
 „Ego jamdictus Petrus Prior interfui, & sub-
 „scripsi.
 „Ego Armannus Monachus & Presbiter interfui
 „& subscripsi. „ Ego

„ Ego Enricus Monachus & Presbiter interfui &
„ subscripsi.

„ Ego Nicholas Monachus, & Diachonus inter-
„ fui & subscripsi.

„ Ego Lanfrancus Monachus subscripsi & inter-
„ fui.

„ Signum manus superscripti Cononis Advocati,
„ qui interfuit, & jamdicto Abbati ad superscriptam
„ finem faciendam consensit ut supra.

„ Signa manuum Guidonis Blanci, & Prevedi de
„ Brolio, & Armanni de Sancto Petro, & Mare-
„ scotti da Vertemale, & Bertrami Vacce, atque Pe-
„ tri Valfredi, seu Johannis testium.

„ Ego Otto Judex, ac Missus Domni tercij Lo-
„ tharij Imperatoris, & secundi Conradi Regis hanc
„ Cartulam finis, & refutationis scripsi post traditam
„ complevi, & dedi.

Ceterum Lanfrancus Augusto mense a. MCLVIII.
decessit.

XXXIII. ALBERICVS ex Merlini dominis, Ca-
thedralis Laudensis antea Canonicus, in gratiam Fri-
derici Imp. ad Laudensem sedem subvectus est an.
1158. quo Roncaliae conventui interfuit ex Radevico
in Append. Hic novae Laudis Pompeiae novis muris,
& fundandis primum lapidem posuit. Postea vero die
mercurij (inquit Murena anno 1160.) quae fuit ter-
tia dies mensis Augusti & in qua fuit festum Sancti
Gaudentij, & Inventio S. Stephani Protomartyris, fuit
incoeptus murus Civitatis Laudae a Tinta Mussa de
Gava de Cremona in angulo Civitatis supra paludem

de

193

de Sylva Graeca prope portam Cremonensem, & D. Albericus Laudensis Episcopus, qui fuit de progenie Procerum de Merlino, primum lapidem in fossatum ipsius muri sua manu proiecit. Solemnique pompa praesente Imperatore; totiusque nobilitatis flore, corpus Sancti Bassiani transtulit in novam Cathedralem, deinde (ait idem) proxima die Sabbathi, quae fuit secunda dies mensis Novemb. venit Laudam dominus Papa Victor cum suis Cardinalibus, & proximo die Lunae fuit ductum a Laude veteri in novam civitatem Laudae, corpus Beati Bassiani Confessoris, cum maximo honore, maximaque laetitia. Ipse enim Apostolicus, & Imperator inclytus, & Patriarcha Aquilejensis, & Abbas Cluniacensis cum aliis quibusdam Episcopis, & Archiepiscopis extra majorem Ecclesiam Laudae corpus ipsum pretiosum suis humeris portaverunt, & ab aliis deinde, tam clericis, quam laicis ad novam Laudae translatus est. Oblulit autem ipse clementiss. Imperator ad fabricationem ecclesiae triginta libras denariorum Imperialium; serenissima vero coniux ipsius oblulit ipsi B. Bassiano libras 5. (a) Idem Imperator sequens concessit Alberico pro Laudensi Ecclesia privilegium ab eodem Tabulario desumptum.

„ In nomine sancte , & individue Trinitatis
 „ Fridericus (1) divina favente clementia (2)
 „ Imperator Augustus .

„ Inter caetera (3) Imperialium virtutum praeclara
 „ (4) insignia , velut fidus aureum & gemma
 „ clarissima fulget in Principe , si fidelium suorum me-
 „ rita semper ante suae maiestatis oculos habet , &
 „ eos , quorum fides sincera & devotio (5) pura , &
 „ quorum honesta servitia circa suae serenitatis diade-
 „ ma resplendent , honorat , & promover . Proinde
 „ notum facimus universis nostri Imperij fidelibus prae-
 „ sentibus & futuris , quod nos dilectum , & fidelem
 „ Principem nostrum Albericum Laudensem Episcopum
 „ pro sua sincera fide , & praeclaro servitio , quod no-
 „ bis , & Imperio fideliter semper exhibuit , & totam
 „ Ecclesiam Laudensem , & omnia bona , & possessio-
 „ nes quas modo habet , vel in posterum legitime adi-
 „ pisci poterit sub nostram Imperialem protectionem ,
 „ atque tutelam suscepimus (6) , ad argumentum quo-
 „ que gratiae nostrae ei , suisque successoribus (7) ex
 „ nostra liberalitate per feudum damus , & nostra Im-
 „ periali auctoritate confirmamus omnia regalia nostra ,
 „ quae habemus in his locis subscriptis , & omnia ,
 „ quae modo iure in eisdem locis possidet , vel in fu-
 „ turo legitime (8) poterit adipisci . Ista enim sunt
 „ rega-

(1) Fredericus (2) clementia Romanorum (3) caetera
 (4) preclara , & sic deinceps nulla umquam dyphthon-
 go adscripta . (5) devotio (6) suscepimus . Ad (7) sub-
 ceptoribus (8) legiptima

„regalia, quae in eisdem locis damus, districtum, fo-
 „drum, placitum, bannum, pedagium, teloneum, ju-
 „risdictionem (9), mercata Albergariae, molendina-
 „aquae, aquarum (10) ductus, lacus, piscationes
 „(11), venationes, aquaticum, ripaticum, cum ri-
 „pis, rupinis, pascuis, pratis, silvis, glareis, bona
 „vacantia cum viis, innvijs (12), divisis, & indi-
 „visis excepto nostro Imperiali fodro, & salva alia
 „nostra Imperiali iustitia, quorum locorum nomina
 „sunt haec (13), curtis Galgagnani cum castro, &
 „villa in eadem curte sitis, scilicet villa Galgagnani,
 „& villa Archagne (14), & illa parte villae Gamo-
 „rae, quae in eadem curte sita est; curtis S. Marti-
 „ni in strata cum castro, & villa, & omnibus per-
 „tin. suis; curtis Cavenaci cum castro, & villa, &
 „lacu in ipsa curte existente; curtis Somaripe cum
 „omnibus pertin. suis (15), & illa par curtis Sena-
 „gogi, quam emit idem Episc. ab Ascherio de Cuzi-
 „go (16), curtis Coronei cum castro, & villa, &
 „omnibus pertinen. suis, curtis de Roncho cum ca-
 „stro & tota curte, & aqua lambri, sicut tenet ipsa
 „curtis ex una ripa, & ex alia lacus de Barisijs, qui
 „iacet inter curtem S. Florioani & Flompi (17), &
 „S. Stephani. Curtis de Orio cum castro & villa, &
 „omnibus pertin. suis, curtis Liurage (18) cum ca-
 „stro & villa, & omnibus pertinent. suis. Statuen-

N 2

„tes

(9) *Armane* (10) *aquarumque* (11) *piscarias* (12) &
innvijs (13) *haec sunt* (14) *Arcagne* (15) *suis; curtis*
Castioni cum castro & villa & omnibus pertinentiis suis
 (16) *Cuzego* (17) *Flumpi* (18) *Luvinage*

„tes igitur iubemus ut in hac nostra per beneficium
 „datione (19) nullus Archiepisc. non (20) Episc.
 „non (21) Dux, non (22) Marchio, non (23) Co-
 „mes, non (24) Vicecomes, nulla civitas, non (25)
 „potestas, non (26) rectores, sive Consules, non
 „(27) Capitaneus, non (28) Castaldio, vel Schu-
 „dalchus, nulla persona secularis, vel Ecclesiastica ma-
 „gna, sive parva praedictum Albericum Lauden. Episc.
 „vel eius successores molestare vel aliquo modo in-
 „quietare praesumat. Si quis vero huius nostrae au-
 „ctoritatis paginam violare praesumpserit, vel contra-
 „venire (29) 100. libras auri optimi pro paena se
 „compositurum cognoverit dimidium camerae nostrae
 „& dimidium praedicto Episc. suisque successoribus.
 „Huius autem rei testes fuerunt Barsidonius Mantua-
 „nus Episc. Marchio Montisferrati. Magister Strepha-
 „nus capellanus & (30) magister Paganus Capella-
 „nus. Ut autem haec verius credantur, & ab omni-
 „bus inviolabiliter conserventur, praesentem inde pa-
 „ginam scribi, & nostro sigillo iniunximus praemu-
 „niri.

Signum

(19) dacione (20) nec (21) nec (22) vel (23) nec
 (24) nec (25) nec (26) nec (27) nec (28) nec
 (29) contraire (30) omittit

Signum D. Fe-
norum Impe-
ratoris invisi-
bilissimi.

derici Roma-
ratoris invi-

„ Ego Egistianus Cancell. (31) vice d. Rainaldi
„ Colonien. Archiep. & Italiae Archicancel. recog.
„ Actum quoq. est ann. Dominicae Incarnationis
„ 1164. indict. 13. (32) regnante d. (33) Federico
„ Romanorum Imp. serenissimo an. regni eius 12. Im-
„ perij vero 10. Data Papiæ in Palatio S. Salvatoris
„ VIII. Kal. Octobris (34).

Caeterum cum inter Victorem pseudo Pontificem,
Alexandrumq. III. reterrimum ebulisset schisma, Alber-
ricus aequiore causa deserta, impii Aeneobarbi acces-
sit ad partes: quamobrem honore Episcopatus exutum
Galdinus Archiepisc. Mediolanen. Legatusq. Alexandri
III. illum eiecit e Sede anno 1168. (b) Qui haud
multo post miles verius, quam Ecclesiasticus, conu-
max excessit e vita. (c)

ADDITIONES.

(a) Eodem anno MCLX. invenio pacta quaedam
inter Laudensem Episcopum Albericum scilicet, &
N 3 Mo-
(31) Cristianus. Canzelarius (32) quartadecima (sic)
(33) Domino (34) Octubris.

Monachos de Praecipiano; ea fuere ejusmodi.

„ Anno ab Incarnatione Domini nostri Jesu Christi
 „ millesimo centesimo sexagesimo mense Madij Indicio-
 „ ne octava Presentia bonorum hominum quorum no-
 „ mina hic subter leguntur. Manifestaverunt Domnus
 „ Deus Dedit Monachus Sancti de Precipiano,
 „ quod monasterium est scitum in Episcopatu Terdo-
 „ nensi & tunc temporis Prior Monasterij de Gam-
 „ barana, quod est positum sub regimine & potestate
 „ supra scripti Monasterij de Precipiano, & Calvus so-
 „ cius ipsius supra scripti Prioris, & monachus supra-
 „ scripti ejusdem monasterij unque jam dicti monaci
 „ missi ac Legati Abbatis predicti Monasterij de Pre-
 „ cipiano, quod jam dictus Abbas de Precipiano fle-
 „ terat per quinque annos quod nec ipse, nec ejus
 „ missus solverat Laudensi Episcopo, nec ejus misso
 „ illud fictum seu censum quod erat per singulum an-
 „ num solidi sex denariorum bonorum mediolanensium
 „ veterum secundum ordinationem & dispositionem
 „ Domni Gregorij seu Innocentis Pape. Et ibi statim
 „ dederint ac solverint supra scripti Domnus Deus Dedit
 „ & Domnus jam dictus Calvus missi supra scripti Ab-
 „ batis, & ejus nomine pro predictis quinque annis
 „ pro quibus supra scriptus Abbas iam dictum fictum
 „ scilicet sex solidorum nondum solverat Domno Al-
 „ berico Dei gratia tunc Laudensi Episcopo nomine
 „ supra scripti ficti argenti denariorum bonorum Medio-
 „ lanensium veterum solidos triginta. Eo videlicet re-
 „ nore, ut si apparuerit supra scriptum Abbatem ste-
 „ tisse per plures annos adhuc quam per supra scriptos
 „ (quibus)

„ quinque annos quod non solvisset superscriptum fictum
 „ Episcopo Laudensi vel ejus misso , quod ipse Abbas
 „ adhuc solvet superscripto Episcopo totum illud fictum
 „ quod eum plus debere constiterit . Et salva omni ra-
 „ cione & toto illo jure predicto Episcopo quod ipse
 „ Episcopus vel Laudensis Ecclesia seu Episcopatus
 „ tunc habebant vel habere poterant , aut eis compe-
 „ tebat super superscriptum Abbatem vel super jam
 „ dictum Monasterium de Precipiano , aut super Ter-
 „ dopensem Episcopum seu Episcopatum . Ex hoc sci-
 „ licet quod superscriptus Laudensis Episcopus tunc
 „ poterat dicere se habere jus , & posse redire ad su-
 „ pra scriptum monasterium & habere & tenere ipsum
 „ monasterium & res ipsius pleno jure in suo scilicet
 „ Laudensis Episcopatus Dominio , sicut alia sua pro-
 „ pria Monasteria . Eo videlicet jure quod superscriptus
 „ Abbas steterat per quinquennium quod nec ipse nec
 „ alius pro eo jam dictum fictum solverat superscripto
 „ Episcopo vel misso . Et si aliquod insuper etiam jus
 „ tunc habebat aliud jam dictus Episcopus super su-
 „ pra scriptum monasterium de Precipiano vel super res
 „ ipsius monasterij totum habeat salvum . Non obstante
 „ ei aliquid quod ipse Episcopus jam accepisset supra-
 „ scriptos triginta solidos denariorum veterum pro jam
 „ dicto ficto plusquam si ipse nihil inde accepisset .
 „ Ibique insuper etiam jam dictus Dominus Laudensis
 „ Episcopus eo per omnia modo , & tenore , ac con-
 „ ditione sicut supra legitur superscriptum fictum tri-
 „ ginta solidorum denariorum veterum pro superscriptis
 „ quinque tantummodo annis accepit . Et nullo alio modo

„ nisi salvo ei toto superscripto Jure , ac ratione per
 „ omnia sicut supra legitur ac si ipse jamdictus Dom-
 „ nus Episcopus nihil de superscripto facto adhuc ac-
 „ cepisset . Quia sic inter eos stetit atque convenit .
 „ factum est hoc . Actum in domum jam dicti Epi-
 „ scopi in civitate nova de Laude feliciter .

„ Signa manuum superscriptorum Deus Dedit Prio-
 „ ris , & Calvi Monachorum qui hoc breve fieri ro-
 „ gaverunt , & superscriptam solutionem & manifesta-
 „ tionem sicut supra legitur fecerunt & pro se sub-
 „ scribere preceperunt .

„ Signa manuum Bernardi Bellotti & Acerbi Mo-
 „ rene & Massigotti de Abbonis , & Alberti Poca-
 „ terre , & Ugenzonis Brine omnium tunc temporis
 „ Potestatum de Laude & Lanfranci de Tresino atque
 „ Rasij Morene seu Trussi Diboldonis Testium ;

„ Ego Otto Judex , ac missus Domni tercij Lo-
 „ tharii Imperatoris & Secundi Conradi Regis inter-
 „ fui , & hoc bene rogatus scripsi .

(b) Vide Morenam , Sigonium , & Saxium in *Me-
 diolan. Antistitum historia* p. 560.

(c) in oppido Carrariae .

XXXIV. S. ALBERTVM deinde de Quadrellis
 e Castello Ripaltae Glariae Abduae , illius Oppidi Pre-
 positum , famaque sanctimoniae inclytum , Clerus , Gal-
 dino Archiepisc. Mediolanensi Adhortante , omnibus suf-
 fragiis provexit ad Sedem , unde Albericus exciderat
 1168. die 29. mens. Martii (a) , qui fuit dies Domi-
 nicae Coenae sacer , quinta autem feria post Pascha so-
 lemni

lemni ritu , populoque laetante , obtenti Episcopatus
 iniit possessionem , ut refert Acerbus Murena in rerum
 Laudensium Historia = Interea (inquit ille) dominus
 „ Galdinus de la Sala Mediol. civis & clericus , &
 „ qui quondam Cancellarius dom. Ribaldi & d. Uberti
 „ de Pirovano Mediolanen. Archiepiscopor. per annos
 „ multos fuerat , & in locum iam dicti Uberti ad Ar-
 „ chiepiscopatum Mediolani fuerat sublimatus a domino
 „ Alexandro Papa , in Lombardia ipsius Papae tunc
 „ Legatus constitutus , suos Nuncios , scilicet Abba-
 „ tem S. Ambrosij , & Abbatem S. Vincentij de Me-
 „ diolano , misit domino Alberto de Cazano maioris
 „ Ecclesiae Laudensis tunc Praeposito , caeterisque Prae-
 „ positis , Abbatibus , presbyteris , & clericis , & etiam
 „ Consulibus de Laude ; dicendo , atque monendo ,
 „ quod ipsi partem Papae Paschalis , & domini Fri-
 „ derici Imperatoris omnino relinquerent , & parti Papae
 „ Alexandri faverent , & ipsi Papae de iniuria sibi
 „ facta satisfacerent , atque Episcopum Catholicum eli-
 „ gerent , & nisi hoc facerent ab officio , & benefi-
 „ cio Ecclesiastico abstinerent . Dictus vero Praeposi-
 „ tus , caeterique clerici hoc audientes , moesti valde
 „ fuerunt ; tum quia magna pars eorum mandato Im-
 „ peratoris iuraverant , se Papam Paschalem pro Papa
 „ in perpetuum tenere , tum etiam quia omnes fere fide-
 „ litatem iuraverant domino Alberto Merlino , tunc
 „ temporis ut eis videbatur , Laudensi Episcopo Ca-
 „ tholico , nec adhuc canonice jure deposito , & ideo
 „ hoc facere timebant valde , & sibi in maximum de-
 „ decus reputabant . Inter se etiam conferentes , quod
 „ si etiam

„ si etiam dicti Papa Paschalis , & Imperator Victores
 „ adhuc existerent , ipsi in perpetuum se damnarent ,
 „ & quilibet eorum dignitate & gratia privarentur .
 „ Formidabant nimis mandatis superscripti Galdini obe-
 „ dire , hoc etiam recusare , quod eis mandaverat dictus
 „ dominus Galdinus . Stupebant plures ; tum propter
 „ Papam Alexandrum & secundum dominum Galdi-
 „ num Archiep. qui quasi tum illis partibus victores
 „ existerent , tum propter civitates Lombardiae fere om-
 „ nes insimul coniurantes , quia sciebant , quod si de
 „ Laude expellerentur , in Lombardia habitaculum , aut
 „ locum , in quo se possent reducere non haberent .
 „ Tandem dubij angustijs hinc inde satis diu revolu-
 „ tis ; cum nullam misericordiam a dicto Archiep. in-
 „ venire possent , nisi quod eis mandaverat , adimple-
 „ rent ; eligentes potius vivere , quam mori magisque
 „ etiam stare in sua patria , quam in aliena vagari ,
 „ in Papam Alexandrum credere , eiusque parti favere ,
 „ & Episcopum novum secundum voluntatem Archie-
 „ piscopi eligere disposuerunt . Igitur die Jovis Sancti ,
 „ quae fuit tunc quarto Kalendas Aprilis indictione
 „ prima , in anno 1168. superscriptus dominus Alber-
 „ tus Lauden. Ecclesiae maioris Praepositus communi-
 „ cato insimul consilio , tam Laudensis civitatis Abba-
 „ tum , Praepositorum , Presbyterorum , aliorumque Cle-
 „ ricorum , quam etiam illorum , qui extra civitatem
 „ in Episcopatu Laudensi fuerant , ad honorem Dei ,
 „ & Beatissimae Virginis Mariae , atque Beati Pretiosi
 „ Confessoris Bassiani , dominum Albertum , & tunc
 „ temporis Ecclesiae de Ripalta Praepositum , virum
 „ hone-

„honestum & religiosum elegit in Laudensem Episco-
 „pum, & Pastorem. Proximo vero die mercurij, post
 „Pascha Laudenses, Abbates, Praepositi, presbyteri,
 „aliique Clerici multi, Consules etiam Laudenses,
 „multique Judices, & Sapientes de Laude, Pergamum
 „ubi tunc Dominus electus aderat, iverunt, & ipsum
 „insequenti die Jovis proximo, Laudem cum ineffa-
 „bili gaudio conduxerunt. Qui ibi honorifice nimis
 „ab omnibus tam Clericis, quam laicis est susceptus =.

Hactenus Murena.

Temporibus vero Alberti, Alexander tertius anno
 1177. translationem novae civitatis Laudensis e veteri
 loco ratam habuit, auctoritateve Apostolica confirma-
 vit, Consulibus, populisque Laudensibus in hunc te-
 norem litteras dedit, cuius exemplar e Cathedrali Ar-
 chivio ab originali excepit, nobisque Romam transmi-
 sit una cum alijs monumentis eruditus Defendens a
 Landa ejusdem Ecclesiae Canonicus.

„Alexander Episcopus servus servorum Dei.

„Dilectis filiis Consulibus & Populo Lauden.

„salutem & Apostolicam Benedictionem.

„**C**Um civitas vestra de loco, ubi constructa fue-
 „rat ab antiquo ad locum alium sit translata,
 „ne occasione huius civitatis quidquam de iis, quae
 „prius habebatis, vobis possit subtrahi vel auferri,
 „postulastis statum civitatis vestrae Apostolicae Sedis
 „auctoritate muniri, sive roborari. Nos itaque postu-
 „lationibus vestris benignius annuentes, & attenden-

„tes

„res devotionem, quam circa nos, & Romanam Ec-
 „clesiam exhibetis, statum novae civitatis vestrae cum
 „omnibus bonis, & possessionibus vestris, & cum
 „omni territorio, quod intus, vel foris civitatem ve-
 „terem contingebat exactum habemus, & firmum ip-
 „sumque auctoritate apostolica confirmamus praesenti
 „pagina statuentes ut possitis liberos homines, qui fue-
 „rint de Crema, vel de locis aliis sed ad vos tran-
 „sferentes, sine contradictione capere, & receptos
 „tenere, sicut nuper inter vos, & rectores Lombardiae
 „rationabiliter noscitur esse statutum.

„Datum Venetiis in Rivo alto 17. Kalen. Julij
 „M. C. LXXVII.

Ejusdem Alexandri privilegium Monasterio SS. Fabiani & Donati concessum ad postulationem Galdini Archiepiscopi Mediolanensis, ac Alberti Laudensis in eodem Archivio repertum hic non pigebit referre, cum ejusdem Monasterij fundatores, bonaque recensentur, ut eorum memoria perennet in posteris, sic enim se habet.

„Alexander Episcopus servus servorum Dei.

„**D**ilectae in Christo filiae Taidi Abbatissae Mona-
 „sterij Sancti Fabiani de Farinate, ac Sancti Da-
 „miani de Donaria eiusque sororibus tam praesenti-
 „bus, quam futuris regulariter substituendis in per-
 „petuum. Ad hoc universalium Ecclesiarum cura no-
 „bis a provifore omnium bonorum Deo concessa est,
 „quatenus religiosas personas diligamus, & benepla-
 „centes Deo famulaturi studeamus modis omnibus pro-

„pa-

„ pagare : nec enim Deo gratus famulatus aliquando
 „ impenditur , nisi ex caritatis radice procedens a pu-
 „ ritate religionis fuerit conservatus . Idcirco dilecta in
 „ Christo filia Tais Abbatiss. petitioni tuae per vene-
 „ rables fratres nostros G. Archiepiscopum Mediolanen-
 „ sem Apostolicae Sedis Legatum , & Albertum Lau-
 „ densem Episcopum clementer annuimus , & beator.
 „ Fabiani , & Damiani Ecclesias , quibus Deo auctore
 „ praesides , ad exemplar praedecessorum nostrorum fan-
 „ tiae memoriae Paschalis , Callisti , & Innocentii Ro-
 „ manorum Pontificum sub Apostolicae Sedis tutela ex-
 „ cipimus , & eas ab omnium mortalium deinceps gra-
 „ vamine liberas permanere decernimus , quarum unam
 „ Ecclesiam videlicet beati Fabiani de Farinate Bergo-
 „ menses Comites Lantelmus Guilelmus , Arditius , Ro-
 „ gerius , Albicus , Arduinus , Osbertus qui videlicet
 „ eam in fundo suo construxerunt sub annuo censu
 „ duodecim denariorum Mediolanensis monetae beato
 „ Petro , & eius Romanae Ecclesiae obtulerunt . Aliam
 „ vero Ecclesiam beati Damiani de Donaria sub con-
 „ simili censu firmantes . Per praesentis igitur privile-
 „ gij paginam Apostolica auctoritate statuimus , ut quae-
 „ cumque bona , quascunque possessiones eidem Eccle-
 „ siae aut ex praedictorum Comitum , aut ex quorum-
 „ liber fidelium largitione possident , sive in futurum
 „ largiente Deo iuste atque canonice poterunt adipisci ,
 „ firma vobis , & his , quae post vos successerint , il-
 „ libata permanere , nec Diocesano Episcopo facultas
 „ sit Ecclesias ipsas & personas in eius domibus ser-
 „ vientes gravare , aut aliquid in illis potestate judiciale
 „ ria

„ria exercere praeter locorum consecrationes , sancti-
 „monialium benedictiones & clericorum , qui in eis
 „constituti fuerint , ordinationes , si tamen Episc. Ca-
 „thol. fuerit & gratiam atque communionem Apost.
 „Sedis habuerit & si gratis , ac sine aliqua pravitate
 „voluerit Sacramenta eadem ministrare , Alioquin a-
 „quovis malueritis catholico ea suscipietis Episcopo .
 „Nulli ergo omnino hominum liceat praefatas Eccle-
 „sias perturbare aut earum possessiones auferre , vel
 „ablatas retinere , minuere , vel temerariis vexationi-
 „bus fatigare , sed omnia integra conserventur sancti-
 „monialium in praelibatis Ecclesiis Deo servientium
 „profutura salva Sedis Apostolicae auctoritate . Obeun-
 „te vero te nunc eorundem locorum Abbatissa , vel
 „earum qualibet , quae tibi successerint , nulla ibi qua-
 „libet subreptionis astutia , seu violentia praeponatur ,
 „nisi quam sorores communi consensu , vel sororum
 „pars consilii sanioris secundum Dei timorem , & Bea-
 „ti Benedicti regulam elegerint , a Romano Pontifice ,
 „vel cui ipse commiserit consecrandam . Sepulturam
 „quoque eorundem locorum liberam esse censemus , ut
 „eorum devotioni , & extremae voluntati , qui se in
 „praefatis locis sepelire deliberaverint , nisi forte ex-
 „communicati , vel interdicti sint nullus obstat salva
 „tamen iustitia illarum ecclesiarum , a quibus mortuo-
 „rum corpora assumuntur . Porro novalium vestrorum
 „quae propriis manibus aut sumptibus colitis sive de
 „nutrimentis vestrorum animalium decimas ab aliqui-
 „bus exigi omnino prohibemus communi vita viventi-
 „bus , sicut beatus Gregorius ait iam de faciendis por-

„ tionibus , vel exhibenda hospitalitate nihil nobis lo-
 „ quendum est , cum omne quod superest in causis
 „ piis , ac religiosis erogandum est . Si qua igitur in
 „ futurum Ecclesiastica , secularisque persona hanc no-
 „ strae constitutionis paginam sciens contra eam teme-
 „ re venire tentaverit , secundo , tertiove commonita
 „ nisi praesumptionem suam digna satisfactione corre-
 „ xerit , potestatis , honorisque sui dignitate careat ,
 „ reamque se divino iudicio existere de perpetrata in-
 „ quitate cognoscat , & a sacratissimo corpore & san-
 „ guine Dei , & Domini Redemptoris nostri Jesu Chri-
 „ sti aliena fiat , atque in extremo examine districtae
 „ ultioni subiaceat ; cunctis autem eisdem locis sua iura
 „ servantibus sit pax Domini nostri Jesu Christi qua-
 „ tenus & hic fructum bonae actionis percipiat , &
 „ apud districtum Judicem praemia aeternae pacis in-
 „ veniat . Amen . Amen . Amen .

„ Ego Alexander Catholicae Ecclesiae Episcopus
 „ subsc.

„ Ego Hubaldus Hostiensis Episcopus subscripsi .

„ Ego Bernardus Portuensis Episcopus subscripsi .

„ Ego Vbalus presb. card. tit. S. Crucis in Hie-
 „ rusalem subsc.

„ Ego Albertus presb. card. tit. S. Laurentij in
 „ Lucina subsc.

„ Ego Bozo presb. card. S. Pudencianae tit. Pa-
 „ storis subsc.

„ Ego Petrus presb. card. S. Laurentij in Dama-
 „ so subsc.

„ Ego Jacinus Diaconus card. S. Mariae in Cosme-
 „ din subsc.
 „ Ego

„ Ego Arditio diac. card. S. Theodori subscripsi.
 „ Ego Cinthius diac. card. S. Adriani subscripsi.
 „ Ego Hugo diac. card. S. Eustachij juxta tem-
 „ plum Agrippae subsc.

„ Ego Petrus Diac. card. S. Mariae in Aquino
 „ subsc.

„ Datum Beneventi per manum Gerardi Sanctae
 „ Romanae Ecclesiae Notarij II. Kal. Augusti Indiēt. 2.
 „ Incarnationis Dominicae anno M. C. LXIX. Pontifi-
 „ catus vero Domini Alexandri Papae III. anno de-
 „ cimo.

Hanc Albertus Laudensem Ecclesiam pie sancte-
 que administravit, coegitque clerum optimis legibus,
 exemplisque institutum vero Pontifici tertio Alexandro
 parere. Interfuit Lateranensi Concilio ab eodem Pon-
 tifice celebrato 1179. cui subscripsit (b), reversusque
 ad Ecclesiam sibi concreditam paulo post excessit e vi-
 vis die 4. mensis Julii eiusdem anni (c). Sacrum eius
 corpus tumulandum intulere in cathedralem, claruitque
 deinceps miraculis. Anno verò 1588. Ludovicus Ta-
 berna Episcopus eiusdem sacras reliquias recondidit sub
 altare S. Trinitatis, eius capite argenteo vase incluso,
 ubi modo summa veneratione fidelium honorifice asser-
 vatur (d).

A D D I T I O N E S.

(a) 28. mensis Martii, ubi enim vulgati More-
 nae Codices habent *IV. Kal. Aprilis*, V. legendum esse
 docti viri coniecere.

(b) Id falsum; non enim Alberrus, sed eius suc-
 cessor

cessor Albericus Lateranensi Concilio interfuit.

(c) excessit e vivis Albertus a. 1173.

(d) Haec autem de eo in Laudensi Martyrologio IV. Nonas Julias leguntur: *Laudae S. Alberti de Quadrelis nostrae novae Urbis Episcopi, ac Patroni minus principalis, pietate in pauperes, ac miraculorum gratia insignis, qui una cum S. Galdino Archiepiscopo Mediolanensi adversus schismaticos tempore Alexandri III. P. M. apprime laboravit, & cum eodem multis Corporibus ac Reliquiis Sanctorum in urbe diruta repertis S. Juliani Episcopi Corpus ad urbem novam transtulit, ac venerandi Cleri consortium ad insignes pias operas pro pauperum succursu ac defunctorum suffragio praestandas instituit. Ejus sacrum Corpus, ac caput theca argentea inclusum a Ludovico Taberna Episcopo Laudensi subtus aram propriam in hac Basilica majore collocatum est, ibique maxima populi devotione colitur.*

XXXV. ALBERICVS de cornu Laudensis, Cathedralis Canonicus (a), Patriae adlectus Episcopus fuit 1179. (b) Praefuit decem annos libertatemque Ecclesiasticam acerrime propugnavit. (Anno 1179. interfuit Concilio Lateranensi III.) (c).

ADDITIONES.

(a) Jam ab anno 1156. Canonicus fuerat Albericus. Testes habeo juramenti Lanfranco Episcopo ab Alberto Diacono praestiti tabulas, quibus Albericus Canonicus eo anno subscripsit. En illas

„ Anno ab Incarnatione Domini nostri Jesu Christi
„ fti millesimo centesimo quinquagesimo sexto, duode-

„ cimo die Kalendarum Octobris , Indicione quinta :
 „ Presentia bonorum hominum quorum nomina subter
 „ leguntur . Et presentibus Presbitero Grandon , &
 „ Presbitero Alberico del Cornu Canonico majoris Ec-
 „ clesie & Guifredo Clerico Ecclesie Sancti Geminia-
 „ ni , qui tunc temporis erat Cancellarius Laudensis
 „ Episcopi . Juravit Albertus Diaconus de Sexto ad
 „ sancta Dei Evangelia , nominative pro Ecclesia de
 „ Sexto que est sita , & constructa ad honorem San-
 „ ctorum martirum Gervasi & Protasi . Juravit supra-
 „ scriptus Albertus Diaconus , quod erit fidelis , & fi-
 „ delitatem , & reverentiam portabit Domno Lanfran-
 „ co Dei gratia Laudensi Episcopo , & suo Catholico
 „ successori , & majori , seu matrice Ecclesie de Laude .

„ Actum est hoc in loiba superscripti Episcopi .
 „ Ibique statim superscriptus Episcopus dedit & con-
 „ cessit superscripto Alberto superscriptam Ecclesiam .

„ Signum manus superscripti Alberti Diaconi , qui
 „ superscriptum sacramentum , & fidelitatem fecit , &
 „ hoc breve fieri rogavit .

„ Ego Albericus indignus Sacerdos Laudensis Ec-
 „ clesie interfui & subscripsi .

„ Ego Grandin Presbiter subscripsi .

„ Signa manuum Malapartis de Valarano , Otto-
 „ nis de Plazano testium .

„ Ego Guifredus Clericus Sancti Geminiani tunc
 „ temporis Domini Episcopi serviens interfui & sub-
 „ scripsi .

„ Ego Liprandus Notarius sacri Palacii hoc breve
 „ tradidi & scripsi , & subscripsi .

(b) Anno 1173. electus fuit Albericus. Anno
insequente 1174. iura sua contra Monachos de Preci-
piano strenue Mediolani coram S. Galdino defendit sen-
tentiamque tulit, quam heic subiicio.

In nomine Domini nostri Jesu Christi. Cum
inter Dominum Albericum Dei gratia Laudensem Epi-
scopum & Dominum Oggerium Abbatem Monasterii
de Percipiano super Monasterio Sancte Agathe de
Lomello controversia agigaretur ventillata est causa
coram Domino Galdino Sancte Mediolanensis Eccle-
sie Archiepiscopo Apostolice Sedis legato. Sed ante-
quam de causa ipsa plene cognosceretur, appellavit
prefatus Abbas ad Domini Pape audientiam. Qui
appellatione suscepta eandem causam Domino Milloni
Taurinensi Episcopo & Mediolanensi Archipresbitero
audiendam & fine debito terminandam absque ap-
pellationis remedio delegavit. Postulabat autem me-
moratus Abbas, ut idem Episcopus prescripti Mona-
sterii sibi restitueret possessionem, de qua per Albe-
ricum Laudensis Ecclesie quondam scismaticum Epi-
scopum ex auctoritate Octaviani Heresiarce se deje-
ctum esse dicebat. Allegans quod Ecclesiam ipsam
diutissime possederat, & ante tempus prefati Octa-
viani longissimam inde habuerat possessionem. Quod
etiam per plures testes licet minus sufficientes pro-
bare videbatur. E contra vero prenomинatus Episco-
pus possessionem ipsius monasterii ad Laudensem
Ecclesiam ex longissimo tempore pertinere dicebat,
asserens quod ipse & Antecessores ejus censum inde
habuerant, & ipsum Monasterium tamquam propriam

ordinaverant Ecclesiam. Super hoc autem plures pro-
 duxit testes & multa exhibuit Instrumenta que ma-
 nifeste monstrabant proprietatem ejusdem Monasterij
 ad Laudensem Ecclesiam pertinere. His igitur & aliis
 visis & diligenter inspectis Dominus Petrus Medio-
 lanensis Ecclesie Presbiter, & Sancte Marie de Mon-
 te Archipresbiter ex mandato prefati Domini Episcopi
 & consilio Heriprandi Judicis in eadem causa Af-
 fessoris aliorumque multorum sapientium virorum hu-
 iusmodi super possessione ejusdem monasterii protulit
 sententiam. In nomine Domini. A petitione Domini
 Oggerij Abbatis Monasterij de Percipiano, quam no-
 mine Monasterii sui facit super possessione Monasterii
 Sancte Agate de Lomello, Dominum Albericum Epi-
 scopum Laudensem absolvimus. Actum in domo me-
 morati Episcopi. Anno Domini millesimo centesimo
 septuagesimo quarto secundo die mensis Septembris
 indictione septima.

Interfuerunt Rogerius de Sorexina, Ardericus de
 Bonate, Gregorius Caghinarcha, Sozus de Marliano,
 Otto Murena, Otto Dulcianus, & alii plures Cleri-
 ci, & Laici.

Ego Adobadus Lector ex mandato supramemo-
 rati Domini Episcopi hanc sententiam dictavi & scri-
 psi, quam ipse suo sigillo insigniri precepit feliciter.
 Hanc porro sententiam Alexander III. confirma-
 vit his litteris.

Alexander Episcopus Servus Servorum Dei. Ve-
 nerabili Fratri Alberico Laudensi Episcopo salutem
 & Apostolicam benedictionem. Ea, que concordia,

vel

„ vel iudicio statuuntur , firma debent , & inconvulsa
 „ consistere , & Apostolico robore communiri , ne ali-
 „ cuius valeant vexatione , aut malignitate turbari . Inde
 „ est , quod nos tuis iustis postulationibus grato con-
 „ currentes assensu , diffinitionis sententiam , quam su-
 „ per causa , que inter te , & Nicolaum prepositum
 „ Ecclesie Sancti Nazarij Mediolanensis de quodam ho-
 „ spitali & Ecclesia , & alijs rebus , & possessionibus
 „ ipsius hospitalis siti in suburbio porte Mediolanensis
 „ veteris Laude agitabatur . Venerabilis frater noster
 „ G. Bergomensis Episcopus , & dilectus filius
 „ Transmundus Carevallensis (*sic*) Abbas quibus cau-
 „ sam ipsam commiseramus , sine debito terminandam ,
 „ ratione cognita protulerunt , sicut in autentico Scripto
 „ exinde facto continetur . Sententiam quoque , quam
 „ dilectus filius magister Johannes Bonus Subdiaconus
 „ noster super causa , que inter te & Abbatem Fru-
 „ ctuariensem de restitutione vigintiquatuor solidorum
 „ mediolanensium veterum , & super absolute sex
 „ solidorum mediolanensium veterum , quam Abbas per
 „ Priorem de Paulo sibi petebat fieri vertebatur . Au-
 „ ctoritate nostra fultus noscitur rationabiliter protu-
 „ lisse . Sententiam etiam quam M. Taurinensis
 „ Episcopus , & Archipresbiter Mediolanensis Ecclesie
 „ inter te & Ogerium Abbatem Monasterij de Perci-
 „ piano super Monasterio Sancte Agathes de Lomello
 „ de mandato nostro protulisse dignoscitur , sicut In-
 „ strumenta exinde facta continent , auctoritate Apo-
 „ stolica confirmamus , & presentis scripti patrocinio
 „ communimus . Statuentes ut nulli omnino hominum

„ liceat hanc paginam nostre confirmationis infringere ;
 „ vel ei aliquatenus contraire . Si quis autem hoc at-
 „ temptare presumpserit , indignationem Omnipotentis
 „ Dei , & Beatorum Petri , & Pauli Apostolorum
 „ ejus se noverit incursum . Datum Ferrarie quarto
 „ Kalendas Maji .

Idem Alexander III. litteris Anagninae datis 30.
 Decembris a. 1177. Vicedominatus (qui Laudensis Ec-
 clesiae dignitas est) investituram a Lanfranco Episcopo
 nobili Tressinorum familiae in perpetuum concessam ,
 Alberico plurimum urgente , irritam , & inanem de-
 claravit .

(c) Vide Harduinum T. VII. parte II. col. 2058.
 Decem autem post annis , anno scilicet 1189. vitam
 cum morte commutavit .

XXXVI. ARDERICVS ejusdem sedis Antistes ad-
 lectus est , cum esset Canonicus , ac cathedralis Prae-
 positus . Tulit saluberrimas leges , ut canonicos optime
 institutos haberet anno 1214. quae adhuc in viridi ob-
 servantia sunt . Sedit ann. 28. (a) ad ipsumque Inno-
 centius Tertius scripsit lib. 3. Epistolarum (b) .

... ADDITIO .

(a) ad annum 1217. quo obiit .

(b) non Innocentius solum III. ad eum scripsit lib.
 3. epistol. , ut lites inter Novariense Capitulum , & Al-
 bertum Siccum , ac Jacobum Clericum Novariensem
 exortas pro sua sapientia componeret , sed etiam Inno-
 centii Decessor Coelestinus III. datis ad ipsum litte-
 ris

ris III. Eidus Decembris MCXCVII. inter Ticinensem Episcopum, ac Placentinae Cathedralis Capitulum de decimis controversiae pacatorem esse voluit. Sed Lucii III. epistolam recitemus a. 1182. perscriptam, ex qua quid Ardericus pro Monasterio S. Petri, Ecclesiaque sua egerit, perpeffusque fuerit, intelligemus.

„Lucius Episcopus Servus Servorum Dei. Dilectis Filiis Rectoribus Lombardie, Marchie, & Romae magnole salutem, & apostolicam benedictionem. Cum pro servanda ecclesiastica libertate Principibus seculi quotiens necesse est, Sedes Apostolica se opponat, sustinere nec volumus, nec debemus, ut venerabilia loca vel persone in eis divinis obsequiis mancipate, indebitis per illos servitiis affligantur, qui se pro devotione ecclesie persecutiones jactant innumeras per tulisse. Ideoque miramur plurimum, & movemur, quod majores hoc tempore in partibus vestris molestias ecclesie, & Clerici patiuntur, quam dicantur in aliis Provinciis sustinere. Accepimus sane, quod Ardericus de Sala Potestas, & Consules Laudenses nimium de suorum Seguacium favore presumentes contra prohibitionem venerabilis Fratris nostri A. Laudensis Episcopi sepius replicatam, importabilia honera imponere, & pretextu Banni, pecuniam Ecclesiis, & Clericis auferre suadente Diabolo presumpserunt; ita quod predictus Ardericus Monasterium Sancti Petri de Lauda veteri, & quasdam alias Ecclesias ejusdem Diocesis cum rebus suis Banno supposuit pro eo, quod Abbas, & alii Clerici infra Civitatem ad mandatum eius domos facere recusarunt. Cumque

„ Monachi metu eius a Monasterio discessissent , ille
 „ furore succensus illuc ministros sue nequitie destina-
 „ vit , qui quosdam de fratribus , qui illic pro custodia
 „ relictī fuerant , crudeliter verberarunt . Unde memo-
 „ ratus Episcopus de mandato Venerabilis fratris no-
 „ stri A. Mediolanensis Archiepiscopi in ipsum A. , &
 „ consiliarios eius excommunicationis sententiam tulit ,
 „ & Civitatem totam supposuit Interdicto . Preterea
 „ Consules & Populus Mutinensis divino timore post-
 „ posito possessionibus Ecclesiasticis legem nequissimam
 „ imponere ausu temerario presumpserunt , & de revocan-
 „ da constitutione illicita per Episcopum , & Clerum ,
 „ per litteras quoque nostras ammoniti , in suo dampnan-
 „ do proposito usque modo contumaciter perdurarunt ,
 „ nec adhuc a sua pravitate discedunt . Unde quoniam
 „ non caret scrupulo societatis occulte , qui manifesto
 „ facinori non obsistit , sed facientis culpam haber , qui
 „ quod potest , negligit emendare , prudentiam vestram
 „ per Apostolica scripta monemus , & in remissionem
 „ peccatorum iniungimus , quatenus Ecclesias , & per-
 „ sonas Ecclesiasticas in libertate pristina conservantes ,
 „ Potestatem , Consules , & Populum Laudensem , &
 „ Consules , & Populum Mutinensem a sua nequitia
 „ celeriter , & viriliter compescatis , ita quod de dissi-
 „ mulatione reprehendi apud homines non possitis , nec
 „ in extremo examine duriores vos oporteat sententiam
 „ formidare , donec aut prefatus Ardericus , que male
 „ accepit , & dampna data tam Clericis quam Laicis
 „ Ecclesiarum occasione refarciat , & ab Ecclesiarum ,
 „ & Clericorum vexatione quiescat , atque absolutionem
 „ per

„ per ecclesiam Romanam optineat , eum cum suis com-
 „ plicibus attentius evitetis , quia Salomone testante
 „ *qui tangit picem coinquinatur ab ea* ; Apostolus etiam di-
 „ cit , quod *non solum qui faciunt , sed qui consentiunt fa-*
 „ *cientibus ; digni sunt morte* . Datum Velletri secundo no-
 „ nas Junii .

XXXVII. IACOBVS DE CERRETO , Mona-
 chus , & Abbas Claraevallis Mediolanensis Cisterciensis
 Ordinis , Laudensis Episcopus adlectus est anno 1217.
 Qui antequam inauguraretur , excessit e vita .

XXXVIII. AMBROSIVS de Cornu , nepos supe-
 rioris Arderici , maioris Templi Canonicus , ad hanc
 eandem Sedem pervenit anno 1218. Romae consecratus
 ab Honorio Tertio , ut habetur ad calcem Regesti Va-
 ticani anno 2. Qui eodem anno fato concessit .

A D D I T I O .

(a) post septimum diem Novembris , ad quem-
 diem in Episcopali archivo exstant eius monumenta .

XXXIX. OTHOBELLVS Sufflentinus Laudensis
 Ambrosio suffectus est anno 1219. Anno vero 1223.
 ab Alberto Magdeburgensi Archiep. Federici II. Imp.
 Sacri Imperii legato plenariam iurisdictionem Episcopii
 sui speciali privilegio suscepit sub iis verbis in diplo-
 mate originali exscriptis , quod adhuc in cathedralis ar-
 chivio asservatur . (Hic ille O. Laud. Episcopus in
 edicto Friderici Caesaris de Terra Comitissae Mathildis
 de anno 1221. apud Baluzii Miscellanea l. 1. p. 451.)

„ Alber-

„Albertus Dei gratia S. Magdeburgensis Ecclesiae
 „Archiepiscopus Imperii sacri legatus,
 „& Comes Romanus.

„**U**Niversis fidelibus Imperij tam praesentibus, quam
 „futuris salutem, & omne bonum. Certum no-
 „bis est, & evidenti indicio manifestatur (1), quod
 „serenissimus Dominus noster Imperator Federicus (2)
 „Augustus, & Rex Siciliae sacrosanctam Romanam &
 „universalem Ecclesiam (3), tamquam piam matrem
 „adeo reveretur, & venerabiles Episcopos, caeterosque
 „Ecclesiasticos (4) praelatos disposuit sic fovere, ut
 „non solum eos (5) in suis rationibus manutenere
 „velit; verum & (6) quantum potest cum iusta ho-
 „noribus debitis ampliare. Inde est, quod sicut ex
 „debito legationis nobis iniunctae tenemur (7), vo-
 „lentes Domini Imperatoris beneplacitis adhaerere. No-
 „tum esse volumus universis praesentis aetatis, & fu-
 „turae posteritatis, quod nos auctoritate legationis,
 „qua fungimur, & divinae contemplationis respectu;
 „nec non (8) interventu precum, & obsequiorum
 „charissimi in Christo fratris Othobelli venerabilis Lau-
 „den. Episcopi, cuius civitas, & Episcopium per ma-
 „nus felicitis memoriae Domini Imperatoris Federici (9)
 „resti-

(1) evidentia indicia ma-
 nifestant

(2) Federicus

(3) Ecclesiam Romanam &
 universalem

(4) Ecclesiarum

(5) eos audire

(6) etiam

(7) tenemus

(8) nec non &

(9) Federici

„ restitutum fuit pristinae libertati , & honorabilibus
 „ privilegiis , & concessionibus praemunitum de motu
 „ proprio , & ex certa scientia succurrentes , ac sub-
 „ venientes episcopo memorato restituimus ipsum in in-
 „ tegrum jus , & plenam omnium possessionum jurisdic-
 „ tionem honorum , ac rerum universarum ad ipsum
 „ Episcopatum de jure spectantibus (10) & speciali-
 „ ter ex concessionibus , vel donationibus Imperatorum ,
 „ aut Regum Romanorum praesertim recolendae memo-
 „ riae praedicti Domini Imperatoris Federici II. (11)
 „ quod in authenticis privilegiis eidem Episcopo indul-
 „ tis expressius continetur , si forsitan negligentia ali-
 „ cuius Episcopi , vel Pastoris aut invasione seu occu-
 „ patione alicuius personae magnae vel parvae , sive ali-
 „ cuius comunitatis , civitatis vel loci in aliquo circa
 „ ipsas concessiones vel donationes noscitur esse laesum
 „ non obstante aliqua concessione super iurisdictione ,
 „ vel aliis facta communi Laudae in praeiudicium Epi-
 „ scopi saepedicti , qui de suis privilegiis non faceret
 „ (12) mentionem . Approbamus etiam , & innovamus
 „ omnia privilegia concessionibus , & donationibus , indul-
 „ taque (13) factas eidem episcopo praesertim a no-
 „ minato Domino Imperatore Federico (14) . Firmiter
 „ statuentes , atque districte praecipientes , quatenus nul-
 „ la persona magna , vel parva , secularis vel Ecclesia-
 „ stica eundem Episcopum super privilegiis , vel con-
 „ cessionibus suo Episcopatu indultis , & specialiter (15)

(10) *spectantium*

(11) *Frederici secundum*

(12) *facerent*

(13) *indulta*

(14) *Frederico*

(15) *specialiter*

„a saepe dicto domin. Imperatore Federico (16) sive
 „ legali iudicio molestare , aut impedire praesumat sub
 „ exterminatione poenae , quae in suis privilegiis con-
 „ tinetur . Ad huius autem rei perpetuam notitiam , &
 „ inviolabile firmamentum praesentem paginam scribi ,
 „ & sigillo nostro iussimus communiri . Huius rei te-
 „ stes fuerunt domini Gramandus Brandeburgensis (17)
 „ Otto Bobiensis , Omadei Cremon. (18) Vilprandus
 „ maior Praepositus Parmensis presbyter , Cacia Dete-
 „ salvis (19) , Capelus Mondalbergus (20) , Vbertus
 „ de Mannate , & Albericus (21) de Rovereto iudi-
 „ ces curiae & alij multi .

„ Actum Cremonae in Palatio D. Episcopi anno
 „ Domini M. CC. XXIII. indict. 11. die quinto Julij
 „ haec autem fecimus (22) sine iuris praeiudicio alieni .

Hic Praeful creditae sibi Ecclesiae magno usu fuit ;
 quippe qui plura alienata , distractaque bona , ancipi-
 tibus iugularis nominibus , recuperavit , Clerumque
 scriptis salubribus decretis , ad emendatiores mores per-
 duxit , idem Philosophia , ac singulari prudentia clarus .
 Hoc ei triste accidisse narratur , quod Ecclesiam sibi
 creditam Episcopali dignitate spoliata viderit a Gre-
 gorio Nono , indeque moerore correptus , bonis omni-
 bus desideratus decessit anno 1242 . Post cuius disces-
 sum , intestinis discordiis fluctuantibus civibus , ac pro-
 hibente Innocentio IV. subsecutum interregnum est

decem	
(16)	Frederico
(17)	Brandeburgensis &
(18)	Omodei Cremonensis
Episcopi	
(19)	Diotesalvas
(20)	Muthalbergus
(21)	Albericus
(22)	facimus

decem annorum . Ecce tibi testimonium ex Reg. Vaticano eiusdem Pontificis E. 90. fol. 14. ann. 1.

„ Innocentius. &c. Abbati de Cerreto Cisterciensis

„ Ordinis , Archipresb. de Senia Laudens. Dioec.

„ & Praeposito Laud.

„ **C**Um fel. record. G. Papa praedecessor noster ci-
 „ vitatem Laudensem ex certa causa Pontificali
 „ dignitate privavit , & O. qui fuerat Episcopus civi-
 „ tatis eiusdem , viam universae carnis ingressus , vo-
 „ lumus & per Apost. script. man. quatenus proven-
 „ tus omnes , qui ad mensam episcopalem spectare con-
 „ sueverant , integre colligentes ipsos , & alia bona
 „ olim ad eandem mensam pertinentia conservare fide-
 „ liter studeatis , donec de illis aliter duxerimus dispo-
 „ nendum , contradictores &c. Provisionem autem si
 „ quae forte in Laudensi Ecclesia de Pontifice facta
 „ est , vel fiet sine auctoritate nostra etiam de futuro,
 „ decernimus irritam , quod si non &c.

„ Datum Anagninae 4. Kal. Septemb. an. 1.

ADDITIO.

Plura in Episcopali Archivo servantur huius Epi-
 scopi monumenta . Pauca seligo , quae ad res quoque
 Monasticas illustrandas visa sunt opportuniore .

„ Anno ab Incarnatione Domini nostri Jesu Chri-
 „ sti

„ frivolas imo potius nullas causas impossibilitatis dandi
 „ eas allegaret , videlicet quia dicebat , quod non po-
 „ terat habere iudicum copiam , qui illas allegationes
 „ componerent propter discordiam Placentinorum , cum
 „ constaret , quod nihilominus eorum copiam habere
 „ potuerat , maxime quia fere omnes iudices Placentie
 „ exierant Civitatem , sicut idem Comes Henricus , &
 „ Procurator ejus asseriebant , & eorum copiam habere
 „ poterat extra civitatem , & maxime apud Pontianum ,
 „ ubi militia Placentie convenerat , ipsis comite Hen-
 „ rico ejusque Procuratore contumaciter absentibus , mul-
 „ torumque utriusque Juris Peritorum habito consilio ,
 „ pronuntio , dictum Dominum Episcopum nomine Epi-
 „ scopatus mittendum esse , & mitto in possessionem
 „ istius Lacus & alvei ejus , & in possessionem novem
 „ pedum & pluris terre jacentis juxta ripas predicti
 „ Lacus sicut tenent ripe ipsius lacus ab utraque parte
 „ & in possessionem omnis incrementi & alluvionum ,
 „ que ipsi Lacui accreverunt , seu accesserunt . ut tedio
 „ affectus dictus Comes veniat responsurus & statim
 „ accedens dictus Prior ad ipsum Lacum corporaliter
 „ eundem Dominum Episcopum in possessionem induxit
 „ de ipso lacu & predictis omnibus dando ei de cannis
 „ & luto & piscibus ipsius Lacus & de terra etiam ,
 „ que erat supra & circa ipsum Lacum . Actum est
 „ hoc feliciter juxta ripas dicti Lacus , ubi data fuit
 „ predicta possessio : affuerunt ibi Dominus Arnoldus
 „ de Vagerano Prepositus Laudensis , & Azo Prepo-
 „ situs Canonice Sancti Laurentij Civitatis ejusdem ,
 „ & Anricus de Dufnaga , & Comes Lantelminus
 „ filius

„ ſui millefimo ducentefimo vigefimo primo die veneris
 „ duodecimo intrante menſe marci, Indictione nona.
 „ In nomine Domini amen. Ego Donnus Ajulfus Prior
 „ Monafterii Sancti Marchi de Laude veteri delegatus
 „ a Domino Papa ad cognoscendum de cauſa, ſeu cau-
 „ ſis que vertuntur, ſeu verti ſperantur inter Domi-
 „ num Ottobellum Dei gratia Laudensem Episcopum
 „ nomine & vice Episcopatus Laudensis ex una parte
 „ & Henricum Comitem de Monte Cucco ex altera,
 „ ſicut apparet ex tenore reſcripti ipſius Domini Pape
 „ qui talis eſt. Honorius Episcopus Servus Servorum Dei di-
 „ lecto filio Priori Sancti Marchi de Laude veteri Lau-
 „ densis Dioceſis ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Vene-
 „ rabilis Frater noſter Laudensis Episcopus ſua nobis petitione
 „ monſtravit quod Henricus Comes de Monte Cucco & quidam
 „ alij tam Civitatum quam Dioceſum Placentine & Papiensis
 „ ſuper quodam Lacu, poſſeſſionibus, redditibus, & rebus alijs
 „ iniuriantur eidem. Quo circa diſcretioni tue per Apoſtolica
 „ ſcripta mandamus, quatinus partibus convocatis audias cau-
 „ ſam, & appellatione remota debito fine decidas. Faciens
 „ quod decreveritis per cenſuram eccleſiaſticam firmiter obſer-
 „ vari. Teſtes autem qui fuerint nominati, ſi ſe gratia, odio,
 „ vel timore ſubtraxerint, per cenſuram eandem, ceſſante ap-
 „ pellatione, compellas veritati teſtimonium perhibere. Datum
 „ apud urbem veterem quinto Kalendas Auguſti Pontificatus no-
 „ ſtri anno quinto. Ipſo comite legiptime citato, & ei
 „ ab ipſo Domino Episcopo libello porrecto cuius libelli
 „ talis eſt forma. Ego Ottobellus Dei gratia Laudensis Epi-
 „ ſcopus nomine & vice ipſius Episcopatus. Conqueror vobis
 „ Domino A. Priori Monafterii Sancti Marchi de Laude veteri

„ & a

„ & a Summo Pontifice Iudici delegato de Anrico Comite de
 „ Monte Cucco , a quo peto , ut restituat michi nomine & vice
 „ suprascripti Episcopatus omnem possessionem & comoda & in-
 „ crementa possessionis , & omnes fructus & redditus , quos
 „ ex ipsa possessione percepit totius Lacus , qui dicitur Lacus
 „ Lambrelli jacentis in Episcopatu Laude in Curia de Ronco ,
 „ qui Lacus Lambrelli tenet a Fellegario de monte Oldrato
 „ usque ad Gualdefredum de Cucullo & possessionem alvei pre-
 „ dicti lacus , & possessionem novem pedum & amplius terre
 „ jacentis juxta ripas predicti Lacus , sicut tenent ripe pre-
 „ dicti Lacus ab utraque parte , quam possessionem per vim
 „ occupavit , & hæc omnia peto , si vim probare potero ; alio-
 „ quin peto , ut dimittat michi nomine predicti Episcopatus
 „ & restituat predictum Lacum & alveum ipsius Lacus &
 „ predictos pedes terre , sicut superius determinatum est , &
 „ cum omnibus comodis & incrementis , & alluvionibus , red-
 „ ditibus , & fructibus , quos percepit ex omnibus istis . Salvo
 „ jure addendi , & diminuendi , & meliorandi , vel alium li-
 „ bellum faciendi . Millesimo ducentesimo vigesimo sexto exeunte
 „ mense Octubris indictione nona . Quo recepto libello cum
 „ Dominus Lantelmus de monte Cucco , qui satis de-
 „ derat iudicatum solvi , & quem dictus Comes Hen-
 „ ricus suum constituerat procuratorem ad ipsam cau-
 „ sam , & promisit se ratum & firmum habiturum ,
 „ quicquid idem Lantelmus fecerit super hiis , & plu-
 „ res recepisset dilationes ad respondendum in causa
 „ & ad defensiones suas allegandas & ad dandas quas
 „ portarem ad habendum consilium super quibusdam
 „ declinatoriis exceptionibus , quas idem Lantelmus op-
 „ posuerat , & ipsas allegationes nullo modo daret , let
 „ fri-

„servorum Dei Venerabili Fratri Episcopo Placentie salutem ;
 „ & Apostolicam benedictionem . Trasmitta nobis venerabilis
 „ Frater noster Laudensis Episcopus conquestione monstra-
 „ vit , quod Abbas Sancti Petri de Laude veteris Lau-
 „ densis Dioecesis Prepositus , Canonici Laudenses , ac qui-
 „ dam alij Clerici Laudensis Dioecesis debitam sibi obedientiam ,
 „ & reverentiam denegant exhibere , alias ei graves , & inju-
 „ riosi plurimum existentes . Ideoque Fraternitati tue per Apo-
 „ stolica scripta mandamus , quatenus dictos Abbatem Prepo-
 „ situm , & alios , ut eidem Episcopo obedientiam , & reve-
 „ rentiam exhibeant , ut tenentur , monitione premissa per cen-
 „ suram ecclesiasticam , appellatione remota , compellas . Super
 „ aliis vero partibus convocatis , audias causam , & quod ju-
 „ stum fuerit , appellatione remota , debito fine decidas , fa-
 „ ciens quod decreveris , per censuram ecclesiasticam firmiter
 „ observari . Testes autem qui fuerint nominati , si se gratia
 „ vel timore subtraxerint , per censuram eandem , appellatione
 „ cessante , compellas veritati testimonium perhibere . Datum
 „ Laterani nono Kalendas Septembris ; Pontificatus nostri anno
 „ septimo (1) . Verum quia intelleximus quod partes
 „ consentiunt ut predicta causa vestro examini commit-
 „ tatur ; Idcirco discretioni vestre eandem causam au-
 „ thoritate Domini Pape , qua fungimur in hac parte ,
 „ duximus committendam . Vobis presentium auctoritate
 „ mandantes , quatenus ipsam causam audiat , & ean-
 „ dem secundum jus fine debito terminetis . Proceden-
 „ tes in ipsa secundum libellum , super quo lis est con-
 „ testata coram vobis , secundum quod per instrumen-
 „ tum publicum cognoscere poteritis evidenter . Postea
 „ vobis

(1) . anno scilicet 1223 .

„ vobis notificamus , quod a die proxima ventura usque
 „ ad octo dies dedimus partibus terminum producendi
 „ testes , & utendi instrumentis , quibus in causa uti
 „ voluerint memorata ; quarum partium una , scilicet
 „ Procurator prefati Domini Episcopi Laudensis jam
 „ usus est coram nobis in predicta causa privilegiis &
 „ instrumentis quibusdam , & adhuc aliis sub examine
 „ vestro dixit etiam se usurum . Condemnavimus po-
 „ stea Syndicum memorati Abbatis precipientes eidem
 „ ut solveret usque ad diem Dominicam proximam pre-
 „ dicto Procuratori scilicet Andree Corvo viginti quat-
 „ tuor solidos Imperiales , quos ipse solverat Notario
 „ nostro pro quadam sententia .

„ Unde vobis mandamus , quatinus eundem Syndicum
 „ predictos denarios eidem Procuratori solvere compel-
 „ latis .

I I I.

„ Anno ab Incarnatione Domini nostri Jesu Chri-
 „ sti millesimo ducentesimo vigesimo quarto . Die Jovis
 „ octavo die Februarij Indictione duodecima . Cum Do-
 „ minus Ajulfus tunc prior Monasterij Sancti Marchi
 „ de Laude veteri ex delegatione Domini Pape ad po-
 „ stulationem Domini Ottobelli Dei gratia Laudensis
 „ Episcopi legitime , & solempniter , ac peremptorie
 „ citasset vel citari fecisset Dominum Henricum de
 „ Monte Cucho Placentine Diocesis , ut coram dicto
 „ Priore veniret , eidem Episcopo nomine Episcopatus
 „ de aqua Lambri , que jacet in Curte de Ronco , de
 „ justitia responsuras per se vel alium idoneum Respon-
 „ salem , quam aquam sive quem Lacum idem Episco-

„ pus assertebat esse Episcopatus Laudensis , & sibi no-
 „ mine Episcopatus pertinere , Et idem Comes non ve-
 „ nisset per se vel alium , sicut debuit , coram iudice
 „ nominato , sed contumax extitisset . Ed ideo idem
 „ Iudex delegatus pronontiaffet & decrevisset , eundem
 „ Episcopum fore mitendum & inducendum in corpo-
 „ ralem possessionem & tenutam dicti Lacus , & etiam-
 „ mississet & induxisset
 „ persona-
 „ liter accedentem ad ipsum Lacum in corporalem pos-
 „ sessionem & tenutam memorati Lacus , ut predictus
 „ Comes tedio affectus veniret de iustitia responsurus ,
 „ quae omnia liquido apparebant per Instrumentum sen-
 „ tentie , & per alia publica acta , & cum etiam jam
 „ foret elapsus annus & dies multi a tempore senten-
 „ tie & inductionis seu missionis in predictam posses-
 „ sionem , sepedictus Dominus Episcopus Laudensis a
 „ predicto Iudice delegato cum instantia postulabat ;
 „ Quatinus idem Iudex auctoritate , quaungebatur ,
 „ predictam possessionem supradicti Lacus sibi datam
 „ ex secundo decreto confirmaret . Et ut ex secundo
 „ decreto prefatus Episcopus dictum Lacum teneret &
 „ de cetero possideret . Et ut ipse Iudex delegatus in-
 „ duceret eundem Episcopum in corporalem posses-
 „ sionem suprascripti Lacus ex secundo decreto . Qui Do-
 „ minus Ajulfus Iudex dellegatus auctoritate Domini
 „ Pape , quaungebatur , deliberato consilio confir-
 „ mavit ex secundo decreto eidem Domino Episcopo
 „ nomine Episcopatus predictam possessionem , indu-
 „ cendo & imittendo eundem Dominum Episcopum
 „ perso-

„personaliter in corporalem possessionem & tenutam
 „ejusdem Lacus, & ordinavit, & statuit, & decre-
 „vit idem Judex, ut ipse Dominus Episcopus Lau-
 „densis ex secundo decreto teneat & possideat dictum
 „Lacum nomine Episcopatus Laudensis. Actum est
 „hoc feliciter in littore predicti Lacus: affuerunt ibi
 „Domini Mezanus de Cuzigo, & Zilius Bonanus, &
 „Bergundius Denarius, & Riboldinus filius Riboldi
 „della Pusterla & Gualterius filius Asclerij de Cu-
 „zigo qui dicitur Billa, & Petrezolus Nepos Domini
 „Episcopi Laudensis & Paganus serviens ipsius Do-
 „mini Episcopi, & Alegrinus, & Ardericus filius
 „quondam Alberti Pertinacij, qui dicitur Rubeus, qui
 „stat cum Bonanis Testes rogati.

„Ego Albertus Bonanus Notarius sacri Pallatii,
 „& missus Regis interfui, & rogatus predicti Domi-
 „ni Ajulfi Judicis delegati hanc sententiam scripsi.

I. V.

„Anno ab Incarnatione Domini nostri Jesu Chri-
 „sti millesimo ducentesimo vigesimo octavo secundo die
 „intrante Septembre Indicione secunda. In Monaste-
 „rio Sancti Bassiani siti extra Civitatem Laude juxta
 „portam Regalem super fossatum, presentibus Presbi-
 „tero Zanacio Sancti Vitti, & Gulielmino Clerico
 „Ecclesie de Camarago testibus rogatis; Dominus Or-
 „tobellus Dei gratia Laudensis Episcopus de consilio
 „Domini Arnoldi Laudensis Prepositi ibi presentis,
 „facta inquisitione in predicto Monasterio, tradidit
 „infra-scriptam formam honeste, & religiose vivendi

„ juxta regulam Beati Benedicti , & ordinem monasti-
 „ cum approbatum Abbati & Monacis ejusdem Mona-
 „ sterij dicens . In primis statuimus ut Abbas & Prior
 „ vel Vicetenens Prioris & Monaci cottidie intersint
 „ divinis officiis , nisi eos necessitas impediat manifesta ;
 „ quod si quis transgressus fuerit , vino & pulmento
 „ careat ea die , vel regulari subiaceat discipline . Item
 „ Abbas & Monaci sine Laicis in communi dormito-
 „ rio jaceant , nisi Abbas causam evidentem ostende-
 „ rit , & semper ardeat ibi lampas de nocte , quem si
 „ forte extra dormitorium jacere contigerit unum cubi-
 „ cularium vel Monachum habeat bone oppinionis &
 „ bone fame viginti quinque annorum ad minus , qui
 „ testis sit honestatis Abbatis . Set hoc districte prohi-
 „ bemus , ne aliquis Monachus cameram habeat singula-
 „ rem , & si habet , dimittat eam usque ad tercium
 „ diem , alioquin sit suspensus ; & si in contumacia
 „ sua perduraverit , de monasterio expellatur . Item Ab-
 „ bas & Monaci in communi Refectorio comedant
 „ omnes , nisi causa rationabilis & manifesta interve-
 „ nerit , & ad mensam legi faciant . Laicos in refe-
 „ ctorio cum eis comedere non permittant , nec etiam
 „ sine eis , nisi necessitas manifesta interveniat , &
 „ nullo modo predicti Abbas & Monaci in refectorio
 „ carnes comedant , nec etiam extra , nisi secundum
 „ quod regula precipit . Cottidie mane ad capitulum
 „ & sero ad collacionem conveniant , & monachus qui
 „ hoc non observaverit , pane & aqua contentus sit
 „ ac die , vel regulari subiaceat discipline . Item Mo-
 „ naci statutis horis silentium teneant , & specialiter
 „ quam-

„quandiu sunt in Ecclesia ad divinum officium, non
 „loquantur cum aliqua persona extranea, nec etiam
 „vicissim, nisi privatim & submissa voce cogente ne-
 „cessitate: in refectorio & dormitorio eodem modo
 „ut dictum est servent silentium. In claustro vero
 „a Completorio usque ad capitulum sequentis diei &
 „a Pasca usque ad festum Sancti Michaelis post pran-
 „dium usque ad nonam similiter debet observari silen-
 „tium, & qui non servaverit, sicut dictum est, pa-
 „ne & aqua sit contentus una die, vel regulari sub-
 „iaceat discipline pro quacumque vice, qua non ser-
 „vaverit. Item Monaci & conversi propria non ha-
 „beant, sed omnia sperant (s. petant) a Patre Mo-
 „nasterij, scilicet ab Abbate & ipse Abbas provideat
 „eisdem secundum quod regula precipit, non exhiben-
 „do dñ, (forte denarios). Item monemus & precipi-
 „mus quod quilibet tam conversus, quam monachus,
 „qui habet proprium, usque ad octo dies resignet
 „Abbati, alioquin ex nunc excommunicamus & de-
 „nunciamus eum excommunicatum. Item nullus Mo-
 „nachorum presumat exire monasterium, nec ire per
 „civitatem, vel per forum discurrere sine licentia Ab-
 „batis, vel eius qui gerit vicem Abbatis Abbate ab-
 „sente, nec Abbas det licentiam exeundi, nisi mani-
 „festa necessitate vel evidenti utilitate monasterij, &
 „si contingat eos exire, honeste & religiose incedant,
 „& qui contra hoc fecerit, vel contra aliquid eorum
 „una die sit contentus pane & aqua, vel disciplinam
 „recipiat in capitulo, & hoc iniungimus Abbati ob-
 „servandum. Item Abbas & Monaci tam in claustro

„ sive monasterio , quam extra regularibus vestibus utan-
 „ tur , scilicet scapulario vel Cugulla sive flocco , non
 „ utantur sumptuosis pannis & delicatis , scilicet ita-
 „ mine forti & bruneto & hujusmodi set vilibus &
 „ asperis pannis secundum quod regula precipit ; non
 „ camisiis utantur set stamines , nec utantur manicis
 „ cugullarum seu floccorum strictis , set ampliis ; non
 „ stivalibus sive ocreis set caligis , & subalaribus , non
 „ nimia subtilitate notandis , set potius grossitate : nec
 „ incedant nudis pedibus , nec sine caligis , nec utantur
 „ Zipellis sive patitis nec pileis sive bireris , nisi de
 „ panno ordini congruente ; non Xochis sive guarna-
 „ cijs , non pellibus silvaticis tam in lectulo , quam
 „ extra ; nec utantur Colzedris in monasterio , nisi co-
 „ gente necessitate de licentia Abbatis , & si contin-
 „ gat eos equitare , non utantur sellis , frenis , aut cal-
 „ caribus deauratis , nec aliquo colore in sella , nisi ni-
 „ gro . Item tonsuras magnas & honestas portent , sicut
 „ exigit ordo monachorum . Item nullus monachus sit Ad-
 „ vocatus vel litiget nisi in propria causa vel causa
 „ monasterij . Item nullus monachus sit monachus duo-
 „ rum Monasteriorum . Item nullus monachus sit com-
 „ pater alterius , nec tutor , seu curator , & quicum-
 „ que monachus fecerit contra aliquid predictorum ,
 „ reclametur in capitulo , & regulari subiaceat disci-
 „ pline . Item diligenter provideat Abbas , ne mulieres
 „ intrent claustrum , nisi causa magne necessitatis . Item
 „ volumus & in virtute Spiritus Sancti precipimus ,
 „ quod Monachus , qui lapsus fuerit in fornicationem
 „ vel in aliud viciū incontinentie , & ex hoc diffamatus

„ matus fuerit , ponatur in gravioribus culpis & si in-
 „ corrigibilis fuerit , a monasterio expellatur . Item ho-
 „ spites honeste recipiantur , & elijmosine diligenter &
 „ secundum possibilitatem domus fiant . Item non reci-
 „ piant aliquem in Fratrem monasterij , nisi forte Ca-
 „ pellanum , nisi recipiat habitum monachalem , vel con-
 „ versi . Item non recipiant aliquem pro pecunia ex
 „ pacto danda . Item quando monasterium gravatum est
 „ debitis prohibemus , ne faciant aliquam receptionem de
 „ aliquo , nobis inconsultis , quousque revocaverimus su-
 „ pra scriptam prohibitionem . Item prohibemus , ne ali-
 „ quis monachus faciat votum peregrinationis , & si fe-
 „ cerit dicimus non teneri , & prohibemus , ne adhim-
 „ pleat & si contravenerit , regulari subiaceat disci-
 „ pline . Item sub ejusdem pene comminatione prohi-
 „ bemus Abbatem & monachos confabulari cum Lai-
 „ cis in clauetro , & si oportet Abbatem vel mona-
 „ chum loqui cum Laico , exeat Abbas vel monachus
 „ de licentia Abbatis vel Prioris vel vice tenentis Prio-
 „ ris . Item quolibet anno faciat Abbas unum Massa-
 „ rium vel duos , qui recipiant omnes redditus & in-
 „ troitus domus , qui de consilio Abbatis ministret ne-
 „ cessaria monacis & conversis & aliis , & quolibet
 „ mense faciant rationem in capitulo introitus & ex-
 „ pensarum . Item mulieres non hospitentur , ut jaceant
 „ in Monasterio , nec infra septa Monasterij . Item quo-
 „ libet anno semel in quadragesima majori & semel in
 „ quadragesima ante Nativitatem Domini confiteantur
 „ Monaci peccata sua Abbati vel alicui Sacerdori de li-
 „ centia Abbatis . Abbas autem confiteantur Domino
 „ Epi-

„ Episcopo vel alicui Sacerdoti , quem sibi eligerit .
 „ Item Monaci pro offensis vel culpis proclamantur in
 „ capitulo & juxta modum culpe sit modus pene . Item
 „ si quis contumax & inobediens fuerit procedatur con-
 „ tra eum sicut continetur in regula . Item precipimus
 „ Abbati in virtute Spiritus Sancti ne relaxet prescri-
 „ ptas penas transgressoribus prescripte ordinationis , nisi
 „ rationabilis , & manifesta causa dispensationis appa-
 „ reat . Et omnia supradicta nos Ottobellus Laudensis
 „ Episcopus auctoritate Domini Pape & nostra statui-
 „ mus & precipimus firmiter observari sicut superius
 „ scripta & determinata .

„ Ego Guidottus Fabarius Pallacij Notarius pre-
 „ dictae Inquisitioni & omnibus predictis interfui & ro-
 „ gatus inde hanc cartam feci & scripsi .

V.

„ Anno Domini millesimo ducentesimo trigesimo
 „ quinto Indictione nona die lune tertio decimo Kalen-
 „ das Decembris Placentie in capitulo duodecim apo-
 „ stolorum coram Salando ministro domus humiliatorum
 „ de Florentia , Symono terono , Johanne de Ardengo
 „ testibus rogatis dominus O. prepositus ecclesie om-
 „ nium Sanctorum de Fossadolto diocesis Laudensis ex
 „ parte domini pape obtulit & dedit domino G. pre-
 „ posito supraascripte domus duodecim apostolorum dio-
 „ cesis placentine & ipse benigne recepit litteras sigil-
 „ latas sigillo plumbi illeso , que erant huius tenoris .
 „ Gregorius episcopus Servus Servorum Dei dilecto filio . . .
 „ Preposito duodecim apostolorum Placentino salutem & aposto-
 „ licam

„eligeretur, in quem major pars conviniret & quod
 „istud deberet fieri per me Girardum Patitum nota-
 „rium, eo quod non posset fieri per tres de collegio,
 „cum pauci sint, & quod deberent publicari vota in
 „communi. Ibique don Petrus & suprascriptus mona-
 „chus suprascripti monasterii, cum tractaretur de ele-
 „ctione sive postulatione facienda de aliqua onesta
 „persona in Abbatem Monasterii Sancti Viti Laudens-
 „is Diocesis, dixit quod volebat Dominum Rusticum
 „monachum ipsius monasterii. Don Johannes suprascri-
 „ptus monachus suprascripti monasterii Sancti Viti Lau-
 „densis Diocesis dixit quod volebat Dominum Rusticum
 „monachum ipsius monasterii in abbatem ipsius mona-
 „sterii. Donnus Rusticus dixit quod volebat illum qui
 „placebat donno Petro & don Johanni suprascriptis
 „in abbatem ipsius monasterii sive de gremio ipsius
 „monasterii sive aliunde (1).

„Ego Girardus Patitus Imperatoris Henrici nota-
 „rius interfui, & rogatus scripsi.

„Ego Ubertus de Overgnaca sacri (palatii) no-
 „tarius & missus Domni Friderici Rome Imperatoris
 „autenticum hujus exempli vidi, & legi, & sic in
 „eo continebatur ut in hoc legitur exemplo preter lit-
 „teras plus minusve & iussu Domni Ottobelli Dei
 „gratia laudensis episcopi me subscripsi.

„Ego

(1) Ut hoc moneam, quod ad historiam pertinet hujus
 Monasterii, in aliis Laudensis Episcopalis tabularii monumen-
 tis reperi a. 1187. mense Junii Andream, anno vero 1222.
 mense decembri Dominum Petrum de Batonis fuisse ejusdem
 Coenobii Abbatem.

„ Ego Egidius de Bontempo Pallatinus notarius
 „ autenticum hujus exempli vidi , & legi & sicut in
 „ eo continebatur , ut in hoc legitur exemplo preter
 „ litteras plus minusve & hoc exemplum jussu Domni
 „ Ottobelli Laudensis Episcopi exemplavi , & me scri-
 „ psi :

V I I .

„ Anno ab Incarnatione Domini nostri Jesu Chri-
 „ sti millesimo ducentesimo quadragésimo primo . Die
 „ dominico duodecimo die exeunte mense Octubris In-
 „ dictione quintadécima . Cum Andriolus Baxalupus pe-
 „ teret a Domino Ottobello Dei gratia Laudensi Epi-
 „ scopo , ut confirmaret electionem factam de Dun Ru-
 „ stigo Baxalupo Fratre suo in Abbatem Monisterij San-
 „ cti Vitti de (sic) Laudensi . Respondit idem Domi-
 „ nus Episcopus , quod dies presens non erat dies con-
 „ veniens , quia erat dies Dominica , ad perficiendum
 „ talem negocium , & quia non erat presens principa-
 „ lis persona , nec idoneus procurator ipsius ; set para-
 „ tus erat idem Dominus Episcopus , sicut ipse dixit ,
 „ procedere cras vel post cras , & eciam post aliud cras
 „ in Castro de Castillione , & usque ad diem mercurij .
 „ in Civitate Laude super examinatione dicte electio-
 „ nis incoata , Confirmando vel infirmando ipsam elec-
 „ tionem . Et insuper idem Dominus Episcopus prece-
 „ pit , sicut potuit , peremptorie eidem Andriolo Fratri
 „ dicti Electi , Ut in aliquo predictorum terminorum
 „ faceret venire fratrem suum predictum electum coram
 „ eo pro dicto negocio perficiendo ; Alioquin procede-
 „ ret super eodem negocio , sicut foret procedendum .

„ Actum

„ de rebus predicti monasterij sine licentia dicti Do-
 „ mini Episcopi , alioquin excommunicabat eum dicens
 „ ex nunc excommunico te si contra veneris .

„ Ego Jacobus Caratellus Pallatius (sic) notarius
 „ hiis interfui rogatus hanc cartam ac jussu predicti
 „ Domini Episcopi scripsi .

Porro Othobellus a. 1243. non quod scribit Ughel-
 lus 1242. decessit. Certe ad XI. Junii ejus anni 1243.
 vidi Othobelli istius monumenta .

XL. BONIOHANNES Fissiraga Laudensis , post
 decem ipsos annos Patriae Episcopus adlectus est 1252.
 Id habetur in diplomate Innocentii IV. ex Reg. Vati-
 cano desumpto fol. 124. epist. 83. anno 9.

*Capitulo & universo Cl'ro civitatis
 & Dioecesis Lauden.*

„ **L**icep continuata supervenientium negotiorum in-
 „ stantia nostrum animum , qui disponente Domi-
 „ no universali regimini quamvis immeriti praesidemus,
 „ insultibus imperit successivis , sollicitudo tamen om-
 „ nium Ecclesiarum nostris incumbens humeris tanto
 „ arctius nos quotidiana meditatione perurget , quanto
 „ ad id sumus ex iniuncto nobis Apostolatus officio spe-
 „ cialius , immo principalius deputati . Cum igitur du-
 „ dum felicitis recordationis G. Papa praedecessor noster
 „ civitatem Laudensem pro eo quod ipsius commune
 „ quondam F. olim Rom. Imperatori excommunicationis
 „ vinculo innodato pertinaciter adhaerentes committe-
 „ bant circa Clericos & personas religiosas , ut tacea-
 „ mus

„ mus de combustione cuiusdam Fratris Ordinis Mino-
 „ rum , excessus detestabiles , & penitus inauditos , de-
 „ liberatione provida , Episcopali privaverit dignitate .
 „ Nosque attendentes , quod ipsi ad majoris Ecclesiae
 „ sinum ex animo , cum illos , qui sui circa praedicta
 „ fuerant causa casus , tanquam facinorosos ab eadem
 „ civitate edicto perpetuo eiecerunt rediisse noscuntur ,
 „ quodque civitas ipsa Beati Bassiani corpore quiescen-
 „ te ibidem innumeris & praeclaris miraculis iugiter
 „ illustratur , ac volentes ob ipsius honorem , & eius-
 „ dem communis devotionem , quam charam & acce-
 „ ptam habemus , eandem civitatem quasi de novo Pon-
 „ tificali titulo insignire , ipsam de fratrum nostrorum
 „ consilio ad Episcopalem auctoritate Apostolica resti-
 „ tuimus dignitatem , dilectum filium Bonum Joannem
 „ Laudensem electum de dictorum fratrum nostrorum
 „ consilio concessimus Lauden. Ecclesiae in Pastorem
 „ plena sibi in spiritualibus , & temporalibus ipsius am-
 „ ministratione , ac cura bonorum omnium , quae olim
 „ Episcopatus , & eiusdem Lauden. Ecclesiae fuerunt ,
 „ concessis confisi , de ipsius circumspeditionis providen-
 „ tia , & industriae studio , & cautela quod circa cu-
 „ ram & profectum ipsius sic studebit se vigilem stu-
 „ diosum & sollicitum exhibere , quod sibi ad gloriam
 „ & honorem , vobis autem ad gaudium , & eidem
 „ Ecclesiae ad optatum cedat commodum , & profectum .
 „ Rogamus itaque universitatem vestram & hortamur
 „ attente mandantes , quatenus praefatum electum ad
 „ supradictam Ecclesiam cum nostrae benedictionis gra-
 „ tia procedentem devote & hilariter admittentes , &
 „ tra-

„ tractantes honeste ei obedientiam , & reverentiam de-
 „ bitam impendatis , studentes ei tamquam Patri , &
 „ pastori animarum obsequi diligentia vigilant , ut mu-
 „ tuae charitatis studio vobis & ei quae sunt prospe-
 „ ritatis adveniant , & salutis ; alioquin sententiam ,
 „ quam idem rite &c.

„ Dat. Perusij 5. Id. Jan. an. 9.

Tuta ipsi dignitate Episcopali , solenni pompa
 Laudem Pompeiam ingressus est die 7. mensis Aprilis
 eiusdem anni . Illius temporibus Antonius Fissiraga
 Laudis Pompeiae Rector , Ecclesiam , monasteriumque
 Franciscanum aedificavit , in quo Bonioannes decedens
 tumulatus est 1289. octavo Id. Oct.

A D D I T I O N E S .

Servat Episcopale Archivum chartam Kalendis
 Aprilis a. 1252. datam , in qua Bonjohannes *electus*
 dicitur . Eodem anno litteris Innocentii IV. datis pridie
 Kalendas Septembris delata Bonjohanni provincia est ,
 ut cum Leone Perego Archiepiscopo Mediolanensi , &
 Praeposito Basilicae Apostolorum de vita , rebusque a
 praeclarissimo Martyre Petro Veronensi Dominicano
 gestis cognosceret ; qua de re Saxius in Mediolan. An-
 tistitum historia p. 700. Anno autem MCCLXXVII.
 concilio Provinciali interfuit , quod Otto Vicecomes Me-
 diolani coegit , ut videre est *T. VIII. Rer. Italic.* Porro
 quod ad diem eius emortualem ab Ughellio , ac tabula
 Episcoporum Laudensium ut recedam , facit epigraphe ,
 quae circa illius effigiem muro adpictam legitur .

Q

BON.

BON. IOANNES . FISSIRAGA EPISCOPVS LAVDENSIS
OBIIT DIE VIII. NOV. AN. MCCLXXXIX.

Quo tempore Bonjohannes Laudensi Ecclesiae praeerat Raymundus Aquilejensis Patriarcha anno 1279. Laudem Pompejam petiit, ibique Cardinalis Latini saluberrimas pro Cleri, Laicorumque disciplina instauranda Constitutiones ad Vicetinum Episcopum misit palam edendas. Nos epistolae, quam ad Vicetinum Antistitem Raymundus dedit, constitutionumque Latini exemplar anno ipso 1279. perscriptum nacti operae pretium existimamus cum nostris adnotationibus haec divulgare.

„Raymundus Dei gratia Sancte Aquilegensis Sedis Patriarcha (1) Venerabili fratri . . . Episcopo „Vicentino (2) salutem in Domino. Noveritis nos „Reverendi patris & domini Latini Dei gratia Orlensis & Velleutensis Episcopi Apostolice Sedis Legati „(3) recepisse litteras sub hac forma. Venerabili in „Christi

(1) Est is Raymundus Turrianus Mediolanensis, quem a. 1273. Gregorius X. Aquilejensi Ecclesiae praefecit.

(2) Bernardo de Nicellis.

(3) Fr. Latinus cognomine Malabranca, quem & de Fraugipanis, & Ursinum appellatum legimus. Patrem habuit ex gente Malabranca; matrem vero Sororem Johannis Ursini Tit. Sancti Nicolai in Carcere Diaconi Cardinalis. Hic Pontifex deinde renunciatus, Nicolai III. adscito nomine Latinum, qui Praedicatorum Ordini se se adixerat, sacra purpura decoravit, & Ostiensem ac Veliternum Antistitem dicit. Porro Latinus Bazoniae, inque tota Aemilia, Florentiae quoque & in Etruria Legati Sedis Apostolicae munere functus est.

„ Christo patri . . . Dei gratia Patriarche Aquilegen-
 „ sis . Frater latinus permissione divina Ostiensis &
 „ Velleterrensis Episcopus Apostolice Sedis Legatus salu-
 „ tem in Domino . Ad honestatem Cleri , animarum
 „ salutem , & utilitatem ecclesiarum , ac monasteriorum
 „ nostre legationis quasdam nuper constitutiones edidi-
 „ mus , quas vobis sub sigillo nostro duximus destinan-
 „ das Paternitati vestre , qua fungimur , auctoritate di-
 „ strictè precipiendo mandantes , quatenus ipsas in ci-
 „ vitate Aquilegenſi , vel alio loco ſollemni vestre
 „ diocesis congregato clero per vos vel per vestrum vi-
 „ carium infra unum menſem a receptione preſentium
 „ publicare curetis , tranſmiſſuri eaſdem infra eundem
 „ terminum omnibus Episcopis ; vel eorum Vicem ge-
 „ rentibus vestre provincie , eiſque tam veſtra aucto-
 „ ritate , quam noſtra precipientes , ut ipſas in ſuis ci-
 „ vitatibus , aut Dioceſibus congregato ſimiliter clero
 „ infra ſimilem terminum propter mandatum veſtrum
 „ ſtudeant publicare . Nihilominus in primis Synodis ,
 „ quas vos & Episcopos celebrare contigerit , publicari
 „ eaſdem ſollemniter faciatis . Ita quod earum noticia
 „ ad omnes , quos tangit , valeat pervenire . Inſuper
 „ operam deis , ut conſtitutiones ipſe , poſtquam pu-
 „ blicate fuerint , diligentius obſerventur . Si quos vero
 „ ex predictis prelatiſ circa hec inveneritis negligentes ,
 „ eos ad id per cenſuram eccleſiaſticam , appellatione

Quin. 2. . . post-
*De eo plura invenies apud Quetifum , & Echardium in Bi-
 bliotheca Scriptorum Ordinis Praedicatorum , Ciacconium , Eg-
 gſium Purpuræ Doctæ T. 1. p. 223. Fabricium in Bibl.
 Med. & Inf. Latin. lib. XI. p. 246. edit. Patav. .*

„ postposita , compellatis , mandatum nostrum taliter
 „ impleturi , quod diligentiam vestram exinde valeamus
 „ in domino commendare .

I.

Contra invasores Ecclesiarum (4) .

„ **P**reteriti malitia temporis usque adeo in quibusdam
 „ partibus nostre legationis invaluisse dignoscitur
 „ ut

(4) In MS. Codice Collegii nostri Mutinensis , qui Raven-
 natensia Concilia , aliaque id genus ad Mutinensis Ecclesiae di-
 sciplinam pertinentia complectitur , exstant etiam Latini Car-
 dinalis Constitutiones istae sed alio omnino ordine , titulisque
 diversis . Prima est de monasteriis visitandis , quae heic
 secundo loco legitur inscripta de visitatione monasteriorum ,
 Sequitur heic omissa Constitutio de Honestate Clericorum ,
 quam propterea ex Codice nostro exhibebo .

De Honestate Clericorum .

„ Semper & ubique convenit Clericos divino ministerio
 „ mancipatos in omni sua conversatione praetendere honestatem ;
 „ maxime decet tamen , ut illis in locis eorum honestas re-
 „ fulgeat , in quibus plurium gentes confluunt nationum , ubi
 „ nimirum pluribus & ordinata conversatio prebet aedificatio-
 „ nis exemplum , & dissoluta potest scandalum generare . Cum
 „ igitur in Civitate Bononiensi antiquum & celebre studium
 „ vigeat , cuius causa diversarum in ea gentium & clerici &
 „ laici commorantur , non immerito tamen aspectus offenditur ,

ut non solum plerique clerici sine iusto, verum etiam

Q 3

qui-

„ cum plures in ea clericos in habitu minus honesto incedere
 „ videamus. Nonnulli enim contra Generalis statuta Concilij
 „ tonsuram & coronam congruentem non habent, nec clausa
 „ deferunt desuper indumenta. Sed aliqui ridiculoso more pa-
 „ liola de cendato post tergum dependentia deferunt, vel ma-
 „ nibus gestant, quae nec figuram honestae clamidis nec al-
 „ terius habent similitudinem vestimenti. Alia quoque vesti-
 „ menta quorundam nimia brevitatem notanda apparent. Nos
 „ igitur clericalis ordinis honestati providere volentes ordina-
 „ mus, atque statuimus, ut omnes clerici occasione studij seu
 „ beneficii aut qualibet alia causa Bononiae commorantes, qui
 „ vel in sacris ordinibus constituti, vel ecclesiastica beneficia
 „ sunt adepti, quando ad sculam vel ecclesiam aut alias per
 „ civitatem processerint omnino clausis desuper indumentis utan-
 „ tur, Cappas videlicet clausas aut manicatas aut etiam ta-
 „ bardos prout sibi quisque congruere viderit delaturi. Eos
 „ vero, clamides quibus deferre placuerit, minime prohibemus,
 „ dummodo sint vel clamides, quae videlicet utrumque operiant
 „ humerum & hinc inde partes corporis anteriores attingant.
 „ Palia vero de cendato vel quolibet serico panno clerici su-
 „ pra dicti per Civitatem non deferant, cum haec tenus eorum
 „ usus devenit in abusum. Si quis ergo deinceps hac nostra
 „ constitutione contempta tum ejusmodi paliis aut sive cappis,
 „ vel tabardis aut clamidibus memoratis per civitatem proce-
 „ dere in consuetudinem duxerint, eos non solum privilegio-
 „ rum omnium scholaribus in praedicta civitate studentibus con-
 „ cessorum volumus immunitate carere; sed insuper donec ad
 „ arbitrium Bononiensis Episcopi vel rectorum Universitatis Sco-
 „ larium convenienter se correxerint in praedictis, in nulla

„ quidam laici sine ullo titulo , quam plures ecclesias „ &

„ civili causa coram ecclesiastico vel seculari Iudice , si vo-
 „ luerint agere contra quoslibet , audiantur . Illis clericis dum-
 „ taxat exceptis , quos ne habere valeant vestimenta praedi-
 „ cta , paupertas excusat . Praedictam quoque poenam incur-
 „ rere volumus clericos , qui aut capillos nimium longos aut
 „ coronam permodicam , seu brevia nimis consueverint vesti-
 „ menta deferre , si per praedictos Episcopum aut Rectores se-
 „ cundo commoniti se se neglexerint emendare .

Haec tenus Constitutio . Mirari autem subit , quei factum sit , ut heic ea sanctio praetermitteretur . Nam Raymundus ipse in Synodo Aquilejensi a. 1282. apud P. de Rubeis in Monum. Eccl. Aquilej. col. 783. eam indicat sub titulo de vita & honestate Clericorum his verbis : volumus & mandamus , Sanctorum Patrum Canones , nec non Constitutiones tam per ipsos , quam per Reverendum Patrem & D. Fratrem Latinum Ostiensem , & Velerrensem Episcopum , tunc Apostolicae Sedis Legatum super vita & honestate Clericorum editas , in Aquilegenſi Civitate , Diocesi , & Provincia in omnibus observari . Redeo ad Codicem Mutinensem . Tertia Constitutio praenotatur de occupatione Ecclesiarum libere relaxanda , quae prima est in Laudensi exemplo .

Adtexitur quarta de Clericis concubinariis , heic tertia . Heinc quintam habemus de Poenitentiariis ab Episcopis habendis , seu quartam Laudensis apographi . Sexta est de honestate mulierum , item sexta in Laudensi exemplo . Tandem de indulgentiis concedendis , quae quinta est in Laudensi apographo , constitutio exhibetur .

Ceterum quae heic prima exstat Constitutio , uti & ter-

„ & earum jura occupare presumpserint & eas (5)
 „ aliarumque plurium animarum periculum deti-
 „ nere presumant. Nos igitur huic letali morbo cupien-
 „ tes opportuni remedii medelam apponere monemus
 „ omnes clericos, & laicos nostre legationis, eisque
 „ in virtute obedientie sub interminatione divini judi-
 „ cij (6) auctoritate districte precipimus, qua-
 „ tenus Clerici qui ecclesias quaslibet propria temerita-
 „ te invadere, occupare vel absque institutione cano-
 „ nica recipere presumpserunt, & eas taliter occupa-
 „ tas,
 „ *ab Johanne S. Theodori Diacono Cardinali Apostolicae Se-*
dis in Partibus Tusciae Legato in suis Constitutionibus Pro-
vincialibus verbatim recitatur. Quamobrem nullus amplius lo-
cus erit dubio, quod Cl. P. Mansio T. III. Suppl. ad Conc. Vene-
to-Labb. col. 425. subortum videmus. An, inquit ille, Con-
stitutiones illae F. Latini Hostiensis Episcopi, quas in-
novat & servandas edicit (a. 1282.) Raimundus Aquile-
jenensis Patriarcha cum nostris hisce (Johannis Cardina-
lis) confundendae sint, vel distinguendae, ignoro; vix
tamen credo statuta a Latino sancita pro Aquilejensi
Patriarchatu in Etruriam pervenisse, ibique legis vim
obtinuisse. Multo pronius est credamus, suas dedisse
Constitutiones peculiares pro utraque provincia. Sed
perspectum nunc habemus non solum pro utraque illa provin-
cia, verum etiam pro Ravennatensi, eique subiectis Eccle-
siis easdem plane Constitutiones Latinum edidisse. Ex Codice
Mutinesi deinceps varias lectiones dabimus, & Laudensis apo-
graphi lacunas supplebimus.

(5) in suarum Cod. Mut.

(6) qua fungimur Cod. Mut.

„tas, siue receptas detenire non metuunt (7) Laici
 „vero qui (8) ecclesias detinent siue eis per
 „clericos faciant deserviri, siue ipsas debito teneant
 „obsequio defraudatas ecclesias ipsas cum omnibus bo-
 „nis mobilibus, & immobilibus, ac juribus quomodo
 „pertinentibus ad easdem infra unum mensem a publi-
 „catione (9) civitate, ac districtu Bononie, in aliis
 „vero civitatibus, & diocesibus infra (10) similem
 „terminum ex quo in eis presens (11) fuerit publi-
 „cata libere & absolute dimittant, ut ipsis ecclesiis
 „per illos ad quos de jure in eisdem electio, vel col-
 „latio, aut pre (12) pertinent, de personis ydo-
 „neis valeat provideri. Et provisionem (13) hujus-
 „modi ipsi, qui easdem ecclesias tenuerunt (14) nul-
 „lo modo publico, vel occulto per se, vel per alios
 „impedire presumant. Si qui vero clerici, aut laici ex
 „predictis hoc nostrum iam (15) preceptum
 „infra predictum terminum adimplere contempserint
 „aut provisionem ecclesiarum hujusmodi, quo minus
 „infra unum mensem, ex quo ipsi eas dimiserint, li-
 „bere fieri valeat, quo quomodo presumpserint impe-
 „dire .

(7) *metuerint*. Id. Cod.

(8) *quocumque modo*. Id. Cod.

(9) *praesentis in*. Id. Cod.

(10) *juxta*. Id. Cod.

(11) *constitutio*. Id. Cod.

(12) *presentatio, seu provisio*. Id. Cod.

(13) *Et facta provisione hujusmodi*. Id. Cod.

(14) *tenuerint*. Id. Cod.

(15) *salutare*. Id. Cod.

„ dire . Clericos non solum predictis ecclesiis verum
 „ omnibus (16) ecclesiasticis , que infra nostre
 „ legationis terminos obtinent ; omnino privamus &
 „ inhabiles reddimus ad alia beneficia infra eosdem ter-
 „ minos obtinenda ; Laicos autem si sunt potestates ,
 „ aut iudices , aut Notarii , seu Domini legum , aut
 „ quolibet alio publico funguntur officio , huiusmodi
 „ officiis volumus esse privatos , eosque inhabiles red-
 „ dimus ad hec vel similia deinceps in loco quolibet
 „ exercenda . Insuper ipsos excommunicationis vinculo
 „ innodamus , a qua nonnisi per apostolicam sedem ,
 „ vel legatum de latere domni Pape missum absolutio-
 „ nis beneficium valeant obtinere . Et nisi ante neces-
 „ sitates ultimas sibi de huiusmodi absolutione provide-
 „ rint , quamvis in mortis articulo non sit eis , si pe-
 „ nituerint , absolutio , & communio deneganda , ta-
 „ men ecclesiastica careant sepultura , donec ecclesie
 „ occupate aut detente per eos libere ut predictum est ,
 „ fuerint absolute dimisse , ac de fructibus earundem
 „ ad mandatum ordinarii vel ejus vicarii sit integre sa-
 „ tisfactum . Omnesque (17) Religiosos & clericos se-
 „ culares qui tales scienter ad sepulturam receperint ,
 „ per unum annum ab officio & beneficio decernimus
 „ esse suspensos . Omnibus autem prelatiis , ad quos de
 „ iure predictarum ecclesiarum collatio , seu provisio
 „ pertinet , sub excommunicationis pena districte pre-
 „ cipimus , ut eisdem humano timore postposito de per-
 „ sonis ydoneis providere non differant , invocato ad
 „ hoc

(16) *beneficiis* Id. Cod.

(17) *sane omnes Religiosos* Id. Cod.

„ hoc si opus fuerit auxilio brachii secularis , ad quod
 „ exhibendum potestates & rectores alios civitatum ,
 „ aliorumque locorum per censuram ecclesiasticam com-
 „ pellere studeant , si fuerit opportunum .

I I.

De Visitatione Monasteriorum .

„ **Q**uia pleraque (18) monasteria infra nostre le-
 „ gationis terminos in spiritualibus , & tempo-
 „ ralibus miserabiliter sunt collapsa , & ad gra-
 „ viores lapsus videntur male disposita , nisi cadentibus
 „ succurratur . Omnibus episcopis & superioribus pre-
 „ latis nostre legationis districte precipimus , ut singuli
 „ (19) eorum omnia monasteria monachorum , alio-
 „ rumque regularium sibi immediate subiecta infra sex
 „ menses , ex quo presens mandatum nostrum ad ipsos
 „ pervenerit , per se ipsos aut si ex causa non possint ,
 „ per alios viros ydoneos studeant visitare . Corrigen-
 „ tes & reformantes in eis tam in capite quam in mem-
 „bris tam sua auctoritate quam nostra , in quantum
 „ cum adiutorio divine gratie facultas affuerit , que cor-
 „ rectione , & reformatione invenerint indigere . Hanc
 „ autem visitationem dicti prelati infra unum mensem
 „ post certam presentis mandati notitiam inchoare non
 „ differant , ut ipsis instantia sedula prosequuturis cele-
 „ riter inchoandam infra predictos sex menses hujusce-
 „ modi

(18) *plerumque* Id. Cod.

(19) *singulis* Id. Cod.

„modi visitatio valeat terminari. Si quis autem Epi-
 „scopus vel prelatus superior presens mandatum sive
 „quantum ad inchoationem sive quantum ad prosecu-
 „tionem implere neglexerit, eum donec negligentiam
 „suam contraria diligentia convenienter emendet, visi-
 „tationem predictam inchoando, si non inchoaverit
 „aut proseguendo si neglexerit proseguere, ab executio-
 „ne pontificalis officii volumus esse suspensum.

III.

Contra clericos concubinos.

„**Q**UAMVIS concubinos clericos sacri canones fe-
 „veritate multiplici prosequantur, quia tamen
 „plerique timore Dei (20) postposito in hujus
 „turpitudine vicij non solum occulte sed etiam publi-
 „ce inveniuntur offendere, nos eorum impudentiam
 „opportuna distictione confundere ac reprimere cu-
 „pientes monemus clericos omnes (21) nostre lega-
 „tionis, qui vel sacrum ordinem, vel ecclesiasticum
 „beneficium sunt adepti, seu adipiscuntur in poste-
 „rum, ut nullus eorum concubinam seu fornicariam pu-
 „blice tenere presumat. Et qui suadente diabolo de-
 „tinent, infra octo dies, ex quo presentem constitu-
 „tionem in civitate aut diocesi publicatam esse cogno-
 „verint; eas a se prorsus abiciant nunquam de ce-
 „tero recepturi. Si qui vero ex predictis clericis con-
 „cubi-

(20.) Dei timore Id. Cod.

(21.) omnes Clericos Id. Cod.

„ Actum in Castro de Castellione super Lobium Pal-
 „ lacij predicti Domini Episcopi. Affuerunt ibi Arde-
 „ ricus Manegoldus, & Baxianus de Amizone, & Gui-
 „ lielmus Barberius, Petrus Morellus Servitor Laude
 „ rogati testes.

„ Ego Ubertus de Overfignaca notarius sacri (sic)
 „ rogatus & missus Domini Federici Divina gratia Ro-
 „ me Imperatoris hanc cartam tradidi & scripsi.

„ Anno ab Incarnatione Domini nostri Iesu Chri-
 „ sti millesimo ducentesimo quadagesimo secundo die
 „ mercurij sexto die exeunte Junio indictione quintade-
 „ cima. In Pallatio Episcopatus Laude presentibus Pre-
 „ sbitero Arialdo Castellano, & Alberto Cantarello,
 „ & Arnolfo Forciano testibus rogatis. Cum Johannes
 „ Patonus, qui dicitur Mojacca, qui dicebatur esse
 „ Monachus seu Frater Monasterij Sancti Viti, esset in
 „ presencia Domini Ottobelli Dei gratia Laudensis Epi-
 „ scopi citatus ab eo, & reduxisset ad memoriam ei,
 „ quod ipse juraverat stare mandatis ipsius Domini Epi-
 „ scopi super molestacione predicti monasterij. Dixit
 „ idem dominus Episcopus quod ipse intellexerat, quod
 „ postea molestaverat, & molestabat predictum mona-
 „ sterium auferendo etiam Blavam vel alia; quod ipse
 „ negavit. Set tamen bene confessus est quod porta-
 „ verat nunc litteras ex parte illorum de Comazo ad
 „ potestatem Laudensem, sive Judici ejus, quae meri-
 „ to poterat haberi suspectus. Unde idem Dominus
 „ Episcopus precepit ei, ne de cetero intromitteret se
 „ de

„ de rebus predicti monasterij sine licentia dicti Do-
 „ mini Episcopi , alioquin excommunicabat eum dicens
 „ ex nunc excommunico te si contra veneris .

„ Ego Jacobus Caratellus Pallatius (sic) notarius
 „ hiis interfui rogatus hanc cartam ac jussu predicti
 „ Domini Episcopi scripsi .

Porro Othobellus a. 1243. non quod scribit Ughel-
 lus 1242. decessit. Certe ad XI. Junii ejus anni 1243.
 vidi Othobelli istius monumenta .

XL. BONIOHANNES Fissiraga Laudensis , post
 decem ipsos annos Patriae Episcopus adlectus est 1252.
 Id habetur in diplomate Innocentii IV. ex Reg. Vati-
 cano desumpto fol. 124. epist. 83. anno 9.

*Capitulo & universo Cl.ro civitatis
 & Dioecesis Lauden.*

„ **L** Icepi continuata supervenientium negotiorum in-
 „ stantia nostrum animum , qui disponente Domi-
 „ no universali regimini quamvis immeriti praesidemus,
 „ insultibus impetit successivis , sollicitudo tamen om-
 „ nium Ecclesiarum nostris incumbens humeris tanto
 „ arctius nos quotidiana meditatione perurget , quanto
 „ ad id sumus ex iniuncto nobis Apostolatus officio spe-
 „ cialius , immo principalius deputati . Cum igitur du-
 „ dum felicitis recordationis G. Papa praedecessor noster
 „ civitatem Laudensem pro eo quod ipsius commune
 „ quondam F. olim Rom. Imperatori excommunicationis
 „ vinculo innodato pertinaciter adhaerentes committe-
 „ bant circa Clericos & personas religiosas , ut tacea-
 „ mus

„ mus de combustione cuiusdam Fratris Ordinis Mino-
 „ rum , excessus detestabiles , & penitus inauditos , de-
 „ liberatione provida , Episcopali privaverit dignitate .
 „ Nosque attendentes , quod ipsi ad majoris Ecclesiae
 „ sinum ex animo , cum illos , qui sui circa praedicta
 „ fuerant causa casus , tanquam facinorosos ab eadem
 „ civitate edicto perpetuo eiecerunt rediisse noscuntur ,
 „ quodque civitas ipsa Beati Bassiani corpore quiescen-
 „ te ibidem innumeris & praeclaris miraculis iugiter
 „ illustratur , ac volentes ob ipsius honorem , & eius-
 „ dem communis devotionem , quam charam & acce-
 „ ptam habemus , eandem civitatem quasi de novo Pon-
 „ tificali titulo insignire , ipsam de fratrum nostrorum
 „ consilio ad Episcopalem auctoritate Apostolica resti-
 „ tuimus dignitatem , dilectum filium Bonum Joannem
 „ Laudensem electum de dictorum fratrum nostrorum
 „ consilio concessimus Laudens. Ecclesiae in Pastorem
 „ plena sibi in spiritualibus , & temporalibus ipsius am-
 „ ministratione , ac cura bonorum omnium , quae olim
 „ Episcopatus , & eiusdem Laudens. Ecclesiae fuerunt ,
 „ concessis confisi , de ipsius circumspectionis providen-
 „ tia , & industriae studio , & cautela quod circa cu-
 „ ram & profectum ipsius sic studebit se vigilem stu-
 „ diosum & sollicitum exhibere , quod sibi ad gloriam
 „ & honorem , vobis autem ad gaudium , & eidem
 „ Ecclesiae ad optatum cedat commodum , & profectum .
 „ Rogamus itaque universitatem vestram & hortamur
 „ attente mandantes , quatenus praefatum electum ad
 „ supradictam Ecclesiam cum nostrae benedictionis gra-
 „ tia procedentem devote & hilariter admittentes , &
 „ tra-

„ tractantes honeste ei obedientiam , & reverentiam de-
 „ bitam impendatis , studentes ei tamquam Patri , &
 „ pastori animarum obsequi diligentia vigilantibus , ut mu-
 „ tuae charitatis studio vobis & ei quae sunt prospe-
 „ ritatis adveniant , & salutis ; alioquin sententiam ,
 „ quam idem rite &c.

„ Dat. Perusij 5. Id. Jan. an. 9.

Tuta ipsi dignitate Episcopali , solenni pompa
 Laudem Pompeiam ingressus est die 7. mensis Aprilis
 eiusdem anni . Illius temporibus Antonius Fissiraga
 Laudis Pompeiae Rector , Ecclesiam , monasteriumque
 Franciscanum aedificavit , in quo Bonioannes decedens
 tumulatus est 1289. octavo Id. Oct.

A D D I T I O N E S .

Servat Episcopale Archivum chartam Kalendis
 Aprilis a. 1252. datam , in qua Bonjohannes *electus*
 dicitur . Eodem anno litteris Innocentii IV. datis pridie
 Kalendas Septembris delata Bonjohanni provincia est ,
 ut cum Leone Perego Archiepiscopo Mediolanensi , &
 Praeposito Basilicae Apostolorum de vita , rebusque a
 praeclarissimo Martyre Petro Veronensi Dominicano
 gestis cognosceret ; qua de re Saxius in Mediolan. An-
 tistitum historia p. 700. Anno autem MCCLXXVII.
 concilio Provinciali interfuit , quod Otto Vicecomes Me-
 diolani coegit , ut videre est T. VIII. Rer. Italic. Porro
 quod ad diem eius emortualem ab Ughellio , ac tabula
 Episcoporum Laudensium ut recedam , facit epigraphe ,
 quae circa illius effigiem muro adpictam legitur .

Q

BON.

BON. IOANNES . FISSIRAGA EPISCOPVS LAVDENSIS
OBIIT DIE VIII. NOV. AN. MCCLXXXIX.

Quo tempore Boni Johannes Laudensi Ecclesiae praeerat Raymundus Aquilejensis Patriarcha anno 1279. Laudem Pompejam petiit, ibique Cardinalis Latini saluberrimas pro Cleri, Laicorumque disciplina instauranda Constitutiones ad Vicetinum Episcopum misit palam edendas. Nos epistolae, quam ad Vicetinum Antistitem Raymundus dedit, constitutionumque Latini exemplar anno ipso 1279. perscriptum nacti operae pretium existimamus cum nostris adnotationibus heic divulgare.

„Raymundus Dei gratia Sancte Aquilegensis Sedis Patriarcha (1) Venerabili fratri . . . Episcopo „Vicentino (2) salutem in Domino. Noveritis nos „Reverendi patris & domini Latini Dei gratia Ostiensis & Velleutensis Episcopi Apostolice Sedis Legati „(3) recepisse litteras sub hac forma. Venerabili in „Christi

(1) Est is Raymundus Turrianus Mediolanensis, quem a. 1273. Gregorius X. Aquilejensi Ecclesiae praefecit.

(2) Bernardo de Nicellis.

(3) Fr. Latinus cognomine Malabranca, quem & de Frangipanis, & Ursinum appellatum legimus. Patrem habuit ex gente Malabranca; matrem vero Sororem Johannis Ursinii Tit. Sancti Nicolai in Carcere Diaconi Cardinalis. Hic Pontifex deinde renunciatus, Nicolai III. adscito nomine Latinum, qui Praedicatorum Ordini se se adlixerat, sacra purpura decoravit, & Ostiensem ac Veliternum Antistitem dicit. Porro Latinus Bemonite, inque tota Aemilia, Florentiae quoque & in Etruria Legati Sedis Apostolicae munere functus est.

„ Christo patri . . . Dei gratia Patriarche Aquilegen-
 „ sis . Frater latinus permissione divina Ostiensis &
 „ Velletrensis Episcopus Apostolice Sedis Legatus salu-
 „ tem in Domino . Ad honestatem Cleri , animarum
 „ salutem , & utilitatem ecclesiarum , ac monasteriorum
 „ nostre legationis quasdam nuper constitutiones edidi-
 „ mus , quas vobis sub sigillo nostro duximus destinan-
 „ das Paternitati vestre , qua fungimur , auctoritate di-
 „ strictè precipiendo mandantes , quatenus ipsas in ci-
 „ vitate Aquilegenſi , vel alio loco ſollemni vestre
 „ diocesis congregato clero per vos vel per vestrum vi-
 „ carium infra unum menſem a receptione preſentium
 „ publicare curetis , tranſmiſſuri eaſdem infra eundem
 „ terminum omnibus Episcopis , vel eorum Vicem ge-
 „ rentibus vestre provincie , eiſque tam veſtra aucto-
 „ ritate , quam noſtra precipientes , ut ipſas in ſuis ci-
 „ vitatibus , aut Dioceſibus congregato ſimiliter clero
 „ infra ſimilem terminum propter mandatum veſtrum
 „ ſtudeant publicare . Nihilominus in primis Synodis ,
 „ quas vos & Episcopos celebrare contigerit , publicari
 „ eaſdem ſollemniter faciatis . Ita quod earum noticia
 „ ad omnes , quos tangit , valeat pervenire . Inſuper
 „ operam deis , ut conſtitutiones ipſe , poſtquam pu-
 „ blicate fuerint , diligentius obſerventur . Si quos vero
 „ ex predictis prelatiſ circa hec inveneritis negligentes ,
 „ eos ad id per cenſuram eccleſiaſticam , appellatione

Q. 2

„ post-

*De eo plura invenies apud Quetifium , & Echardium in Bi-
 bliotheca Scriptorum Ordinis Praedicatorum , Ciacconium , Eg-
 gſium Purpuræ Doctæ T. 1. p. 223. Fabricium in Bibl.
 Med. & Inf. Latin. lib. XI. p. 246. edit. Patav.*

„ postposita , compellatis , mandatum nostrum taliter
 „ impleturi , quod diligentiam vestram exinde valeamus
 „ in domino commendare .

I. Concilium, 35. m. 11.

Contra invasores Ecclesiarum (4) .

„ **P** Reteriti malitia temporis usque adeo in quibusdam
 „ partibus nostre legationis invaluisse dignoscitur
 „ ut

(4) In MS. Codice Collegii nostri Mutinensis , qui Raven-
 natensia Concilia , aliaque id genus ad Mutinensis Ecclesiae di-
 sciplinam pertinentia complectitur , exstant etiam Latini Car-
 dinalis Constitutiones istae sed alio omnino ordine , titulisque
 diversis . Prima est de monasteriis visitandis , quae heic
 secundo loco legitur inscripta de visitatione monasteriorum ,
 Sequitur heic omissa Constitutio de Honestate Clericorum ,
 quam propterea ex Codice nostro exhibebo .

De Honestate Clericorum .

„ Semper & ubique convenit Clericos divino ministerio
 „ mancipatos in omni sua conversatione praetendere honestatem ;
 „ maxime decet tamen , ut illis in locis eorum honestas re-
 „ fulgeat , in quibus plurimum gentes confluunt nationum , ubi
 „ nimirum pluribus & ordinata conversatio prebet aedificatio-
 „ nis exemplum , & dissoluta potest scandalum generare . Cum
 „ igitur in Civitate Bononiensi antiquum & celebre studium
 „ vigeat , cuius causa diversarum in ea gentium & clerici &
 „ laici commorantur , non immerito tamen aspectus offenditur ,

ut non solum plerique clerici sine iusto, verum etiam

Q 3

„ qui-

„ cum plures in ea clericos in habitu minus honesto incedere
 „ videamus. Nonnulli enim contra Generalis statuta Concilij
 „ tonsuram & coronam congruentem non habent, nec clausa
 „ deferunt desuper indumenta. Sed aliqui ridiculoso more pa-
 „ liola de cendato post tergum dependentia deferunt, vel ma-
 „ nibus gestant, quae nec figuram honestae clamidis nec al-
 „ terius habent similitudinem vestimenti. Alia quoque vesti-
 „ menta quorundam nimia brevitatem notanda apparent. Nos
 „ igitur clericalis ordinis honestati providere volentes ordina-
 „ mus, atque statuimus, ut omnes clerici occasione studij seu
 „ beneficii aut qualibet alia causa Bononiae commorantes, qui
 „ vel in sacris ordinibus constituti, vel ecclesiastica beneficia
 „ sunt adepti, quando ad scolam vel ecclesiam aut alias per
 „ civitatem processerint omnino clausis desuper indumentis utan-
 „ tur, Cappas videlicet clausas aut manicatas aut etiam ta-
 „ bardos prout sibi quisque congruere viderit delaturi. Eos
 „ vero, clamides quibus deferre placuerit, minime prohibemus,
 „ dummodo sint vel clamides, quae videlicet utrumque operiant
 „ humerum & hinc inde partes corporis anteriores attingant.
 „ Palia vero de cendato vel quolibet serico panno clerici su-
 „ pradioti per Civitatem non deferant, cum haecenus eorum
 „ usus devenerit in abusum. Si quis ergo deinceps hac nostra
 „ constitutione contempta tum ejusmodi paliis aut sive cappis,
 „ vel tabardis aut clamidibus memoratis per civitatem proce-
 „ dere in consuetudinem duxerint, eos non solum privilegio-
 „ rum omnium scholaribus in praedicta civitate studentibus con-
 „ cessorum volumus immunitate carere; sed insuper donec ad
 „ arbitrium Bononiensis Episcopi vel rectorum Universitatis Sco-
 „ larum convenienter se correxerint in praedictis, in nulla

„ quidam laici sine ullo titulo , quam plures ecclesias „ &

„ civili causa coram ecclesiastico vel seculari Iudice , si vo-
 „ luerint agere contra quoslibet , audiantur . Illis clericis dum-
 „ taxat exceptis , quos ne habere valeant vestimenta praedi-
 „ cta , paupertas excusat . Praedictam quoque poenam incur-
 „ rere volumus clericos , qui aut capillos nimium longos aut
 „ coronam permodicam , seu brevia nimis consueverint vesti-
 „ menta deferre , si per praedictos Episcopum aut Rectores se-
 „ cundo commoniti se se neglexerint emendare .

Haec tenus Constitutio . Mirari autem subit , quei factum sit , ut heic ea sanctio praetermitteretur . Nam Raymundus ipse in Synodo Aquilejensi a. 1282. apud P. de Rubeis in Monum. Eccl. Aquilej. col. 783. eam indicat sub titulo de vita & honestate Clericorum his verbis : volumus & mandamus , Sanctorum Patrum Canones , nec non Constitutiones tam per ipsos , quam per Reverendum Patrem & D. Fratrem Latinum Ostiensem , & Velerrensem Episcopum , tunc Apostolicae Sedis Legatum super vita & honestate Clericorum editas , in Aquilegenſi Civitate , Diocesi , & Provincia in omnibus observari . Redeo ad Codicem Mutinensem . Tertia Constitutio praenotatur de occupatione Ecclesiarum libere relaxanda , quae prima est in Laudensi exemplo .

Adtexitur quarta de Clericis concubinariis , heic tertia . Heinc quintam habemus de Poenitentiariis ab Episcopis habendis , seu quartam Laudensis apographi . Sexta est de honestate mulierum , item sexta in Laudensi exemplo . Tandem de indulgentiis concedendis , quae quinta est in Laudensi apographo , constitutio exhibetur .

Ceterum quae heic prima exstat Constitutio , uti & ter-

„ & earum jura occupare presumpserint & eas (5)
 „ aliarumque plurium animarum periculum deti-
 „ nere presumant. Nos igitur huic letali morbo cupien-
 „ tes opportuni remedii medelam apponere monemus
 „ omnes clericos, & laicos nostre legationis, eisque
 „ in virtute obedientie sub interminatione divini judi-
 „ cij (6) auctoritate districte precipimus, qua-
 „ tenus Clerici qui ecclesias quaslibet propria temerita-
 „ te invadere, occupare vel absque institutione cano-
 „ nica recipere presumpserunt, & eas taliter occupa-

„ tas,
*ab Johanne S. Theodori Diacono Cardinali Apostolicae Se-
 dis in Partibus Tusciae Legato in suis Constitutionibus Pro-
 vincialibus verbatim recitatur. Quamobrem nullus amplius lo-
 cus erit dubio, quod Cl. P. Mansio T. III. Suppl. ad Conc. Vene-
 to-Labb. col. 425. subortum videmus. An, inquit ille, Con-
 stitutiones illae F. Latini Hostiensis Episcopi, quas in-
 novat & servandas edicit (a. 1282.) Raimundus Aquile-
 jensis Patriarcha cum nostris hisce (Johannis Cardina-
 lis) confundendae sint, vel distinguendae, ignoro; vix
 tamen credo statuta a Latino sancita pro Aquilejensi
 Patriarchatu in Etruriam pervenisse, ibique legis vim
 obrinuisse. Multo pronius est credamus, suas dedisse
 Constitutiones peculiares pro utraque provincia. Sed
 perspectum nunc habemus non solum pro utraque illa provin-
 cia, verum etiam pro Ravennatensi, eique subiectis Eccle-
 siis easdem plane Constitutiones Latinum edidisse. Ex Codice
 Mutinensi deinceps varias lectiones dabimus, & Laudensis apo-
 graphi lacunas supplebimus.*

(5) in suarum Cod. Mut.

(6) qua fungimur Cod. Mut.

„tas, sive receptas detenire non metuunt (7) Laici
 „vero qui (8) ecclesias detinent sive eis per
 „clericos faciant deserviri, sive ipsas debito teneant
 „obsequio defraudatas ecclesias ipsas cum omnibus bo-
 „nis mobilibus, & immobilibus, ac juribus quomodo
 „pertinentibus ad easdem infra unum mensem a publi-
 „catione (9) civitate, ac districtu Bononie, in aliis
 „vero civitatibus, & diocesibus infra (10) similem
 „terminum ex quo in eis presens (11) fuerit publi-
 „cata libere & absolute dimittant, ut ipsis ecclesiis
 „per illos ad quos de jure in eisdem electio, vel col-
 „latio, aut pre (12) pertinent, de personis ydo-
 „neis valeat provideri. Et provisionem (13) hujus-
 „modi ipsi, qui easdem ecclesias tenuerunt (14) nul-
 „lo modo publico, vel occulto per se, vel per alios
 „impedire presumant. Si qui vero clerici, aut laici ex
 „predictis hoc nostrum tam (15) preceptum
 „infra predictum terminum adimplere contempserint
 „aut provisionem ecclesiarum hujusmodi, quo minus
 „infra unum mensem, ex quo ipsi eas dimiserint, li-
 „bere fieri valeat, quo quomodo presumpserint impe-
 „dire.

(7) *metuerint*. Id. Cod.

(8) *quocumque modo*. Id. Cod.

(9) *praesentis in* Id. Cod.

(10) *juxta* Id. Cod.

(11) *constitutio* Id. Cod.

(12) *presentatio, seu provisio* Id. Cod.

(13) *Et facta provisione hujusmodi* Id. Cod.

(14) *tenuerint* Id. Cod.

(15) *salutare* Id. Cod.

„ dire . Clericos non solum predictis ecclesiis verum
 „ omnibus (16) . . . ecclesiasticis , que infra nostre
 „ legationis terminos obtinent ; omnino privamus &
 „ inhabiles reddimus ad alia beneficia infra eosdem ter-
 „ minos obtinenda ; Laicos autem si sunt potestates ,
 „ aut iudices , aut Notarii , seu Domini legum , aut
 „ quolibet alio publico funguntur officio , huiusmodi
 „ officiis volumus esse privatos , eosque inhabiles red-
 „ dimus ad hec vel similia deinceps in loco quolibet
 „ exercenda . Insuper ipsos excommunicationis vinculo
 „ innodamus , a qua nonnisi per apostolicam sedem ,
 „ vel legatum de latere domni Pape missum absolutio-
 „ nis beneficium valeant obtinere . Et nisi ante neces-
 „ sitates ultimas sibi de huiusmodi absolutione provide-
 „ rint , quamvis in mortis articulo non sit eis , si pe-
 „ nituerint , absolutio , & communio deneganda , ia-
 „ men ecclesiastica careant sepultura , donec ecclesie
 „ occupate aut detente per eos libere ut predictum est ,
 „ fuerint absolute dimisse , ac de fructibus earundem
 „ ad mandatum ordinarii vel ejus vicarii sit integre sa-
 „ tisfactum . Omnesque (17) Religiosos & clericos se-
 „ culares qui tales scienter ad sepulturam receperint ,
 „ per unum annum ab officio & beneficio decernimus
 „ esse suspensos . Omnibus autem prelatiis , ad quos de
 „ iure predictarum ecclesiarum collatio , seu provisio
 „ pertinet , sub excommunicationis pena districte pre-
 „ cipimus , ut eisdem humano timore postposito de per-
 „ sonis ydoneis providere non differant , invocato ad
 „ hoc

(16) *beneficiis* Id. Cod.

(17) *sane omnes Religiosos* Id. Cod.

„ hoc si opus fuerit auxilio brachii secularis , ad quod
 „ exhibendum potestates & rectores alios civitatum ,
 „ aliorumque locorum per censuram ecclesiasticam com-
 „ pellere studeant , si fuerit opportunum .

I I.

De Visitatione Monasteriorum .

„ **Q**uia pleraque (18) monasteria infra nostre le-
 „ gationis terminos in spiritualibus , & tempo-
 „ ralibus miserabiliter sunt collapsa , & ad gra-
 „ viores lapsus videntur male disposita , nisi cadentibus
 „ succurratur . Omnibus episcopis & superioribus pre-
 „ latis nostre legationis districte precipimus , ut singuli
 „ (19) eorum omnia monasteria monachorum , alio-
 „ rumque regularium sibi immediate subiecta infra sex
 „ menses , ex quo presens mandatum nostrum ad ipsos
 „ pervenerit , per se ipsos aut si ex causa non possint ,
 „ per alios viros ydoneos studeant visitare . Corrigen-
 „ tes & reformantes in eis tam in capite quam in mem-
 „ bris tam sua auctoritate quam nostra , in quantum
 „ cum adiutorio divine gratie facultas affuerit , que cor-
 „ rectione , & reformatione invenerint indigere : Hanc
 „ autem visitationem dicti prelati infra unum mensem
 „ post certam presentis mandati notitiam inchoare non
 „ differant , ut ipsis instantia sedula prosequuturis cele-
 „ riter inchoandam infra predictos sex menses hujusce-
 „ modi

(18) plerumque Id. Cod.

(19) singulis Id. Cod.

„modi visitatio valeat terminari. Si quis autem Epi-
 „scopus vel prelatus superior presens mandatum sive
 „quantum ad inchoationem sive quantum ad prosecu-
 „tionem implere neglexerit, eum donec negligentiam
 „suam contraria diligentia convenienter emender, visi-
 „tationem predictam inchoando, si non inchoaverit
 „aut proseguendo si neglexerit proseguere, ab executio-
 „ne pontificalis officii volumus esse suspensum.

I. I. I.

Contra clericos concubinos.

„**Q**UAMVIS concubinos clericos sacri canones se-
 „veritate multiplici prosequantur, quia tamen
 „plerique timore Dei (20) postposito in hujus
 „turpitudine vicij non solum occulte sed etiam publi-
 „ce inveniuntur offendere, nos eorum impudentiam
 „opportuna districtione confundere ac reprimere cu-
 „pientes monemus clericos omnes (21) nostre lega-
 „tionis, qui vel sacrum ordinem, vel ecclesiasticum
 „beneficium sunt adepti, seu adipiscuntur in poste-
 „rum, ut nullus eorum concubinam seu fornicariam pu-
 „blice tenere presumat. Et qui suadente diabolo de-
 „tinent, infra octo dies, ex quo presentem constitu-
 „tionem in civitate aut diocesi publicatam esse cogno-
 „verint; eas a se prorsus abiiciant nunquam de ce-
 „tero recepturi. Si qui vero ex predictis clericis con-
 „cubi-

(20) Dei timore Id. Cod.

(21) omnes Clericos Id. Cod.

„cubinam, seu focariam publice ac manifeste sive in
 „domibus ecclesiarum sive alibi per duos menses post
 „terminum supradictum non erubuerint retinere, be-
 „neficiis ecclesiasticis, que infra nostre legationis ter-
 „minos obtinent, ipso facto noverint se privatos. Epi-
 „scopis autem & superioribus prelati, ad quos bene-
 „ficiarum, qui taliter delinquentium fuerant, collatio
 „seu provisio pertinet conferendi ea seu providendi de
 „ipsis liberam concedimus potestatem. Aliis vero (22),
 „ad quos electio, seu presentatio ad beneficia eadem,
 „vel eorum provisio spectare dignoscitur, liceat elige-
 „re, seu presentare ad illa vel etiam providere de il-
 „lis, ex quo per episcopos predicti clerici presentis
 „constitutionis penam denunciati fuerint incurrisse, ut
 „sic eos qui dampna spiritualia parvi pendunt, tem-
 „poralis saltem jactura coerceat a peccato,

„*Quia penitentes gravioribus oppressos criminibus,*
 „*aut excommunicationum sententiis innodatos,*

„*inferiores presbiteri ad superiores prelatos de-*
 „*bent remittere absolvendos, statuimus, ut singuli*
 „*episcopi & superiores prelati nostre Legationis unum*
 „*vel plures proprios penitentiarios habeant religiosos*
 „*vel etiam seculares discretionem providos, conversatio-*
 „*ne probatos, qui penitentes, quos interdum ipsi pre-*

„*lati*

(22) *allis* Id. Cod. „*lati*

„lati audire non possunt, eorum vice audiant & ab-
 „solvant, vel cum opportunum fuerit ad Apostolicam
 „Sedem remittant. Hujusmodi vero graviores casus,
 „in quibus ad ipsos prelatos remitti debent (23) pe-
 „nitentes, ipsi prelati determinare in suis sinodis stu-
 „deant, ut eos inferiores presbyteri de cetero non igno-
 „rent.

De indulgentiis.

„**C**um valde deceat ut dispensator Domini sit fide-
 „lis & prudens mirari cogimur, quia nonnulli
 „ecclesiarum prelati in concedendis indulgentiis non
 „tam liberales quam prodigi thesaurum dominicum sue
 „dispensationi commissum non tam distribuunt quam
 „effundunt. Nam prefixam sibi (24) a sacris canoni-
 „bus regulam excedentes largiores quam eis concessum
 „est indulgentias largiuntur, & hoc non solum in
 „sue jurisdictionis ecclesiis, set etiam in alienis non
 „solum presentes, sed etiam absentes attemptant (25).
 „Hinc sequitur fidelium indigna deceptio, dum se in-
 „dulgentias consequi existimant, quas aliquando minime
 „consecuuntur. Hinc etiam fit, ut indulgentie dispen-
 „satorum prudentium provida moderatione concessæ
 „ignoranti vulgo veniant in contemptum. Unde di-
 „spensatores ipsi sollicitè videant, qualem dispensatio-
 „nis

- (23) debent Id. Cod.
 (24) prefixam in Id. Cod.
 (25) exercent Id. Cod.

„nis hujusmodi domino debeant reddere (26) ratio-
 „nem. Nos autem cupientes & dispensatqribus ipsis
 „& familie domini providere prelati omnibus nostre
 „legationis presenti constitutione precipimus, quod in
 „concedendis indulgentiis modum determinatum per
 „constitutionem felicitis recordationis Innocentii pape
 „tertii editam in concilio generali nequaquam exce-
 „dant, ut videlicet cum dedicatur (27) Basilica non
 „extendatur indulgentia ultra annum sive ab uno sive
 „pluribus Episcopis deducatur. Ac demum anniver-
 „sario dedicationis tempore (28) quadraginta dies in-
 „dulta remissio non excedat. Hunc quoque quadrage-
 „narium numerum in indulgentiis, que ad ecclesiarum,
 „vel pontium aut piorum operum quaslibet fabricas
 „seu ex aliis causis quibuslibet per litteras concedun-
 „tur, prelati diligenter observent. Prohibemus autem,
 „ut nullus patriarcha vel archiepiscopus extra suam
 „provinciam, nullus episcopus extra suam diocesim
 „quamlibet indulgentiam dare presumat. Nisi presens
 „in aliena ecclesia fuerit, & diocesani episcopi seu
 „Metropolitani consensus accedat. Si quis vero prela-
 „tus supradictum numerum prefatas indulgentias con-
 „cedendo transcederit, aut extra territorium suum in-
 „dulgenciam quamlibet in absentiam dederit, eum per
 „unum mensem concedendi indulgentias potestate pri-
 „vamus.

VI.

(26) *hujusmodi reddere debeant* Id. Cod.

(27) *dicatur* Id. Cod.

(28) *dedicati Templi* Id. Cod.

De habitu mulierum.

„**O**mnipotens Deus, qui in suis fidelibus virtutum
 „ornamenta requirit, mulieres a corporis ornatu
 „superfluo per prophetarum & Apostolorum ora (29)
 „quam sedulis comminationibus revocare, quam diris
 „increpationibus cohibere, quam horrendis (30)
 „nationibus deterrere studuit, ex divinis scripturis
 „multipliciter elucescit. Sed quia nonnullæ plus mun-
 „do quam Deo placere, sicut earum gestus indicat,
 „gestientes in hac superfluitate nimis impudenter ex-
 „cedunt & sue (31) etiam alias pertrahunt ad
 „excessus. Nos & earum providere salutem, & pecca-
 „tis plurimis, quæ frequenter hac de causa proveniunt,
 „præcavere auxiliante Domino cupientes presenti sta-
 „tuto districte precipimus, ut in civitatibus & aliis
 „locis nostre legationis in (32) constitutio per
 „episcopos vel eorum vicarios fuerit publicata, nulla
 „mulier ex quo duodecimum annum ætatis exegerit,
 „in veste, quæ ab anteriori parte aperta sit, publice
 „per civitatem procedere vel per humum defluentia
 „vestimenta ultra unum palmum (33) dependentem
 „ab humero clamidis plicaturam ultra duos palmos de-
 „ferre

(29) Prophetarum & Apostolorum ore Id. Cod.

(30) comminationibus Id. Cod.

(31) levitatis exemplo Id. Cod.

(32) quibus presens Id. Cod.

(33) palmum, aut Id. Cod.

„ferre presumat. Adiciamus/ etiam ut mulieres nupte,
 „que decimum octavum annum etatis attigerint, ex
 „quo per unum annum in conjugio fuerint, omnes
 „in publico capitibus velatis incedant, & nulla earum
 „(34) versis pannis artificiose confutas in publi-
 „co deferat, ut modesta verecundia & verecunda mo-
 „destia que maxime fideles mulieres exornat eam quam
 „interius habere debent exterius preferant castitatem.
 „Eas autem que vestes predicto modo confutas (35)
 „ habere noscuntur, easdem vestes abiicere mi-
 „nime cogimus. Sed ne aliqua talis mulier ejusmodi
 „vestes de cetero faciendas post tempus deferat supra-
 „dictum districtius inhibemus. Si qua vero Dei timo-
 „re postposito & proprie honestatis cura neglecta (36)
 „ nostrum statutum observare contempserit, eam
 „omnium indulgentiarum, que in ecclesiis vel predi-
 „cationibus nostra vel aliorum prelatorum auctoritate
 „concesse sunt hactenus seu concedentur imposterum,
 „nec non omnium sacramentorum Ecclesiasticorum par-
 „ticipatione privamus, & si ad penitentiam venerit
 „ab hoc vel aliis peccatis nullatenus absolvatur nisi
 „firmiter coram Deo, & sacerdote promiserit se pre-
 „dictum statutum de cetero servaturam. Sic nimirum
 „eis que mundo magis quam Deo placere quesierint.
 „habitus testimonium perhibebit, & que in numero
 „levium feminarum non erubuerint computari non
 „solum ecclesiastice discipline flagellum, sed etiam

(34) vestes ex diversis Id. Cod.

(35) in presentiarum Id. Cod.

(36) hoc Id. Cod.

reprensibilis note opprobrium sustinebunt. Demum
 „ si quis Sacerdos religiosus aut secularis eis que in
 „ premissis offenderint, ante satisfactionem condignam
 „ aliquod sacramentum ecclesiasticum nisi in moris ar-
 „ ticulo ministrare presumpserit, ab officio & benefi-
 „ cio pariter per mensem unum noverit se suspensum
 „ & nihilominus si quis circa hoc notabiliter forte de-
 „ liquerit, eum potestate audiendi confessiones perpe-
 „ tuo decernimus esse privandum (37). Actum Bono-

R. B. agnitione, die
 (37) In Codice Mutinensi haec sequuntur:

De publicatione Constitutionum praedictarum.

Leclae & publicatae fuerunt haec constitutiones in mille-
 simo ducentesimo septuagesimo nono. Indiellione septima feliciter
 in episcopali palatio, in Synodo clericorum civitatis mutinen-
 sis. Die VIII. exeunte octubri, praesentibus Albertino, & Mar-
 chatello notariis de binis, Martio notario de Magistris, & aliis
 pluribus.

Constitutio edita per Dominum Bernardum Episco-
 pum Portuensem Apostolicae Sedis Legatum, quae modi-
 ficat constitutionem OMNIPOTENS editam per Do-
 minum Latinum.

„ Triumphantis ecclesiae, ac militantis iudicia, sic ad
 „ invicem discrepant, quod primum semper sequatur, quae nec
 „ fallit nec fallitur veritatem; secundum autem opinionem mul-
 „ tiens amplectitur, quam & fallere saepe contingit, & fal-
 „ li. Qua propter militantis ecclesiae iudicium plerisque in-
 „ certitudo circa eventus sic fallitur futurorum, ut quod uti-

„ nie II. Kalendis Octubris Pontificatus Domni Nicolai
 „ pape tertii anno secundo. Nos igitur mandatum fu-
 „ pradioti Domni Legati reverenter exsequi cupientes
 „ fraternitati vestre qua fungimur in hac parte aucto-
 „ ritate mandamus quot suprascriptas Constitutiones
 „ Domni Legati in civitate Vicentina & eius Diocesi,
 „ con-
 „ liter conjectura verisimilis, imo etiam attenta quandoque
 „ consideratio pollicetur, non solum inutile, sed etiam damno-
 „ sum reperiri contingat, & ideo quod consulte interdum sta-
 „ tuitur, postmodum consultius revocatur. Sane venerabilis Pa-
 „ ter Dominus Latinus Hostiensis episcopus in nonnullis Italiae
 „ partibus dudum Apostolicae Sedis Legatus considerans, Quod
 „ Omnipotens Deus in suis requirat fidelibus ornamenta non
 „ corporum, sed virtutum, & quod per sacras scripturas pro-
 „ phetarum & Apostolorum, sedulis commonitionibus, diris in-
 „ crepationibus, & horrendis conminationibus a corporis or-
 „ natu superfluo prohibuit mulieres; attendens insuper, quod
 „ nonnullae mulieres Legationis sibi commissae plus quam Deo
 „ placere hominibus gestientes, sic ornatus superfluitate ac ve-
 „ stium excedebant, quod suae levitatis exemplo ad excessus
 „ alias pertraherent; pia ductus consideratione, ut animarum
 „ occurreret periculis statuendo quaedam circa ipsarum mulie-
 „ rum habitum, & ornatum per quae si ut deberet fieri ser-
 „ varentur ipsae ornatus superfluitatem & lasciviam evitarent,
 „ habitus honestatem praetenderent, & eam, quam interius
 „ deberent habere, praesferrent exterius castitatem, in viola-
 „ trices constitutionis ipsius certis pœnis adjectis, nec non
 „ in sacerdotes religiosos & etiam seculares, qui violatrices
 „ ipsas absolverent, aut eis ante satisfactionem condignam prae-
 „ ter quam in mortis articulo aliquod sacramentum ecclesiasti-

„ congregato Clero per vos vel vestrum Vicarium in-
 „ fra unum mensem a receptione presentium publicare
 „ curetis facientes ut constitutiones ipse postquam pu-
 „ blicate fuerint in civitate ac diocesi vestris iuxta re-
 „ norem mandati predicti Domni Legati diligentius ob-
 „ servantur, Mandatum nostrum & sepefati Domni Le-
 „ gati
 „ cum ministrarent; *R* 2. *Verum quia sicut ex inculcata multorum*
 „ querela nobis innotuit propter inverecundam lasciviam, im-
 „ pudentiam, & impudentem audaciam plurimarum ex consti-
 „ tutionis ipsius transgressione non solum violatricibus ipsis,
 „ sed etiam confessoribus earundem multa eveniunt pericula,
 „ & multo majora, quam ante Constitutionem ex superfluitate
 „ ornatus & habitus provenirent, nos tantis volentes pericu-
 „ lis obviare, constitutionem ipsam infrascripto adhibito mode-
 „ ramine approbamus, Caetera, quae in Constitutione ipsa
 „ continentur, propter tam evidentia pericula ressecantes. San-
 „ cimus igitur ut nulla mulier, ex quo aetatis suae annum
 „ XVI. attingit, in veste quae ab anteriore parte scissa sit,
 „ publice per civitatem procedere vel per humum defluentia
 „ vestimenta ultra unum palmum deferre praesumat. Addicimus
 „ etiam, ut mulieres quae XXX. aetatis suae annum attige-
 „ rint, omnes in publico capitibus velatis incedant & nulla
 „ earum vestes ex diversis pannis artificiose consutas in publi-
 „ co deferre praesumat. Si qua vero Dei timore postposito,
 „ & proprie honestatis cura neglecta statutum observare negle-
 „ xerit, & ea confessore suo pro suae transgressionis temerita-
 „ te talis & tanta poenitentia injungatur, quod facilitas ve-
 „ niae ipsis delinquendi non tribuat incitamentum. Et si quam
 „ notabiliter in his excedere forte contigerit per diocesenum
 „ Episcopum a temeritate sua per censuram ecclesiasticam com-

„ gati taliter impleturi quod non possitis merito de ne-
 „ gligentia reprehendi sed de diligentia comendari. Da-
 „ tum Laude secundo die intrante Novembre septima
 „ indictione Pontificatus Domni Nicolai Pape tertii an-
 „ no secundo.

XLI. FR. RAYMVNDVS SVMMARIPA Lau-
 densis (de quo Fontana in Theatro p. 212. & Rag-
 gius de Viris Illustribus Ord. Praedic.) Patriae Thro-
 num

„ pescatur. Ceterum universos Episcopos nostrae Legationis,
 „ aliosque Praelatos curam animarum habentes, nec non &
 „ sacerdotes saeculares & Regulares, qui confessiones audierint
 „ mulierum instanter requirimus & hortamur, quod per modos
 „ praescriptos ad observantiam constitutionis ipsius operam prae-
 „ stent, & operam efficacem, si divinam volunt effugere ul-
 „ tionem. Sane cum ea, quae frequentius accidunt, non quae
 „ raro, perstringere intendamus, & eas, quae frequentius &
 „ plurium patent aspectibus, ut pote quae per civitatem discur-
 „ rentes, & vias, sui ornatus lascivia plurimos ad lasciviam
 „ & peccandum inducunt, per hanc nostram constitutionem a
 „ talibus coercere; nobiliores mulieres, quae ut plurimum in
 „ castris habitantes & villis a tam frequenti habent hominum
 „ aspectu habitationes semotas, uxores videlicet & filias Mar-
 „ chionum, Comitum, & Baronum, quod ipse sicut sanguinis
 „ nobilitate praecellunt, sic morum & honestatis nobilitate
 „ debeant praefulgere, praesentis constitutionis nolumus distri-
 „ ctione coerceri. Quae autem de habitu Clericorum Bononiae
 „ studentium Noster praedictus edidit Praedecessor, benigne mo-
 „ derari volentes, quod de beneficiis statuit, ad habentes di-
 „ gnitates vel personatus seu Parochiales Ecclesias duximus re-
 „ stringendum.

num ascendit anno 1289. mense Decembri (a) tanta omnium ordinum laetitia, ac si videretur divinitus datus: nec gratantium civium spes ille fefellit; si quidem incredibili pietate, prudentiaque Ecclesiam sibi creditam administravit, atque ex sanctimonia vitae, ac dexteritate agendi laudatus. Defunctus (b), apud S. Dominicum sepulchrum accepit, cuius Ecclesiae protulerat fines, auxeratque Donarijs (c), ubi haec carmina incisa leguntur.

Ortum summa dedit clero mihi stemmate Ripa

Dominicus mores; Lauda secunda mitram.

Raymundo Summaripa

Ord. Praedicatorum Laudensi Episcopo

Aloysius Pius eius postremus Mausoleum

restituit & ornavit

anno MD.

A D D I T I O.

(a) Quae superstes sit in Episcopali archivo antiquior hujus Episcopi charta, ad annum spectat 1290. diemque nonum Aprilis, in eaque dicitur *Dominus Frater Raymundus confirmatus in Episcopum Laudensem*. Provinciale Concilium dum Raymundus Laudensem Ecclesiam regebat, Mediolanensium Praeful Otto Vicecomes jubente Nicolao IV. Pontifice celebravit a. MCCXCI. uti ex Corio Saxius memorat in Mediolan. Antist. historia p. 753. Illi autem Raymundum interfuisse testes habeo Defendentem a Laude in Tabula Episcoporum Laudensium,

sium, atque in ea citatum Besutium, quamvis hi ad annum MCCXCIII. concilium illud referant.

(b) a. 1296.

(c) Consule de Raymundo Ambrosium Taegium in monumentis Fratrum Praedicatorum, Leandrum Albertum *lib. 2. Virorum illustrium ejusdem ordinis*, & Michaellem Plodium in historia sui Ordinis.

XLII. BERNARDVS DE TALENTE Laudensis, S. Laurentii Canonicus, eandem dignitatem est affecutus anno 1296. (a) Hic census privatione multavit Canonicos, qui residere negligerent (b), fusisque precibus, publicoque Civium voto inundationem aquarum averit a civitate (c) Vitam finivit circa annum domini 1307.

A D D I T I O .

(a) ante diem Decembris XVII. eius anni Episcopus fuit constitutus, instrumentum enim quod chartarum ad eum spectantium antiquissimum est, eo die reperio ab eo confectum.

(b) a. 1297.

(c) a. 1300. Confer Defendentis a Laude Italicas de patria urbe dissertationes. Sunt tamen qui hoc pernegent.

XLIII. AEGIDIUM AB AQVA Sancti Laurentii Praepositum (a) Clericalis Senatus adlegit Episcopum, Archiepiscopo Mediolanensi assentiente. Mediolani interfuit, dum Henricus Septimus Imperator insignibus Augustalibus nobilitaretur (b), a quo prolixè

retu-

retulit omnium privilegiorum, quae Laudensi Ecclesiae olim indulta fuerant, confirmationem (c).

*Henricus Dei gratia Romanorum Rex
semper Augustus.*

„ **U** Niversis sacri Imperij Romani fidelibus praesen-
 „ tes litteras inspecturis gratiam suam, & omne
 „ bonum. Romani Imperij celsitudo consurgens anti-
 „ quitus, & fundata mirifice super immobile firmamen-
 „ tum excellentiae praerogativa qua viguit columnis
 „ meruit stabilibus stabiliri, & egregiis aedificiorum
 „ iuncturis, indissolubiliter adornari, inter quos (1)
 „ quidem illustres Principes ad totius operis machinam
 „ supportandam praecipue ut columnas voluit praestan-
 „ tiori praestantia praemunire ut quo uberius gratiae
 „ privilegiis insigniri se sentiunt, eo amplius debeant
 „ obsequiose vicissitudinis redhibitione gratuite caete-
 „ ris praestare. Sane cum venerabilis Aegidius Lau-
 „ den. ecclesiae Episcopus, dilectus noster Princeps ad
 „ celsitudinis nostrae praesentiam nuper accedens Ro-
 „ mano Imperio & n bis obsequiose devotionis (2)
 „ signa praetenderit, & omnimode obeditionis insignia
 „ praesentaverit, nos ipsum tanquam nostrum & Im-
 „ perii Principem ad benevolos applausive (3) dul-
 „ cedinis admittentes amplexus. Regalia feuda Princi-
 „ patus Pontificalis, quem obtinet, sibi de Regia li-
 „ beralitate concessimus, & eundem Episcopum inve-

R

4

„ stivi-

(1) quas

(2) devocionis

!

(3) applausive

„ vestivimus de eisdem ; administrationem temporalium ;
 „ & iurisdictionem plenariam principatus eiusdem Eccle-
 „ siae praenotato Episcopo serie praesentium commit-
 „ tentes : quocirca universis & singulis vasallis mini-
 „ stralibus (4) & hominibus suis & Ecclesiae suae
 „ damus praesentibus in mandatis , quatenus ipsi Epi-
 „ scopo tanquam Principi nostro & Domino suo in-
 „ tendant in omnibus humiliter , & pareant reveren-
 „ ter ; in cuius rei testimonium praesentes litteras no-
 „ strae maiestatis sigillo iussimus communiri .

„ Datum (5) Mediolani septimo Idus Januarii
 „ anno Domini millesimo trecentesimo undecimo . Re-
 „ gni vero nostri anno tertio .

„ *Henricus Dei gratia Romanorum Rex*

„ *semper Augustus .*

„ **P** Rudentibus viris de Laude , Castiono ; Cottoneo ,
 „ Roncho , Orio , Liuraga (1) de Sancto Marti-
 „ no in Strata , Galgagnano Archagna & Gamore com-
 „ munitatibus fidelibus suis dilectis gratiam suam &
 „ omne bonum . Affectantes prout ex officij nostri re-
 „ nemur debito venerabilis Aegidij Laudens. Episcopi
 „ principis nostri dilecti , & suae ecclesiae praecavere
 „ dispendiis , & ipsius commodum providere fidelitati
 „ vestrae praecipimus , & mandamus , quatenus eun-
 „ dem Episcopum bonis suis , & ecclesiae suae non
 „ impediatis , vel turberis , nec ipsum permittatis ab

„ alijs

(4) ministerialibus

(5) data

(1) Liuraga

„ alijs in eisdem aliquatenus praegravari pro iuris (2),
 „ & nostra reverentia speciali.

„ Data Mediolani 3. Id. Jan. Regni nostri anno tertio.

„ Nos Henricus Dei gratia Romanorum Rex sem-
 „ per Augustus, ad univerforum notitiam volumus per-
 „ venire, quod accedens ad nostrae maiestatis praesen-
 „ tiam venerabilis Aegidius Lauden. Episcopus. Prin-
 „ ceps noster dilectus. Recognoscens scilicet feuda sua
 „ videlicet iurisdictionem in singulis personis masculis,
 „ foeminis in civitate, comitatu Lauden. ac in portis
 „ turribus, muris eiusdem civitatis iurisdictionem, quam
 „ habet in castro, & villa de Castiono, ac castro &
 „ villa de Galgagnano, & in villa Arcagne, & illa
 „ parte Gamore, quae sunt in eadem (1) sita, & in
 „ castro, & in villa Sancti Martini in Strata, castro
 „ & villa Cavenagi cum lacu, castro, & villa Coto-
 „ nei, castro Ronchi, & aqua Lambri, sicut tenet
 „ ipsa curtis, ex utraque parte, & in castro, & in
 „ villa de Orio, castro, & villa de Livraga, locum
 „ (2) de Barillis situm inter curtem S. Floriani, &
 „ Fompli, & redditum auri in curte (3) Cavenagi a
 „ nobis, & Imperio tenere nobis humiliter supplicave-
 „ rit, quatenus ipsum de feudis huiusmodi investire
 „ de benignitate regia dignaremur. Nos igitur praedi-
 „ cti Episcopi supplicationibus annuentes, ac disponen-
 „ tes unicuique tribuere quod est suum praedictum (4)

„ epi-

(2) iussis

(1) eadem curte

(2) Lacum

(3) curte Galgagnani, &

in curte

(4) prefatum

„episcopum de iustis, ac antiquis feudis suis, quae te-
 „net vel habere debet investimus de regiae plenitudi-
 „ne potestatis salvo jure imperij, & quorumlibet alio-
 „rum recepto ab eo fidelitatis debito Sacramento prae-
 „sentium testimonio litterarum.

„Data Mediolani sexto idus Januarij anno Domini mil-
 „lesimo trecentesimo undecimo. Regni vero nostri anno tertio.

Demum Aegidius provinciali Mediolanensi concilio interfuit, Bergomi agitato (d). Fato functus est anno 1312. mens. Aprili (e).

Post excessum Aegidij, inter Alcherium ab Aqua, Robertumque Vicecomitem, quos Clerus Laudensis, divisis studiis Episcopos renunciaverat, longa concertatio fuit, illisque a Clemente V. Joanneque XXII. Pontificibus suppressis, ex censura Pontificia, sequens subrogatus.

A D D I T I O.

(a) & Bernardi defuncti Generalem Vicarium jam a. 1304. Iphis autem primis sui Episcopatus mensibus has litteras a Fr. Johanne de Ofenago accepit:

„Venerabili in cristo patri Domino Dei gra-
 „tia episcopo Laudensi vel ejus Vicario seu vices ge-
 „renti Frater Johannes de Ofenago vicarius venerabi-
 „lis in cristo patris Domini (1) Episcopi Pa-
 „duani Reverendi in cristo patris & domini domini
 „N. dei gratia Sancti Adriani Diaconi Cardinalis Apo-
 „stolice Sedis Legati nuncius specialis ad infra-scripta
 „specialiter deputatus reverenciam debitam cum salu-
 „tem.

(1) Pagani Turriani Mediolanensis.

„ tem . Noveritis nos noviter recepisse a reverendo in
 „ cristo patre Domino Legato predicto in archiepisco-
 „ patu Mediolanensi eiusque provincia Papiensi & Pla-
 „ centina civitatibus earumque diocesibus per sanctissi-
 „ mum patrem dominum nostrum Clementem divina
 „ providentia papam V. priori Legationi ejusdem pa-
 „ tris Domini legati predicti noviter adiunctis paten-
 „ tes litteras . eius vero sigillo cereo pendenti fano &
 „ integro munitas verborum seriem huiusmodi conti-
 „ nentes . *Neapoleo miseratione divina Sancti Adriani Diacono*
 „ *nus Cardinalis apostolice Sedis legatus dilecto in cristo fra-*
 „ *tri Johanni de Osenago vicario venerabilis in cristo patris*
 „ *... Dei gratia episcopi Paduani salutem in Domino . Du-*
 „ *dum Sanctissimus pater Dominus noster , Dominus Clemens*
 „ *divina providentia papa V. post commissum nobis plene lega-*
 „ *tionis officium in provinciis Tuscie , Romaniole , Marchie*
 „ *Tervisite , nec non Insulis Sardinie & Corsice , ac patriar-*
 „ *chatibus Aquilegensi & Gradensi , archiepiscopatibus quoque*
 „ *Ravennatensi & Fanuensi , eorumque provinciis , ac Ferra-*
 „ *riensi civitate , & diocesi , & Venetiarum partibus atten-*
 „ *dens , quod archiepiscopatus & provincia mediolanensis par-*
 „ *tium Lombardie circa executionem commissorum , negotiorum*
 „ *nobis erat plurimum oportuna , predictum archiepiscopatum*
 „ *& provinciam mediolanensem nec non papiensem & placcen-*
 „ *tinam civitates & dioceses legationi nobis commisse duxit*
 „ *per speciales litteras apostolicas adiungendas , apostolica no-*
 „ *bis auctoritate concedens , ut omnibus privilegiis litteris &*
 „ *indulgentiis aliisque nobis generaliter vel specialiter ab eo-*
 „ *dem domino gratiose vel quocumque modo concessis valeamus*
 „ *uti & ea auctoritate apostolica libere exequi , & exercere*

„ in prefatis archiepiscopatu & provincia Mediolanensi ac ci-
 „ vitatibus & diocesibus papiensi & placentina, sicut in pre-
 „ dictis provinciis prioris legationis nostre uti & ea exercere
 „ & exequi poteramus prout in eisdem apostolicis litteris ple-
 „ nius continetur. Cum itque propter incumbencia expensarum
 „ onera, que pro ejusdem legationis negotiis subire compelli-
 „ mur ab ecclesiarum prelatiis & personis aliis ecclesiasticis
 „ predictę legationis adiuncte oporteat nos procuraciones reci-
 „ pere debitas, nec de facultatibus ecclesiarum, monasterio-
 „ rum, & aliorum locorum Ecclesiasticorum legationis predictę
 „ noticiam habeamus; Discretioni tue, de qua plenam in Do-
 „ mino fiduciam gerimus, qua fungimur, auctoritate manda-
 „ mus, quatenus ad partes predictę legationis adiuncte te per-
 „ sonaliter conferens convocatis ad presenciam tuam aliquibus
 „ personis idoneis & discretis, quas Deum habentes pre ocu-
 „ lis ad id videris convocandas earumque comunicato consilio
 „ si tibi videbitur expedire consideratisque facultatibus proven-
 „ tibus & redditibus tam Cathedralium quam aliarum Eccle-
 „ siarum & monasteriorum, & aliorum locorum ecclesiastico-
 „ rum civitatis & provincie Mediolanensis nec non papiensis
 „ & placentine civitatum & diocesum predictarum procuratio-
 „ nes nobis debitas ab eisdem pro anno presenti pro faculta-
 „ tibus eorundem absque more prolixioris obstaculo provide ta-
 „ xare procures, taxationem huiusmodi sub manu publica in-
 „ scriptis redactam tuoque sigillo munitam nobis quanto citius
 „ poteris destinando, ut iuxta taxationem, quam provide fa-
 „ cies, ab eisdem procuraciones nobis debite persolvantur. In-
 „ jungens auctoritate predicta eidem Archiepiscopo Mediolanensi
 „ ac . . . Episcopis & dilectis in cristo electis abbatibus . .
 „ prioribus, . . Decanis . . Archidiaconis . . prepositis . .
 „ ple-

„ plebanis & aliis Ecclesiarum prelatiſ capitulis , & conven-
 „ tibus exemptis & non exemptis , Cisterciensis , Cluniacensis,
 „ Cartusiensis , premonſtratenſis , humiliatorum , Sancti benedi-
 „ cti , & Sancti auguſtini , & aliorum ordinum , nec non
 „ hoſpitalis Sancti Johannis Jeroſolimitani & militie templi
 „ preceptoribus magiſtris & fratribus archiepiſcopatus & pro-
 „ vincie Mediolanenſis nec non papienſis & placentine civita-
 „ tum & dioceſum , ut infra duorum menſium ſpaciū , quos
 „ eis pro perheſtorio termino assignabis , procuraciones hujus-
 „ modi nobis debitas provide per te taxatas poſt impoſitionem
 „ tuam camere noſtre in eorum riſico & fortuna mittere &
 „ assignare procurent ad id eos per ſuſpenſionis excommunicationis
 „ & interdicti ſentencias compescendo . Quas quidem ſentencias
 „ ſi eas eccleſiaſticorum aliquem inde contingat incurrere , per
 „ alium quam per nos vel de ſpeciali mandato noſtro nolumus
 „ relaxari ; copiam autem litterarum noſtre legationis predictę
 „ per te fieri volumus predictis archiepiſcopo , & Epiſcopis
 „ aliisque perſonis eccleſiaſticis , a quibus eadem fuerint poſtu-
 „ lata . Datum Aretii Kalendis Julii pontificatus Domini Cle-
 „ mentis pape V. anno tercio .

„ Igitur nobis iniuncta reverenter exequi , ut te-
 „ nemur , vobis & clero veſtro exempto & non exem-
 „ pto auctoritate vobis conceſſa procuraciones infraſcri-
 „ ptas duximus imponendas . Facta igitur de provido-
 „ rum conſilio diſtributione equali vobis & capitulo
 „ eccleſie veſtre ac clero univerſo ſecularibus & reli-
 „ gioſis & aliis eccleſiaſticis quibuſcumque perſonis ci-
 „ vitatis & dioceſis veſtre exemptis & non exemptis
 „ cujuſcumque ordinis & religionis exiſtant ut ſupra
 „ in litteris Domini Legati plenius continetur centum

„ triginta florenos puri auri, & iusti ponderis pro pre-
 „ senti primo anno legationis predictæ duximus impo-
 „ nendos. Ideoque paternitatem vestram orāmur &
 „ attente monemus vobis nihilominus ea reverencia qua
 „ decet auctoritate qua fungimur districte precipiendo
 „ mandantes quatenus predictos florenos intra duorum
 „ mensium spacium post receptionem seu presentationem
 „ prefencium quos vobis pro primo secundo & tercio
 „ termino peremptorio assignamus remoto cujuslibet di-
 „ ficultatis & occasionis obstaculo in vestro risico &
 „ fortuna per vestrum specialem & fidelem nuntium
 „ ad curam prefati domini legati transmittatis solven-
 „ dos mercatori seu camerario ipsius domini Legati vel
 „ alii quem ipse vobis vel nuncio vestro speciali predi-
 „ cto duxerit nominandum alioquin vobis domine epi-
 „ scope ex nunc pro ex tunc ingressum ecclesie inter-
 „ dicimus in hiis scriptis & si forte quod absit inter-
 „ dictum huiusmodi per quatuor dies animo sustinueri-
 „ tis indurato ex nunc vos a pontificalibus suspendi-
 „ mus in hiis scriptis, quod si per alios quatuor dies
 „ interdictum & suspensionem huiusmodi, quod non
 „ credimus duxeritis tollerandum in vos ex nunc pro
 „ ex tunc in hiis scriptis excommunicationis sententiam
 „ promulgamus & ecclesiam vestram ecclesiastico sup-
 „ ponimus interdicto. Ceterum vobis & vestrum alteri
 „ prefencium auctoritate committimus ut Deum haben-
 „ tes pre oculis predictos florenos per vos vel alium
 „ seu alios a capitulo & clero regularibus & secula-
 „ ribus & ecclesiasticis quibuscumque personis prefatis
 „ exemptis & non exemptis a singulis eorum videlicet
 „ prout

„ prout consuetum est consideratis etiam facultatibus di-
 „ ligenter eorundem super quo vestram conscientiam
 „ oneramus pro rata suorum proventuum cum justis &
 „ moderatis expensis dumtaxat quas propter hoc vos
 „ subire contingerit petere ac recipere valeatis vobis
 „ committentes in hac parte nobis concessam plenariam
 „ potestatem. Nos vero ex nunc contradictores & re-
 „ belles quoslibet si legitime per vos vel vestrum al-
 „ terum seu alium cui id duxeritis committendum mo-
 „ nitione premissa de portione sibi imposita in prefixo
 „ eis termino satisfacere contempserint in hiis scriptis
 „ excommunicationis vinculo innodamus quam si per octo
 „ dies animo sustinuerint indurato eorum ecclesias ec-
 „ clesiastico supponimus interdicto. Quarum sententia-
 „ rum denunciationem & publicationem vobis seu illi
 „ cui id commiseritis presencium tenore duximus com-
 „ mittendas quod si in profundum venientes malorum
 „ per talibus octo dies in concepta rebellionem contuma-
 „ cie vel contradictione persistierint ipsos tam exemptos
 „ quam non exemptos per vos vel alium seu alios ci-
 „ tetis quatenus infra mensem a citatione huiusmodi
 „ computandum conspectui dicti domini legati perso-
 „ naliter se presentent ipsius super hoc mandatum &
 „ beneplacitum audituri de citatione huiusmodi per ve-
 „ stras litteras vel nuncium ipsi domino Legato fidem
 „ plenariam facientes. Volumus autem quod vos domi-
 „ ne episcopo pro rata vestrorum proventuum pro so-
 „ lutione dictorum florenorum contribuaris cum eisdem.
 „ Nos enim si amplius quam dictos florenos & expen-
 „ sas exigeritis extorseritis vel recipieritis supradictos
 „ vel

„ vel si pro parte vos contingente in solutione dicto-
 „ rum florenorum non contribueritis vel si contempnen-
 „ do adimplere premissa fraude vel difficultatem aliquam
 „ vos vel alter vestrum adhibueritis in premissis ex nunc
 „ monitione premissa ut superius continetur gradatim
 „ penas & sententias prefatas vos incurrere volumus
 „ ipso facto. Has siquidem litteras sigillo nostro mu-
 „ nitas ad cautellam per notarium nostrum fecimus re-
 „ gistrari. Datum Mediolani die primo Septembris.

(b) a. 1311. ipso Sanctae Epiphaniae die.

(c) quam tamen libello hoc supplici petit:

„ In nomine Domini amen petit, supplicat, & re-
 „ quirat Egidius Laudensis Episcopus a maiestatis vestre
 „ clementia, Domine Illustrissime Rex Alamanie, qua-
 „ tenus intuitu pietatis & meritis Beatissimi Bassiani
 „ Confessoris Laudensium, nec non ob reverentiam San-
 „ cte Laudensis ecclesie, que fore noscitur ipsius me-
 „ ritis Confessoris multimodis decoribus candidata, qua-
 „ tenus eidem Ecclesie, Episcopatu, quibus quamquam
 „ immeritus presidet, redditus auri, quod annue lavatur
 „ in ripis fluminis Aduae ab utraque parte ipsius flu-
 „ minis a Cornajano Bertaro usque ad castrum novum
 „ Butele Aduae vel saltem intra curtem Galgagnani, &
 „ Curtem Castioni, que sunt Curtes Episcopatus pre-
 „ fati, Juris Imperij inter illa confinia redditus auri,
 „ quod ibidem de cetero lavabitur de speciali gratia cum
 „ omnibus aluvionibus & glareis dicendi fluminis Aduae
 „ ab utraque parte riparum, que sunt & de cetero in-
 „ surgent secundum metam superius pretaxatam ob ve-
 „ strorum remedio peccatorum de novo concedere di-

„ gñemini & velit is & dicti auri redditus cum aluvio-
 „ nibus & glareis antedictis ad vestram cameram pro-
 „ cul dubio spectare noscuntur cum dicta laudensis ec-
 „ clesia & Episcopatus prefatus privilegiis Romanorum
 „ Imperatorum concessorum eisdem destituta fere peni-
 „ tus dignoscatur ipsius Episcopi Predecessorum suorum
 „ negligentia dudum flagrante nec non invasione in-
 „ valescente hominum perversorum .

(d) III. Nonas Julias a. 1311. Confer Saxium in
 Mediol. Antist. hist. p. 777.

(e) Exstant ad Aegidium datae a. 1303. hae Ar-
 naldi S. Mariae in Porticu Diaconi Cardinalis litterae .

„ Arnaldus miseratione divina Sancte Marie in
 „ porticu Diaconus Cardinalis apostolice Sedis legatus
 „ venerabili in Christo patri Dei gratia Episcopo Lau-
 „ densi vel eius vicario seu vices gerenti salutem in
 „ Domino Sanctissimus pater & Dominus noster Dom-
 „ nus Clemens divina providentia Papa V. Nos ad Aqu-
 „ legensis & Gradenſis patriarchatus Mediolanensis , Rav-
 „ vennatensis , Pisani , Januensis , Spalatensis , Ragusini ,
 „ Antibarenſis , & Cretenſis Archiepiscopatus eorumque
 „ provincias Archiepiscopatum quoque Iadrensem eiusque
 „ provintiam qui eidem Patriarchatu Gradenſi jure metro-
 „ politico sunt subiecti nec non Venetiarum partes & di-
 „ strictus ac Slavoniae partes que per venetos gubernan-
 „ tur & Papiensem , Placentinam , Ferrariensem , Perusi-
 „ nam , Urbevetanam , Tudertinam , Reatinam , Interam-
 „ pnenſem , Narniensem , Castellanam & Tiburtinam
 „ Civitates & dioceſes ad provintias etiam Tuscie tam
 „ in Imperio quam in terris Ecclesie constitutas & mar-
 „ chiam

„chiam Tervisinam ac alias terras ejusdem ecclesie Ro-
 „mane & nominatim ad Anconitanam Marchiam, Mas-
 „sam Trabariam, civitatem Urbini ejusque diocesim &
 „districtum, Romaniolam, Ducatum Spoleti, Sabinam
 „Patrimonium Beati Petri in Tuscia, Campaniam & ma-
 „ritimam, & cum cuadiacentes partes ac terras usque ad
 „regni confinia, Insulas quoque Sardinie & Corsice com-
 „misso nobis innibi plene legationis officio pro urgenti-
 „bus & arduis ecclesie Romane negotiis destinavit. Cum
 „igitur occasione negotiorum huiusmodi multa, & diver-
 „sa pro nostris & familie nostre necessariis incumbant
 „onera expensarum que sine nostro & aliorum prelato-
 „rum tam Regularium quam Secularium & aliarum ec-
 „clesiasticarum personarum nostre legationis auxilio por-
 „tare nullatenus valeamus, decrevimus pro presenti pri-
 „mo anno legationis nostre procuraciones recipere ordi-
 „natas. Facta igitur de providorum consilio distributio-
 „ne equali vobis & dilectis in Christo in capitulo eccle-
 „sie nostre, & clero, & ecclesiasticis personis Regulari-
 „bus, & Secularibus vestrarum Civitatis & Diocesis
 „exemptis & non exemptis cuiuscumque ordinis Religio-
 „nis & conditionis existant, centum triginta florenos pu-
 „ri auri & justis ponderis pro dicto tempore pro procura-
 „tionibus ipsis duximus imponendos. Adeoque Paterni-
 „tatem vestram requirimus, & monemus vobis nihilomi-
 „nus qua fungimur auctoritate districte precipiendo man-
 „dantes quatenus predictos florenos infra quadraginta
 „dies. Post receptionem seu presentationem presentium
 „quos vobis pro primo, secundo, & tertio peremptorio
 „termino assignamus remoto cujuslibet difficultatis & oc-

„ cationis obstaculo in vestro risico & fortuna. Petrum
 „ vestrum fidelem Nuntium ad nostram curiam destinare
 „ curetis nostro camerario pro vobis utique solvendo &
 „ etiam assignando. Alioquin vobis ex nunc pro ut ex
 „ tunc ingressum ecclesie interdicimus in hiis scriptis. Et
 „ si forte quod absit interdictum huiusmodi per quatuor
 „ dies animo substinueritis indurato ex nunc pro ut ex
 „ tunc vos a Pontificalibus suspendimus in hiis scriptis
 „ quod si per alios quatuor dies quod non credimus su-
 „ spensionem huiusmodi duxeritis tolerandam in vos ex
 „ nunc prout ex tunc in hiis scriptis excommunicationis
 „ sententiam promulgamus, & ecclesiam vestram ecclesia-
 „ stico supponimus interdicto. Ceterum vobis & vestrum
 „ alteri presentium auctoritate committimus ut Deum ha-
 „ bentes pre oculis predictos florenos per vos vel per
 „ alium seu alios a capitulo, & clero ac Regularibus &
 „ ecclesiasticis personis prefatis exemplis & non exemptis
 „ a singulis eorum videlicet prout consuetum est conside-
 „ ratis etiam facultatibus diligenter ipsarum super quo ve-
 „ stram conscientiam oneramus pro rata suorum proven-
 „ tuum cum justis & moderatis expensis dumtaxat quas
 „ propter hoc vos subire contingeret petere, & accipere
 „ valeatis vobis committentes in hac parte nobis conces-
 „ sam plenariam potestatem. Nos vero ex nunc contradi-
 „ ctos & rebelles quoslibet si legitima per vos vel ve-
 „ strum alterum, seu alium cui id duxeritis committen-
 „ dum monitione premissa de portione eis imposita in pre-
 „ fixo eisdem termino satisfacere contempserint in hiis
 „ scriptis excommunicationis vinculo innodamus quam si
 „ per octo dies animo substinuerint indurato eorum eccle-

„ fias ecclesiastico supponimus interdicto. Quarum sen-
 „ tentiarum denuntiationem & publicationem vobis
 „ seu illi cui id commiseritis presentium tenore duximus
 „ committendas. Quod si in profundum venientes malo-
 „ rum & post alios octo dies in concepta rebellionem con-
 „ tumacie vel contradictione perstiterint ipsos tam exem-
 „ptos quam non exemptos per vos vel per alium seu alios
 „ ex parte nostra citeris ut infra quindecim dierum spa-
 „ cium a citatione huiusmodi computandum personaliter
 „ compareant coram nobis nostrum super hoc mandatum
 „ & beneplacitum audituri de citatione huiusmodi per ve-
 „ stras litteras, vel nuncium facientes plenariam nobis fi-
 „ dem. Volumus autem quod vos pro rata vestrorum pro-
 „ ventuum in solutione dictorum florenorum contribuatis
 „ etiam cum eisdem. Nos enim si amplius quam florenos
 „ & expensas exegeritis vel extorseritis seu reciperitis su-
 „ pradictos vel si pro parte vos contingente in solutione
 „ dictorum florenorum non contribueritis vel si contem-
 „ pnendo adimplere premissa fraudem vel difficultatem
 „ aliquam adhibueritis in premissis ex nunc pro ut ex tunc
 „ monitione premissa ut superius continetur gradatim pe-
 „ nas & sententias supradictas vos incurrere volumus ipso
 „ facto. Preterea transcriptum litterarum apostolicarum
 „ nobis super premissis concessarum sub sigillo nostro Co-
 „ delupo, & Bonincino de Cremona latoribus presentium
 „ nunciis nostris iuratis duximus exhibendum ut de eo
 „ copiam habere possitis si habere volueritis & petieritis
 „ ab eodem vestris tamen sumptibus & expensis. Has si-
 „ quidem litteras nostro sigillo munitas in registro nostre
 „ curie fecimus registrari de quarum presentatione predi-
 „ ctis

„Etis nunciis dabimus plenam fidem. Datum Bononie
 „Kalendis Julii Pontificatus Domni Clementis Pape V.
 „anno quarto.

XLIV. B. LEO Palatinus, Laudensis ex ordine Minorum evalit ad Sedem anno 1318. 3. Non. Maij (a). Erat iis virtutibus Leo, quae plane Sanctum Pastorem viderentur decere ornatus; strenue igitur hanc rexit Ecclesiam usque ad annum 1343. Excessitque e vita die 16. mensis Martii, tumulatusque est apud S. Franciscum cum hoc Epitaphio (b).

M. CCC. XXXXIII. XVI. mens. Martii.

Obijt venerabilis Pater, & dominus

Fr. Leo de Palatinis

Episcopus Laudensis, Ordinis Minorum

cuius anima requiescat in pace.

Ferunt de eo toxicum impune hausisse, propinanti-
 bus iis clericis in quorum prolapsos mores acriori censura
 fuerat invecus (c). Leonis autem meminit Gonzaga in
 sua Seraphica historia Vvadingus, & alij.

ADNOTATIONES.

(a) A. 1325. Indictione VIII. XIX. Februarii Placentiae in clauistro Fratrum Minorum dimidium *laci Orioli* *iacentis in curte S. Florani laudensis Dioecesis* per novem omnino annos Perotto Vesighae Placentino civi ea lege concessit, ut is annuam quamdam pensionem Episcopatu Laudensi persolveret. Synodum quamdam Dioecesanam

a. 1339. habuisse Leonem ex veteri charta colligo, ubi ex libro *Constitutionum facliarum per Clerum Laudensem Anno Domini MCCCXXXIX. Indictione VII. die XII. mensis Julii exarata. haec est Constitutio.*

„ Cum statutis & mandatis divinis ac Sacrorum Ca-
 „ nonum institutis census est debitus Deo praestatio deci-
 „ marum, & quarta decimarum praedialium debetur Ec-
 „ clesiis, in quarum parochiis sita sunt predia, & aliae
 „ tres partes decimarum debitae sunt Episcopo Laudensi
 „ nomine & vice Ecclesiae & Episcopatus Laudensis in
 „ tota dioecesi Laudensi salva consuetudine rationabili
 „ praescripta. Statuimus quod si aliquis pro aliqua paro-
 „ chiali Ecclesia vel investituram trium partium decima-
 „ rum spectantium ad D. Episcopum Laudensem nomine
 „ quo supra habens a predicto D. Episcopo in iudicio pe-
 „ tierit ab aliquo decimas praediales fructuum praediorum
 „ in ipsa parochia, vel intra fines decimariae suae sibi
 „ concessae per D. Episcopum Laudensem, reus interro-
 „ getur a Iudice, utrum ipsa praeda intra fines sint ipsius
 „ Parochiae vel decimariae praefatae, vel respondere re-
 „ cuset, aut si negaverit, sed probatum fuerit, habeatur
 „ pro condemnato ad solutionem decimarum ipsarum, &
 „ velut condemnatus, omni exceptione remota juris reme-
 „ diis solvere compellatur, salvo quod si laici dicerent, di-
 „ ctas decimas legitime se tenere in feudum, vel Religiosi,
 „ seu personae aliquae Ecclesiasticae ad solutionem deci-
 „ marum ipsarum per privilegium non teneri, aut Paro-
 „ chiali Ecclesiae legitime praescripsisse, vel per eorum
 „ aliquem legitima aliqua opponeretur exceptio. Tunc ad
 „ haec profunda unus pro tribus arbitro iudicis perempto-
 „ rius

„rius terminus assignetur, infra quem si quae supra dixerat, probare neglexerit, compellatur ut supra.

(a) Dirutus nunc est ejus tumulus, sublataque inscriptio. Rem narrat Carolus Antonius Remitalius in libro inscripto *Esemplari domestici di Santità proposti a' Lodigiani* p. 132.

(c) Hocce Leonis miraculum etiam in Laudensis Ecclesiae Martyrologio indicatur XX. Februarii, quod die ejus veluti Beati memoria recolitur his verbis: *Laudae B. Leonis Palatini ejusdem Civitatis Episcopi & Confessoris ordinis Minorum Conventualium S. Francisci, qui dum quosdam suos Clericos corriperet, ab eis fuit fortissimo veneno appetitus, sed in nullo mirabiliter laesus. In pace tandem quievit, cujus Corpus in aede S. Francisci conditum est.*

XLV. FR. LVCAS de Castello Laudensi Ordinis Minorum Leoni successit anno 1343. 2. Kal. Aprilis, ex Reg. Vaticano E. III. fol. 183. anno I. Episcopus Comesque (a) Laudensis vocatus, vir integerrimis moribus, ut notant hujus Ecclesiae monumenta, decessit anno 1353. (b) sepultusque est in Cathedrali (c).

A D D I T I O.

(a) Immo in tabula Episcoporum Laudensium hic dicitur *noviter* Comitibus titulo usus; quem morem postea aliqui ejus successores sequuti sint. Verum iam anno 1298. in instrumento XXIII. Junii edito, quod Episcopale tabularium servat, Bernardus de Talente se *Comitem* nuncupaverat. Negari tamen non potest, Lucam eo titulo, quem parce Bernardus adhibuerat, usum liberaliter fuisse.

(*b*) circa finem decembris, cujus octavo die chartam vidi ab eo subscriptam.

(*c*) in singulari arca, unde postmodum in sepulcro Ven. Cleri ut vocant *Consortii* depositus fuit.

XLVI. PAVLLVS de Cadamusto civis Laudensis & Canonicus Reghinensis, ab Innocentio VI. Lucae susceptus est 7. Idus Februarij anno 1354. ita in Reg. Vaticano E 26. f. 37. an. 2. (*a*) Concilium Dioecesanicum celebravit, ut sibi creditae Ecclesiae facta recta jurisdictio fervaretur 1364. (*b*) Plurima bona, quae Barnabas Vicecomes usurpaverat, recuperavit (*c*). Pro Sancta Sede Apostolica legatus in Pannoniam profectus est, multisque exantlatis laboribus, excessit e vita 1386. mense Novemb. sepultusque est in cathedrali: post cuius excessum Laudensem rexit Ecclesiam Franciscus Montellus Cathedralis Ecclesiae Praepositus, & capitularis Vicarius usque ad annum totum fere 1388. Quod ex monumentis Laudensis Ecclesiae eruit Defendens Leodius discursu 9. de Card. Angelo de Anna, & Summa ripa, quem Panvinus in epit. nescio quo depravatus affectu, unum in duos Cardinales partitius est, & primum Laudem. electum pronunciat an. 1385. quod omnino improbabile est, cum Paulus ab anno 1354. ad annum usque 1388. (*d*) Laudensis fuerit Anistes, cui successit Petrus Scaliger, caeterique ut vides. De Angelo Card. de Anna, vide quae diximus in nostro primo tomo in Praenestinis Episcopis pag. 248. ubi linea 49. post illa verba de Anna, adde de quo Panvinus.

ADDITIO.

(a) VI. Nōnas Julii superioris anni MCCCLIII. Innocentius VI. Aegidium Alvarum Albornotium natione Hispanum Tit. S. Clementis Presbyterum Cardinalem amplissimo diplomate, quod fere integrum Raynaldus describit ad eum annum num. II., Legatum suum in Italiam destinarat. Quo munere ut Aegidius fungeretur, has ei praeterea litteras dederat.

„ *Innocentius Episcopus Servus Servorum Dei*

„ *Dilecto Filio Egidio Tit. Sancti Clementis*

„ *Presbytero Cardinali Apostolice Sedis*

„ *legato salutem & Apostolicam*

„ *benedictionem.*

„ **C**Um te ad Lombardie & Tuscie provincias, ac nonnullas alias partes in litteris nostris tibi super tua legatione concessis expressas, commisso tibi in eis plene legationis officio, pro urgentibus & arduis Ecclesie Romanæ negociis destinemus, ut in commissis tibi negotiis eo possis prosperari facilius, quo majori per nos fueris auctoritate munitus, discretionis tue compellendi quoslibet Prelatos, cuiuslibet preminentie vel dignitatis extiterint, nec non Regulares, Cistercienses, Premonstratenses, Cluniacenses, & aliorum quorumlibet ordinum, Magistros quoque, Priores, Preceptores, & Fratres S. Johannis Jerosolimitani, & aliorum quorumcumque hospitalium, sive domorum, & alias Ecclesiasticas personas Cathedralium, & aliarum Ecclesiarum, sive Mona-

„ ste-

„steriorum exemptorum & non exemptorum per censu-
 „ram Ecclesiasticam, ad contribuendum in procurationi-
 „bus sibi debitis, non obstantibus quibuscumque privile-
 „giis, & Indulgentiis Apostolicis, per quos possent in
 „hac parte quomodolibet se tueri, & de quibus quorum-
 „cumque totis tenoribus de verbo ad verbum in nostris
 „litteris deberet fieri mentio specialis, plenam auctorita-
 „te presentium concedimus potestatem. Datum apud Vil-
 „lamnovam Avinionensis Dioecesis II. Kal. Julii Pontifi-
 „ficatus Nostri anno primo.

His Innocentii litteris munitus Albornotius Legatus primum eodem anno VII. Kal. Octobris Mediolani, deinde insequenti V. Nonas Julii in Urbe veteri commoratus ad Paullum Laudensem Episcopum scripsit pecuniariam mulctam praescribens clero, & ceteris Laudensis dioecesis indicendam (1). Similes litteras Andruini item Sedis Apostolicae Legati causa habuit Paullus a. 1358. a Roberto Vicecomite Mediolanensi Archiepiscopo, cujus gestis aliquid lucis adlaturae quum sint, illas heic recitabo.

„Robertus Dei & Apostolice Sedis gratia Sancte,
 „Mediolanensis ecclesie Archiepiscopus Venerabili fratri
 „& suffraganeo nostro Domno Dei gratia Episcopo Lau-
 „densi salutem in Domino. Duas Sanctissimi in Christo
 „patris & Domini Domini Innocentii divina providentia
 „pape VI. eius vera bulla plumbea in fillo canapis more
 „solito Romane curie bullatas omni prorsus vitio & suspi-
 „tione carentes nec non quasdam Reverendi patris &
 „domni domni Andruini Dei gratia Abbatis Cluniacensis

(1) Ex his porro Albornotii litteris discimus primum Lega-
 tionis suae annum a XIII. Augusti die coepisse.

„ apostolice Sedis legati ac terrarum ecclesie in Italia con-
 „ sistenium Vicarii generalis litteras eius vero pendenti
 „ Sigillo munitas Nos noveritis recepisse quarum unius di-
 „ cti domini nostri pape tenor talis est. *Innocentius episco-*
 „ *pus Servus Servorum Dei venerabilibus fratribus Archiepiscopo*
 „ *Mediolanensi eiusque suffraganeis salutem & Apostolicam benedi-*
 „ *ctionem.* Inter multiplices, quibus assidue premimur, sollicitudi-
 „ nis nostre curas graviusque onera nostris incumbentium humeris
 „ agendorum illud angit potissime mentem nostram, ut Romanam
 „ Ecclesiam cui quamquam immeriti permittente Domino preside-
 „ mus, eiusque iura contra perversorum, & presertim hereticorum
 „ tueamur audaciam & imminentibus sibi necessitatibus consula-
 „ mus. Cum itaque nonnullae terre & quedam alia bona, & iura
 „ ad prefatam ecclesiam in Italiae partibus immediate spectantia per
 „ ipsius ecclesie rebelles & hostes, quorum etiam aliqui heretica
 „ labe respersit, & de heresi legitime condemnati fore noscuntur,
 „ Dudum ambitione tyrannica detenta fuerint, & adhuc detinean-
 „ tur dampnabiliter occupata in divine maiestatis offensam, apo-
 „ stolice Sedis contemptum, ipsius ecclesie, & catholice fidei enor-
 „ me preiudicium, & scandalum plurimorum Nosque ad recupera-
 „ tionem, & defensionem terrarum, bonorum, & iurium, & de-
 „ pressionem rebellium, & extirpationem hereticorum predictorum
 „ pro ut ex debito tenemur pastoralis officii iugiter quantum possu-
 „ mus intendamus & ad ea facilius, & felicius exequendum, que
 „ magnum exigunt profluvium expensarum, vestrum sit nobis &
 „ eidem ecclesie subsidium opportunum. Nos deliberatione super
 „ hiis cum fratribus nostris Sancte Romane ecclesie cardinalibus
 „ prehabita diligenti decimarum omnium reddituum & proventuum
 „ ecclesiasticorum in vestris & nonnullis aliis tam Italiae, quam
 „ aliarum partium diversarum civitatibus, & diocesibus provin-
 „ ciis

„ ciis consistentium per tres annos continuos in festo nativitatis
 „ Domini nostri Jesu Christi proximo venturo inchoandos solven-
 „ dam & exigendam tam a vobis , & aliis venerabilibus fratribus
 „ nostris Archiepiscopis & suffraganeis aliisque Episcopis quam ab
 „ aliis omnibus , & singulis personis ecclesiasticis , secularibus , &
 „ regularibus quibuscumque exemptis , & non exemptis in medio-
 „ lanensi & aliis civitatibus & diocesibus ac provinciis predictis
 „ redditus & proventus hujusmodi obtinentibus & infra ipsos tres
 „ annos obtentis cujuscumque preeminentie dignitatis , status , or-
 „ dinis , vel conditionis existant , quibus aut eorum alicui nulla
 „ privilegia & Indulgentias sub quacumque verborum forma , vel
 „ expressione concessa volumus suffragari preterquam ab eisdem
 „ fratribus nostris eiusdem Romane ecclesie Cardinalibus hujusmodi
 „ redditus & proventus in eisdem mediolanensi & aliis civitatibus
 „ & diocesibus ac provinciis obtinentibus & infra ipsos tres annos
 „ obtentis , qui in apostolice sollicitudinis partem assumpti nobiscum
 „ universalis ecclesie onera sortiuntur nec non a dilectis filiis , Ma-
 „ gistro , prioribus preceptoribus & fratribus hospitalis Sancti Jo-
 „ hannis Hierosolimitani , qui contra hostes fidei Christiane expo-
 „ nunt fugiter se & sua quos quidem Cardinales , magistrum ,
 „ priores preceptores , & fratres hospitalis ejusdem ab hujusmodi
 „ prestatione decime exemptos esse volumus , & immunes pro hu-
 „ jusmodi oneribus comodius supportandis de dictorum fratrum no-
 „ strorum ejusdem Romane ecclesie Cardinalium consilio auctoritate
 „ Apostolica duximus per alias nostras litteras imponendam ac vo-
 „ luimus quod hujusmodi decima per vestrum singulos in singulis
 „ vestris civitatibus & diocesibus quos ibidem collectores hujusmo-
 „ di decime deputavimus & subcollectores clericos dumtaxat a ve-
 „ strum singulis deputandos tam a vobis ipsis , quam ab aliis omni-
 „ bus & singulis prelatiis & personis ecclesiasticis supradictis in
 „ eisdem

„ eisdem civitatibus & diocesibus vestris redditus & proventus ec-
 „ clesiasticos habentibus, & habituris, ut prefertur postquam ab
 „ eisdem cardinalibus magistro, prioribus preceptoribus & fratri-
 „ bus hospitalis eiusdem predictos tres annos in infrascriptis ter-
 „ minis exigatur & etiam colligatur nobis postmodum & apostolice
 „ camere seu illi vel illis quem vel quos ad ipsam decimam nostro
 „ & ipsius camere nomine recipiendam deputandos duxerimus per
 „ vos seu subcollectores eosdem aut alios quos ad ipsam decimam
 „ recipiendam deputandos & duxeritis assignandam & quod fiat
 „ dicta solutio quolibet anno dicti triennij in terminis infrascr-
 „ ptis. Siquidem solutionis medietatis decime primi anni dicti
 „ triennij primum terminum fore statuimus festum resurrectionis
 „ Domini Nostri Jesu Christi proxime venturum, secundum vero
 „ terminum solutionis alterius medietatis ipsius primi anni esse vo-
 „ luimus festum omnium Sanctorum tunc proxime secuturum in
 „ aliis duobus annis dicti triennij tunc immediate sequentibus si-
 „ milibus terminis observandis dictaque ipsius decime exactio fiat
 „ secundum taxationem in dictis civitatibus & diocesibus factam
 „ hactenus vel ubi huiusmodi nulla certa taxatio fuerit secundum
 „ communem valorem reddituum eorundem, & ne de moneta in
 „ qua solutio dicte decime fiet aut fieri debet valeat hesitari vo-
 „ luimus quod ipsa decima ad monetam in dictis terminis communi-
 „ ter in eisdem civitatibus & diocesibus currentem solvatur, leve-
 „ tur, & etiam exigatur juxta constitutionem eandem calices, li-
 „ bri, & alia ornamenta ecclesiarum divinis officijs deputata ex
 „ causa pignoris vel alia occasione exactiois predictae nullatenus
 „ capiantur seu recipiantur aut distrabantur nec etiam occupentur.
 „ Quocirca fraternitatem vestram monemus requirimus, &horta-
 „ mur attente per apostolica vobis scripta mandantes, quatinus
 „ vos, & singuli vestrum premissa una cum ceteris prelati &
 „ per-

„ personis ecclesiasticis supradictis vestrarum civitatum & dioce-
 „ sium predictarum devota consideratione pensantes ac vota vestra
 „ nostris in hac parte conformantes affectibus prefatam decimam
 „ de huiusmodi redditibus & proventibus vestris integraliter solve-
 „ re, & ab aliis prelatiis & personis ecclesiasticis supradictis de
 „ ipsorum ecclesiasticis redditibus & proventibus quos in dictis ci-
 „ vitatibus & diocesibus vestris obtinent, & infra dictum trien-
 „ nium obtinebunt preter quam a dictis cardinalibus, magistro,
 „ prioribus, preceptoribus, & fratribus hospitalis prefati exige-
 „ re, & colligere per dictum triennium in dictis terminis studea-
 „ tis prefatos prelatos, & personas eisdem cardinalibus, magistro,
 „ prioribus, preceptoribus, & fratribus ejusdem hospitalis dum-
 „ taxat exceptis, per vos seu per dictos subcollectores & subdel-
 „ legatos vestros ad solvendum dictam decimam in eisdem termi-
 „ nis auctoritate nostra per censuram ecclesiasticam & etiam per
 „ sequestrationem eorumdem reddituum & proventuum suorum ec-
 „ clesiasticorum in prefatis civitatibus & diocesibus vestris consti-
 „ stentium, si expediens fuerit, appellatione postposita compellen-
 „ do. Quod si forsan aliquis vestrum in huiusmodi solutione decime
 „ defecerit, taliter deficientem similes sententias, quas per vos
 „ vel aliquem vestrum aut predictos subcollectores vestros in non-
 „ solventes dictam decimam in prefatis terminis proferri contige-
 „ rit incurrere volumus ipso facto. Non obstante si vobis aliisque
 „ prelatiis & personis ecclesiasticis supradictis & quibuscunque
 „ aliis communiter vel divisim a predicta Sede sit indultum quod ad
 „ solutionem alicuius decime minime teneamini & ad id compelli
 „ aut quod interdicti suspendi vel excommunicari non possitis per
 „ litteras apostolicas, que de indulto huiusmodi & toto eius teno-
 „ re de verbo ad verbum ac propriis ipsorum ordinum, & locorum
 „ ac personarum nominibus plenam & expressam non fecerit men-
 „ tio-

„ tionem & quibuslibet privilegiis , indulgentiis , exemptionibus ,
 „ & litteris apostolicis quibuscumque dignitatibus , seu ordinibus ,
 „ & specialiter S. Benedicti , & S. Augustini Cluniacensis , Cister-
 „ ciensis , Premonstratensis , Cartusienfis , Gandimontensis , Humi-
 „ liatorum , & ipsorum universitatibus generaliter vel specialiter
 „ sub quacumque forma vel conceptione verborum a memorata Sede
 „ concessis , de quibus , quorumque totis tenoribus de verbo ad ver-
 „ bum in nostris litteris similis mentio sit habenda ad hoc volumus
 „ vobisque eadem auctoritate concedimus , quod vos & singuli ve-
 „ strum , quos ex defectu non facte solutionis hujusmodi prefatas
 „ sententias incurrisse contigerit , ab eisdem sententiis post satis-
 „ factionem debitam per aliquem ex vicinioribus episcopis excomu-
 „ nicationis sententia non ligatum & alias gratiam & comunio-
 „ nem predictę Sedis habentem facta sibi fide de satisfactione hu-
 „ jusmodi absolutionis beneficium & super irregularitate si quam
 „ forsā sic ligati non tamen in contemptum clavium celebrando di-
 „ vina vel immiscendo vos illis contraxeritis dispensationis gra-
 „ tiam obtinere aliisque etiam quos easdem sententias ex defectu
 „ solutionis hujusmodi incurrisse contigerit post satisfactionem de-
 „ bitam facta vobis similiter fide de illa similia ab eisdem senten-
 „ tiis absolutionis beneficium & super irregularitate contracta di-
 „ spensationis gratiam impendere valeatis volumus autem quod
 „ quo ad illos quos ad solutionem hujusmodi decime penitus impo-
 „ tentes existere inveneritis & etiam quo ad illos quos pro ipsa
 „ decima illud quod juxta suarum exigentiam facultatum possunt
 „ solvisse & ultra id solvere non posse repereritis simpliciter & de
 „ plano super quibus vestras conscientias oneramus , hujusmodi sen-
 „ tentias in eos generaliter vel specialiter promulgatis eadem au-
 „ thoritate relaxetis & super irregularitate si quam forsā senten-
 „ tiis ipsis ligati non tamen in contemptum clavium celebrando di-
 „ vina

„ vina vel immiscendo seu illis contraxerint dispenseris etiã cum
 „ eisdem Porro quia presentes littere nequirent forsã propter via-
 „ rum discrimina vestrum singulis comode presentari volumus quod
 „ per te frater Archiepiscopo dictarum litterarum transumptum
 „ publica manu scriptum tuoque Sigillo communitum vobis predi-
 „ ctis suffraganeis transmittatur , cui adhiberi volumus velut ori-
 „ ginalibus litteris plenam fidem . Datum Avinione VIII. Idus
 „ Novembris Pontificatus nostri anno quinto . Alterius vero ie-
 „ nor sequitur in hec verba . Innocentius Episcopus Servus
 „ Servorum Dei venerabilibus fratribus . . Archiepiscopo Medio-
 „ lanensi eiusque suffraganeis salutem & apostolicam benedictionem.
 „ Nuper necessitatum multiplicium onera quibus camera nostra
 „ premebatur , sicut premitur supra vires & eius raritatem pro-
 „ ventuum ad ea supportanda nequaquam sufficientium diligenti
 „ meditatione pensantes in Mediolanensi & nonnullis aliis provin-
 „ tiis de fratrum nostrorum consilio triennales decimas ecclesiasti-
 „ corum proventuum & reddituum sub certis modis & terminis
 „ per vestrum quemlibet in vestris civitatibus & diocesibus singu-
 „ lariter exigendas ut per eas consuletur oneribus dicte camere du-
 „ ximus imponendos , sicut in quibusdam nostris litteris vobis di-
 „ rectis plenius continetur , quas ut premittitur exigendas si per
 „ vestrum quemlibet post collectionem huiusmodi camere previe-
 „ mitteretis forsitan vobis grave & ob favorem vestri nobis displi-
 „ cibile videretur . Nos itaque vobis & eidem camere volentes pa-
 „ terna solitudine precavere , fraternitati vestre per apostolica
 „ scripta precipiendo mandamus , quatinus omnes & singulas pecu-
 „ niarum summas quas ratione dicte decime triennalis in quolibet
 „ constituto termino ad solvendum quilibet vestrum a se & suo cle-
 „ ro exegerit & collegerit , ut tenetur , apostolico in illis parti-
 „ bus collectori seu eius certo mandato , cui per nostras alias litte-

„ ras

„ ras dictas pecunias recipiendi vosque quietandi concessimus pote-
 „ statem cum integritate studeatis absque morositate qualibet assi-
 „ gnare, de cuiusmodi assignatione quacumque duo confici facientes
 „ publica instrumenta quorum altero penes quem tanget dimisso re-
 „ liquum nostre prelibate camere transmittatis. Porro quia nostre
 „ presentes littere nequirent forsitan propter viarum discrimina-
 „ vestrum singulis comode presentari volumus quod per te frater
 „ Archiepiscopo dictarum litterarum transumptum publica manu
 „ scriptum tuoque sigillo communitum vobis predictis suffraganeis
 „ transmittatur cui adhiberi volumus velut orriginalibus litteris
 „ plenam fidem. Datum Avinione VII. Idus Januarii pontificatus
 „ nostri anno sexto. Litteras vero dicti domini legati tenor
 „ sequitur in hunc modum. Andruinus miseratione divina
 „ Cluniacensis Abbas apostolice Sedis Legatus ac terrarum ecclesie
 „ in ytaliam consistentium vicarius generalis. venerabili in christo
 „ patri. . . Archiepiscopo Mediolanensi eiusque suffraganeis salutem
 „ in domino. Cum Sanctissimus pater & dominus noster Dominus
 „ Innocentius divina providentia papa VI. per suas apostolicas lit-
 „ teras vobis & vestrum singulis ac omnibus & singulis personis
 „ ecclesiasticis vestrarum civitatum & diocesum exemptis & non
 „ exemptis mandet ex causis in eisdem litteris insertis quatenus
 „ decimam omnium & singulorum vestrorum ecclesiasticorum pro-
 „ ventum apostolico in illis partibus collectori seu eius certo man-
 „ dato per tres annos continuos singulis annis medietatem videli-
 „ cet in festo pasce resurrectionis domini, & aliam medietatem in
 „ festo omnium Sanctorum dare & tradere debeatis, nobisque per
 „ alias suas litteras huiusmodi terminos prorogandi, abbreviandi,
 „ & de novo assignandi commiserint plenariam facultatem pro ut
 „ hec & alia in predictis apostolicis litteris plenius continentur.
 „ Quodque littere ipse propter certa accidentia adeo tarde nobis

T

„ fue-

„ fuerint presentate , quod primus terminus huiusmodi primi anni
 „ non posset aliquo modo observari . Nos vestris indemnitatibus
 „ occurrere cupientes primum terminum huiusmodi primi anni vo-
 „ bis in supradictis apostolicis litteris assignatum usque ad festum
 „ Sancti Johannis Baptiste de mense Junij proxime venturi aucto-
 „ ritate apostolica supradicta qua in hac parte fungimur tenore
 „ presentium de speciali gratia prorogamus . Datum Cesene V. Ka-
 „ lendas Aprilis Pontificatus dicti Domni Innocentii pape VI. anno
 „ sexto . Quo circa nos volentes mandatis apostolicis San-
 „ ctis ut tenemur efficaciter obedire prefatum apostolica-
 „ rum & dicti domini legati litterarum transumptum pu-
 „ blica manu scriptum nostroque pendenti sigillo muni-
 „ tum fraternitati vestre tenore presentium destinamus .
 „ Datum in nostra Archiepiscopali aula mediolanensi an-
 „ no nativitatis Domini millesimo trecentesimo quinqu-
 „ gesimo octavo die quarto decimo maij undecima Indi-
 „ ctione .

„ Ego Johaninus natus domini Rogerii de Carchano
 „ clericus mediolanensis publicus imperiali auctoritate no-
 „ tarius hoc transumptum ab originalibus litteris apostoli-
 „ cis supradictis dictique domini legati omni vitio & su-
 „ spitione carentibus fideliter exemplavi & sumpsi meaque
 „ propria manu scripsi illudque cum dictis originalibus lit-
 „ teris asculavi , & quia ipsum transumptum cum dictis
 „ originalibus litteris reperi per omnia concordare ut ei-
 „ dem exemplo adhibeatur de cetero plena fides me sub-
 „ scripsi meoque consueto signo signavi in testimonium
 „ premissorum .

Porro idem Andruinus a. 1366. alias ad Paullum lit-
 teras eadem in causa perscripsit , quae sunt huiusmodi .

„ Ad-

„ Andruinus miseratione divina tituli Sancti Mar-
 „ celli presbiter Cardinalis apostolice Sedis legatus venera-
 „ bili in Christo patri . . Episcopo Laudensi salutem in
 „ Domino . Dudum Sanctissimus pater & dominus noster
 „ Dominus Urbanus divina providentia papa V. ad Lom-
 „ bardie ac nonnullas alias partes & provintias cum ple-
 „ ne legationis officio nos destinans suas nobis concessit
 „ apostolicas litteras in hec verba : *Urbanus episcopus Servus*
 „ *Servorum Dei dilecto filio Andruino tituli Sancti Marcelli pres-*
 „ *bitero Cardinali apostolice Sedis legato salutem & apostolicam*
 „ *benedictionem . Dum te ad Lombardie ac nonnullas alias pro-*
 „ *vincias ; & terras in litteris nostris super tua legatione conse-*
 „ *ctis expressas comisso tibi in eis plene legationis officio pro ur-*
 „ *gentibus & arduis ecclesie Romane negotiis destinemus nos ut in*
 „ *commissis tibi hujusmodi negotiis eo possis prosperari facilius quo-*
 „ *maiori per nos fueris auctoritate munitus discretioni tue compel-*
 „ *lendi quoslibet prelatos cuiuscunque preeminentie vel dignitatis*
 „ *extiterint nec non regulares Cistercienses , premonstratenses ,*
 „ *Cluniacenses , Camaldulenses , & aliorum quorumcunque ordinum*
 „ *magistros , priores , preceptores , & fratres Sancti Johannis Je-*
 „ *rosolimitani , & aliorum quorumcunque hospitalium , seu domo-*
 „ *rum , & alias ecclesiasticas personas Cathedralium , & aliarum*
 „ *ecclesiarum sive monasteriorum exemptorum , & non exemptorum*
 „ *per censuram ecclesiasticam ad contribuendum in procurationibus*
 „ *tibi debitis non obstantibus quibuscunque privilegiis & indulgen-*
 „ *tis apostolicis per que possent in hac parte quomodolibet se tueri*
 „ *& de quibus quorumque totis tenoribus de verbo ad verbum in*
 „ *nostris litteris deberet fieri mentio specialis plenam auctoritate*
 „ *presentium concedimus potestatem . Datum Avinione Kalendis*
 „ *Decembris pontificatus nostri anno secundo . Licet autem hu-*

„ iusmodi plene legationis nostre commissio , & potestas
 „ nobis super premissis & aliis velut apostolice Sedis le-
 „ gato de latere attributa fuerit , & sit omnibus prelatis
 „ clericis & personis ecclesiasticis constitutis infra nostre
 „ legationis terminos plene nota tamen prout nonnullo-
 „ rum fide digno relatu frequenter accepimus , & deinde
 „ nos ipsi cognovimus , & probavimus Thomas de Tac-
 „ chis Abbas Monasterii de Cerreto ordinis Cisterciensis
 „ vestre Laudensis Diocesis , qui dudum ad nostram acce-
 „ dens presentiam prefatas literas apostolicas inspexit &
 „ legit , & quem ab excommunicationis sententia , quam
 „ propter defectum solutionis procurationum nostrarum
 „ predictarum incurrerat absolvi de gratia fecimus in for-
 „ ma ecclesie consueta , sub tali tamen conditione cui
 „ etiam ipse consensit , quod nisi infra certum terminum
 „ iam elapsum de huiusmodi procurationibus nobis satisfa-
 „ ceret in eandem excommunicationis sententiam reinci-
 „ deret ipso facto , propter quod dicta excommunicationis
 „ sententia est ligatus ne dum ab huiusmodi excommuni-
 „ cationis sententia procuraret absolvi , & nobis de dictis
 „ procurationibus satisfacere ut tenetur , sed in sua rebel-
 „ lionem perdurans & contra propriam conscientiam se a
 „ solutione dictarum procurationum exemptum allegans
 „ prefata sententia ligatus divina presumit officia celebra-
 „ re , & immiscere se illis , in nostrum , & ecclesiastice
 „ censure contemptum anime sue preiudicium , dampnum
 „ quoque nostrum & perniciosum exemplum & scanda-
 „ lum plurimorum . Aliqui etiam ipsius Thome Abbatis
 „ in hoc destigiis & subterfugiis inherentes sub exemptio-
 „ nis pretextu nobis ut consueverunt & debent huiusmodi
 „ pro-

„ procuraciones denegant exhibere . Quare volentes super
 „ hiis ne idem Thomas & alii ipsius exemplo possint in
 „ dampnum nostrum de contemptu huiusmodi gloriari
 „ prout etiam anime sue saluti expedit de oportuno reme-
 „ dio providere Paternitati vestre auctoritate apostolica
 „ nobis super hiis ut premititur attributa presentium te-
 „ nore committimus & mandamus quatenus per vos , vel
 „ alium , seu alios tam in maiori laudensi quam aliis eccle-
 „ siis , & monasteriis vestrarum civitatis & diocesis de
 „ quibus vobis expedire videbitur eundem Thomam Ab-
 „ batem coram populo dum divina celebrabuntur officia
 „ campanis pulsatis , & candelis accensis & demum ex-
 „ tinctis tamdiu excommunicatum publice nuntietis , &
 „ faciatis ab aliis nuntiari & a Christi fidelibus artius evi-
 „ tari donec ad ecclesie mandata , & nostra redierit humi-
 „ liter pariturus , & a nobis meruerit absolutionis benefi-
 „ tium obtinere , & nihilominus ex nunc ipsum Thomam
 „ Abbatem , & omnes alios clericos & personas ecclesia-
 „ sticas exemptos & non exemptos dictarum vestrarum
 „ civitatis & diocesis qui in procuracionibus huiusmodi
 „ contribuere consueverunt & debent & illas solvere re-
 „ cusarent seu recusabunt imposterum pro parte nostra ci-
 „ tare curetis quos nos etiam presentium tenore citamus
 „ ut infra certum terminum peremptorium competentem
 „ quem dicto Thome ex nunc & aliis sic recusantibus
 „ solvere successive duxeritis prefigendum coram nobis in
 „ civitate Bononie sub excommunicationis pena persona-
 „ liter studeat , & studeant comparere auditurus , & rece-
 „ pturus , ac audituri ; & recepturi super premissis quic-
 „ quid iustitia suadebit . Diem vero citationis & formam

„ & quicquid in premissis duxeritis faciendum nobis per
 „ vestras parentes litteras harum seriem continentes serio-
 „ rius intimetis. Datum Bononie XI. Kalendas Decem-
 „ bris Pontificatus dicti domni nostri domni Urbani pape
 „ V. anno quinto.

(b) XVI. decembris. Una hujus Synodi Constitu-
 tio superest de *decimis Novalium*.

(c) Huc spectat, quam a. 1358. 9. Januarii Roge-
 rius Biffius Mediolanensis Jurisperitus pro Episcopo Lau-
 densi contra Bernabonem Vicecomitem de *possessionibus bo-
 nis, & juribus loci de Castiono* iulit, sententia eodem anno
 XXVII. Februarii ab Iudice appellationum D. Andreolo
 de Dugnano confirmata.

(d) heic mendum typothetarum cubat; quum enim
 Ughellius nuper dixerit, Paullum obiisse a. 1386. quomo-
 do heic in a. 1388. eius mors conijcitur? Ceteram non
 video, cur hoc biennio Angelus de Summaripa Laudensi
 Ecclesiae datus Episcopus dici nequeat, quam eius nomine
 Mantellus administrarit. Certe nulla effingi causa potest,
 cur tamdiu Laudensis Sedes post Paullum vacarit. Vero-
 similis ergo videtur, Paulo datum fuisse successorem.
 Angelum Cardinalem de Summaripa; hunc vero quum
 Ecclesiam suam variis curis distentus adire non posset cu-
 rasse ut alius demum Episcopus eligeretur.

XLVI. PETRVS Scaliger Veronensis Episcopus,
 ad hanc Laudensem Ecclesiam translatus est 1388. (a)
 Duos tantum annos Laudensem administravit Ecclesiam,
 excessitque voluntarius exul Laude Pompeia prima die Ju-
 lii 1390. (b) cum Joanni Galeazzio Duci Mediolanensi in
 suspicionem venisset fluxae fidei; itaque Mantuae facto fan-
 ctus est anno 1393. (c)

AD-

ADDITIO.

(a) X. Aprilis ejus anni jam Episcopus Petrus erat, eo enim die instrumentum dedit, quod etiamnum in Episcopali archivo delitescit.

(b) In eodem archivo legitur *electio & deputatio N. Lanfranchi de Muttonibus in Oeconomum Episcopatus facta* (pridie Kal. Julias) *per Capitulum Ecclesiae majoris Laudensis in executionem Litterarum Johannis Galeatii Mediolanensis Ducis Papiae datarum III. Kal. Julii, ac praecipientium, ut ad diem VI. Julii Episcopus cum tota sua familia Laude recederet.*

(c) alii in superiorem annum 1392. Petri obitum conferunt.

XLVII. FR. BONIFACIUS Butigella Papiensis, ex Ordine Eremitano Sancti Augustini, Papiensis universitatis Theologus, commendatione virtutum, Joannisque Galeazzi Ducis Mediolanensis a Bonifacio Nono Laudensis Episcopus adlectus est a. 1393. 5. die mens. Februarii (a), fato functus est Papiae 1404. (b) sepultusque est apud suos Augustinianos cum hoc epitaphio.

Hic iacet Rev. Dominus

& Pater Fr. Bonifacius Episcopus Laudensis

& Comes

Magister in Sacra Theologia

Ord. Fratrum Erem. S. Augustini

de domo illorum de Butigellis

primus Magister Papiensis qui obiit

Anno Domini MCCCCIV.

(a) immo ante diem Januarii VII. Nam eo die instrumentum quoddam confecit, quod etiamnum servatur. Ceterum maxima Bonifacium cura pro Ecclesiae suae juribus stetisse palam faciunt binae ejusdem Bonifacii IX. litterae, quas heic adfero.

„ Bonifacius Episcopus Servus Servorum Dei; dile-
 „ ctis filiis Sancti Majoli Papiensis & Sancti Marci Lau-
 „ densis prioribus ac Preposito Ecclesie Sancti Inventij
 „ Papiensis salutem & Apostolicam Benedictionem. Ad
 „ hoc nos Deus pretulit in familiam domus suae ut oportuna
 „ singulis provisionum auxilia fidelis servitutis injun-
 „ cte providentia pro tempore dispensantes eorum prefer-
 „ tim necessitatibus intendamus & occurramus dispendiis
 „ ipsosque ab oppressionibus relevemus qui assumpti in
 „ partem sollicitudinis portionis sunt dignitatis titulo insi-
 „ gniti. Sane Venerabilis fratris nostri Episcopi Laudens-
 „ sis conquestione percepimus quod nonnulli Archiepisco-
 „ pi, Episcopi, alique Ecclesiarum Prelati, & Clerici ac
 „ Ecclesiastice Personae tam Religiosae quam Seculares nec
 „ non Duces Marchiones Comites Barones Milites Nobi-
 „ les & Laici comunia Civitatum universitates Oppido-
 „ rum Castrorum Villarum & aliorum Locorum & alie
 „ singulares personae Civitatum & Diocesum & aliarum
 „ partium diversarum occuparunt, & occupari fecerunt
 „ Castra Villas & alia Loca Terras Domos Possessiones
 „ Jura & Jurisdictiones nec non fructus census redditus
 „ & proventus Ecclesie suae & nonnulla alia bona mobilia
 „ & immobilia spiritualia & temporalia ad Episcopum &
 „ Ec-

„ Ecclesiam predictos spectantia & ea detinent indebite
 „ occupata , seu ea detinentibus prestant auxilium consi-
 „ lium vel favorem . Nonnulli etiam Civitatum Diocesum
 „ & partium predictarum qui nomen Domini in vacuum
 „ recipere non formidant eisdem Episcopo & Ecclesie su-
 „ per predictis Castris Villis & locis aliis Terris Domibus
 „ possessionibus Juribus & Juris dictionibus fructibus
 „ censibus redditibus & proventibus eorumdem & qui-
 „ buscumque aliis bonis mobilibus & immobilibus spiri-
 „ tualibus & temporalibus & aliis rebus ad eisdem Epi-
 „ scopum & Ecclesiam spectantibus multiplices molestias
 „ & iniurias inferunt ac jacturas quare Prefatus Episco-
 „ pus nobis humiliter supplicavit ut cum eidem valde
 „ reddatur difficile pro singulis querelis ad apostolicam
 „ Sedem habere recursum providere sibi super hoc pa-
 „ terna diligentia curaremus . Nos igitur adversus oc-
 „ cupatores presumptores molestatores & iniuriatores hu-
 „ jusmodi illo volentes eisdem Episcopo & Ecclesie reme-
 „ dio subvenire per quod ipsorum compescatur temeritas
 „ & aliis additus committendi similia precludatur discre-
 „ tioni vestre per apostolica scripta mandamus quatinus
 „ vos vel duo aut unus vestrum per vos vel alium seu
 „ alios etiam si sint extra loca in quibus deputati estis con-
 „ servatores & Judices prefatis Episcopo , & Ecclesie effi-
 „ caces defensionis presidio assistentes non permittatis eos-
 „ dem super iis & quibuslibet aliis bonis & juribus ad
 „ Episcopum & Ecclesiam predictos spectantibus ab eis-
 „ dem vel quibusvis aliis indebite molestari vel eis grava-
 „ mina seu damna vel iniurias irrogari facturi dicto Epi-
 „ scopo cum ab eo vel procuratoribus suis aut eorum ali-

„ quo

„ quo fueritis requisiti de predictis & aliis personis qui-
 „ buslibet super restitutione hujusmodi Castrorum Villa-
 „ rum Terrarum & aliorum Locorum Jurisdictionum ju-
 „ rium & bonorum immobilium , & mobilium reddituum
 „ quoque & proventuum & aliorum quorumcumque bo-
 „ norum nec non de quibuslibet molestiis injuriis atque
 „ damnis presentibus & futuris in illis videlicet que judi-
 „ cialem requirunt indaginem summarie & de plano sine
 „ strepitu & figura judicii in aliis vero pro ut qualitas eo-
 „ rum exegerit justitie complementum occupatores seu de-
 „ tentores molestatores presumptores & injuriatores huius-
 „ modi nec non contradictores quoslibet & rebelles cuju-
 „ scumque dignitatis status ordinis vel conditionis extite-
 „ rint quandocumque & quotiescumque expedierit aucto-
 „ ritate nostra per censuram ecclesiasticam appellatione
 „ postposita compescendi . Invocato ad hoc si opus fuerit
 „ auxilio brachij secularis . Non obstantibus tam felicis
 „ recordationis Bonifacii Pape octavi predecessoris nostri
 „ in quibus cavetur ne aliquis extra suam Civitatem &
 „ diocesim nisi in certis exceptis casibus & in illis ultra
 „ unam dietam a fine sue diocesis ad iudicium evocetur .
 „ Seu ne iudices & Conservatores a Sede deputati predi-
 „ cta extra Civitatem & Diocesim in quibus deputati fue-
 „ rint contra quoscumque procedere sive alij vel alijs vices
 „ suas committere aut aliquos ultra unam dietam a fine
 „ diocesis eorum trahere presumant dummodo ultra duas
 „ dietas aliquis auctoritate presentium non trahatur seu
 „ quod de aliis quam de manifestis iniuriis & violentiis &
 „ aliis que iudicialem requirunt indaginem penis in eos si
 „ fecus egerint & in id procurantes adjectis conservatores
 „ se

„ se nullatenus intromittant quam aliis quibuscumque
 „ constitutionibus a predecessoribus nostris Romanis Pon-
 „ tificibus tam de iudicibus delegatis & Conservatoribus,
 „ quam de personis ultra certum numerum ad iudicium
 „ non vocandis aut aliis editis que vestre possent in hac
 „ parte iurisdictioni aut potestati eiusque libero exercitio
 „ quomodolibet obviare. Seu si aliquibus communiter vel
 „ divisim a predicta sit sede indultum quod excommunicari
 „ suspendi vel interdici seu extra vel ultra certa loca ad
 „ iudicium evocari non possint per litteras Apostolicas
 „ non facientes plenam & expressam ac de verbo ad ver-
 „ bum de indulto huiusmodi ac eorum personis Locis or-
 „ dinibus & nominibus propriis mentionem & qualibet
 „ alia indulgentia dicte Sedis generali vel speciali cuius-
 „ cumque tenoris existat per quam presentibus non ex-
 „ pressam vel totaliter non insertam vestre iurisdictionis
 „ explicatio in hac parte valeat quomodolibet impediri &
 „ de qua cuiusque toto tenore de verbo ad verbum in no-
 „ stris litteris habenda sit mentio specialis. Ceterum vo-
 „ lumus & Apostolica auctoritate decernimus quod quili-
 „ bet vestrum prosequi valeat articulum etiam per alium
 „ inchoatum quamvis idem inchoans nullo impedimento
 „ fuerit canonico impeditus quodque a data presentium
 „ sit vobis & unicuique vestrum in premissis omnibus &
 „ eorum singulis ceptis & non ceptis presentibus & futu-
 „ ris perpetuata potestas & iurdictio attributa ut eo vi-
 „ gore eaque firmitate possitis in premissis omnibus ceptis
 „ & non ceptis presentibus & futuris & pro predictis
 „ procedere ac si predicta omnia & singula coram vobis
 „ cepta fuissent & iurdictio vestra & cujuslibet vestrum
 „ in

„ in predictis omnibus & singulis per citationem vel mo-
 „ dum alium perpetuata legitimum extitisset. Constitutio-
 „ ne predicta super conservatoribus & alia qualibet in-
 „ contrarium edita non obstante presentibus quos post
 „ quinquennium minime valituris.

„ Datum Perusii decimo septimo chalendas Julij
 „ Pontificatus nostri anno quarto.

Aliae ejusdem Bonifacii litterae.

„ **B**onifacius Episcopus Servus Servorum Dei. Dile-
 „ cto filio Preposito Ecclesie Sanctorum Naboris, &
 „ Felicis Laudensis salutem & Apostolicam Benedictio-
 „ nem. Sua nobis Venerabilis Frater noster Bonifacius
 „ Episcopus Laudensis petitione monstravit quod olim pro
 „ parte Johannis quondam Bassiani de Ricardis Laici nati
 „ Civis Laudensis nobis falso suggesto quod quarta pars
 „ decime Territorij & districtus de Coroneo Laudensis
 „ Diocesis consueta per Episcopum Laudensem qui fuit
 „ pro tempore laicis masculis tantum in feudum nobile as-
 „ signati quam quondam Jacobus de Trezeno Laicus dum
 „ vixerat ab Episcopo Laudensi pro tempore existente te-
 „ nuerat in feudum per ipsius Jacobi obitum qui nullis re-
 „ lictis Masculis hæredibus decesserat erat ad mensam Epi-
 „ scopalem Laudensem legitime devoluta. Nos preposito
 „ Ecclesie Sancte Marie & duodecim Apostolorum Pla-
 „ centin. eius proprio nomine non expresso nostris dedi-
 „ mus litteris in mandatis ut si esset ita & dicta pars ut
 „ prefertur in feudum concedi consuevisset ut prefertur
 „ hujusmodi quartam partem prefato Johanni sub servitio
 „ &

„ & Cannone consuetis auctoritate in feudum nobile con-
 „ cederet falsoque referente Johanni Abbati Monasterii
 „ Sancti Petri de Clivate ordinis S Benedicti Mediola-
 „ nensis Dioecesis , cui ut dicebat dilectus filius noster An-
 „ gelus Sancte Lucie in septem foliis , Diaconus Cardina-
 „ lis qui preposituram dicte Ecclesie ex concessione & di-
 „ spensatione Sedis Apostolice obtinet super premissis
 „ dictarum litterarum pretextu commiserat vices suas
 „ utrum totaliter vel non totaliter aliter non expresse
 „ quod dictus Bonifacius Episcopus impediverat ac impe-
 „ diebat quominus idem Johannes Civis possessionem
 „ quarte partis huiusmodi quam sibi assererat fore pretext-
 „ tu dictarum litterarum concessam apprehendere potuif-
 „ set sive posset eundem Bonifacium Episcopum super hoc
 „ petendo ipsum condemnari & compelli ad permitten-
 „ dum ipsum Johannem Civem possessionem quarte partis
 „ huiusmodi adipisci pretextu commissionis huiusmodi co-
 „ ram eodem Abbate fecit ad iudicium evocari . Pro parte
 „ vero dicti Bonifacii Episcopi sententiis se a dicto Abba-
 „ te indebite gravari ad sedem fuit Apostolicam appella-
 „ tum cui quidem appellationi dictus Abbas derulit reve-
 „ renter . Quo circa discretionis tue per apostolica scripta
 „ mandamus quatinus vocatis qui fuerint evocandi & au-
 „ ditis hinc inde propositis quod iustum fuerit appellatio-
 „ ne remota decernas faciens quod decreveris per censu-
 „ ram ecclesiasticam firmiter observari . Testes autem qui
 „ fuerint nominati si se gratia odio vel timore subtraxerint
 „ censura simili appellatione cessante compellas veritati
 „ testimonium peribere .

„ Datum Rome apud Sanctum Petrum tertio Cha-

„ len-

„ lendas Januarij Pontificatus nostri anno octavo .

(*b*) De eo Corius parté IV. & Jovius in Galeatii vita .

XLVII. FR. IACOBVS Arigonus Laudensis ex ordine Praedicatorum insignis Theologus , ac Bononiensis Academiae Regens , longe doctissimus , tum & sacri Palatii magister , Laudensis Episcopus creatus est , reperiturque vocatus electus anno 1407. die 26. mensis Februarii (*a*) , annoque 1409. Concilio Pisano interfuit (*b*) , Constantiensi vero anno 1414. ubi Joannes XXII. se abdicare Pontificatu coactus est , quem ipse Jacobus duorum mensium excepit hospitio , dum ad dicendam causam a Patribus Constantiam fuisset vocatus (*c*) . Ibi Iacobus saepius doctissime peroravit (*d*) , cumque rogatus sententiam diceret pro oraculo habebatur , tantam estimationem de ipso mortales conceperant . Hanc Ecclesiam consultissime rexit usque ad annum 1418. deinde ad Tergestinam translatus est . Huius vitam probosque mores , ac sapientiam enarrarunt Ambrosius Teggius , Leander Albertus , Seraphinus Razzius , Antonius Senensis , Michael Pius , & alij (*e*) . (Laudatur a Fontana in Syllabo Magistrorum Sacri Palatii . MANDOS .)

A D D I T I O .

(*a*) In subscriptionibus Concilii Pisani , quas e Taurinensi Codice protulit Cl. P. Mansius T. III. Supplem. ad Conc. Veneto-Labbeana , col. 1069. dicitur *promotus a Gregorio XII. die VII. Kal. Februarii 1407. Indictione XV.*

(*b*) Confer Harduinum T. VIII. Concil. col. 102.

Vide

(c) Vide Sessionem X. Constantiensis Concilij T. eodem VIII. Harduin. collectionis col. 329.

(d) Orationes ejus in eo Concilio habitas juris publici fecit Hermannus ab Hardt in Actis Concilii Constantiensis T. I. part. XX. T. III. part. I. & pag. 55. ac T. V. pag. 115., ex quibus Orationem adversus Hieronymum Pragensem ediderat Bzovius *ad an. 1415. num. 49.* Hisce aliam ante ingressum electorum in conclave a. 1417. VIII. Novembris habitam, addidit Quetifius T. I. Biblioth. Ord. Praedic. pag. 785. *seq.* In Codice Riccardianae Bibliothecae, ut in ejus Catalogo videre est pag. 239., praeter orationem super condemnatione Hieronymi de Praga, quam etiam Labbeus in nova Bibliotheca MSS. librorum p. 376. in codice Monasterii Longipontis existisse perhibet, oratio legitur *ad Ambassiadores Regis Castellae venientes ad Concilium Constantiense recitata in quadam terra vocata Scafusa in festo dominicae Nativitatis; item oratio ad Patres eiusdem Concilij in exequiis Ferdinandi Aragonum Regis a 1416. die XXX. mensis Maij, ac tandem sermo in Festo S. Thomae Archiepiscopi Cantuariensis habitus in eodem Concilio a. 1415. quae tres orationes desiderantur in Hardtii editione.*

(e) quos inter Johannes Albertus Fabricius in *Biblioth. med. & inf. Latinit. T. IV. Patav. edit. p. 12. & Catalanus de Magistris Sacri Palatii. Adde & Quetifium T. I. p. 757. & 783.*

XLVIII. GERARDVS de Capitaneis de Landriano Mediolan. Canonicus Ecclesiae S. Trinitatis Papiensis a Martino V. Columna Laudensem Ecclesiam suscepit administrandam 1418. 3. Id. Martii (a), sequentique anno idibus Martij, eiusdem Ecclesiae declaratus Episcopus, solemni

lemni ritu iniit possessionem. Concilio Basiliensi interfuit, a cuius patribus missus Nuntius est ad Britanniae Regem anno 1432. (b). Caeterum in Laudensi Ecclesia duas dignitates erexit, Archidiaconatum scilicet, & Primiceratum, auxitque mensam episcopalem. Cuius tempore Coenobium Villanovanum Ord. Montis Oliveti conditum est in hac Diocesi ab Angelo Card. de Anna, ex voluntaria Nicolai Summaripae fratris testamentaria institutione. Ad Comensem deinde Ecclesiam Gerardus ab Eugenio IV. translatus est 1437. (d) Non. Martii anno vero 1439. in generali Concilio Florentino ab eodem creatus Cardinalis, legatusque de latere ad Ducem Mediolanensem. Viterbij decessit anno 1445. Id. Octob. sepultusque est in Ecclesia S. Francisci (de eo Ciacconius Oldoini T. II. col. 910.) (e)

A D D I T I O.

(a) non die XV. Martii, ut perperam Argelatus in Bibliotheca scriptorum Mediolanensium col. 772.

(b) Gerardi ad Regem Angliae Legati exstat oratio in appendice Basileensis Concilii T. VIII. Harduin. Collect. col. 1513. Addit Cl. P. Mansius in notis ad Fabricij Biblioth. med. & inf. latin. T. III. col. 42. exstare in Vinobonensi Codice *collationem factam ad Universitatem Coloniensem per Episcopum Laudensem (Gerardum) Ambasiatorem Sacri Concilii Basileensis*. Sed in ipso Concilio Basileensi plures sermones habuit, de quibus confer Dupinium *Biblioth. Eccles. T. XII. pag. 92*. Neque haec tantum supersunt Gerardi doctrinae monumenta. Argelatus col. 773. quinque Gerardi

rardi eruditissimas latinas litteras commemorat Florentiae ad Petrum Candidum Decembrium datas a. 1441. Addit & epistolam Gerardi ad Gasparinum Barzizium, quae exstat inter *epistolas familiares ipsius, editionis Romanae 1723. in 4. pag. 215.*; sed fallitur; ea enim epistola non Gerardi est ad Barzizium, sed Barzizii ad Gerardum; ex illa tamen discimus, universam litterariam Rempublicam Gerardo gratias debere fane immortales, quod tres Ciceronis *de Oratore* insignes libros Laude Pompeja repertos vetusto in Codice ad Barzizium miserit, cuius studio interitum evasere. Quod si Johannes Albertus Fabricius animadvertisset, Gasparino trium horum de Oratore librorum inventionem, cuius gloria ad unum Gerardum nostrum spectat, haud tribuisset *Biblioth. Lat. T. I. lib. 1. c. 8. Ven. edit. pag. 101.* Ceterum mirum non esset, Gerardi plures exstare epistolas; fuit enim illi litterarum consuetudo cum doctissimis quibusque suae aetatis viris, Antonio Panormita, Francisco Philelpho, Laurentio Valla, Leonardo Bruno Areiino, aliisque.

(c) Juvat in hanc rem Gerardi epistolam proferre ad successorem suum Antonium Bernerium.

„ Gerardus miseratione divina tituli Sancte Marie
 „ Intransiberim Sancte Romane Ecclesie Presbiter Cardi-
 „ nalis Cumanus vulgariter nuncupatus Sedis Apostolice
 „ Legatus. Reverendo in Christo Patri, & Domino An-
 „ tonio Episcopo Laudensi salutem in Domino. Exigit
 „ nostri cura officij, ut circa statum Ecclesiarum salubri-
 „ ter dirigendum quantum cum Deo possumus intenda-
 „ mus. Unde nos considerantes, quod Episcopalis mensa
 „ vestre Ecclesie Laudensis, cui dudum licet immeriti

„ presuimus , propter varios sinistros eventus in suis red-
 „ ditibus & proventibus adeo est diminuta , quod juxta
 „ pontificalis dignitatis decentiam non valetis commode
 „ sustentari , quodque in parochiali ecclesia Archipresbite-
 „ ratus nuncupata Sanctorum Martini , & Alexandri
 „ Laudensis diocesis , ac quoddam perpetuum sine cura
 „ beneficium Canonici nuncupatum in ipsa Ecclesia
 „ institutum longo jam tempore defluxo raro vel nun-
 „ quam divina celebrata fuerunt officia , illorumque fru-
 „ ctus redditus & proventus utpote viginti florenorum
 „ auri summam annuatim non excedentes sunt etiam adeo
 „ tenues , quod illi qui Ecclesiam & beneficium hujusmo-
 „ di pro tempore obtinuerunt , apud illam personalem non
 „ fecerunt residentiam ex quo divinus cultus diminuitur
 „ & ecclesia ipsa fere ruine subjacet . Hos itaque etiam
 „ considerantes quod terre ad ipsam ecclesiam spectantes
 „ sunt terris & possessionibus ipsius mense permixte , &
 „ plurimum accomode , premissis & certis aliis legitimis
 „ causis inducti non ad alicujus petitionis instantiam , sed
 „ ex certa nostri scientia parochialem ecclesiam & benefi-
 „ cium hujusmodi , si vacant ad presens vel cum proces-
 „ sum vel decessum vacaverint dummodo tunc non sit in
 „ eis alicui specialiter jus quesitum cum omnibus juribus
 „ & pertinentiis suis mense Episcopali Ecclesie Lauden-
 „ sis , Auctoritate nostre Legationis tenore presentium
 „ perpetuo unimus , annectimus , & incorporamus . Ita-
 „ que liceat vobis per vos vel procuratorem vestrum ad
 „ hoc legitime constitutum corporalem ecclesie & benefi-
 „ cij huiusmodi si vacant vel cum vacaverint ut prefertur
 „ possessionem apprehendere illorumque fructus redditus
 „ &

„ & proventus in vestros ac mense & ecclesie nec non
 „ beneficij hujusmodi usus utilitatemque convertere &
 „ perpetuo retinere alicujus super hoc licentia vel assensu
 „ minime requisitis. Volumus autem quod idem omnia one-
 „ ra tam parochialis ecclesie quam beneficium hujusmodi
 „ pro tempore incumbentia perferre debeatis & teneamini
 „ in illis deserviri facere laudabiliter in divinis. Datum
 „ Mediolani in domo habitationis nostre. Anno Nativita-
 „ tis Dominice Millesimo quadringentesimo quadragesimo
 „ die vigesimo Februarij Pontificatus vero Sanctissimi in
 „ Christo Patris & Domini nostri Domini Eugenij divina
 „ providentia Pape quarti anno nono.

(d) Haec autem sepulcro adposita est epigraphe.

Gerardus Landrianus Mediolanensis

S. R. E. Card. Amplissimus

Aliquot sub Eugenio IV. legationibus

functus

Viterbii VIII. Idus Octobris MCDXLV.

ex vita discedens

hic summa cum pietate conditur.

XLIX. ANTONIVM deinde BERNERIVM (de quo Campius in hist. Placent. part. 3. pag. 214. MANDOS) *Parmensem* sui saeculi celeberrimum Jurisconsultum (a) Eugenius quartus *Laudensem* vocavit ad Sedem an. 1437. Dieque Sancto Michaeli Sacra, solemni ritu inijt possessionem eiusdem anni (b). Ecclesiae sibi creditae Praesul utilis fuit, quippe qui tum quae ad animum, tum quae ad cultum vitae videbantur spectare, mirum in modum.

dum auxerit (c) qua capitulo, qua mensae Episcopali plurimis bonis, Ecclesiaeque vestibis sacris Codicibusque reconditae doctrinae attributis. Capituli statuta censuit reformanda. Parmae e vivis eximitur 1456. die 29. mensis Maij sepultusque est in Cathedrali in facello a se constructo in honorem S. Bassiani, & in rubro marmore, ejus spectatur effigies, legiturque sequens Epitaphium.

Templum fuit Antonio Bernerio,

Humani

sacrique juris doctissimo, Episcopo Lauden.

de Justitia

veraque Religione benemerito

sua pietate

Hieronymus Jureconsultus insignis patrum

optimo.

ADDITIONES.

(a) atque ut videtur, Mediolanensis Archiepiscopi generalem Vicarium 1. Martii 1418.

(b) Sequenti anno Eugenius IV. scripsit quas heic reddo litteras ad Antonium nostrum aliqua ratione spectantes:

„Eugenius episcopus Servus Servorum Dei dilectis
„filiis maioris & Sanctorum Naboris & Felicis ac Sancti
„Geminiani Laudensis ecclesiarum prepositis salutem &
„apostolicam benedictionem. Vite ac morum honestas,
„aliaque laudabilia probitatis & virtutum merita super
„quibus apud nos dilectus filius Cristoforus de Bonergis
„Rector parochialis ecclesie sancti Laurentij de Dova-

ria

„ ria papiensis diocesis fide digno commendatur testimonio
 „ nos inducunt ut sibi reddamur ad gratiam liberales.
 „ Dudum siquidem omnes dignitates in collegiatis eccle-
 „ siis principales tunc vacantes & in antea vacaturas col-
 „ lationi & dispositioni nostre reservavimus decernentes
 „ ex tunc irritum & inane si secus super hiis a quoquam
 „ quavis auctoritate scienter vel ignoranter contingeret
 „ attemptari. Cum itaque postmodum archipresbiteratus
 „ qui dignitas principalis in ecclesia Sanctorum Sessini,
 „ Martini Martiris & Alexandri de Galghegnano Lau-
 „ densis Diocesis existit & quem quondam Johannes de
 „ Trexeno ipsius ecclesie Archipresbiter dum viveret obti-
 „ nebat per obitum eiusdem Johannis qui extra Romanam
 „ Curiam diem clausit extremum vacaverit & vacet ad
 „ presens nullusque de illo preter nos hac vice disponere
 „ potuerit sive possit reservatione & decreto obliſtentibus
 „ supradictis. Nos volentes prefato Cristoforo asserenti
 „ quod dilectus filius Clovinus de Melegnano qui se gerit
 „ pro presbitero Mediolanensis diocesis pretextu collatio-
 „ nis sibi ut asserit per dilectum filium Jacobum de Fossa-
 „ to fructuum & proventuum Camere apostolice in parti-
 „ bus illis debitorum collectorem nulla super hoc apostoli-
 „ ca auctoritate suffultum facite licet de facto, & absque
 „ alicuius alterius iuris adminiculo eundem archipresbite-
 „ ratum per annum vel circiter detinuit prout detinet oc-
 „ cupatum premissorum meritorum suorum intuitu gra-
 „ tiam facere specialem discretionem vestre per apostolica
 „ scripta mandamus quatinus vos vel duo aut unus ve-
 „ strum si vocatis dicto clovino & aliis qui fuerint evo-
 „ candi Archipresbiteratum predictum cui cura imminet

„ animarum & ad quem consuevit quis per electionem af-
 „ sumi cuiusque fructus redditus, & proventus viginti
 „ florenorum auri secundum communem estimationem
 „ valorem annum, ut idem Cristoforus asserit non exce-
 „ dunt ut premittitur aut alias quovis modo vel ex alterius
 „ cuiuscumque persona seu per liberam resignationem ali-
 „ cuius de illo indicta curia vel extra eam etiam coram
 „ Notario publico & testibus sponte factum aut constitu-
 „ tione felicitis recordationis Johannis Pape XXII. prede-
 „ cessoris nostri que incipit *Execrabilis* seu assecutionem
 „ alterius beneficii incompatibilis quavis auctoritate collati
 „ vacare reppereritis illum etiam si tanto tempore vacave-
 „ rit quod eius collatio iuxta Lateranensis Statuta Concilij
 „ ad dictam Sedem legitime devoluta ipseque Archipresbi-
 „ teratus dispositioni apostolice specialiter vel alias gene-
 „ raliter reservatus existat, & super eo inter aliquos lis
 „ cuius statum presentibus haberi volumus pro expresso
 „ pendeat indecisa cum omnibus iuribus & pertinentiis
 „ suis eidem Cristoforo auctoritate nostra conferre & assi-
 „ gnare curetis, Inducentes per vos, vel alium seu alios
 „ eundem Cristoforum vel procuratorem suum eius nomi-
 „ ne incorporalem possessione Archipresbiteratus iurium-
 „ que & pertinentiarum predictorum & defendentes in-
 „ ductum a moto exinde Clovino & quolibet alio detento-
 „ re, ac facientes ipsum Cristoforum vel dictum procura-
 „ torem pro eo ad Archipresbiteratum huiusmodi ut est
 „ moris admitti sibi que de illius fructibus redditibus pro-
 „ ventibus iuribus, & obventionibus universis integre re-
 „ sponderi. Contradictores auctoritate nostra appellatio-
 „ ne postposita compescendo. Non obstantibus pie memo-
 „ rie

„rie Bonifacij pape VIII. etiam predecessoris nostri &
 „aliis apostolicis constitutionibus nec non dicte ecclesie
 „de Galghegnano iuramento confirmatione apostolica vel
 „quacumque firmitate alia roboratis statutis & consuetu-
 „dinibus contrariis quibuscumque. Aut si aliqui super
 „provisionibus sibi faciendis de dignitatibus ipsius ecclesie
 „de Galghegnano speciales vel aliis beneficiis ecclesiasti-
 „cis in illis partibus generalibus dicte Sedis vel Legato-
 „rum eius litteras impetrarint etiam si per eas ad inhibi-
 „tionem reservationem & decretum vel alias quomodoli-
 „bet sit processum quibus omnibus prefatum Cristoforum
 „in assecutione archipresbiteratus huiusmodi volumus an-
 „teferri sed nullum per hoc eis quo ad assecutionem di-
 „gnitatum aut beneficiorum aliorum preiudicium genera-
 „ri. Seu si venerabili fratri nostro Episcopo Laudensi &
 „dilectis filiis capitulo dicte ecclesie de Galghegnano vel
 „quibuscumque aliis communiter vel divisim, a dicta sit Sede
 „indultum quod ad receptionem vel provisionem alicuius
 „minime teneantur & ad id compelli aut quod interdici
 „suspensi vel excommunicari non possint. Quodque de
 „dignitatibus ipsius ecclesie de Galghegnano vel aliis be-
 „neficiis ecclesiasticis ad eorum collationem provisionem
 „presentationem electionem seu quamvis aliam dispositio-
 „nem coniunctim vel separatim spectantibus nulli valeat
 „provideri per litteras apostolicas non facientes plenam
 „& expressam ac de verbo ad verbum de indulto huius-
 „modi mentionem, & qualibet alia dicte Sedis indulgen-
 „tia generali vel speciali cuiuscumque tenoris existat per
 „quam presentibus non expressam vel totaliter non infer-
 „tam effectus huiusmodi gratie impediri valeat quomodo-

„libet vel differri, & de qua cuiusque toto tenore haben-
 „da sit in nostris litteris mentio specialis. Aut si dictus
 „Cristoforus presens non fuerit ad prestandum de obser-
 „vandis statutis & consuetudinibus ipsius ecclesie de Gal-
 „ghegnano solitum iuramentum dummodo in absentia
 „sua per procuratorem ydoneum, & cum ad ecclesiam
 „ipsam accesserit corporaliter illud prester. Seu quod di-
 „ctus Cristoforus ut etiam asserit parrochiam ecclesiam
 „predictam cuius fructus redditus & proventus etiam vi-
 „ginti florenorum similium secundum existimationem pre-
 „dictam valorem annum non excedunt noscitur obtine-
 „re. Volumus autem quod quamprimum dictus Cristoforo-
 „rus dictam archipresbiteratum fuerit vigore presentium
 „pacifice assecutus parrochiam Ecclesiam prefatam
 „quam ex tunc vacare decernimus omnino dimittere te-
 „neatur. Et insuper prout est irritum decernimus &
 „inane si secus super hiis a quoquam quavis auctoritate
 „scienter vel ignoranter attemptatum forsitan est hactenus
 „vel imposterum contigerit attemptari. Datum Ferrarie
 „Anno Incarnationis Dominice Millesimo quadringente-
 „simo tricesimo octavo tertio Idus Augusti. Pontificatus
 „nostri anno octavo.

(c) Huc spectant eiusdem Eugenii IV. ad Antonium litterae, quas profero.

„Eugenius Episcopus Servus Servorum Dei. Dile-
 „cto filio Preposito Ecclesie Sancti Michaelis Laudensis
 „salutem & apostolicam benedictionem. Ex apostolice
 „servitutis officio digne inducimur ut ad ea favorabilem
 „& benivolum prebeamus assensum per que ecclesiarum
 „presertim Cathedralium utilitati consulatur. Exhibita

„ siqui-

„ siquidem nobis nuper pro parte venerabilis fratris nostri
 „ Antonii Episcopi Laudensis petitio continebat, quod
 „ ipse duas pecias terre in territorio de Galgagnano Lau-
 „ densis Dioecesis pro nonnullis aliis peciis terrarum Cri-
 „ stofori Barni, ac quamdam domum in civitate Laudensi
 „ consistentes, & ad ecclesiam Laudensem cui idem Epi-
 „ scopus preesse dignoscitur legitime pertinentes ex quibus
 „ ecclesia ipsa ultra quinque Florenos auri de camera non
 „ percipit annuatim pro quadam alia domo Lazarini de
 „ Cagamustis Civium Laudensium dilectorum filiorum
 „ quos ad hoc condescendere sperat pro utilitate dicte ec-
 „ clesie permutare desiderat si ad id apostolice sedis inter-
 „ cedat assensus. Quare pro parte dicti Episcopi nobis
 „ fuit humiliter supplicatum ut sibi permutationem huius-
 „ modi faciendi licentiam concedere de benignitate apo-
 „ stolica dignaremur. Nos igitur qui de premissis certam
 „ notitiam non habemus huiusmodi supplicationibus in-
 „ clinati discretioni tue per apostolica scripta mandamus
 „ quatinus de premissis omnibus & singulis, ac eorum
 „ circumstantiis universis auctoritate nostra te diligenter
 „ informes, & si per informationem huiusmodi ita esse
 „ nec non si fiat permutationem predictam in evidentem
 „ dicte ecclesie utilitatem cedere reppereris super quo
 „ tuam conscientiam oneramus eidem Episcopo pecias ter-
 „ re ad ecclesiam pro peciis terrarum Cristofori & domum
 „ ad ecclesiam spectantes pro domo Lazarini huiusmodi,
 „ quas omnes per earum nomina seu vocabula qualitates,
 „ quantitates & confines presentibus haberi volumus pro
 „ sufficienter expressis cum omnibus juribus & pertinen-
 „ tiis suis permutandi aliaque omnia & singula desuper
 „ neces-

„ necessaria & oportuna faciendi licentiam eadem nostra
 „ auctoritate concedas. Non obstantibus apostolicis Con-
 „ stitutionibus & ordinationibus ac ecclesie predictae jura-
 „ mento confirmatione apostolica vel quavis alia firmitate
 „ roboratis statutis, & consuetudinibus ceterisque contra-
 „ riis quibuscumque. Datum Senis anno Incarnationis
 „ Dominice millesimo quadringentesimo quadragésimo ter-
 „ tio sexto decimo Kalendas Augusti Pontificatus nostri
 „ anno tertio decimo.

L. CAROLVS e Marchionibus Pallavicinis Parmensis, Orlandi filius, Protonotarius Apostolicus; Bernerio successus est 1456. die 5. mensis Julii. Hic ille generosus Praeful est, qui Ecclesiasticam suppellectilem, gemmis, auroque adauxit, aliisque preciosis rebus vel ad invidiam, intulitque in Bibliothecam capituli exquisitissimos codices, addiditque quartam Archipresbyteratus dignitatem, magnumque Xenodochium erigendum curavit, tantaeque charitatis erat in pauperes, ut vulgo pauperum Pater vocaretur: decessit, haud interitura suae probitatis relictæ fama 1497. Kal. Octobris in oppido Monticelli Parmensis ditionis (a).

A D D I T I O.

(a) quo in loco quum a. 1642. Ecclesia instauraretur, aperto Pallavicini Sarcophago eius corpus plane integrum, intactumque non sine spectantis populi admiratione repertum fuit, ut Joseph Bretlianus narrat in libro inscripto: *Rose e viole di Cremona* p. 74. Caesar Saccus Laudensis Canonicus de Caroli Antistitis Laudibus orationem habuit.

LI. OCTAVIANVS Maria Sfortia Merlij comes ,
 ex celebri Galeazzio Maria Mediolanensi duce natus, Lau-
 densis Episcopus adlectus est ab Alexandro Sexto Pontifi-
 ce anno 1497. die 27. mensis Octobris. Hanc sibi credi-
 tam Ecclesiam varia fortuna Sfortia administravit. Cum
 enim Luodovicus XII. Rex Gallorum Mediolanum cepis-
 set, Octavianus Laude Pompeia exul excessit anno 1501.
 usque ad ann. 1512. (a) Quo tempore ex auctoritate,
 tum Regia, tum Pontificia, Claudius Sexatellus Aquensis
 Ecclesiam Laudensem suscepit regendam. Iterum ad Ec-
 clesiam suam rediit Octavianus, cum Maximilianus amis-
 sum Principatum, per eundem Octavianum Generalem
 Gubernatorem recuperasset: Caeterum cum Galli, auspi-
 ce Rege Francisco iterata incursione Mediolano potiti
 fuissent anno 1515. iterum solum vertere coactus est,
 abiectaue spe redeundi, Laudensem cum Aretina Eccle-
 sia commutavit, eamque Sedem obtinuit usque ad annum
 1527. Iterumque exactis Gallis, vocante Duce Francisco
 Sfortia, pristinae suae sedi restitutus est, illamque per
 Sansonium administravit, sed cum Duci Francisco, venis-
 set in suspicionem parum sinceræ fidei, exul voluntarius
 iterum effectus est, revocatusque ibi moratus est usque ad
 annum 1531. Et satagente Clemente Septimo, etiam
 Sansonius Laudensi administrationi iterum promoveretur;
 ipse vero Mediolanum concessit, ibique variantis fortunæ
 pertæsus privatam vitam exegit usque ad annum 1540.
 quo ipso anno ad tranquillioris vitæ portum ex hac
 ærumnosa pervenit, vir constanti animo, & alacri, &
 ad omnem fortunæ dolum provido, & insuperabili. Il-
 lius meminit Guicciardinus lib. 17. suarum historiarum.
 Petrus Bembus lib. 2. Epistolarum, & alii. AD.

A D D I T I O.

(a) Ludovicus Cavitellus in Annal. Cremonens. sub ann. 1512.

LII. HIERONYMVS Sanfonius Saonensis ex Aretino Episcopo, Laudensis effectus est anno 1519. die 14. mensis Hic modo absens, modo praesens, ut tulerant eventus belli illius factiosissimi saeculi, sibi creditam Ecclesiam administravit, donec, vel ab ipsis hostibus eius probitate perspecta, tranquille permissus est ecclesiasticum cultum augere. Fato functus est anno 1536.

LIII. IACOBVS Symonetta Mediolanensis S. R. E. Cardinalis, a Paulo III. hanc Ecclesiam suscepit regendam anno 1536. Quam paulo post transtulit in Joann. Symonettam nepotem. Fuit etiam Pisarenensis Episcopus & Perusinus, de quo ibi.

A D D I T I O.

Mortuus est Romae a. 1539. Kal. Novembris & in Monte Pincio humatus in aedibus Sanctissimae Trinitatis. De eo Ciacconius Oldoin. T. III. col. 570.

LIV. IOHANNES Symonetta Mediolanensis, Cardinalis Jacobi nepos, ex Mediolanensi Senatore Episcopus Laudensis adlectus fuit 1537. Cathedralem consecravit 1540. 15. Kal. Januarij in honorem Beatissimae Virginis in coelum Assumptae, Sanctique Bassiani, illamque splendido vestium cultu donavit. Mediolani decessit anno 1556. sepultusque est apud S. Mariam Gratiarum.

LV. IOHANNES ANTONIVS Capisuccus vetusta

ita ac nobili Romana familia natus, nepos Pauli illius celeberrimi Rotae Decani, Papaeque Vicarii ac Episcopi Neocastrensis, a quo ex norma Romanae Aulae educatus fuit, ibique omnes propemodum dignitatis gradus affecutus, ob vividam nobilemque indolem; demum a Paulo IV. presbyter Cardinalis declaratus est ad titulum S. Pancratii 1557. eodemque anno die 5. Julii Laudensis suffectus Episcopus. Titulo deinde S. Crucis in Hierusalem, Sanctique Clementis insignitus fuit, apud quem decedens, tumulatus fuit 1569. ubi hoc legitur Epitaphium.

*Joanni Antonio Capisucco
tit. S. Clementis Presbyter Cardin.
Episcopo Laudensi,
a Pio IV.*

*Subsignandis gratiae rescriptis praeposito
viro integerrimo
pietatis, religionis Christianae
cultori praecipuo.*

*Hieronymus Capisuccus Patruo Benem.
Posuit*

Vixit annos LIII. M. III. D. VIII.

*Obiit IV. Kalend. Februarii
M. D. LXIX.*

De eo Ciacconius Olduini T. III. col. 85. & Mandosius in Biblioth. Rom. Vol. 1. p. 93.

LVI. ANTONIVS Scarampus ex Canellae Comitibus, Nolanus antea Episcopus, ad hanc Ecclesiam translatus est anno 1569. die 11. Mensis Martii (a). Cuius
Epi-

Episcopatus solemnī ritu iniit possessionem 7. Id. Octobris eiusdem anni. E vestigio dioecesim omnem perlustravit ipse per se, ne quid negligeretur, annoque 1574. conditis saluberrimis legibus, Synodum celebravit. S. Ursulae Congregationem instituit, earumque muliercularum, quae veterum libidinis excusserant, septa fundavit. Erexit duo Collegia, alterum Clericorum, Orphanorum alterum, proque summis Pontificibus pluribus legationibus inclaruit. Decessit post quartum provinciale Concilium (b) anno 1576. 3. Kal. Aug. cum iam sexagesimum ageret annum, sepultusque est in Cathedrali, in eiusdem exequiis S. Carolo Borromaeo Archiepiscopo Mediolanensi, & Cardinali Scarampianis laudes recensente (c). Porro ad eius tumulum hoc habetur Cenotaphium sub confessione.

D. O. M.

Antonio Scarampo

*Ex Ill. & antiqua Cannellarum Comitibus
qui Summorum Princ. nomine
apud Reges, Imperatorem, Maximosq. Pont.
legatione prudenter functus
Nolanam Ecclesiam an. XX. Lauden. vero VII.
summa utriusque gregis commendat.
administravit
aedificiis, censuē auxit
moribus, & sanctiss. institutis exornavit
admirabili suavitate, & consuetudinis
iucunditate clarissimo.
Vixit ann. LX. m. III. Obiit anno
M. D. LXXVI. III. Kal. Aug.*

Qua

*Qua die Reverendum Capitulum ex legato
ad anniversarium sacrum teneretur
Bartbolom. Georgius Avunculo pientissimo
B. M. P.*

A D D I T I O .

(a) immo 9. Martii

(b) cui interfuerat, ut videre est T. X. Harduin.
Collect. col. 946.

(c) De eo Carolus a Basilica Petri, & Giussianius
in vita eiusdem S. Caroli, Hippolytus Doneismundius in
hist. Ecclesiast. Mantuae, fusillime autem Johannes Ste-
phanus Remondinius T. III. hist. Eccles. Nol. p. 217.
segg. ubi & hanc inscriptionem refert, quam Franciscus
Carapha Scarampio in Nolano templo ponendam compo-
suit :

*Antonius Scarampus Aquensis
ex Illus. Cannellarum Comitibus
Plurimisque clarissimis legationibus
ab an. MDXLVI.
Francisci Brumi in hac Nol. Eccl.
Episcopus Coadiutor
& an. MDXLIX.
Episcopus renunciatus
Interfuit Sacros. Conc. Tridentino
& iuxta ejusdem Statuta hic erexit
Clericorum Seminarium
aedificavitque decentius Sacrarium
Diocesim diligentissime perlustravit*

San-

sanctissimisque praemunivit legibus

Post XXII. Ann.

commendatissimi regiminis

ad Laudensem Ecclesiam translatus

obiit An. MDLXXVI.

Aet. suae LX.

LVII. HIERONYMVS FEDERICVS e Trivilio, Diocesis Mediolanensis, filius Margaritae Butinionae sororis Joannis Mariae Sagonae Episcopi, post Avunculum Sagonae primum Episcopus adlectus est, deinde Martoranae in Regno, indeque ad Laudensem translatus est die 6. Mensis Augusti 1576. sequentique anno 17. Kal. Januarij solemni pompa ingressus est Laudem Pompeiam. Maximae existimationis apud omnes fuit ob singularem agendi dexteritatem. Quamobrem administravit Romanam, functusque egregie est Aemiliana Praefectura. Interfuit quinto Concilio Provinciali anni 1579. Reverfusque ad Ecclesiam suam fato concessit 8. id Decembris, sepultusque est in Cathedrali. Ad cuius tumulum hoc prostat legentibus epitaphium.

D. O. M.

Hieronymo Federico Episcopo

Juris, ac forensium rerum peritia insigni

Ecclesiasticae libertatis acerrimo

defensori

Ludovicus Taberna successor posuit

anno M. D. C. II.

vixit ann. LXIII. Obiit VIII. Id. Novemb.

M. D. LXXIX.

Cui

Cui demortuo a Hieronymo Ragazzono Episcopo Bergomensi, in eius exequiis perorante, datus fuit titulus pacis conciliatoris, amatoris iustitiae, patrisque pauperum, de quo sic loquitur Achilles Mutius in Theatro Bergomensi lib. 6.

*Et ne fileam Praesul Hieronyme fama
 Federice, & virtus, multus honosque facit.
 Officiis quibus es Romae perfunctus honoris
 Constat quo eloquio, qua probitate fores.
 Praecipuam vero laudem, nomenque reportas
 Discordes animo conciliare simul
 Ipse per Aemiliae Pastoris Nuncius urbes
 Flexit iratas ad benefacta manus
 Hinc pastorales populi Laudensis habenas
 Laudatus, missus, promeritusque capis.
 Tu cui tam faciles veniunt ad vota Camenae
 Et merita, & Laudes dic Gabrariae suas.*

Sed nec praetereundum, quod idem Achilles Mutius in eodem libro cuiusdam Matthaei Lulmi civis Bergomatis, & Laudensis Episcopi meminit, quem miris laudibus extulit, de quo nulla in huius Ecclesiae monumentis, neque apud ullos, quos viderim, auctores exstat memoria; fortasse potuit evenisse ut Matthaeus Proepiscopus Laudensis fuerit, vel alterius Ecclesiae Praesul, ac ipse Achilles explicet quo tempore vixerit Lulmus, Laudensique Ecclesiae fraenaverit iura, dum cecinit:

Laudis Pompejæ longum pastoria Lulnus

Matthæus rexit iura pedumque bonus.

Quæ non ille fide pro sancta pertulit? Arri

Contudit insanum, quis mage dogma tuum.

LVIII. LVDOVICVS Taberna Mediolanensis, post plures Ecclesiasticæ ditionis administratas consultissime civitates, Romamque ipsam fraenatam, ex Thesaurario generali Apostolicæ Camerae, Laudensis Episcopus renunciatus est nona die mensis Decembris 1579. insecuroque anno inauguratus 4. Id. Martij. Qui cum in eam curam sedulo incubuisset, ut omnia probi pastoris officia cumulate præstaret, nil antiquius habuit quam impellere Populum ad cathedralem restaurandam, vitio vetustatis iam pene collapsam. Novos ministros instituit, quibus æque ac canonicis censum adauxit, mille scutorum pro annuo reddito instituto. Eandem Ecclesiam donavit sacrarum vestium permagnifico cultu. Plures Synodos celebravit (a), pluries ipse per se dioecesim perlustravit, certius ex Pastoris absentia plerumque gregis in deterius ruere mores. Apostolici Nuncii munere tum Venetiis (b), tum in Hispania peregre functus est: inde reversus, invigilavit gregi usque ad annum 1616. graviterque iam senescens, a Paulo V. Pontifice missionem impetravit. Itaque Mediolani, quo private victurus concesserat, excessit e vita anno 1617. 3. Non. Januarii octuagenarius, cuius corpus intulere in maiorum sepulchrum in Ecclesia Passionis Christi, procurante Ferdinando Taberna Cardinali, atque Episcopo Novariensi eiusdem nepote, qui summa pietate, ac religione defuncti patris deinde cada-

ver condidit in Laudensi cathedrali , in qua adhuc vi-
vente Ludovico , in eius memoriam ad gratae posterita-
tis exemplar canonici hanc erexerunt inscriptionem .

*Ludovico Tabernae Episcopo ,
qui Ecclesiam vetustate labentem ,
liberali etiam civitatis contributione restituit*

*& ornavit ,
supellectili pretiosa ad sacrorum usum
donavit ,*

*novos ministrorum ordines instituit ,
eorumque ac canonicales distributiones pensione*

*annua mille aureorum
a Clemente VIII. Pontif. Max.
impetrata adauxit .*

*Aedes Episcopales magnificentius extruxit ,
amplificavit .*

*Ad sempiternam optimi Pastoris memoriam
canonicorum collegium perpetuis
etiam Sacrificiis constitutis viventi*

P.

Anno CID ID. XCVI.

Idem Canonici Sacer Senatus Clementi Octavo
Pontifici maximo prope Ludovici sepulchrum titulum
posuit hisce sub verbis .

*Clementi VIII. Pont. Max.
Patri de hac Ecclesia optime merito
ob singularem munificentiam*

X 2

statis

*statis precibus, & sacrificiis pro eius salute
in perpetuum decretis*

Canonici summo omnium consensu

Hoc etiam grati animi monumentum

posteris reliquere

Anno Domini M. DC. XVI.

A D D I T I O.

(a) Unam tantum novi a. 1591. quae eodem anno Mediolani prodiit e Pacifici Pontii typographio. Inrerfuit tamen decanus VII. Mediolanensi Concilio: quum VI. adesse a. 1582. non potuerit Legatione Hispanica distentus: quare apud Harduinum T. X. col. 1139. huic VI. Synodo subscripsit *Marcus Antonius Amidanus Presbyter Cremonensis multum illustris & Reverendis. Domini Ludovici Tabernae Laudensis Episcopi, & Nuncii Apostolici ad Serenissimum & Catholicum Hispaniarum Regem Philippum Generalis Vicarius.*

(b) Quo tempore Venetiis Legatus Apostolicus erat, a. 1594. 24. Junii, Patriarchali eius urbis Seminario Beneficia univit S. Hermachorae de Conclis, S. Nicolai de Favengo, & S. Martini de Arsengo Patavinae dioecesis. Exstat hujus rei instrumentum in Amplissimi Senatoris Flaminii Cornelii Ecclesiis Venetis decade VII. & VIII. p. 45.

LIX. FR. MICHAEL ANGELVS Seghitijs ex Ordine Praedicatorum, filius Joannis Baptistae, natus anno 1585. cum annorum quatuordecim esset, Divi Dominici Institutum amplexus est, nobilioribusque disciplinis operam dedit sub Deodato Gentili praeceptore. Bononiae
bonas

bonas artes professus est, inque concionibus habendis uberem fructum tulit. Laudis Pompeiae Sancti Officii Vicarius fuit, Romaeque eodem munere functus est. Sacrae Theologiae magisterio ac laurea illum exornavit Fr. Hieronymus Xaverius Ord. Praedicatorum generalis magister. A Clemente vero Octavo Cremonensis fidei Inquisitor declaratus, ac mox Mediolanensis. Paulus V. illum revocavit Romam, Sanctique Officii Commissarium fecit. Annoque 1616. 14. Kal. Junii Laudensem Episcopum illum elegit: inauguravit vero Cardinalis Joannes Gratia Mellinus in Basilica Liberiana, Vulpiano Vulpio Theatino, Alexandroque Guidiccione Lucensi, Episcopis assistentibus 6. Kal. Junii eiusdem anni, solemni pompa iniit possessionem 12. Kal. Decembris, applaudente populo, quem suis deinde concionibus ad emendatiores mores invitabat. Vigili, diligentique cura Laudensem dioecesim perlustravit, celebrataque Synodo (a), nihil unquam omisit, quod gregi sibi commisso usui videretur futurum. Sancti Francisci Capucinorum Ecclesiam in castello S. Angeli consecravit anno 1618. 3. Idus Septembris, primumque lapidem fundandae Ecclesiae S. Joannis ad vineas posuit. Decessit, optimi Pastoris relictâ fama, 1625. (b) sepultusque est in Cathedrali (c) cum hac inscriptione:

D. O. M.

Frater Michael Angelus Segbitius

Episcopus Laudensis

Laudae natus multorum in se laudes contraxit

doctrina, pietate, verbo inclytus,

Praedicatorum amplexus ordinem factis

X 3

pro-

probavit nomen.

*Cremonae, Mediolani Inquisitor solertissimus
Romanae Inquisitionis Commissarius
Generalis*

Haereticorum malleus fidei.

*Quem patria civem edidit, recepit patrem
optaverat olim Praesulem.*

*Gavisa cum habuit Episcopum experta
Pastorem optimum*

*vivum laeta suspexit, extinctum luget
suique amoris late monumentum ponit*

An. D. M. DC. XXXVI.

A D D I T I O.

(a) a. 1619. quae eodem anno Laude Paulli Ber-
toetti typis vulgata fuit.

(b) 9. Martii

(c) parentante Petro Emo Cremensi Episcopo.

LX. CLEMENS Gera Novariensis, utriusque Si-
gnaturae Referendarius, Interamnensis Episcopus, ab Ur-
bano Octavo ad hanc Laudensem Ecclesiam translatus fuit
an. 1625. die 22. m. Maij (a). Obijt an. 1643. (b) iacet
in Cathedrali cum hoc epitaphio.

D. O. M.

*Clemens Gera Patritius Novariensis
in primis Italiae Urbibus
varias egregie sustinuit provincias
a graviss. oneribus*

*ad Episcopalem altitudinem Interamniae elatus
deinde*

*ad Eccles. Lauden. translatus est
in qua, ubi duo de viginti annorum cursu
numquam quiescens, sedit,
tandem anno M. D. C. XXXXIII.*

Non. Kal. Decemb.

*ipso die S. Clementis martyris Tutelari suo
ab insula ad coronam in coelum vocatus
aetatis suae anno LXXVI.*

A D D I T I O.

(a) Synodum Dioecesanam celebravit a. 1638. typis Caroli Calderini Laude editam, quae a Cotta in Museo Novariensi p. 98. longiore elogio exornatur.

(b) 23. Novembris. Biduo post funus Clementi celebratum fuit a Cremonensi Episcopo Francisco Vicecomite, orationem de defuncti Praefulis laudibus habente Joh. Baptista Scoppa Somaschae Congregationis Presbytero.

LXI. PETRVS Vidonus vetusta ac nobili familia Cremonae natus ann. 1610. die 18. Novemb. Caesarem Marchionem Sancti Joannis in cruce, & Constantiam Pefciam parentes habuit. Hieronymi Vidonis Parrui Cardinalis excitatus exemplo, ingenuis moribus, artibusque mire excultus, in ipso iuventutis flore a maximo omnis aevi memorando Pontifice Urbano Octavo ad summas administrationes, negotiaque Ecclesiastica adhibitus, primo Tiburis, Sabinae, Arimini, Urbeveteris, Spoletique urbibus praefectum, mox Flaminiae prolegatum, ac vice-

praefectum Firmi idem Pontifex elegit, destinavitque ad Marchiae provinciam regendam. Hisce muneribus egregie functus, dignus habitus est, vix trigesium quartum attingens annum, ut Laudensis Ecclesiae gubernaculis admoveretur anno 1644. 13. Julij, ultimo in Consistorio, quod Urbanus in terris egit. Munus consecrationis suscepit die 9. Octobris in Ecclesia S. Andrae de Valle a Cardinali Palleoro, iam ad clavum Ecclesiae sedente Innocentio X. Pontifice Maximo. Laudam ingressus est die 17. Januarii 1645. Cathedralem preciosis reliquiis, circumamictis variis ornamentis argenteis in capsulis eburneis exornavit, Palatium Episcopale ornavit, mensam Episcopalem aere alieno gravatam propriis sumptibus liberam reddidit; populum vero sibi commissum assidua vigilantia regit, ac ingens hoc infulae decus, qua par est maiestate, & eximia prudentia sustinet (a).

ADDITIO COLETI

col. 688.

Creatus deinde S. R. E. presbyter Cardinalis tituli S. Callixti hanc Ecclesiam dimisit die 16. Junii 1669. (b)

ADDITIO.

(a) Cracoviae deinde Alexandri VII. Nuncius Apostolicus dum degeret apud Jo: Casimirum Regem Synodum Laude a Cosmo Majocho Gumerio suo Generali Vicario celebrari a. 1657. curavit, quo etiam anno in lucem emissae est Laude typis Caroli Pitti.

Romae

(*b*) Romae autem nonis Januarii a. 1681. e vita discessit. Confer de eo Oldoinum.

LXII. SERAPHINVS Corius Mediolanensis Clericus Regularis Theatinus, post obita Ordinis sui nonnulla munia, Laudensis Episcopus dictus est die 15. Julii 1669.

(*a*) At biennio nondum exacto obiit anno 1671. (*b*)

A D D I T I O.

(*a*) Al. XIV. Kal. Augusti

(*b*) 21. Aprilis.

LXIII. IOANNES BAPTISTA Rabijs ejusdem Congregationis Sacerdos, itemque Mediolanensis cum Ordinis sui Collegiis, Ravennati, Bononiensi, Mediolanensi, Romanoque praefuisset, indeque capituli generalis Secretarii, ejusdemque diffinitoris, tum etiam Lombardiae Visitatoris muneribus fuisset defunctus tandem Laudensi ornatus est infula die 28. Septembris. Sed paullo post decessit, nondum inita Episcopatus sui possessione (*a*).

A D D I T I O.

(*a*) XIV. Kal. Februarii a. 1672., ac Mediolani in Ecclesia S. Antonii Abbatis sui Ordinis tumulatus est.

LXIV. BARTHOLOMAEVUS Menattus Comensis Dioecesis Presbyter, J. V. D. Venetae Apostolicae Nunciaturae Auditor, Vicarius deinde Comensis, tum Novariensis, huius denique Ecclesiae Canonicus, ad Laudensem Cathedram evectus est die 11. Septembris 1673.

Diu

Diu laudabiliter huic pascendo gregi incubuit (a) donec a. 1702. mense Martio ad superos translatus est (b).

A D D I T I O.

(a) cuius rei egregium est monumentum Synodus Laudensis ab eo coacta a. 1689., atque insequente anno e Caroli Antonii Sevesi Laudensis typographi praelis emissa. Neque tamen intra Ecclesiae suae fines Menatti labores steterere. Qua erat in tractandis difficillimis quibusque negociis dexteritate, ab Innocentio XI. ad gravissimas inter Sabaudiae Mantuaeque Duces, inter Masserani Principem ejusque Subditos, inter Forocorneliensem Episcopum, Urbisque illius patritios componendas controversias adhibitus primum; deinde post annum 1689. ad Helvetos, Rhetos, Sociosque & ad Constantiensem, Sedunensem, Curientem, & Laufannensem Episcopos Nuncius Apostolicus missus est.

(b) Idibus Martiis.

LXV. HORTENSIVS Vicecomes, Nobilis Mediolanensis Vicarius generalis, & Archipresbyter patriae Metropolitanae Ecclesiae, S. Inquisitionis Consultor, & olim Vicarius Capitularis, & Canonicus praebendatus ejusdem Metropolitanae, Laudensi in sede locatur die 12. Junii 1702.

A D D I T I O.

Bella quae Insubriam longe lateque vastabant, Hortensium prohibuere, quominus ad lustrandam Dioecesim adgre-

adgrederetur. Interea tamen nihil eorum omisit, quibus Ecclesiastica disciplina aut vigere aut instaurari posse videretur. Ut vero belli incendium restinctum est, Dioecesim peragrarare coepit, inque Ecclesiasticorum mores diligenter inquirere, Sanctimoniales ad arctius vivendi genus adigere, Templata, arasque Sacras ex Catholicae Ecclesiae ritu consecrare, aliaque id genus praestare, quae vigilem Pastorem maxime decent. Quum autem Clementis XI jussu qui sacris ordinibus initiandi essent, sacris B. Ignatii Lojolae exercitationibus excoli antea deberent, Episcopale Seminarium ampliore forma donatum tam necessariae suorum clericorum institutioni destinavit. Jamque novam susceperat Dioeceseos suae lustrationem, quum Mediolani, quo afflictæ valetudinis causa se se contulerat, mortem sanctissime obiit Idibus Juniis anno Jobelaei MDCCXXV. aetatis suae LXXIII. Episcopalis muneris XXIII. Delato autem, uti voluit, Laudem cadaveri tumulus datus est in principe templo.

LXVI. CAROLVS AMBROSIVS Mediobarbus e nobilissima gente Ticini ortus, ibidemque emenso studiorum curriculo, atque in utroque jure laurea a. 1711. donatus Romam petiit, ubi a Clemente XI. inter Romanæ Ecclesiae Praefules adscriptus Tudertinis primum in Umbria, Sabinis deinde populis Praefectus juri dicundo datus est. Ita autem in hisce muneribus Pontifici maximo se se probarat, ut ab eodem Alexandrini Patriarchatus dignitate honestatus, ad amplissimum Sinarum Imperium Apostolicus Legatus mitteretur. Post longam molestamque navigationem Pekinum Sinenfis Imperii principem urbem ingressus est a. 1720. mense
De-

Decembri. Quae in itinere perpeffus fit, quid in Sinis egerit, narratur in Diario quodam furtivis typis paucos ante annos in Italia impreflo; in quo tamen multa funt quae ex alio MS. Diario quod ipfe Romae vidi in Romano Collegio, ac critices regulis refelli nullo negotio poffent. Ut ut eft, 4. Novembris infequentis anni 1721. Macai Paftoralem epiftolam ad eius Imperii Epifcopos, Vicarios Apoftolicos, ac Miffionarios dedit cum octo permillionibus, quas tamen Benedictus XIV. a. 1742. numquam a Sancta Sede probatas, Apoftolicae Clementis Papae XI. Conftitutioni repugnare atque adverfari definivit in Conftitutione *Ex quo fingulari*. Rediit inde in Italiam, ubi Clemente XI. demortuo Innocentium XIII. invenit in Apoftolica Sede conftitutum. Quum autem & hunc brevi mors fubtuliffet, Benedictus XIII. eius Succelfor Carolum Ambrofium ut praemium tantis laboribus largiretur XV. Kal. Augufti a. 1725. Laudenfem Epifcopum renunciavit. Ut autem ille Laudem pervenit, editis institutionibus Clerum Populumque fuum docere coepit. Philofophiae praeterea ac Theologiae ut Clerici in Seminario operam darent, prudenter curavit, quin & in eo nonnullos ingenuis moribus adolefcentes fuis fumptibus alebat in pietate ac litteris erudiendos. Opus etiam fane nobiliffimum adgreffus eft; Epifcopale nempe palatium quod exiguum erat ac fere vetuftate colapfum, non conftituere modo coepit, fed ad omnem magnificentiam atque splendorem columnis, ftatuis, marmoribus exornare. Verum inopinata mors, qua cum veheretur per urbem, perculfus fuit 7. decembris a. 1741. aetatis fuae LVI., tantae molis perfectionem abrupit.

Quemad-

Quemadmodum autem ille defuncto piissimo Cremonensi Episcopo Faustino Griffonio iusta persolvit; ita ipsi Ludovicus Calinius tunc Cremenensis Episcopus, Antiochenus nunc Patriarcha parentavit. In principe Templo conditum illius cadaver.

LXVII. Joseph Gallaratus Mediolanensis Patre Senatore, matre Josephi Cardinalis Archintii Sorore natus XXI. Martii a. 1695. ab ipsa adolescentia Ecclesiasticae militiae nomen dedit. Sacris postea ordinibus initiatus Caroli VI. Imperatoris Pii Felicis Augusti munificentiam expertus est. Nam primum quinto Eidus Sextiles a. 1725. inter Imperialis, Regii, Ducalis Sacelli S. Mariae ad Scalas Canonicus in patria urbe ab eo cooptatus fuit; deinde Kalendis Maij a. 1737. Archidiaconatus dignitate honestatus. Incredibile dictu est, quanto animarum studio semper flagrarit, sed in comparandis ad mortem Christiane obeundam reis capite damnatis summa ejus pietas prudentiaque mirum in modum enituit. Tantaе virtuti latior campus patere debuerat; atque enim vero patuit. Nam Benedictus XIV. XVIII. Aprilis a. 1742. Episcopum Laudensem Gallaratum dixit, atque ipsemet eiusdem mensis die XXV. consecravit. Gallaratus Laudem ingressus omnibus omnia fieri se debere, quum ex Apostolo intellexisset, non iam dignitate quam virtutibus, & Christianae caritatis officiis praeesse coepit. Atque ad dignitatem quidem spectant funera, quae XII. Kal. Februarii a. 1743. in Mediolanensi principe Templo Carolo Cajetano Stampae Cardinalis, & deinde Ticini Francisco Pertusatio Amasiensi Archiepiscopo, ac Ticinensi Episcopo persolvit;

solvit; ad novas elegantesque aedes magna pompa transf-
 latum Domini Jesu e Cruce pendentis Simulacrum mira-
 culis longe clarissimum; Templorum tum in Laudensi ur-
 be tum in agro Solemnis dedicatio; Beatissimorum Apo-
 stolorum Petri & Pauli limina a. Jobelaei 1750. visitata;
 Synodus post lustratam diligenter dioecesim a. 1755. ce-
 lebrata, atque insequente anno Mediolani edita; Sacrae
 S. Bassiani exuviae a. 1758. recognitae; ad perficiendas
 Episcopales aedes a Mediobarbo decessore inchoatas largis-
 simi sumptus effusi. Verum haec etsi magna sunt summis-
 que laudibus concelebranda, si tamen cum praeclarissimis,
 quae is edit in dies, virtutum omnium exemplis conferan-
 tur, memoratu vix digna videbuntur. Is est Gallaratus,
 quem soli oderint scelestissimi homines peccatorum sordi-
 bus inquinati; nam pauperes patrem, consolatorem moe-
 rentes, vindicem oppressi appellitant. Quamquam & Son-
 res ipsi amare illum coguntur, ut eos Christo lucrifaciat,
 nullis ipsum laboribus parcere animadvertentes. Videre
 est praeterea illum matutinas, diurnasque horas cum Ca-
 nonicis suis in choro assidue persolventem; ad audiendas
 conciones, sacrasque exercitationes, quibus Laudensem
 populum imbui quam saepissime curat, sua praesentia de-
 corandas semper paratum; pueros catechesi in principe
 Templo instituentem; confessiones sedulo excipientem;
 supremum ad moribundos viaticum deferentem, nulla
 tempestatum, nulla molestiae, nulla valetudinis ratione
 habita. Gratulabor itaque Laudensibus Civibus; quod ta-
 lem tantumque Antistitem nacti sint, Deumque Optimum
 Maximum etiam atque etiam rogabo, ut eum illis, nobisque
 (societatis enim nostrae si quis umquam amantiſſimus est)
 incolumem quamdiuſſime ſervet.

LAU-

335

LAUDENSIUM EPISCOPORUM

CHRONOLOGICA TABULA.

	Electus aut pri- mum occurrens anno	se ipse intravit anno	Abdicavit episc. anno	Alio translatus anno	Obiit anno
S. Anonymus					198.
S. Julianus	305.				...
S. Dionysius <i>saltem</i>	346.				...
S. Genebrardus					...
S. Bassianus	374.				402.
S. Cyriacus					451.
S. Titianus					476.
Venantius	594.				...
S. Desiderius					...
Donatus	479.				...
Hippolytus	759.				...
Erimpertus	827.				...
Rajcletus					...
Eribertus	837.				...
Jacobus	855.				...
Gerardus	876.				...
Albertus	887.				...
Amajonus	892.				...
Ildegarius	898.				...
Zilius Vignatus	924.				...
Ogglerius					...
Ambrosius	942.				...
Aldegrautius	962.				...
Andreas	972.				...
Nokerius					...
Oldericus	1025.				...
Ambrosius Arlunus		1025.			...
Obizo	1065.				...
Fredenzonius					...
Raynaldus	1090.				...
Ardericus Vignatus	1093.				1101.
Allo	1128.				...
Vido	1130.				...
Jeannes	1139.				1143.
Lanfrancus	1143.				1158.
Albericus	1158.				1164.
S. Albertus de Quadrellis	1168.				1173.
Albericus de Cornu	1173.				1185.
Ardericus	1189.				1217.
Jacobus de Cerreto	1217.				1217.
Ambrosius de Cornu	1218.				1218.
Orthobellus	1219.				1243.
Bonjohannes Fissi- 1084	1251.				1289.
					Fr.

	Electus aut pri- mum occurrens anno	se ipsū intrusit anno	abdicavit Episc. anno	alio translatus anno	obiit anno
Fr. Raymundus Summaripa	1290.				
Bernardus de Ta- lente	1296.				1256.
Aegidius ab Aqua	1307.				1307.
B. Leo Palatinus	1318.				1312.
Lucas de Castello	1343.				1343.
Paullus de Cada- musto	1354.				1353.
Angelus Card. de Summaripa	1386.				1386.
Petrus Scaliger	1388.		1388.		
Bonifacius Butigella	1392.		1390.		1393.
Fr. Jacobus Arigo- nus	1407.				1404.
Gerardus de Capi- raneis	1418.			1418.	
Antonius Bernerius	1437.			1437.	1445.
Carolus Pallavici- nius	1456.				1456.
Octavianus Maria Stortia	1497.				1457.
Hieronymus Sanfo- nius	1519.		1519.		1540.
Jacobus Symoneta	1536.				1536.
Johannes Symoneta	1537.		1537.		1539.
Joh. Antonius Ca- pisuccus	1557.				1556.
Antonius Scaram- pius	1569.				1569.
Hieronymus Fede- ricus	1576.				1576.
Ludovicus Taberna	1579.				1579.
Mich. Angelus Se- ghitius	1616.		1616.		1617.
Clemens Gera	1625.				1625.
Petrus Vidonus	1644.				1643.
Seraphinus Corius	1669.		1669.		
Joh. Bapt. Rabius	1671.				1671.
Bartholomaeus Me- nattrus	1673.				1672.
Hortensius Viceco- mes	1702.				1702.
Carolus Ambrosius Medioharbus	1725.				1725.
Joseph Gallaratius	1742.				1741.

VIVIT FELICITER.

LAUDENSIUM EPISCOPORUM

INDEX ALPHABETICUS.

A

ALBERICVS	192.
Albertus	104.
Aldegrausius	108.
Allo	164.
Amajonus	105.
Ambrosius	108.
Andreas	111.
S. Anonymus sub Diocletiano passus	84.
ab Aqua Aegidius	161.
Arignon	214.
Ardericus Jacobus	302.
Arlunus Ambrosius	131.

B

S. BASSIANVS	90.
Bernerius Antonius	307.
Butigella Bonifacius	395.

C

DE CADAMVSTO Paullus	280.
Capisuccus Johannes	316.
de Capiraneis Gerardus	303.
de Castello Lucas	279.
de Cerreto Jacobus	217.
Corius Seraphinus	329.
de Cornu Albericus	209.
..... Ambrosius	217.
S. Cyriacus	93.

D

S. DESIDERIVS	97.
S. Dionysius	85.
Donatus	97.

E

ERIBERTVS	99.
Erimpertus	98.

Y

F

FISSIRAGA Bonjohannes	239.
Fredenzonius	254.

G

GALLERATIVS Joseph	333.
S. Genebrardus	89.
Gerardus	100.
Gera Clemens	336.

H

HIPPOLYTUS	98.
------------	-----

I

IACOBVS	99.
Ildegarius	105.
Johannes	165.
S. Julianus	84.

L

LANFRANCVS	174.
------------	------

M

MEDIOBARBVS Carolus Ambrosius	331.
Menattus Bartholomaeus	329.
de Merlinis Albericus	192.

N

NOKERIVS	130.
----------	------

O

OBIZO	147.
-------	------

Og-

338
Ogglerius
Oldericus

P

de PALATINIS: B. Leo
Pallavicinius Carolus

Q

de QVADRELLIS S. Albertus

R

RABIVS Joh. Baptista
Raiclerus
Raynaldus

S

SANSONIVS Hieronymus
Scaliger Petrus

207.	Scarampius Antonius	317.
230.	Seghitius Mich. Angelus	324.
	Sfortia Octavianus Maria	325.
	Sufflentinus Othobellus	217.
	de Summaripa Card. Angelus	294.
	 Fr. Raymundus	260.
277.	Symoneta Jacobus	316.
314.	 Johannes	316.

T

200.	TABERNA Ludovicus	322.
	de Talente Bernardus	262.
	S. Titianus	94.
	E Trivilio Hieronymus Fridericus	320.

V

	VENANTIVS	96.
	Vicecomes Hortensius	330.
	Vido	164.
	Vidonus Petrus	327.
316.	Vignatus Ardericus	155.
294.	 Zilius	105.

A. M. D. O. M. Q.

IN-

INDICULUS TOPOGRAPHICUS³³⁹

Locorum, Ecclesiarum, Monasteriorum in monumentis;
quae adferuntur nominatorum.

A

ANCONIAGA 112.
ANSERIGVM 113.
ARDERACVS, Vicus 101.
Villa AVLIRIANA 112.

S. Euphemiae 148.
S. Inventii 156.
S. Naboris 180. 300.
Omnium Sanctorum de Fossadolto 234.
SS. Sessini, Martini, & Alexandri de Gal-
ghignano 309.
S. Silvestri 180.

B

BRVTIALENGVM, 112.
BVZENGVM 112.

C

CAMAIRAGVM 113.
CASALE LVPANI 144.
CASTENIOLE 113.
CASTERIAGA 112.
Castrum de CASTELLIONE 169. 237. 294.
CAVENACVM, Castellum 119. 169. 181.
CAVSARIVS, locus 120.
Curtis de CERRETO 180.
Terra de CERRETPLANO 107.
CERVENIANVM 183.
CISCILIANVM 112.
CODOGNVN 170. 300.
COGALLVM 113.
COLBRAGA 112.
COLONIOLA 112.
COMVM 170.
CORNELIANVM 186.

D

DALLEXANVM 112.
DERTHONA 101.

E

ECCLESIA
S. Bassiani in suburbiis Laudensis Urbis. 124.

F

FANZAGVM 112.
FERRANVGVM 112.
FLVNPI, curtis in Laudesana 189.
FOSSADOLTVM 234.

G

GALGAGNANVM, castellum 119. 169. 184.
GAMBIONI 113.
GVARDAIRA 185.

I

IMELEVVM 113.

L

LACVS LAMBRELLI 119.
LAVRENTIAGA 112.
Mons LOVONE 185.
LVVIRAGA 169. 170.

M

MALIANVM 113.
MATVRVM 112.
Villa MELLARIA 112.
MONASTERIVM
S. Agathae de Lomello 113.
S. Bassiani de foris 76. 239.

S. Fabiani de Farinate 104.
de Gambarana 198.

S. Marci de Laude 222. 227. 296.

S. Majoli, Ticini 296.

S. Mariae de Cerreto 164. 177. 222.
de Venetiis 177.

S. Martini 132.

S. Michaelis de Brembio 76.

S. Petri Celaurei, Ticinensis 189.

de Clivate 301.

de Laude veteri 76. 104. 105. 106.
109. 215. 226.

de Praecipiano 156. 165. 198. 211.
212.

Savinionis 100. 106. 156.

S. Stephani 160.

S. Viti Laud. Dioec. 235. 237. 238.

MVLAZZANVM 112.

P

PATERNVM 112.

POLLERANVM 112.

R

RVNCVM 128. 222. 237.

S

SADRIANVM 112.

SAXAGVM 112.

SCARDEVAVIA 113.

SENEDOGVM 148.

SOLARIOLVM 112.

SVMMARIPA 169.

SVXINATE 113.

T

TAVRIANVM, Villa 129.

Terra de TVRRIGNONI 107.

V

S. VITVS 112. 144. 148.

VLVATA 112.

VVLTVLINA, seu Vallis Tellina 169.

170.

I N D E X

Rerum notatu digniorum.

A

ABBATES

- S. Bassani*, Stephanus de Moronis 75.
Claraevallis, Transmundus 213.
S. Fabiani de Farinate, Thais 204.
S. Mariae de Cerreto, Bruno 177. Marutinus 179. Thomas 177.
S. Michaelis de Brembio, Obizo 76.
Omnium Sanctorum de Cremona, Inverandus 235.
S. Petri Celsarei, Anselonus 188.
S. Petri de Clivate, Johannes 301.
S. Petri de Laude, Andreas 181. Benedictus 76. Luitprandus 112. Stephanus 109.
de Praecipiano, Oggerius 211.
Savinionis, Guido 156.
S. Stephani de Cerreto, Guido 161.
S. Viti, Andreas 236. Petrus de Batonis 236. Rusticus 236.
 ALBERTI Magdeburgensis diploma 218.
 ALEXANDRI III. litterae 175. 203. 204. 212.
 AQVILEIENSIS Patriarcha, *V. Turrianus Raymundus*.
 ARCHIEPISCOPI Mediolanenses, *V. Mediolanenses Archiepiscopi*.
 ARDVINI Regis diploma 118.
 AVGVSTALES 45. seqq.

B

- BASILEENSE Concilium 304.
 BONIFACII IX. litterae 296.

C

CARDINALES S. R. E.

- Albertus presb. Card. S. Laurentii in Lucina 207.
 Albornotius Aegidius Alvarus 282.
 Andruinus presb. Card. S. Marcelli 290.
 Arditio Diac. Card. S. Theodori 208.
 Aribertus Card. S. Anastasiae 275.
 Arnaldus Diac. Card. S. Mariae in porticu 275.

- Bernardus Portuensis 207.
 Bozo Presb. Card. S. Pudentianae 207.
 Capisuccus Joh. Antonius 327.
 Cynthius Diac. Card. S. Adriani 208.
 Gerardus S. Mariae trans tiberim Presb. Card. 305.
 Hubaldus Ostiensis 207.
 Hugo Diac. Card. S. Eustachii 208.
 Hyacinthus Diac. Card. S. Mariae in Cosmedin 207.
 Latinus Ostiensis 242.
 Neapoleo S. Adriani Diac. Card. 266.
 Petrus Presb. Card. S. Laurentii in Damasco 207.
 Simonetta Jacobus 316.
 Vbaldus Presb. Card. tit. S. Crucis in Jerusalem 207.
 Vidonus Petrus 327.
 CARDINALES Ecclesiae Laudensis 109.
 COLLEGIVM Fabrum 24.
 COMITIS titulus Laudensibus Episcopis familiaris 279.
 CONCILIVM
 Basileense. *V. Basileense Concilium*.
 Constantiense. *V. Constantiense Concilium*.
 Firmanum. *V. Firmanum Concilium*.
 Laudense. *V. Laudenses Synodi*.
 Mediolanense a. DCCCCLXII 110. a. MCCLXXVII 241. a. MCCXCI. 261.
 CONSVL apud Laudenses 22.
 CONSTANTIENSE Concilium 305.
 CONSTITVTIONES Latini Card. 242.
 Othobelli Laudensis Episcopi Monachis latae 229.

D

- DECEMVIRI flitibus iudicandis 23.
 DECVRIONES 25. ORNAMENTARII 20.

E

EPISCOPI

- Aquensis*, Azo 256.

Cuma-

Cumanus, Ard. 174.
Dertbonensis, Oddo 166. Petrus, ibi.
Patavinus, Paganus Turrianus 156.
Placentinus, Vicedominus 126.
Taurinensis, Milo 111.
 EPISCOPI LAVDENSIS electio 68. deducendi primo ad Ecclesiam suam ritus 80.
 EVGENII IV. P. M. litterae 308. 312.

F

FLAMINES 15.
 FIRMANVM Concilium apocryphum 104.
 FLORES quotannis ad tumulum deducendi, quinam essent 25.
 FRANCISCVS Parmensis Archiep. Mediolan. 76.
 FRIDERICI Imp. diploma 194.

G

GREGORII IX. Papae litterae 234.

H

HENRICI Regis Missi Laudo 151. VII. diplomata 163. 164.
 HERCVLIS templum Mediolani 30.
 HONORII III. Papae litterae 122. 126.

I

SS. IACOBVS, & IOHANNES Apostoli
 Laudensibus Episcopis inepte adscripti 66.
 INNOCENTII IV. litterae 221. 239.
 VI. litterae 181. 183.
 INSCRIPTIONES VETERES
Votivae
 Herculi 30.
 Herculi victori 30.
 Meriti 18.
 Minervae 27.
 Victoriae 27.
Imperatoriae
 Ti. Caesar. Aug. F. August. 12.
 Imp. Caes. Aurel. Dioclet. 34.
Aliae
 C. Caninii C. F. Pup. Rufi Surae 6.
 L. Cassii L. F. Pup. Rufi 4.
 . . . Epytimeti 24.
 Gaiiae M. F. Proculae 35.

C. Cornelii Cn. F. Rufi 32.
 Cumae Carpii 17.
 T. Didii M. F. Pup. Prisci 3.
 Q. Manlii Philumeni 33.
 M. Minitii M. F. Pupin. Anniani 3.
 T. Mutii T. F. Gracilis 24.
 Sex. Papinii Q. F. Allenii 12.
 P. Sepulli P. F. Fab. Taciti 8.
 L. Titi L. F. Pupinia Macri 6.
 C. Valerii C. F. ouf. Brocchi 9.
 L. Valerii Prisci 10.

Fragmenta

. . . Ab largus 8.

Graecae

Κορίαν 11.

Christianae

Titiani 96.

IORDANIS Mediolan. Archiep. sententia 70.

L

LATINI Ostiensis Episcopi Constitutiones
 nunc primum editae 242.
 LAVDENSES Synodi 277. 322. 325. 327.
 330. 334.
 LAVDENSIS Urbis origines 1. cognomen
 2. tribus, cui adscripta 3. amplitudo 12.
 veteres magistratus 15. dii 16. Sacerdotia
 33. excidium 58. instauratio 61. Episcopatus 65.
 LVCII III. Papae epistola 215.

M

MARINI Papae epistola ad autographum
 emendata 100.
 MEDIOLANENSE Concilium. V. Concilium Mediolanense. Municipium 19.
 MEDIOLANENSES Archiepiscopi
 Franciscus Parmensis 76.
 Galdinus 105. 111.
 Jordanes 70.
 Obertus 181.
 Olricus 156.
 Roboaldus 165. 177.
 Vicecomes Robertus 182.
 MORENA Otto 179.

O

OLRICI Mediol. Archiep. iudicatum 156.
 OTTONIS II. diploma 116. 121.

PRAE-

P

PRAEFFECTI Fabrum 24.
PASCHALIS Papae epistola 161.

R

ROBOALDI Mediol. Archiep. Judicatum
165. 177.
ROLINDA Comitissa 133.

S

SEVIRI Coloniarum, & Municipiorum 37.

T

TREXENORVM Familia 80.
TRIBVS Fabia 7. Oufentina 8. Poblilia
7. Pupinia 3.
TVRRIANVS Raymundus Patriarcha Aquilejensis, eius litterae 142.

V

VRBANI V. Papae litterae 191.

F I N I S

Ad maiorem Dei O. M. Sanctissimae Deiparae
Virginis Mariae, & S. Bassiani Gloriam.

Die 19. Julii 1763.

IMPRIMATUR.

F. Jos. Dominicus Cassinoni Ord. Prædic. Sac. Theol. Magister,
& Commissarius S. O. Mediol.

J. A. Vismara pro Eminentissimo, & Reverendissimo D. D.
Cardinali Archiepisc.

Vidit Julius Cæsar Bersanus pro Excellentissimo Senatu.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

LIBRARY OF THE DIVISION OF THE PHYSICAL SCIENCES

Acquired from the estate of the late Dr. J. H. Pomeroy
in 1914

Gift of the University of Chicago Press

CHICAGO, ILL. 60637

Ughelli, Ferdinando,

Laudensium Episcoporum series

Mediolanum 1763

4 H.eccl. 806

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10005840-6